

**TÜRKİYE VE İRAN SOSYAL BİLGİLER DERS KİTAPLARINDA
EDEBİ ÜRÜNLERİN KULLANIMI**

Yakup Subaşı

**DOKTORA TEZİ
İLKÖĞRETİM ANA BİLİM DALI**

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

ARALIK, 2017

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU

Bu tezin tüm hakları saklıdır. Kaynak göstermek koşuluyla tezin teslim tarihinden itibaren 12 (on iki) ay sonra tezdten fotokopi çekilebilir.

YAZARIN

Adı : Yakup

Soyadı : SUBAŞI

Bölümü : Sosyal Bilgiler Öğretmenliği

İmza :

Teslim tarihi : 25/12/2017

TEZİN

Türkçe Adı : Türkiye ve İran Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Edebi Ürünlerin
Kullanımı

İngilizce Adı : The Usage Of Literary Works In Social Studies Textbooks Turkey
and Iran

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

Yakup SUBAŞI

JÜRİ ONAY SAYFASI

Yakup SUBAŞI tarafından hazırlanan “Türkiye ve İran Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Edebi Ürünlerin Kullanımı” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği ile Gazi Üniversitesi İlköğretim Anabilim Dalı’nda Doktora tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Prof. Dr. Mehmet Ali ÇAKMAK

(Sosyal Bilgiler Eğitimi, Gazi Üniversitesi)

Başkan: Prof. Dr. Bahri ATA

(Tarih Eğitimi, Gazi Üniversitesi)

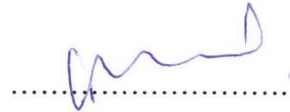
Üye: Doç. Dr. Cemil Cahit YEŞİLBURSA

(Sosyal Bilgiler Eğitimi, Gazi Üniversitesi)

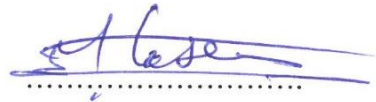
Üye: Doç. Dr. Cihat AYDOĞMUŞOĞLU

(Genel Türk Tarihi, Ankara Üniversitesi)

Üye: Yrd. Doç. Dr. Hasan IŞIK

(Genel Türk Tarihi, Yıldırım Beyazıt Üniversitesi)

Tez Savunma Tarihi: 15/12/2017

Bu tezin İlköğretim Anabilim Dalı’nda Doktora tezi olması için şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Prof. Dr. Selma YEL

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

.....

TÜRKİYE VE İRAN SOSYAL BİLGİLER DERS KİTAPLARINDA EDEBİ ÜRÜNLERİN KULLANIMI

(Doktora Tezi)

Yakup SUBAŞI

GAZİ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Aralık, 2017

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, Türkiye ve İran’da okutulan sosyal bilgiler ders kitaplarında edebi ürünlerin kullanım durumunu karşılaştırmalı olarak incelemektir. Bu amaç doğrultusunda her iki ülkenin 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitapları, araştırmanın amacına uygun olarak kullanılmıştır. Araştırma boyunca nitel araştırma prosedürleri takip edilmiştir. Araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmada doküman analizi yöntemi, araştırmanın amacına uygunluğu ve yazılı materyal kapsamında değerlendirilen ders kitaplarını incelemeye olanak sağlaması nedeniyle kullanılmıştır. Araştırmada, Türkiye ve İran’ın 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarına ulaşılmış, dokümanların orijinalliği kontrol edilmiş, orijinal olduğu tespit edilen dokümanlar anlaşılmaya çalışılmış, anlaşılır hale gelen dokümanlar analiz edilmiş ve analiz edilerek elde edilen veriler her sınıf düzeyi için araştırmanın problemleri doğrultusunda karşılaştırmalı olarak kullanılmıştır. Her sınıf düzeyi için yapılan karşılaştırmaların yanında bütün sınıf düzeylerini kapsayan genel karşılaştırmalarda yapılmıştır. Sonuç kısmında, her sınıf düzeyi ve bütün sınıf düzeylerinden elde edilen bulgulardan hareketle karşılaştırmalı sonuçlara ulaşılmıştır. Türkiye ve İran’ın 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarının karşılaştırmalı olarak ele alınmasından elde edilen sonuçlardan hareketle önerilerde bulunulmuştur. Türkiye ve

İran'ın 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarının karşılaştırmasıyla ulaşılan sonuçlar; Türkiye 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında edebi ürün kullanımına başvurulmuştur. İran'ın 4., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında edebi ürün kullanımına başvurulmuş, 5. sınıfta başvurulmamıştır. Türkiye 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında, İran 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarından daha fazla edebi ürün kullanımına başvurulmuştur. Türkiye 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında kullanılan edebi ürünler ünite ve konularda İran 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarından daha dengeli bir dağılıma sahip olduğu tespit edilmiştir. Türkiye 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında adet olarak daha fazla farklı edebi ürün türünün kullanımına başvurulmuş olmasına rağmen, oransal olarak İran ders kitaplarında kullanılan edebi ürünlerin farklı edebi ürün türlerini içermesi durumunun daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Kullanılan edebi ürünleri desteklemek için görsel materyallere başvurulma durumu adet olarak Türkiye 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında daha fazla iken, oransal olarak İran 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitapları daha yüksek bir orana sahip olduğu belirlenmiştir. Kullanılan edebi ürünün; konunun akışına uygun olma, kullanımından önce yönlendirme yapılma, gerektirdiğinde öğrencilerin seviyesine uygun hale getirilme, daha iyi anlamlandırılması ve üzerinde düşünülmesini sağlamak için soru yöneltilme hususlarının Türkiye 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında, İran 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarından daha fazla göz önünde bulundurulduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: sosyal bilgiler, edebi ürünler, ders kitapları, Türkiye, İran

Sayfa Adedi: 285

Danışman: Prof. Dr. Mehmet Ali ÇAKMAK

THE USAGE OF LITERARY WORKS IN SOCIAL STUDIES TEXTBOOKS TURKEY AND IRAN

(Ph.D. Thesis)

Yakup SUBAŞI

GAZI UNIVERSITY

INSTITUTE OF EDUCATIONAL SCIENCES

December, 2017

ABSTRACT

The purpose of this study is to examine comparatively the use of literary works in social studies books that taught in Iran and Turkey. For the purpose of the research, both countries text books of 4th, 5th, 6th and 7th grade social studies textbooks were used. Throughout the research qualitative research procedure were used. The research was carried out by qualitative research methods and document analysis. The method of document analysis in the research was used to examine the textbooks that were evaluated within the scope of the written material and the suitability. In this research, the textbooks of 4th, 5th, 6th and 7th grade social studies textbooks of Turkey and Iran were used and their originality was checked, the documents that were found original was examined. The obtained data of the social studies of the textbooks of the two countries were used comparatively for each grade level. In addition to comparisons at each grade level, general comparisons were made that covers all grade levels. In the conclusion, for the level of each grade, the comparative results were obtained. As a result of the comparative study of 4th, 5th, 6th and 7th grade social studies textbooks of Turkey and Iran some suggestions are presented. The results that obtained by comparing Turkey and Iran's' 4th, 5th, 6th and 7th grade social studies textbooks; Turkey has applied literary products more in the 4th, 5th, 6th and 7th grade social studies textbooks. In terms of the research, it has been determined that Turkey's 4th, 5th, 6th, and 7th grade social studies textbooks are more effective than Iranian

4th, 5th, 6th and 7th grade social studies textbooks. It has been found that the literary products are used more inclusive in the units in Turkey's 4th, 5th, 6th and 7th grades of social studies textbooks than, Iran's 4th, 5th, 6th and 7th grades social studies textbooks. Although Turkey's 4th, 5th, 6th and 7th grade social studies textbooks have been used more and different types of literary works it has been found that as a percentage using Iranian textbooks contain more different literary works. While the visual materials are supported highly to use in literary products of 4th, 5th, 6th and 7th grades of social studies textbooks of Turkey it has been found that in the use Iranian 4th, 5th, 6th, and 7th grade social studies textbooks have higher percentage. It has come to the conclusion that the literary works used in the 4th, 5th, 6th and 7th grade social studies textbooks of Turkey are more suitable, topics are flowing and instructions are more clear than Iran's 4th, 5th, 6th, and 7th grade social studies textbooks.

Key Words: social studies, literary works, textbook, Turkey, Iran

Page Number: 285

Supervisor: Prof. Dr. Mehmet Ali ÇAKMAK

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iv
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER.....	viii
TABLolar LİSTESİ.....	xvi
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xxi
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xxv
BÖLÜM 1.....	1
GİRİŞ.....	1
Problem Durumu.....	1
Araştırmanın Amacı	4
Önem	5
Sınırlılıklar	6
Tanımlar.....	7
BÖLÜM 2.....	9
KURAMSAL TEMELLER VE İLGİLİ LİTERATÜR.....	9
Sosyal Bilgiler	9
Edebiyat.....	9
Edebiyat - Eğitim İlişkisi	10
Sosyal Bilgiler ve Edebi Ürünler	11
Sosyal Bilgiler Dersinde Kullanılabilecek Edebi Ürünler.....	13
Hikâyeler	15
Biyografiler.....	16
Tarihi Romanlar	16

<i>Türküler</i>	16
<i>Şiirler</i>	17
<i>Şarkılar</i>	17
<i>Destanlar</i>	17
<i>Maniler</i>	18
<i>Anılar</i>	18
<i>Tiyatrolar</i>	18
<i>Efsaneler</i>	18
<i>Bilmeceler</i>	19
<i>Masallar</i>	19
<i>Nutuklar</i>	19
<i>Fıkralar</i>	20
<i>Atasözleri</i>	20
<i>Ninniler</i>	20
<i>Deyimler</i>	21
<i>Belgeseller</i>	21
<i>Siyasetnameler</i>	21
<i>Karikatürler</i>	22
<i>Denemeler</i>	22
<i>Menakıpnameler</i>	22
<i>Makaleler</i>	22
<i>Seyahatnameler</i>	22
<i>Tekerlemeler</i>	23
<i>Romanlar</i>	23
<i>Mektuplar</i>	23
<i>Röportajlar</i>	24
<i>Sözlükler</i>	24
Türkiye’de Sosyal Bilgiler Eğitimi	24
Dördüncü Sınıf	25
Beşinci Sınıf	26
Altıncı Sınıf	28
Yedinci Sınıf	30
İran’da Sosyal Bilgiler Eğitimi	32

Üçüncü Sınıf.....	35
Dördüncü Sınıf.....	36
Beşinci Sınıf.....	38
Altıncı Sınıf.....	39
Yedinci Sınıf.....	41
Sekizinci Sınıf.....	43
Dokuzuncu Sınıf.....	45
İlgili Araştırmalar	47
BÖLÜM 3.....	51
YÖNTEM.....	51
Araştırmanın Modeli.....	51
Veri Kaynağı ve Verilerin Toplanması	51
Dokümanlara Ulaşma.....	52
Orijinalliğin Kontrol Edilmesi	53
Dokümanları Anlama.....	53
Verilerin Analizi	53
BÖLÜM 4.....	57
BULGULAR VE YORUM	57
Birinci Alt Probleme Ait Bulgular	57
Türkiye 4., 5., 6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının Analizi.....	57
<i>Dördüncü Sınıf.....</i>	<i>57</i>
<i>Birinci Edebi Ürün Anı</i>	<i>61</i>
<i>İkinci Edebi Ürün Halk Şiiri</i>	<i>62</i>
<i>Üçüncü Edebi Ürün Resimli Roman</i>	<i>63</i>
<i>Dördüncü Edebi Ürün Anı</i>	<i>64</i>
<i>Beşinci Edebi Ürün Anı.....</i>	<i>65</i>
<i>Altıncı ve Yedinci Edebi Ürünler Nutuk.....</i>	<i>66</i>
<i>Sekizinci Edebi Ürün Nutuk</i>	<i>68</i>
<i>Dokuzuncu Edebi Ürün Nutuk.....</i>	<i>69</i>
<i>Onuncu Edebi Ürün Anı</i>	<i>69</i>
<i>On Birinci Edebi Ürün Şiir</i>	<i>70</i>
<i>On İkinci Edebi Ürün Efsane</i>	<i>71</i>
<i>On Üçüncü Edebi Ürün Halk Şiiri</i>	<i>73</i>

<i>On Dördüncü Edebi Ürün Atasözü</i>	73
<i>On Beşinci Edebi Ürün Atasözü</i>	74
<i>On Altıncı Edebi Ürün Şiir</i>	75
<i>On Yedinci Edebi Ürün Şiir</i>	76
<i>Beşinci Sınıf</i>	77
<i>Birinci ve İkinci Edebi Ürünler Halk Şiiri</i>	81
<i>Üçüncü Edebi Ürün Halk Şiiri</i>	82
<i>Dördüncü ve Beşinci Edebi Ürünler Anı</i>	83
<i>Altıncı, Yedinci ve Sekizinci Edebi Ürünler Atasözü</i>	85
<i>Dokuzuncu Edebi Ürün Şiir</i>	86
<i>Onuncu Edebi Ürün Şiir</i>	87
<i>On Birinci Edebi Ürün Sözlük</i>	89
<i>On İkinci Edebi Ürün Şiir</i>	90
<i>On Üçüncü Edebi Ürün Şiir</i>	91
<i>Altıncı Sınıf</i>	92
<i>Birinci Edebi Ürün Hikaye</i>	96
<i>İkinci Edebi Ürün Destan</i>	98
<i>Üçüncü Edebi Ürün Destan</i>	99
<i>Dördüncü Edebi Ürün Destan</i>	100
<i>Beşinci Edebi Ürün Seyahatname</i>	101
<i>Altıncı Edebi Ürün Seyahatname</i>	102
<i>Yedinci, Sekizinci ve Dokuzuncu Edebi Ürünler Seyahatname</i>	102
<i>Onuncu Edebi Ürün Deyim</i>	104
<i>On Birinci Edebi Ürün Şiir</i>	104
<i>On İkinci Edebi Ürün Mektup</i>	106
<i>On Üçüncü Edebi Ürün Biyografi</i>	107
<i>On Dördüncü Edebi Ürün Anı</i>	108
<i>On Beşinci Edebi Ürün Şiir</i>	109
<i>On Altıncı ve On Yedinci Edebi Ürünler Atasözü</i>	110
<i>On Sekizinci Edebi Ürün Şiir</i>	110
<i>On Dokuzuncu Edebi Ürün Biyografi</i>	111
<i>Yirminci Edebi Ürün Şiir</i>	112
<i>Yirmi Birinci Edebi Ürün Röportaj</i>	113

<i>Yirmi İkinci Edebi Ürün Mektup</i>	115
<i>Yedinci Sınıf</i>	116
<i>Birinci Edebi Ürün Atasözü</i>	122
<i>İkinci Edebi Ürün Atasözü</i>	123
<i>Üçüncü Edebi Ürün Atasözü</i>	123
<i>Dördüncü Edebi Ürün Şiir</i>	124
<i>Beşinci Edebi Ürün Anı</i>	125
<i>Altıncı, Yedinci, Sekizinci ve Dokuzuncu Edebi Ürünler Seyahatname</i>	127
<i>Onuncu Edebi Ürün Seyahatname</i>	130
<i>On Birinci Edebi Ürün Seyahatname</i>	131
<i>On İkinci Edebi Ürün Mektup</i>	132
<i>On Üçüncü Edebi Ürün Seyahatname</i>	132
<i>On Dördüncü ve On Beşinci Edebi Ürünler Seyahatname</i>	133
<i>On Altıncı Edebi Ürün Seyahatname</i>	135
<i>On Yedinci Edebi Ürün Seyahatname</i>	136
<i>On Sekizinci Edebi Ürün Seyahatname</i>	137
<i>On Dokuzuncu Edebi Ürün Seyahatname</i>	139
<i>Yirminci Edebi Ürün Seyahatname</i>	140
<i>Yirmi Birinci Edebi Ürün Seyahatname</i>	141
<i>Yirmi İkinci Edebi Ürün Seyahatname</i>	141
<i>Yirmi Üçüncü Edebi Ürün Anı</i>	142
<i>Yirmi Dördüncü, Yirmi Beşinci ve Yirmi Altıncı Edebi Ürünler Biyografi</i>	143
<i>Yirmi Yedinci, Yirmi Sekizinci, Yirmi Dokuzuncu ve Otuzuncu Edebi Ürünler Biyografi</i>	145
<i>Otuz Birinci Edebi Ürün Biyografi</i>	148
<i>Otuz İkinci Edebi Ürün Biyografi</i>	149
<i>Otuz Üçüncü Edebi Ürün Şiir</i>	150
<i>Otuz Dördüncü Edebi Ürün Seyahatname</i>	151
<i>Otuz Beşinci Edebi Ürün Deyim</i>	151
<i>Otuz Altıncı Edebi Ürün Nutuk</i>	152
<i>Otuz Yedinci Edebi Ürün Nutuk</i>	153
<i>Otuz Sekizinci Edebi Ürün Nutuk</i>	154
<i>Otuz Dokuzuncu Edebi Ürün Şiir</i>	155

<i>Kırkinci Edebi Ürün Anı</i>	156
<i>Kırk Birinci Edebi Ürün Anı</i>	157
İkinci Alt Probleme Ait Bulgular.....	158
İran 4., 5., 6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının Analizi.....	158
<i>Dördüncü Sınıf.....</i>	158
<i>Birinci Edebi Ürün Şiir</i>	161
<i>İkinci Edebi Ürün Şiir</i>	162
<i>Üçüncü Edebi Ürün Biyografi.....</i>	163
<i>Dördüncü Edebi Ürün Biyografi.....</i>	165
<i>Beşinci Sınıf.....</i>	166
<i>Altıncı Sınıf</i>	167
<i>Birinci Edebi Ürün Mektup</i>	170
<i>İkinci Edebi Ürün Şiir</i>	171
<i>Üçüncü Edebi Ürün Atasözü</i>	171
<i>Dördüncü Edebi Ürün Şiir</i>	172
<i>Beşinci Edebi Ürün Seyahatname</i>	173
<i>Altıncı Edebi Ürün Atasözü.....</i>	174
<i>Yedinci Edebi Ürün Biyografi</i>	175
<i>Sekizinci Edebi Ürün Biyografi.....</i>	176
<i>Dokuzuncu Edebi Ürün Biyografi</i>	177
<i>Onuncu ve On Birinci Edebi Ürünler Biyografi</i>	178
<i>On İkinci Edebi Ürün Biyografi</i>	179
<i>Yedinci Sınıf.....</i>	181
<i>Birinci Edebi Ürün Şiir</i>	185
<i>İkinci Edebi Ürün Hikâye.....</i>	186
<i>Üçüncü Edebi Ürün Tarihi Roman</i>	187
<i>Dördüncü Edebi Ürün Hikaye.....</i>	188
Üçüncü Alt Probleme Ait Bulgular.....	190
Türkiye ve İran'ın 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının Edebi Ürünlerin Kullanımı Açısından Karşılaştırılması	190
Dördüncü Alt Probleme Ait Bulgular	194
Türkiye ve İran'ın 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının Edebi Ürünlerin Kullanımı Açısından Karşılaştırılması	194
Beşinci Alt Probleme Ait Bulgular	197

Türkiye ve İran'ın 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının Edebi Ürünlerin Kullanımı Açısından Karşılaştırılması	197
Altıncı Alt Probleme Ait Bulgular	200
Türkiye ve İran'ın 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının Edebi Ürünlerin Kullanımı Açısından Karşılaştırılması	200
Yedinci Alt Probleme Ait Bulgular.....	203
Türkiye ve İran'ın 4., 5., 6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Kullanılan Edebi Ürünlerin Türleri Bakımından Karşılaştırılması.....	203
<i>Dördüncü Sınıflar.....</i>	204
<i>Türkiye.....</i>	204
<i>İran</i>	205
<i>Dördüncü Sınıfların Karşılaştırılması</i>	205
<i>Beşinci Sınıflar.....</i>	207
<i>Türkiye.....</i>	207
<i>İran</i>	208
<i>Beşinci Sınıfların Karşılaştırılması</i>	208
<i>Altıncı Sınıflar.....</i>	209
<i>Türkiye.....</i>	210
<i>İran</i>	211
<i>Altıncı Sınıfların Karşılaştırılması</i>	212
<i>Yedince Sınıflar.....</i>	214
<i>Türkiye.....</i>	215
<i>İran</i>	216
<i>Yedinci Sınıfların Karşılaştırılması.....</i>	217
Sekizinci Alt Probleme Ait Bulgular	219
Türkiye ve İran'ın 4., 5., 6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Kullanılan Edebi Ürünlerin Görsel Materyaller İle (Fotoğraf, İllüstrasyon, Karikatür, Afiş, Harita vb.) Desteklenme Durumlarının Karşılaştırılması	219
<i>Dördüncü Sınıflar.....</i>	219
<i>Türkiye.....</i>	220
<i>İran</i>	222
<i>Dördüncü Sınıfların Karşılaştırılması</i>	223
<i>Beşinci Sınıflar.....</i>	225
<i>Türkiye.....</i>	225

<i>İran</i>	228
<i>Beşinci Sınıfların Karşılaştırılması</i>	228
<i>Altıncı Sınıflar</i>	229
<i>Türkiye</i>	230
<i>İran</i>	232
<i>Altıncı Sınıfların Karşılaştırılması</i>	234
<i>Yedinci Sınıflar</i>	235
<i>Türkiye</i>	236
<i>İran</i>	239
<i>Yedinci Sınıfların Karşılaştırılması</i>	241
Dokuzuncu Alt Probleme Ait Bulgular	242
Bütün Sınıf Düzeylerinin Genel Olarak Karşılaştırılması	242
BÖLÜM 5	253
SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER	253
Sonuç	253
Dördüncü Sınıfların Karşılaştırmalı Sonuçları	253
Beşinci Sınıfların Karşılaştırmalı Sonuçları	257
Altıncı Sınıfların Karşılaştırmalı Sonuçları	260
Yedinci Sınıfların Karşılaştırmalı Sonuçları	264
Bütün Sınıf Düzeylerinin Genel Olarak Karşılaştırılmasının Sonuçları	267
Öneriler	275
KAYNAKÇA	277

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1. <i>Gelişim Dönemlerine Göre Çocukların Okuyabilecekleri Edebi Ürünler</i>	14
Tablo 2. <i>Sosyal Bilgiler Dersinde Kullanılabilecek Olan Edebi Ürün Türleri</i>	15
Tablo 3. <i>Türkiye 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğrenme Alanları, Ünite ve Konular</i>	25
Tablo 4. <i>Türkiye 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğrenme Alanları, Ünite ve Konular</i>	27
Tablo 5. <i>Türkiye 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğrenme Alanları, Ünite ve Konular</i>	29
Tablo 6. <i>Türkiye 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğrenme Alanları, Ünite ve Konular</i>	31
Tablo 7. <i>İran'da Sosyal Bilgiler Dersinin Okutulduğu Sınıflar ve Ders Saatleri</i>	33
Tablo 8. <i>İran Sosyal Bilgiler Dersinin Öğrenme Alanları ve Öğrenme Alanlarının İlişkilendirildikleri Disiplinler</i>	34
Tablo 9. <i>İran 3. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğrenme Alanları, Ünite ve Konuları</i>	35
Tablo 10. <i>İran 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğrenme Alanları, Ünite ve Konuları</i>	37
Tablo 11. <i>İran 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğrenme Alanları, Ünite ve Konuları</i>	38
Tablo 12. <i>İran 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğrenme Alanları, Ünite ve Konuları</i>	40
Tablo 13. <i>İran 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğrenme Alanları, Ünite ve Konuları</i>	42
Tablo 14. <i>İran 8. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğrenme Alanları, Ünite ve Konuları</i>	44
Tablo 15. <i>İran 9. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Ünite ve Konuları</i>	46
Tablo 16. <i>Türkiye 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan Edebi Ürünler</i>	56
Tablo 17. <i>Türkiye 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan Edebi Ürünlerin Ünitelere Göre Frekans (f) ve Yüzde (%) Dağılımları</i>	57
Tablo 18. <i>Türkiye 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan Edebi Ürünlerin Konulara Göre Frekans (f) ve Yüzde (%) Dağılımları</i>	58
Tablo 19. <i>Türkiye 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan Edebi Ürünler</i>	76
Tablo 20. <i>Türkiye 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan Edebi Ürünlerin Ünitelere Göre Frekans (f) ve Yüzde (%) Dağılımları</i>	77
Tablo 21. <i>Türkiye 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan Edebi Ürünlerin Konulara Göre Frekans (f) ve Yüzde (%) Dağılımları</i>	78
Tablo 22. <i>Türkiye 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan Edebi Ürünler</i>	90

Tablo 23. Türkiye 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan Edebi Ürünlerin Ünitelere Göre Frekans (f) ve Yüzde (%) Dağılımları	92
Tablo 24. Türkiye 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan Edebi Ürünlerin Konulara Göre Frekans (f) ve Yüzde (%) Dağılımları	93
Tablo 25. Türkiye 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan Edebi Ürünler	115
Tablo 26. Türkiye 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan Edebi Ürünlerin Ünitelere Göre Frekans (f) ve Yüzde (%) Dağılımları	117
Tablo 27. Türkiye 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan Edebi Ürünlerin Konulara Göre Frekans (f) ve Yüzde (%) Dağılımları	119
Tablo 28. İran 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan Edebi Ürünler	156
Tablo 29. İran 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan Edebi Ürünlerin Ünitelere Göre Frekans (f) ve Yüzde (%) Dağılımları	157
Tablo 30. İran 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan Edebi Ürünlerin Konulara Göre Frekans (f) ve Yüzde (%) Dağılımları	158
Tablo 31. İran 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan Edebi Ürünler	165
Tablo 32. İran 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan Edebi Ürünlerin Ünitelere Göre Frekans (f) ve Yüzde (%) Dağılımları	166
Tablo 33. İran 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan Edebi Ürünlerin Konulara Göre Frekans (f) ve Yüzde (%) Dağılımları	167
Tablo 34. İran 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan Edebi Ürünler	179
Tablo 35. İran 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan Edebi Ürünlerin Ünitelere Göre Frekans (f) ve Yüzde (%) Dağılımları	181
Tablo 36. İran 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan Edebi Ürünlerin Konulara Göre Frekans (f) ve Yüzde (%) Dağılımları	182
Tablo 37. Türkiye ve İran 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Kullanılan Edebi Ürünlere İlişkin Bulgular	189
Tablo 38. Türkiye ve İran 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Edebi Ürünlerin Kullanıldığı Ünitelere İlişkin Bulgular	189
Tablo 39. Türkiye ve İran 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Edebi Ürünlerin Kullanıldığı Konulara İlişkin Bulgular	190
Tablo 40. Türkiye ve İran 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Kullanılan Edebi Ürünler ve Kitap Sayfa Sayıları	191
Tablo 41. Türkiye ve İran 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Kullanılan Edebi Ürünlere İlişkin Bulgular	192
Tablo 42. Türkiye ve İran 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Edebi Ürünlerin Kullanıldığı Ünitelere İlişkin Bulgular	192
Tablo 43. Türkiye ve İran 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Edebi Ürünlerin Kullanıldığı Konulara İlişkin Bulgular	193
Tablo 44. Türkiye ve İran 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Kullanılan Edebi Ürünler ve Kitap Sayfa Sayıları	194

Tablo 45. <i>Türkiye ve İran 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Kullanılan Edebi Ürünlerle İlişkin Bulgular</i>	195
Tablo 46. <i>Türkiye ve İran 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Edebi Ürünlerin Kullanıldığı Ünitelere İlişkin Bulgular</i>	195
Tablo 47. <i>Türkiye ve İran 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Edebi Ürünlerin Kullanıldığı Konulara İlişkin Bulgular</i>	196
Tablo 48. <i>Türkiye ve İran 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Kullanılan Edebi Ürünler ve Kitap Sayfa Sayıları</i>	197
Tablo 49. <i>Türkiye ve İran 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Kullanılan Edebi Ürünlerle İlişkin Bulgular</i>	198
Tablo 50. <i>Türkiye ve İran 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Edebi Ürünlerin Kullanıldığı Ünitelere İlişkin Bulgular</i>	199
Tablo 51. <i>Türkiye ve İran 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Edebi Ürünlerin Kullanıldığı Konulara İlişkin Bulgular</i>	199
Tablo 52. <i>Türkiye ve İran 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Kullanılan Edebi Ürünler ve Kitap Sayfa Sayıları</i>	201
Tablo 53. <i>Türkiye 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan Edebi Ürünlerin Türleri</i>	202
Tablo 54. <i>İran 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan Edebi Ürünlerin Türleri</i>	203
Tablo 55. <i>Türkiye ve İran 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Kullanılan Edebi Ürünlerin Türleri Hakkında Bulgular</i>	203
Tablo 56. <i>Türkiye ve İran'ın 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan Edebi Ürün Türlerinin Dağılım Oranları</i>	204
Tablo 57. <i>Türkiye 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan Edebi Ürünlerin Türleri</i>	205
Tablo 58. <i>Türkiye ve İran 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Kullanılan Edebi Ürünlerin Türleri Hakkında Bulgular</i>	206
Tablo 59. <i>Türkiye ve İran 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan Edebi Ürünlerin Türleri</i>	207
Tablo 60. <i>Türkiye 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan Edebi Ürünlerin Türleri</i>	208
Tablo 61. <i>İran 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan Edebi Ürünlerin Türleri</i>	209
Tablo 62. <i>Türkiye ve İran 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Kullanılan Edebi Ürünlerin Türleri Hakkında Bulgular</i>	210
Tablo 63. <i>Türkiye ve İran 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan Edebi Ürünlerin Türleri</i>	211
Tablo 64. <i>Türkiye 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan Edebi Ürünlerin Türleri</i>	213

Tablo 65. İran 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan Edebi Ürünlerin Türleri	214
Tablo 66. Türkiye ve İran 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Kullanılan Edebi Ürünlerin Türleri Hakkında Bulgular	215
Tablo 67. Türkiye ve İran 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan Edebi Ürünlerin Türleri	216
Tablo 68. Türkiye 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan Edebi Ürünlerin Görsel Materyallerle Desteklenme Durumları	218
Tablo 69. İran 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan Edebi Ürünlerin Görsel Materyallerle Desteklenme Durumları	220
Tablo 70. Türkiye ve İran 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Kullanılan Edebi Ürünlerin Görsel Materyaller İle Desteklenme Durumları	221
Tablo 71. Türkiye 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan Edebi Ürünlerin Görsel Materyaller İle Desteklenme Durumları	223
Tablo 72. Türkiye ve İran 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Kullanılan Edebi Ürünlerin Görsel Materyaller İle Desteklenme Durumları	226
Tablo 73. Türkiye 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan Edebi Ürünlerin Görsel Materyaller İle Desteklenme Durumları	228
Tablo 74. İran 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan Edebi Ürünlerin Görsel Materyaller İle Desteklenme	230
Tablo 75. Türkiye ve İran 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Kullanılan Edebi Ürünlerin Görsel Materyaller İle Desteklenme Durumları	232
Tablo 76. Türkiye 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan Edebi Ürünlerin Görsel Materyaller İle Desteklenme Durumları	234
Tablo 77. İran 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan Edebi Ürünlerin Görsel Materyaller İle Desteklenme Durumları	237
Tablo 78. Türkiye ve İran 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Kullanılan Edebi Ürünlerin Görsel Materyaller İle Desteklenme Durumları	239
Tablo 79. Türkiye ve İran 4, 5, 6 ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Kullanılan Edebi Ürünlere İlişkin Bulgular	241
Tablo 80. Türkiye ve İran 4, 5, 6 ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Edebi Ürünlerin Kullanıldığı Ünite ve Konulara İlişkin Bulgular	242
Tablo 81. Türkiye ve İran 4, 5, 6 ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Kullanılan Edebi Ürünlerin Türleri Hakkında Bulgular	243
Tablo 82. Türkiye 4, 5, 6 ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Kullanılan Edebi Ürün Türlerinin Dağılım Oranları	244
Tablo 83. İran 4, 5, 6 ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Kullanılan Edebi Ürün Türlerinin Dağılım Oranları	245
Tablo 84. Türkiye ve İran 4, 5, 6 ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Kullanılan Edebi Ürünlerin Görsel Materyaller İle Desteklenme Durumları	247

Tablo 85. Türkiye ve İran 4, 5, 6 ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Edebi Ürünleri Desteklemek İçin Kullanılan Görsel Materyallerin Türleri ve Kullanım Adetleri	248
--	-----

Tablo 86. Türkiye ve İran 4, 5, 6 ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Kullanılan Edebi Ürünler ve Kitap Sayfa Sayıları.....	249
---	-----

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Türkiye 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan 1. Edebi Ürün.....	59
Şekil 2. Türkiye 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan 2. Edebi Ürün.....	60
Şekil 3. Türkiye 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan 3. Edebi Ürün.....	61
Şekil 4. Türkiye 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan 4. Edebi Ürün.....	62
Şekil 5. Türkiye 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan 5. Edebi Ürün.....	63
Şekil 6. Türkiye 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan 6. ve 7. Edebi Ürünler	65
Şekil 7. Türkiye 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan 8. Edebi Ürün.....	66
Şekil 8. Türkiye 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan 9. Edebi Ürün.....	67
Şekil 9. Türkiye 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan 10. Edebi Ürün.....	69
Şekil 10. Türkiye 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan 11. Edebi Ürün.....	69
Şekil 11. Türkiye 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan 12. Edebi Ürün.....	70
Şekil 12. Türkiye 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan 13. Edebi Ürün.....	71
Şekil 13. Türkiye 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan 14. Edebi Ürün.....	72
Şekil 14. Türkiye 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan 15. Edebi Ürün.....	73
Şekil 15. Türkiye 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan 16. Edebi Ürün.....	74
Şekil 16. Türkiye 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan 17. Edebi Ürün.....	75
Şekil 17. Türkiye 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan 1. ve 2. Edebi Ürünler	80
Şekil 18. Türkiye 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan 3. Edebi Ürün.....	81
Şekil 19. Türkiye 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan 4. ve 5. Edebi Ürünler	82
Şekil 20. Türkiye 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan 6., 7. ve 8. Edebi Ürünler	83
Şekil 21. Türkiye 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan 9. Edebi Ürün.....	84
Şekil 22. Türkiye 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan 10. Edebi Ürün.....	86
Şekil 23. Türkiye 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan 11. Edebi Ürün.....	87

Şekil 24. Türkiye 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan 12. Edebi Ürün.....	88
Şekil 25. Türkiye 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan 13. Edebi Ürün.....	89
Şekil 26. Türkiye 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan 1. Edebi Ürün.....	95
Şekil 27. Türkiye 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan 2. Edebi Ürün.....	96
Şekil 28. Türkiye 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan 3. Edebi Ürün.....	97
Şekil 29. Türkiye 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan 4. Edebi Ürün.....	98
Şekil 30. Türkiye 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan 5. Edebi Ürün.....	99
Şekil 31. Türkiye 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan 6. Edebi Ürün.....	100
Şekil 32. Türkiye 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan 7., 8. ve 9. Edebi Ürünler	101
Şekil 33. Türkiye 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan 10. Edebi Ürün.....	102
Şekil 34. Türkiye 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan 11. Edebi Ürün.....	103
Şekil 35. Türkiye 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan 12. Edebi Ürün.....	104
Şekil 36 Türkiye 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan 13. Edebi Ürün.....	105
Şekil 37. Türkiye 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan 14. Edebi Ürün.....	106
Şekil 38. Türkiye 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan 15. Edebi Ürün.....	107
Şekil 39. Türkiye 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan 16. ve 17. Edebi Ürünler	108
Şekil 40. Türkiye 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan 18. Edebi Ürün.....	109
Şekil 41. Türkiye 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan 19. Edebi Ürün.....	110
Şekil 42. Türkiye 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan 20. Edebi Ürün.....	111
Şekil 43. Türkiye 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan 21. Edebi Ürün	112
Şekil 44. Türkiye 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan 22. Edebi Ürün.....	113
Şekil 45. Türkiye 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan 1. Edebi Ürün.....	120
Şekil 46. Türkiye 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan 2. Edebi Ürün.....	121
Şekil 47. Türkiye 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan 3. Edebi Ürün.....	122
Şekil 48. Türkiye 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan 4. Edebi Ürün.....	123
Şekil 49. Türkiye 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan 5. Edebi Ürün.....	124
Şekil 50. Türkiye 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan 6., 7., 8. ve 9. Edebi Ürünler	126
Şekil 51. Türkiye 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan 10. Edebi Ürün.....	128
Şekil 52. Türkiye 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan 11. Edebi Ürün.....	129
Şekil 53. Türkiye 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan 12. Edebi Ürün.....	130
Şekil 54. Türkiye 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan 13. Edebi Ürün.....	131

<i>Şekil 55.</i> Türkiye 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan 14. ve 15 Edebi Ürünler	132
<i>Şekil 56.</i> Türkiye 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan 16. Edebi Ürün.....	134
<i>Şekil 57.</i> Türkiye 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan 17. Edebi Ürün.....	135
<i>Şekil 58.</i> Türkiye 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan 18. Edebi Ürün.....	136
<i>Şekil 59.</i> Türkiye 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan 19. Edebi Ürün.....	137
<i>Şekil 60.</i> Türkiye 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan 20. Edebi Ürün.....	138
<i>Şekil 61.</i> Türkiye 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan 21. Edebi Ürün.....	139
<i>Şekil 62.</i> Türkiye 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan 22. Edebi Ürün.....	140
<i>Şekil 63.</i> Türkiye 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan 23. Edebi Ürün.....	141
<i>Şekil 64.</i> Türkiye 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan 24., 25. ve 26. Edebi Ürünler	142
<i>Şekil 65.</i> Türkiye 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan 27., 28., 29. ve 30. Edebi Ürünler.....	144
<i>Şekil 66.</i> Türkiye 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan 31. Edebi Ürün.....	146
<i>Şekil 67.</i> Türkiye 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan 32. Edebi Ürün.....	147
<i>Şekil 68.</i> Türkiye 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan 33. Edebi Ürün.....	148
<i>Şekil 69.</i> Türkiye 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan 34. Edebi Ürün.....	149
<i>Şekil 70.</i> Türkiye 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan 35. Edebi Ürün.....	150
<i>Şekil 71.</i> Türkiye 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan 36. Edebi Ürün.....	151
<i>Şekil 72.</i> Türkiye 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan 37. Edebi Ürün.....	151
<i>Şekil 73.</i> Türkiye 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan 38. Edebi Ürün.....	152
<i>Şekil 74.</i> Türkiye 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan 39. Edebi Ürün.....	153
<i>Şekil 75.</i> Türkiye 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan 40. Edebi Ürün.....	154
<i>Şekil 76.</i> Türkiye 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan 41. Edebi Ürün.....	155
<i>Şekil 77.</i> İran 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan 1. Edebi Ürün.....	159
<i>Şekil 78.</i> İran 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan 2. Edebi Ürün.....	161
<i>Şekil 79.</i> İran 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan 3. Edebi Ürün.....	162
<i>Şekil 80.</i> İran 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan 4. Edebi Ürün.....	164
<i>Şekil 81.</i> İran 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan 1. Edebi Ürün.....	168
<i>Şekil 82.</i> İran 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan 2. Edebi Ürün.....	169
<i>Şekil 83.</i> İran 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan 3. Edebi Ürün.....	170
<i>Şekil 84.</i> İran 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan 4. Edebi Ürün.....	170
<i>Şekil 85.</i> İran 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan 5. Edebi Ürün.....	171

<i>Şekil 86.</i> İran 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan 6. Edebi Ürün.....	172
<i>Şekil 87.</i> İran 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan 7. Edebi Ürün.....	173
<i>Şekil 88.</i> İran 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan 8. Edebi Ürün.....	174
<i>Şekil 89.</i> İran 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan 9. Edebi Ürün.....	175
<i>Şekil 90.</i> İran 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan 10. ve 11. Edebi Ürünler	176
<i>Şekil 91.</i> İran 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan 12. Edebi Ürün.....	178
<i>Şekil 92.</i> İran 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan 1. Edebi Ürün.....	183
<i>Şekil 93.</i> İran 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan 2. Edebi Ürün.....	184
<i>Şekil 94.</i> İran 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan 3. Edebi Ürün.....	185
<i>Şekil 95.</i> İran 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan 4. Edebi Ürün.....	187
<i>Şekil 96.</i> Türkiye 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan Edebi Ürünlerin Görsel Materyallerle Desteklenme Durumlarına Örnek	219
<i>Şekil 97.</i> İran 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan Edebi Ürünlerin Görsel Materyallerle Desteklenme Durumlarına Örnek.....	221
<i>Şekil 98.</i> Türkiye 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan Edebi Ürünlerin Görsel Materyallerle Desteklenme Durumlarına Örnek	225
<i>Şekil 99.</i> Türkiye 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan Edebi Ürünlerin Görsel Materyallerle Desteklenme Durumlarına Örnek	229
<i>Şekil 100.</i> İran 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan Edebi Ürünlerin Görsel Materyallerle Desteklenme Durumlarına Örnek	231
<i>Şekil 101.</i> Türkiye 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan Edebi Ürünlerin Görsel Materyallerle Desteklenme Durumlarına Örnek	236
<i>Şekil 102.</i> İran 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan Edebi Ürünlerin Görsel Materyallerle Desteklenme Durumlarına Örnek	238

SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ

Akt.	Aktaran
Bkz.	Bakınız
BM	Birleşmiş Miletler
Çev.	Çeviren
EBA	Eğitim Bilişim Ağı
Ed.	Editör
E.Ü.	Edebi Ürün
foto	fotoğraf
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
M.S	ve diğerleri
R. roman	Resimli roman
ilstr	illüstrasyon
s.	sayfa
S.B.	Sosyal Bilgiler
TDK	Türk Dil Kurumu
T. roman	Tarihi roman
vb.	ve benzeri
vd.	ve diğerleri

BÖLÜM 1

GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problem durumu, amacı, önemi, sınırlılıkları ve tanımlarına yer verilmiştir.

Problem Durumu

Eğitimin ilk kademeleri, insanların hayatlarında önemli temellerin atıldığı, temel bilgi ve becerilerin edinildiği dönemlerdir. Bu dönemlerde okutulan önemli derslerden biri olan sosyal bilgiler dersi, okutulduğu dönem ve içeriğinden dolayı önem arz etmektedir.

Sosyal bilgiler, sosyal ve beşeri bilimleri vatandaşlık yeterliliklerini geliştirmek amacıyla kaynaştıran bir çalışma alanıdır (Savage & Armstrong, 1996, Akt. Öztürk, 2012, s. 4). Sosyal bilgiler; insanları ve onların çevreleriyle etkileşimini zaman ve yer boyutunda inceleyen önemli bir ilköğretim dersi (Doğanay, 2008, s. 77). Sosyal bilgiler, sosyal bilimlerin bulgularını entegre edip öğrencilerin düzeyine göre basitleştiren, bunları kullanarak öğrencilere, sosyal yaşama uyum sağlamada ve sosyal sorunlara çözüm üretmede ihtiyaç duyacakları bilgi, beceri, tutum ve değerleri kazandırmayı amaçlayan bir yurttaşlık eğitim programıdır (Öztürk & Otluoğlu, 2011, s. 6).

Vatandaşlığın temellerinin atıldığı sosyal bilgiler dersinde ezbere ağırlık verme yerine oluşturma yaklaşımına göre öğrenme-öğretme sürecine aktif olarak katılması öğrenmeyi daha da artıracaktır (Yanpar-Şahin, 2004). Demokratik bir toplumda sosyal bilgiler öğretiminin temel amacı, bireylerde mantıklı ve doğru karar alma ve problem çözme becerisini geliştirmektir. Bireylerin bunları başarabilmesi için; bilgi edinilmesi, bilgiyi

analitik olarak işleyebilmesi / kullanabilmesi, inanç ve değerleri inceleyebilmesi ya da uygun tutum ve değer geliştirebilmesi ve sonuç olarak etkin bir yurttaş olarak sosyal problemlerin çözümüne aktif olarak katılabilmesi gerekir (Öztürk, Keskin & Otluoğlu, 2012). Bu amaçlardan anlaşılacağı üzere sosyal bilgiler dersinin öğrencilerin yaşantıları ile bağlantılı günlük hayata dönük bir yapıya bürünmesi hedeflenmektedir. Böylesi önemli bir misyona sahip olan sosyal bilgiler dersinin amaçlarına ulaşması noktasında öğretim süreci içerisinde farklı öğretim teknik ve stratejileri kullanılabilir (Demir, 2011). Her ne kadar sosyal bilgiler öğretiminde öğrenmeyi % 100 garanti edecek bir yöntem ve strateji yoksa da kullanılacak yöntem ve tekniklerin bir aracı olarak edebi ürünler ders etkinlikleri sırasında kullanılarak öğretim etkinliği arttırılabilir (Gülüm & Ulusoy, 2008, s.114).

Edebi ürünlerin ders materyalleri olarak kullanıldığı öğretim durumlarında, yaparak-yaşayarak öğrenen ve bu süreçte, arkadaşlarıyla birlikte araştırma raporları hazırlarken, nihai kararı vermeden önce, kendilerinde birden çok kaynağı kullanma bilinç ve becerisi gelişen öğrenciler, sorumluluk sahibi birer yurttaş olarak sürdürecekları gelecek yaşamlarında da bunları kullanabilecektir. Böylece, onların demokratik bir toplumun, kalıp yargılardan uzak, eleştirel düşünebilen, inanç ve değerleri inceleyip olumlu tutum ve değerler geliştirebilen uyumlu ve etkin yurttaşlar olmaları sağlanabilir (Öztürk, vd., 2012).

Eğitim sisteminin birçok kademesinde edebi ürünler öğretim materyali olarak kullanılmaktadır. Daha çok “Türkçe ve Edebiyat” derslerinin ana materyaliymiş gibi düşünülse de aslında tüm diğer disiplinler edebi ürünlerden yararlanırlar. Edebi ürünler çocukların dil, okuma-yazma, kendini başkalarının yerine koyma ve iletişim kurma becerilerinin gelişimine katkı sağladığı gibi, insanî ve ahlâkî değerler, milli tarih bilinci ve şuuru, sosyalleşme, tarihi mirasa karşı takdir geliştirme ve onları koruma, gelenek ve görenekleri yaşatma gibi değer ve yargıları da kazanmalarına katkı sağlayabilir. Edebi eserler öğrencilerin düşünme becerilerini geliştirdiği için bu yolla edinilen bilgiler kalıcı hale gelebilir. Edebi ürünler, öğrencilerin derse karşı ilgisini arttırdığı gibi okuma alışkanlığı kazandırma, konular arasında ilişki kurma ve öğrenileni canlandırma gibi amaçları sağlamada oldukça etkilidir (Tekgöz, 2005, s. 90). Edebi ürünler kullanılarak dersler arası aktarım sağlanabileceği gibi, öğrencinin okuduğunu anlama, analiz etme ve bağ kurma yeterliliği desteklenmesini de sağlar (Öztürk, 2007, s. 70-78).

Sosyal bilgiler ders kitapları daha çok bilgi içerir. Ama edebi ürünler öğrencilere, güzel bir yaşam alanının, gizemli ve heyecanlı bir dünyanın kapılarını aralar. Bu yüzden edebi

ürünler sadece bir bilgi paketi değil, bilginin günlük hayatta kullanılabilir yaşam örnekleridir (Tekgöz, 2005, s. 5). Sosyal bilgiler öğretiminde materyal olarak kullanılan edebi ürünler, öğrencilerde duyuşsal hedeflerin gerçekleşmesinde çok önemli bir rol oynar (Otluoğlu, 2001). Sosyal bilgiler programının bireye kazandırmayı amaçladığı becerilerin geliştirilmesinde edebi ürünlerin kullanımı ile öğrencilerin duygu dünyasına ulaşıp onların toplumda daha sorumlu, daha bilinçli rol üstlenebilmelerine katkı sağlanabilir (Demir & Akengin, 2012).

Tüm derslerde göz önünde bulundurulması gereken becerilere ek olarak, sosyal bilgiler dersinde, programda öngörülen bilişsel, duyuşsal ve devinişsel hedeflerin gerçekleşmesi gerekir. Bu bakımdan edebi ürünler, çok önemli bir katkı sağlayabilir. Çünkü edebi ürünler aracılığıyla çocuklar, kendilerini farklı zaman ve mekânlarda yaşamış/yaşayan insanlarla karşılaştırabilir; başka ülkelerdeki insanların yaşama şeklini takdir eder. Bu onlarda, empatik düşünme alışkanlığını geliştirir, karakter eğitime katkıda bulunur (Sağlam, 1980 Akt. Öztürk, vd., 2012).

Yüzyıllardır aynı coğrafyada yer alan Türkiye ve İran, coğrafi ve tarihi unsurların kendilerine sunduğu bağlar sayesinde, birbirleriyle sürekli kültürel, siyasi, ekonomik ve güvenlik etkileşimi içerisinde olmuşlardır. Türkler ile İranlılar arasında ilk ilişkilerin kurulması çok eski zamanlara dayanmaktadır. Horasan'dan Orhun nehrine kadar uzanan ve o zamanlar adına "Turan" denilen Türk ülkesi ile İran ülkesi komşu oldukları için, Türkler ile İranlılar tarihin ilk devirlerinden itibaren birbirleriyle dinî, siyasi, kültürel, edebî vb. açılardan etkileşim içinde olmuşlardır (Saray, 1996). Kaşgarlı Mahmud asırlar önce, "Tatsız Türk bolmaz (Farssız Türk olmaz)." diyerek bu ilişkilerin derinliğine işaret etmiştir (Afacan, 2012). Hunlarla başlayan Türk-İran ilişkileri Moğol akınları ile İran coğrafyasının içlerine kadar gelen sair Türk boyları ve Oğuzlar ile devam eden süreç yakın tarihe kadar devam etmiştir (Kaya, 2004). Bu süreç İran coğrafyasının etnik, dilsel, dinsel, kültürel ve siyasal yapısına birçok açıdan etki etmiştir. Uzun dönemli bu etkileşim iki toplumda birçok ortak noktanın oluşmasına zemin hazırlamıştır. Bu etkileşimin en iyi şekilde görebileceği alanlardan biri de edebiyattır.

Edebiyatta görülen etkileşim iki milletin tarihi gibi oldukça eskilere dayanmaktadır. Alp Er Tunga destanında Sakaların İranlılar ile mücadelesi anlatılır. Tarih öncesi zamanlardan başlayıp Sasani İmparatorluğunun sonuna kadar İran tarihini ele alan Firdevs'inin eski İran efsaneleri üzerine kurulu ve tarihteki büyük Türk Sultanı Gazneli Mahmud'a sunduğu

Şehname isimli eserinde Türk-İran ilişkilerine de yer verilmektedir. Edebiyatta görülen bu ilişki Selçuklular zamanında Mevlana gibi her iki milletin kalbinde taht kurmuş büyük şairlerin varlığı ile daha da güçlenmiştir. Türkler ve İranlılar tarihi toplumsal olayları, kültürel öğeleri edebiyat alanına yansıtmışlardır.

Türk ve İran toplumunda edebiyat, hayatın vazgeçilmez bir parçası olmuştur. Her iki toplum yaşamının her alanında edebiyata rastlamak mümkündür. Edebiyatın kullanıldığı alanlardan biri de eğitimidir. Son dönemlerde edebi ürünlerin eğitimde kullanılmasının öğrenmeye önemli katkılarının olduğunun görülmesinden dolayı edebi ürünlerin eğitimde kullanımı oldukça artmıştır. Eğitimde edebi ürün kullanımının öğrenme üzerinde etkisinin güçlü olduğu derslerden biri de sosyal bilgiler dersi. Sosyal bilgiler dersi sahip olduğu içeriğinden dolayı edebi ürünlerin kullanımına oldukça müsait bir derstir. Bu nedenle her iki ülke edebiyatının güçlü tarih, kültür ve toplumsal arka plana dayanması sosyal bilgiler dersi için önemli bir avantajdır.

Edebi ürünlerin sosyal bilgiler dersinde kullanımının sosyal bilgiler öğretimine önemli katkılarının olduğu yapılan çalışmalar sonucunda ortaya çıkmıştır (Otluoğlu, 2001; Tekgöz, 2005; Şimşek, 2006; Bacak, 2008; Top, 2009; Oruç, 2009; Çencen, 2010; Erdoğan, 2007; Keçe, 2013). Bu araştırmada Türkiye ve İran'da 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler dersi kapsamında okutulan ders kitaplarında edebi ürünlerin kullanımı karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Araştırmanın konusu, iki ülkenin derin bir tarihi geçmişe sahip olduğu gerçeğinden hareketle zengin kültürel birikimin edebi ürünlerdeki yansımından eğitim-öğretim faaliyetlerinde yararlanılması gerektiği gerçeğinden hareketle belirlenmiştir.

Araştırmanın Amacı

Sosyal bilgiler dersinde bir öğretim aracı olarak edebi ürünlerin kullanılmasının, eğitim-öğretim sürecine anlamlı katkılar sağladığı, gerek yurt içinde gerekse yurt dışında yapılan araştırma ve çalışmalardan anlaşılmaktadır. Son yıllarda yapılan akademik çalışmalarda ilk ve ortaokulda, edebiyat ve sosyal bilgiler arasındaki güçlü ilişki vurgulanmaktadır (Şimşek, 2000; Otluoğlu, 2001; Erdoğan, 2007; Bacak, 2008; Çencen, 2010; Demir, 2011). Sosyal bilgiler ile edebiyat arasındaki bu ilişkinin anlaşılmasından sonra ders kitabı yayıncıları, kitaplarına edebi parçalardan örnekler koymaya başlamışlardır (Demir, 2011).

Bu araştırmanın amacı; Türkiye ve İran’da 4., 5., 6. ve 7. sınıflarda okutulan sosyal bilgiler ders kitaplarında kullanılan edebi ürünleri karşılaştırmalı olarak incelemektir. Bu amaç doğrultusunda her iki ülkenin 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında edebi ürünlerin kullanımı ile ilgili elde edilen bulgular aşağıda yer verilen dokuz alt problem altında karşılaştırmalı olarak incelenmiştir.

1. Türkiye 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında edebi ürünlerin kullanım durumu nasıldır?
2. İran 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında edebi ürünlerin kullanım durumu nasıldır?
3. Türkiye’nin 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı ile İran’ın 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının edebi ürünlerin kullanımı açısından karşılaştırılması nasıldır?
4. Türkiye’nin 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı ile İran’ın 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının edebi ürünlerin kullanımı açısından karşılaştırılması nasıldır?
5. Türkiye’nin 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı ile İran’ın 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının edebi ürünlerin kullanımı açısından karşılaştırılması nasıldır?
6. Türkiye’nin 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı ile İran’ın 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının edebi ürünlerin kullanımı açısından karşılaştırılması nasıldır?
7. Türkiye ve İran’ın 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında kullanılan edebi ürünlerin türleri bakımından karşılaştırılması nasıldır?
8. Türkiye ve İran’ın 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında kullanılan edebi ürünlerin görsel materyaller ile (fotoğraf, illüstrasyon, karikatür, afiş, harita vb.) desteklenme durumlarının karşılaştırılması nasıldır?
9. Türkiye ve İran’ın 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarının edebi ürünlerin kullanımı açısından genel olarak karşılaştırılması nasıldır?

Önem

Bu çalışma ile ilk defa iki ülkenin sosyal bilgiler ders kitaplarında edebi ürünlerin kullanım durumu karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Türkiye’nin 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitapları ile İran’ın 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında edebi ürünlerden ne ölçüde ve nasıl yararlanıldığı, daha çok hangi edebi ürün türlerinden yararlanıldığı ve edebi ürünlerin görsel materyallerle kullanım durumlarının ortaya konulacak olması önemlidir. Bu meyanda iki ülkenin derin bir tarihi geçmişe sahip olmasının sağladığı kültürel birikim arasında geniş halk kitleleri tarafından bilinen edebi

ürünlerin bulunduğu bir gerçektir. Çalışmanın, bunların ders kitaplarında kullanım durumunu belirlenmesi bakımından önemlidir. Çalışma sonucunda elde edilen bulgular, Türkiye'nin ortak tarihi geçmişe sahip olduğu diğer ülkelerin sosyal bilgiler ders kitaplarında edebi ürünlerin kullanımı konusunda yapılacak çalışmalara örnek olması çalışmanın diğer önemli bir cihetidir.

Sınırlılıklar

Türkiye ve İran'ın 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında kullanılan edebi ürünlerin karşılaştırmalı olarak inceleneceği bu araştırma;
2016-2017 eğitim-öğretim yılında aşağıda künyeleri verilen;

Türkiye;

- Şahin, S. C., Bayram, Ö. & Midilli A. (2016). İlköğretim 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı. Ankara: Koza.
- Özensoy, A. U. & Aynacı, C. (2016). İlköğretim 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı. Ankara: Berkay.
- Karabıyık E. Ü. (2014). İlköğretim 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı. Ankara: Evren.
- MEB (2016). İlköğretim 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı. Ankara: MEB.

İran;

- Vezareti Amuzeş ve Perveriş: Sazmanı Pejuhiş ve Bernamereziye Amuzeş (1394-2015). Mutaalatı İçtimaiye, Çeharome Debistan, Tehran; Şirkete Offset.
- Vezareti Amuzeş ve Perveriş: Sazmanı Pejuhiş ve Bernamereziye Amuzeş (1395-2016). Mutaalatı İçtimaiye, Pencome Debistan, Tehran; Şirkete Offset.
- Vezareti Amuzeş ve Perveriş: Sazmanı Pejuhiş ve Bernamereziye Amuzeş (1395-2016). Mutaalatı İçtimaiye, Şeşome Debistan, Tehran; Şirkete Offset.
- Vezareti Amuzeş ve Perveriş: Sazmanı Pejuhiş ve Bernamereziye Amuzeş (1395-2016). Mutaalatı İçtimaiye, Payeye Heftom, Devreye Evvel Mutevassıt, Tehran; Şirkete Çap ve Neşr Kitaphayi Dersi İran.

sosyal bilgiler ders kitapları ile sınırlıdır.

Tanımlar

Çocuk Edebiyatı: Erken çocukluk döneminden başlayıp ergenlik dönemini de kapsayan bir yaşam evresinde, çocukların dil gelişimi ve anlama düzeylerine uygun olarak duygu ve düşünce dünyalarını sanatsal niteliği olan dilsel ve görsel iletilerle zenginleştiren, beğeni düzeylerini yükselten ürünlerin genel adı (Sever, 2012, s. 17).

Edebi Ürün: Sanatsal bir amaç için yazılmış ya da oluşturulmuş, estetik kaygı güden eserlerdir. Başka bir ifade ile edebiyatın nesnesi, insan hayatının iyi ifadesi, bir dil ile temsil edilmesidir (Şimşek, 2014, s.391).

Edebiyat: Olay, düşünce, duygu ve hayallerin dil aracılığıyla sözlü ve yazılı olarak biçimlendirilmesi sanatı, yazın, literatür (TDK).

Sosyal Bilgiler: Bireyin toplumsal varoluşunu gerçekleştirebilmesine yardımcı olması amacıyla; tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, antropoloji, psikoloji, felsefe, siyaset bilimi ve hukuk gibi sosyal bilimlerin ve yurttaşlık bilgisinin konularının, öğrenme alanlarını yansıtan bir ünite ya da tema altında birleştirilmesini içeren, insanın sosyal ve fizikî çevresiyle etkileşiminin geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında incelendiği toplu öğretim anlayışından hareketle oluşturulmuş bir ilköğretim dersidir (MEB, 2005).

BÖLÜM 2

KURAMSAL TEMELLER VE İLGİLİ LİTERATÜR

Sosyal Bilgiler

Sosyal bilgiler, bireyin toplumsal varoluşunu gerçekleştirebilmesine yardımcı olması amacıyla; sosyal bilimlerin ve yurttaşlık bilgisinin konularının, öğrenme alanlarını yansıtan bir ünite altında birleştirilmesini içeren, insanın sosyal ve fiziki çevresiyle etkileşiminin geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında incelendiği toplu öğretim anlayışından hareketle oluşturulmuş bir ilköğretim dersidir (MEB, 2005).

Sosyal bilgiler, sosyal ve beşeri bilimleri vatandaşlık yeterliliklerini geliştirmek amacıyla kaynaştıran bir çalışma alanıdır. Okul programı içinde sosyal bilgiler, antropoloji, arkeoloji, ekonomi, coğrafya, tarih, hukuk, felsefe, siyaset bilimi, psikoloji, din ve sosyolojinin yanı sıra beceri bilimleri, matematik ve doğa bilimlerinden kendine mal ettiği içerik üzerinde sistematik ve eşgüdümlü bir çalışma sağlar. Sosyal bilgilerin öncelikli amacı, karşılıklı olarak birbirine bağlı bir dünyada, kültürel farklılıkları olan demokratik bir toplumda, genç insanlara bilgiye dayalı ve mantıklı karar verebilme yeteneklerini geliştirmede yardımcı olmaktır (Savage & Armstrong, 1996, Akt. Öztürk, 2012, s. 4).

Edebiyat

Edebiyat, olay, düşünce, duygu ve hayallerin dil aracılığıyla sözlü veya yazılı olarak biçimlendirilmesi sanatıdır (TDK). Geniş anlamda edebiyat, kitap ve her türlü yazılı ürünlerin genel adıdır. Başka bir ifade ile bu anlamda edebiyat, yazılı söz demektir. Eskiden yalnız sanatlı, hatta özentili yazılar için kullanılan bu sözcük, bugün, geçmişte

sanat dışı sayılan yazıları da içine alarak, insan zekâsının vücuda getirdiği bütün eserleri ifade eder (Gökşen, 1966. Akt. Öztürk vd., 2012, s. 32).

Edebiyat - Eğitim İlişkisi

Edebiyatla eğitim ve öğretim arasında yakın bir ilişki vardır. Edebiyat sözcüğünün kökünü oluşturan ve “terbiye: eğitim” anlamına gelen “edeb” sözcüğü de bu yakın ilişkinin açık bir göstergesidir. Eğitim ve öğretim açısından edebiyatın değeri, insana çok çeşitli duyma, düşünme ve hareket etme örnekleri sunmasıdır (Kavcar, 1999). Çocuğun, gencin edebi metinlerle kurduğu iletişim, her şeyden önce bir duygu ve düşünce eğitimidir. Bu süreç, bir duyarlık oluşumuna, zenginliğine; kültürel bilinçlenmeye olanak sağlar. Edebiyat, demokratik kültür dokusunu oluşturan davranışların, yaşatılarak, sezinleterek kazandırılmasını sağlayan bir süreçtir. Edebi metinlerin dünyasına girme alışkanlığı edinmiş birey, insanların çok çeşitli duyma, düşünme ve hareket etme örnekleriyle tanışır, kendini başkalarının yerine koyabilir, özdeşim kurma yeteneği oluşur, insan kişiliğine saygı duyar, hoşgörülülük kazanır, insanların değişik özelliklerde olabileceği gerçeğini anlar (Sever, 1998, Akt. Öztürk & Otluoğlu, 2002). Edebiyat, bütün toplumlarda kültürel kimliklerin oluşmasında önemli bir rol oynar (Çeri, 2000, s. 25).

Çocukların niçin edebiyat eserlerine muhtaç olduklarını, bu alandaki çalışmaları ile tanınmış olan Jacop (1955), altı nedene bağlayarak şu şekilde açıklamaktadır (Akt. Oğuzkan, 2006);

1. Edebiyat hoş vakit geçirtici, eğlendirici bir şeydir. Eğer çocuklar okumayı sevmeyi, okumaktan sadece okumak için zevk almayı öğrenmezler ise iyi yurttaş olma fırsatlarından birini kaçırmış olurlar. Bu bakımdan edebiyatı, bir hoş vakit geçirtme aracı olarak öğretim programına alınacak değerli unsurlardan biri biçiminde düşünebiliriz.
2. Hepimizin hayatında okuduğumuz okuduktan sonra da adlarını konularını ve kahramanlarının isimlerini unuttuğumuz kitaplar vardır; eğer bir kimse vaktiyle okumuş olduğu bu kitaplarla yeniden karşılaşırsa “anlamın tortusu” diyebileceğimiz şeyleri hatırlar.
3. Edebiyat hayatı keşfe yardım eder. Çocuklar hayatı ve yaşama yollarını öğrenmek için edebi eserlere muhtaçtırlar. Kimi hallerde kişisel yaşantılardan daha iyisi yoktur, ama bazı yaşantılar vardır ki bunlar türlü edebiyat eserlerinin okunmasıyla

birer rastlantı sonucu kazanılır. Kısaca, çocuklar hayatı keşfetmek için edebiyata muhtaçtır.

4. Edebiyat bir rehberlik kaynağıdır. Edebiyat bir kimsenin kendini tanıyarak davranışlarını değiştirmeye yarayacak imkânlar hazırladığı için bir rehberlik kaynağı olarak da hizmet edebilir.
5. Edebiyat yaratıcı etkinlikleri teşvik eder. Çocuklar, başka alanlardaki yaratıcı etkinliklere geçmek için bir sıçrama tahtası olarak edebiyata muhtaçtırlar.
6. Edebiyat güzel bir dil demektir. Çocuklar kendi dillerini geliştirmek için edebiyat eserlerine ihtiyaç duyarlar.

Öğretme-öğrenme sürecinde araç-gereçlerden yararlanma, konuların daha etkili sunulmasını sağlamakta ve öğrenme zamanından tasarruf sağlamaktadır. Bunun yanı sıra, öğretim sürecini daha zevkli ve anlaşılır duruma getirdiği için öğrenme için ayrılan süre verimli geçmekte ve öğretim hizmetinin niteliği artmaktadır (Demirel, 2012, s.52)

Eğitimin temel işlevlerinden biri, genç insana kendi kendisini gözlem altına alarak çelişkili istekleri arasında sağlıklı seçim yapmayı öğretmektir. Edebiyatın yaptığı da, gerçek veya tasarlanmış başka insanların benzer tercihleri nasıl yaptıklarını, sonuç olarak eriştikleri mutluluk ve mutsuzlukları kişinin önüne canlı olarak sermektir (Kavcar, 1999).

Edebi eserler öğrencileri etkilediği ve düşündürdüğünden dolayı eğitim ve öğrenme kalıcı hale gelir. Geçmişle gelecek arasında bir bağ kurarken kendini de bu toplumun olması gerekeni olarak görür ve çevresindeki olayların kendi isteği doğrultusunda olmasını ister (Tekgöz, 2005, s.18).

Sosyal Bilgiler ve Edebi Ürünler

Sosyal bilgilerin amaçları ile edebi eserlerin öğrencilerde bıraktığı etkiler arasında yakından bir ilişki mevcuttur. Sosyal bilgiler dersinin amaçlarına ulaşması amacıyla farklı teknik ve yöntemler kullanılabilir. Bu tekniklerden biri de edebi ürünlerin sosyal bilgiler derslerinde kullanılmasıdır (Demir, 2012). Edebi ürünlerin sosyal bilgiler dersinde kullanılmasıyla, okuma ve dil becerileri gelişmekte, ders kapsamındaki çeşitli disiplinlere ait bilgi, kavram ve becerilerin öğretiminde, empati kurmada, duyarlılık oluşumunda, tarihsel ve eleştirel düşünme becerileri kazandırma, derse karşı olumlu tutum geliştirmede, motivasyonu artırmada, farklı davranış ve öğrenme alanlarının

geliştirilmesine katkı sağlamada, bilişsel başarıyı artırmada, soyut düşünceyi harekete geçirmede yararlı olabilmektedir (Yeşilbursa & Sabancı, 2015, s. 20).

Türkiye’de, sosyal bilgiler dersini daha etkili kılmak için edebi ürünlerden yararlanılması her ne kadar eski olmasa da 2005 yılından itibaren yapılan program değişiklikleri ile beraber ivme kazanmıştır. Bu ivme ile beraber edebi ürünlerin sosyal bilgiler öğretiminde kullanımı ile ilgili akademik çalışmalarda da (Tekgöz, 2005; Şimşek, 2006; İnal-Yüksel, 2006; Erdoğan, 2007; Gülüm & Ulusoy, 2008; Bacak, 2008; Bölücek, 2008; Oruç, 2009; Top, 2009; Kaymakçı & Er, 2009; Mertol, 2009; Er, 2010; Demir, 2011; Akyol, 2011; Çifçi, 2011; Yakar, 2013; Keçe, 2013; Arslan, 2014; Özkan, 2014; Şimşek, 2014; İlhan, 2016; Tokcan, 2016) bir artış meydana gelmiştir.

Edebi ürünlerle sosyal bilgiler öğretimi genel olarak sosyal bilgiler dersinin amaçlarına ulaşma noktasında, sosyal bilgiler öğretim programlarının ve sosyal bilgiler öğrenme-öğretme süreçlerinin uygun hikâye, roman, şiir, mitoloji, biyografi, tiyatro gibi edebi eserler ile şekillendirilmesi olarak tanımlanabilir (Demir, 2012).

Sosyal bilgiler derslerinde edebi ürünlerin kullanılması, güzel bir ortamın oluşmasına ve öğrenci deneyimlerinin artırılmasına katkı sağlar. Edebiyat temelli öğretim programı, sosyal bilgiler programında bulunan gereksinimleri karşılayabilen, öğrencilerin farklı yetenek seviyelerini bir arada bulundurabilen bir yapıyı ortaya koyar. Bu yöntemin kullanımı, unutulmuş basit bilgilerden sonra kavramları akılda tutmayı ve öğrencilerin olumsuz davranışlarının şekillenmesini sağlar (Cline ve Taylor, 1978 Akt. Tekgöz, 2005, s. 5).

Edebi ürünler sosyal bilgiler öğretimi açısından önem taşır. Sosyal bilgiler öğretiminde edebi ürünler şimdiye kadar sadece tarihsel edebi ürünler olarak ele alınmıştır. Ancak edebi ürünlerin her bir çeşidi sosyal bilgilerin yaşama ilişkin tüm konularına yönelik bir öğretim fırsatı verir (Şimşek, 2014). Edebi ürünlerin sosyal bilgiler öğretiminde kullanılmasının faydaları aşağıdaki gibi sıralanabilir (Kaymakçı, 2013, s. 232):

- Öğrencilerin konuyla ilgili bilgilerini artırmasını sağlar,
- Eleştirel düşünme, empati kurma, çoklu bakış açısı, dili güzel kullanma, iletişim, zaman ve kronoloji gibi çeşitli becerilerinin geliştirilmesine yardımcı olur,
- Soyut konu ve kavramların somutlaştırılmasını sağlar,
- Derse ilgi çeker, motivasyonu ve başarıyı artırır.,
- Öğrencilerin derse karşı tutumlarını da olumlu yönde etkiler,

- Geçmiş zamanda yaşanmış olayları yansıtarak öğrencilerin tarihsel bilgi edinmelerini ve böylelikle milli benlik duygularının gelişmesini sağlar.
- Öğrencilere büyük insanların hayat hikâyelerinin dışında sıradan insanların yaşamlarını da öğretir.
- Ele almış olduğu örnek yaşamlarla öğrencilere model sunar.
- Öğrencilerin ulusal ve evrensel değerleri öğrenmesine katkı sağlayarak kültür aktarımını kolaylaştırır.
- Öğrencilerin öz benlik algısı geliştirmelerine yardımcı olarak kendi yeteneklerini fark etmelerini sağlar.
- Öğrencilere kıskançlık, öfke, nefret ve önyargı gibi olumsuz davranışların nasıl üstesinden gelinebileceğini gösterir
- Öğrencilerin hoşça vakit geçirmelerini sağlamasının ötesinde yaşamı tanıtarak yaratıcı etkinlikler yapmalarına olanak sağlar.

Sosyal Bilgiler Dersinde Kullanılabilecek Edebi Ürünler

Edebi metin ve türlerinin sadece edebiyat ve Türkçe derslerine özgü olduğu anlayışının doğru olmadığı açıktır. İyi ve sorumlu vatandaş yetiştirmek amacıyla sosyal bilim disiplinlerinden seçilmiş bilgilere dayalı olarak öğrencilere toplumsal yaşamla ilgili temel bilgi, beceri, tutum ve değerlerin kazandırıldığı bir çalışma alanı olarak tanımlanan sosyal bilgiler dersinde, içeriğinde insan ve insana ilişkin bilgileri konu edinmesinden dolayı edebi metin ve türlerinin kullanımına önem verilmiştir. Bu görüşler doğrultusunda, sosyal bilgiler dersinin ‘iyi anlatılan bir öykü’ olması gerektiği görüşünü savunanlar, ders içerisinde mümkün olduğunca destan, efsane, hikâye, roman, mit, şiir, biyografi, anı ve drama gibi edebi ürün türlerinden yararlanılması gerektiğini ifade etmişlerdir (Kaymakcı, 2013, s. 231).

Baraz (1987) çocukların yaşlara göre okuma ilgilerini dört döneme ayırmaktadır; “Okul Öncesi Dönem (0 – 6 Yaş), Masal Dönemi (7 – 9 Yaş), Serüven Dönemi (10 – 12 Yaş), Soyut Konulara Eğilim Dönemleri olarak ifade etmektedir. Baraz, bu gelişim dönemlerine göre çocukların okuyabilecekleri edebi ürünler ile ilgili olarak aşağıda Tablo 1’de gösterilen sınıflamayı yapmıştır (Akt. Çencen, 2011):

Tablo 1

Gelişim Dönemlerine Göre Çocukların Okuyabilecekleri Edebi Ürünler

Dönem/Yaş	Okunabilecek Edebi Ürünler
Okul Öncesi Dönem (0 – 6 Yaş)	1. Ninniler, 2. Öyküler, 3. Resimli kitaplar, 4. şiirler, 5. Tekerlemeler, 6. Destanlar, 7. Masallar, 8. Fıkralar, 9. Bilmeceler <i>*Bu yaştaki çocukların eğilimlerinde cinsiyetler arasında fark yoktur.</i>
Masal Dönemi (7 – 9 Yaş)	1. Kahramanları çocuk olan öyküler 2. Kahramanları hayvan olan öyküler 3. Tatil ve doğa öyküleri 4. Efsaneler - destanlar – fıkralar Okul öncesinin devamı olan bu dönem çocuklarında da cinsiyet farkı belirginleşmemiştir. Ancak kızlarda bu dönem bir yıl daha uzun sürebilir. Bu dönem çocukları en çok (% 75) masaldan hoşlanırlar. Bu dönem çocuklarının kitapları resimli olmalıdır.
Serüven Dönemi (10 – 12 Yaş)	1. Ev - okul yaşamı, 2. Serüven kitapları, 3. Mizah, 4. Yararlı bilgiler, 5. Gezi kitapları, 6. Biyografiler, 7. Şiir - tiyatro eserleri, 8. Öyküleştirilmiş tarih, 9. Polisiye kitaplar, 10. Duygusal kitaplar, 11. Kahramanlık konulu kitaplar, 13. Yabancı ülkeleri anlatan kitaplar
Soyut Konulara Eğilim Dönemi (13 Yaş ve Üstü)	1. Sevgi, bağlılık, özveri konularını işleyen roman, şiir, tiyatro eserleri, 2. Soyut, duygusal, düşünsel öykü, roman duygusal öykü, şiir, tiyatro eserleri, 3. Sanat değeri olan kitap ve dergiler, 4. Gazeteler, güncel konular, spor yazıları

Sosyal bilgiler dersinde kullanılabilecek olan edebi ürün türleri aşağıda Tablo 2’de verilmiştir. Tabloda verilen edebi ürün türlerinden sosyal bilgiler dersinde en fazla kullanılanlar aşağıda kısaca tanımlanmıştır. Edebi ürün türleri seçilirken Öztürk vd. (2012) ve Tokcan (2016)’dan yararlanılmıştır.

Tablo 2

Sosyal Bilgiler Dersinde Kullanılabilecek Olan Edebi Ürün Türleri

No	Edebi ürün türü	No	Edebi ürün türü
1.	Hikâyeler	2.	Biyografiler
3.	T. romanlar	4.	Türküler
5.	Şiirler	6.	Şarkılar
7.	Destanlar	8.	Maniler
9.	Anılar	10.	Tiyatrolar
11.	Efsaneler	12.	Bilmeceler
13.	Masallar	14.	Nutuklar
15.	Fıkralar	16.	Atasözleri
17.	Ninniler	18.	Deyimler
19.	Belgesel	20.	Siyasetname
21.	Karikatürler	22.	Denemeler
23.	Menakıbnameler	24.	Makaleler
25.	Seyahatnameler	26.	Tekerlemeler
27.	Romanlar	28.	Mektuplar
29.	Röportajlar	30.	Sözlükler

Hikâyeler

Gerçek ya da düş ürünü bir olayı edebi bir üslupla aktaran kısa düz yazılı anlatılara hikâye (öykü) denir. Hikâyelerin kısalığı, yalın ve düz bir olay örüntüsüne sahip olması, genellikle önemli bir olay ya da sahne aracılığıyla tek ve yoğun bir etki uyandırması, olayın geçtiği yeri sınırlı, anlatımın özlü ve etkili olması kolay anlaşılmasını ve kalıcı etkili olmasını sağlamaktadır (Öztürk vd., 2012). Hikâye, serim, düğüm ve çözüm olmak üzere üç bölüm ve olay, zaman, mekân ve kişi olmak üzere dört temel unsurdan oluşur. Hikâye, kısalığı ve kurgusuyla masala; kişilerin nitelendirilmesi, eylemin işlenişi ve canlandırılmasıyla da romana benzer (Demir, 2012).

Biyografler

Bir insanı niçin tanımak isteriz? İnsanoğlunda var olan merak ve anma duygusu, geçmişteki olayları ve bu olayların öznesi olan bireyi tanıma isteği bu sorunun cevabıdır ve biyografinin ortaya çıkmasında temel etmendir (Er & Körükcü, 2016). Bir kişinin yaşamını konu alan yazınsal türe biyografi denir. Biyografi kişisel anılara ya da araştırma sonucu elde edilmiş yazılı ve sözlü malzemenin düzenlenmesine ve yorumlanmasına dayandığı için, tarihin bir dalı olarak görülebilir. Bu özelliklerinden dolayı biyografler, sosyal bilgiler öğretimi için çok işlevsel birer materyal olarak kabul edilebilir (Öztürk vd., 2012).

Tarihi Romanlar

Argunşah'a göre temelleri maziye dayanan, yani başlangıç ve nihayete ermesi geçmiş zaman içinde gerçekleşmiş olan hadiselerin, devirlerin ve bu devirlerde yaşamış kahramanların hayat hikâyelerinin edebi ölçüler içerisinde yeniden inşa edilmesine tarihi roman denilmektedir. Başka bir tanımda ise tarihi karakterleri ve durumları ilham kaynağı olarak kullanan romanlar ve resimli kitaplar genellikle tarihi roman olarak nitelendirilmektedir (Keçe, 2016). Hiç kuşkusuz, tarihi roman, bir tarihi belge değildir. Zaten bir edebi tür olarak tarihi romanın böyle bir iddiası yoktur. Romanın yazarı, geçmişte yaşanan olayları yaşarken, onların kahramanlarına, edebi kaygılarla farklı karakter verebilir; cazip hale getirmek için metni abartılmış aşk/nefret, erdem/erdemlilik, bilgelik/cehalet ve yiğitlik/korkaklık gibi motiflerle süsleyebilir. Bununla beraber, yine biraz abartılı da olsa, olayların cereyan ettiği dönemin sosyal, ekonomik, kültürel ve siyasal koşulları hakkında önemli ipuçları verebilir. Bu özelliklerinden dolayı sosyal bilgiler öğretiminde ders kitaplarını tamamlayan bir öğretim aracı olarak tarihi romanlardan yararlanabilir (Öztürk vd., 2012).

Türküler

Türk halk kültürünün en önemli parçası olan türküler, Türk halkının duygu ve düşüncelerini anlattığı zengin kültürel değerlerdir. Türküler maddi ve manevi değerleri ile geçmişten günümüze aktarılan köklü bir milli kültürü yansıtır (Karadeniz, 2016). Sözlü anlatım geleneğimizde bir ezgiyle birlikte söylenen halk şiirlerinin her türü için kullanılan ada “türkü” denir. Türkü kelimesinin yerine, işlediği konuyla ezgi ve sözlerin değişmesine

paralel olarak şarkı, deyiş, deme, hava, ninni, ağıt adları da kullanılır. Halk, ümidini, ümitsizliğini, isyanını, isteğini özetle anlatmak istediklerinin ozanları aracılığıyla onların türküleriyle söylemişlerdir (Öztürk vd., 2012).

Şiirler

Sözlük anlamıyla şiir, dilin anlam, ses ve ritim öğelerini belli bir düzen içinde kullanarak, bir olayı ya da bir duygusal ve düşünsel deneyime yoğunlaşmış, sıradanlıktan uzaklaşmış bir biçimde anlatma sanatıdır (Öztürk vd., 2012). Şiir asırlarca bireyleri ve toplumları etkilemiş, etkililiğini kaybetmeden günümüze süregelen önemli bir edebi türdür. Bireyler içinde bulundukları durumları, yaşadıkları heyecanları, düşünceleri, hayalleri, izlenim ve tecrübeleri duyguların yoğun işlendiği şiirlerle ifade etmişlerdir. Bu açıdan şiir en eski edebi türdür (Çalışkan & Coşkun, 2016, s. 84).

Şarkılar

Tonlama değişiklikleriyle çeşitli duygular uyandıran uyumlu, ezgili insan sesleri dizisi, klasik Türk müziğinde aşk üzerine söylenen, nakaratı ve ara nağmesi olan parçalara şarkı denir (TDK).

Destanlar

Destanlar, genellikle milletlerin yaşayışlarını, savaşlarını konu olarak alan ve doğal yoldan oluşan manzum eserlerdir. Fakat sanat adamlarının düz yazı olarak meydana getirdikleri destanlarda mevcuttur. Destanlardaki karakterler gerçekte yaşamamış olabilirler. Ancak onlar aracılığı ile vurgulanan cesaret, basiret, tahammül ve güzellik gibi kavramlar son derece insanidir ve bunlar her zaman üstün nitelikli kişilerde görülen hasiyetlerdir. Bunlara paralel olarak destanlarda, ulusların tarih boyunca değişmeyen özellikleri de yer bulur (Öztürk vd., 2012). Özetle destan; mitolojik dönemlerde oluşmuş, bir milletin ortak hafızasında, ortak duygularında yer etmiş kahramanlık, tabii afetler, savaşlar, göçler, aşklar ve din gibi konuların olağanüstü unsurlarla birleştirilerek anlatıldığı anonim, sözlü kültür öğeleridir (Tokcan, 2016).

Maniler

Genellikle birinci, ikinci ve dördüncü dizeleri uyaklı olan, daha çok hecenin yedili ölçüsüyle söylenen halk şiirine mani denir (TDK). Mani söyleme yüzyılların deneyimlerinden süzülerek biçimlenmiş, belirli kuralları olan kuşaktan kuşağa aktarılmış bir gelenektir. Söylendiği yöre insanının düşünce yapısını, beğenisin, dertlerini, sevdalarını, özlemlerini, ortak duygu ve davranışlarının yansıtılmasını, yörenin kültürüne ait gelenek ve göreneklerin izlerini taşır (Öztürk vd., 2012).

Anılar

Edebiyatta, sanatta, bilimde, askeri alanda, politikada ün kazanmış önemli kişilerin; yaşadıklarını, birikimlerini, tecrübelerini dönemin önemli olaylarına dayanarak; geçmişe ışık tutacak nitelikte anlattıkları edebi eserlere “anı” ya da “hatırat” denir (Beyreli, 2005, s.108-109 Akt. Doğan, 2016, s.211). Bir kimsenin kendi anılarını anlattığı eserlere ise otobiyografi denir. Anı yazarı olayları bir tanık, bir gözlemci konumunda yazmaktadır (Öztürk vd., 2012).

Tiyatrolar

İzleyiciler önünde sahnelenmek için yazılmış oyunların tümüne tiyatro denir (TDK). Tiyatro, toplumdan beslenen insana yine kendisini sanat ile anlatan bir kavram olarak karşımıza çıkar. Toplumdan beslenen tiyatro, yine kendi içinde barındırdığı mesajları toplumla paylaşma, başat değerleri gösterme ve anlatma amaçlarına sahiptir (Güldalı & Tay, 2016). Tiyatro eserleri yer ve zamana bağlı olarak sergilenir ancak yer ve zaman hayalide olabilir. Tiyatro eserlerin, kişi, olay, yer ve zaman bağlantısı sosyal bilgiler öğretiminde birçok hedef ve davranışı gerçekleştirmek için çok uygun birer araç olmasını sağlayabilir. Özellikle tarihsel kişilikleri tanıma, siyasal ve toplumsal olay ve yaşantıları öğrenmede kolaylık sağlar (Öztürk vd., 2012).

Efsaneler

Efsaneler, eski çağlardan beri söylenegelen, olağanüstü varlıkları ya da olayları konu edinen hayali hikâyelerdir. Bunlar geleneksel olarak yayılan veya toplumun hayal gücünün etkisiyle biçim değiştiren, tanrı, tanrıça, evrenin doğuşu ile ilgili hayali bir anlatımı olan

edebi ürünlerdir. Sanatlı bir anlatım taşımalarıyla destanlardan ayrılırlar (Öztürk vd., 2012). Efsanelerin en büyük özelliği, olduğu toplum içerisinde gerçek olduğuna inanılmasıdır. Bir diğer özelliği diğer edebiyat türleri gibi belirli bir yazın şeklinin olmaması ve düz konuşma diliyle yazıya aktarılmasıdır (Tangülü, 2016).

Bilmeceler

Bir şeyin adını anmadan niteliklerini üstü kapalı söyleyerek o şeyin ne olduğunu bulmayı dinleyene veya okuyana bırakan oyun, muamma (TDK). Diğer halk edebiyatı ürünleri gibi bilmecelerde bölgesel ve ulusal özellikler vardır ve çağına uygun olarak yayılma ve kabul görme alanı geniştir. Türkçe’ de bilmeceler biçimsel bakımdan iki ve daha çok dizeden oluşabilir. Beyit ve kıta geleneğine bağlı olarak çok sayıda iki ve dört dizelik bilmecelere rastlanır. Dize sayısı dörtten çok olan bilmecelere azda rastlamakta mümkündür (Öztürk vd., 2012).

Masallar

Her şeyin olabilme imkânı olan masallar, insanın aklına gelebilecek ve gelemeyecek her şeyin içinde yer alabileceği edebi ürünlerdir. Masallarda genellikle olağanüstü kahraman ve olaylara yer verildiğinden, gerçek olmayan hayal ürünü anlatımlar olarak adlandırılır. Halk sanatının eşsiz edebi örnekleri olarak kabul edilen masallarda fayda ve sanatın gözetilmesinin yanında, yapısında hayal gücünün, söyleyişinde ise şiirin dorukları bulunur. Öncelikle halk arasına farkına varılan eğitici özellikleriyle masallar, dinleyenleri kötülüklere karşı korumak, iyiliği, zekayı ve sağduyuya çağırma amaçlanır (Aytaş, 2006; Öztürk vd., 2012).

Nutuklar

Bir topluluğa düşünceler, duygular aşlamak amacıyla söylenen, uzunca, coşkulu ve güzel sözlere nutuk (söylev, hitabe) denir (TDK). Nutuk, dinleyenleri belli bir amaç doğrultusunda yönlendirmek, onlara bilgi vermek, açıklamalarda bulunmak, bir düşüncüyü savunmak ve taraftar kazanma amacıyla yapılan konuşmalardır. Bir toplumun yaşamında önemli rol oynamış kişilerin nutukları, o toplum üzerine yapılacak çalışmalar için ciddi

birer kaynak oluşturabilir. Nutuk, ilk ve ortaokullardaki sosyal bilgiler derslerinde birer öğretim materyali olarak rahatlıkla kullanılabilir (Öztürk vd., 2012).

Fıkralar

Fıkra, kısa ve özlü anlatımı olan, nükteli güldürücü hikâyecik olarak tanımlanabilir. Fıkralar, insanları bazen güldürmek ve eğlendirmek; bazen de düşündürmek ve ders vermek amacıyla anlatılan, genellikle gerçek olaylara dayanan, kısa nesir şeklindeki halk anlatımları olarak tanımlanabilir (Yalçınkaya, 2016, s. 339).

Atasözleri

Uzun bir dönem sözlü edebiyat ürünü olarak dilden dile aktarılan, zamanla yazıya geçirilen atasözleri kavram olarak Türkçe sözlükte “uzun deneme ve gözlemlere dayanılarak söylenmiş ve halka mal olmuş, öğüt verici nitelikte söz, darbimesel” şeklinde tanımlanmaktadır (Akkuş, 2016). Atasözleri, anlatımı kısa ve kesin olarak açıklar ve destekler. Atasözleri toplumun geçerli, yerleşik davranış kuralları ve değer yargılarını, egemen dünya görüşünü aktarmak ve benimsetmek amacıyla oluşturulmuş öğüt verici, ders alınacak özlü sözlerdir. Atasözleri; bir yargıyı- gözlemi anlatan, öğüt akıl veren, fıkra havası taşıyan atasözleri olarak bölümlenebilir (Öztürk vd., 2012).

Ninniler

Türkçe manzumelerin en güzel örneklerinden birisi de annelerinin çocuklarına, ahenkle, ezgiyle, çoğunlukla da duygu yüklü olarak söylediği ninnilerdir. Sade dil ile ahenkli, çoğunlukla ölçülü olan bu edebî tür; anne ile çocuk arasındaki gönül bağına kurmaktadır. Ninninin hemen her milletin edebiyatı içinde bulunduğu ve değişik adlarla bilinmektedir. Ninnilerin temel özellikleri; manzum olduğu; çocuklara anneleri veya yakınları tarafından çeşitli biçimlerde, özellikle ezgili söylendiği; ağlayan çocukları susturmak, uyandırmak, uyutmak veya uyku vakti gelen çocukları uyutmakla ilgili bulunduğu; mısralara birtakım ahenkli klişe sözler ilave edildiği; kafiye ve ahenk özellikleri taşıdığı; beste ile terennüm edildiği şeklinde sıralanabilir (Demir, 2008).

Deyimler

Deyimler, bir başka ulusla olan kültür ilişkileri sonunda olan çevrilme, alınma değilse- bir dili konuşan toplumun dünya görüşünü, yaşam biçimini, çevre koşullarını, gelenek görenek ve inançlarını, önem verdiği varlık ve kavramları, kısacası maddi ve manevi kültürünü yansıtan, o toplumun düşünce biçimini, hatta nükte ve buluşlarını ortaya koyan, dilbilim açısından da önemli olan sözlerdir. Deyimler her dilin kendine özgü bir yönünü ortaya koyması ve dilin dayandığı kültürle iç içe olması nedeniyle sadece diller arasındaki farklılıkları değil, toplumlar arasındaki farklılıkları da gözler önüne serdiği için dilbilimin, halkbilimin, toplumbilimin önemli inceleme alanlarından biridir. Deyimler önemli kültürel kalıtlardır. Anadilindeki deyimlerin zenginli inin farkına varan bir çocuk; kültürüne, ulusuna yabancılaşmayacak ve onun zenginli inin, yeterliliğinin bilincine varacaktır (Mert, 2009).

Belgeseller

Doğayı, toplumları, toplumsal olayları ya da yaşantıları konu alan, eleştirel bir bakışla inceleyerek birebir yansıtmaya çalışan sinematografik özellikli görsel çalışmalara belgesel denir. Ayrıca bunlara ait yazılı metinler de bu türde değerlendirilir (Öztürk vd., 2012).

Siyasetnameler

Türk kültür ve edebiyatında önemli bir gelenein yansıması olan siyasetnameler devlet yönetiminin dayandığı esaslar ve hükümdarlık sanatının inceliklerini konu edinen; bu amaçla sultana ve diğer devlet erkânına kılavuzluk etmeyi amaçlayan eserlerdir. Siyasetnamelere göre, bir organizmanın kalbi gibi devletin yapısına hayat veren hükümdarın, onu sıradan insanların üstünde tutan niteliklere sahip olması gerekir. Bir hükümdarın yeryüzündeki hâkimiyetini sağlayan doğuştan getirdiği vasıflar ve talihin yaver gitmesi gibi değiştirilemez faktörler dışında pek çok üstün özelliğe ve güçlü bir donanım a sahip olması gerekir. Siyasetnamelerin konusu olan nasihatler bu vazifeyi üstlenmiştir (Türkdoğan, 2010).

Karikatürler

Karikatür kısaca, çizgilerle anlatma olarak tanımlanabilir. Karikatür, insan oğlunun felsefi sorunlarını yansıtan çizimler, toplumun sosyal yapısını eleştiren çizimler ve sessiz/sözsüz mizah veya saf mizahı kapsayan çizimler, şeklinde üç grupta ele alınabilir. Eğitimde kullanılabilecek mizah araçları içinde etkili olabilecek unsurlardan birisi de karikatürlerdir, çünkü karikatürler abartılı ve öğretici çizimlerdir. Karikatürler, güldürürken eğitme amacını da taşımalıdır (Sönmez, 2016).

Denemeler

Tek bir konuyu rahat ve akıcı bir biçimde ele alan, çoğunlukla yazarın kişisel deneyimini ve olaylara bakış açısını ortaya koyan orta uzunluktaki edebi türe deneme denir. Denemelerin, bir şeyi ispat etme amacı yoktur. Gazete köşelerinde yer alan yazıların çoğu bu türdür (Öztürk vd., 2012).

Menakıbnameler

Eren veya evliya gibi halk arasında saygın bir yeri olan Hacı Bektaş Veli, Yunus Emre, Sarı Saltuk, Hacı Bayram Veli, Mevlana gibi kişilerin yaşamlarını ele alan halk menkıbelerini anlatan eserlere menakıpname denir. Bu eserler sade bir dil ve üslupla velilerin kerametli hallerini ele alırlar (Öztürk vd., 2012).

Makaleler

Bir fikri, bir düşünceyi veya görüşü, ortaya atmak, yorumlamak veya savunmak, bilgi vermek niyetiyle gazete ve dergilerde yayınlanmak üzere kaleme alınan yazı türüne makale denir. Hemen her konuda makale yazılabilir. Bunların bir kısmı, edebi kaygılarla yazılırken, diğer bir kısmı edebi kaygıdan uzaktır. Edebi kaygıdan uzak olan makaleler, daha çok bir alana yeni bir bilgi ya da yorumlar getirmeyi amaçlarlar (Öztürk vd., 2012).

Seyahatnameler

Seyahatname, yazarların yurt içi ve yurt dışı gezilerinde gördükleri yerlerden edindikleri izlenim ve bilgileri aktardıkları yazılara denir. Gezmeyi iş edinen kişiye ise seyyah ya da

gezgin denir (Ata, 2016, s. 285). Kişiler, içinde yetiştikleri, yaşadıkları toplumların özgün yönlerinin farkına çok kez varamazlar. Çünkü onlar için yaşadıkları son derece olağan şeylerdir. Ayrıca yaşanılanları değerlendirmede de yansız olamazlar. O topluma yeni giren, onları dışardan gözlemleyen bir kimse yaşanılan yerin koşullarını, yaşanılan olayları, orada sürekli yaşayanlar için sıradan olan birçok olayı, değeri, değer yargılarını daha kolay ayırt edebilir. Bu bakımdan seyahatnameler sosyal bilgiler öğretiminde önemli bir öğretim aracı olarak kullanılabilir (Öztürk vd., 2012).

Tekerlemeler

Masal, hikâye, halk tiyatrosu, bilmece gibi türlerin içinde, Âşık edebiyatında, çocuk oyunlarında ve bazı törenlerde, ya da bağımsız olarak görülen halk edebiyatı türü. Tekerlemeler bir yandan bağımsız olarak söylenmesi, bir yandan da içinde yer aldığı türden ayrılan bazı özelliklerin bulunması halk edebiyatının ayrı bir türü olarak değerlendirmeyi gerektirmektedir. Tekerleme daha çok çocuk geleneklerinde yer alan bir türdür. Tekerlemelerin kullanım alanı oldukça geniştir: Saz şiiri, halk şiiri, meddah anlatmaları, masallar, Karagöz ve Ortaoyunu gibi farklı türler içinde tekerlemeler bulunmaktadır (Önal, 2002).

Romanlar

İnsanın veya çevrenin karakterlerini, göreneklerini inceleyen, serüvenlerini anlatan, duygu ve tutkularını çözümleyen, kurmaca veya gerçek olaylara dayanan uzun edebi tür roman denir (TDK). Eğitici ve öğretici unsurlara sahip olan roman, çocuklara okuma alışkanlığı kazandırır. Çocuklar için roman seçilirken, çocukların ilgi-alaka ve ruhsal-zihinsel gelişimleri göz önünde bulundurulması gerekir (Aytekin, 2016).

Mektuplar

Mektup, iletişim araçlarının bu denli gelişmediği zamanlarda eş, dost, akraba vd. tanıdıklarla iletişim kurma; duygu, düşünce ve izlenimleri onlarla paylaşma amacıyla yazılan bir yazı türüyken zamanla işlevsel boyutları genişlemiş, insanoğlunun fikri ve duygusal birikimlerini aktarmaya yarayan bir edebi tür durumuna gelmiştir. Mektuplar, yazarın yaşadığı zamana, olaylara ve durumlara ilişkin bilgileri vermesi, gözlemleri

aktarması, yorumlarını sunması bakımından önemli belgelerdir. Sosyal bilgiler öğretiminde ders aracı olarak; toplumun fikri, siyasal ve yönetsel yaşamında yer almış, katkıda bulunmuş ve toplum tarafından kabullenilmiş kişilerin mektuplarından yararlanılabilir (Öztürk vd., 2012).

Röportajlar

Konusu bir soruşturma, araştırma olan gazete veya dergi yazısı veya radyo ve televizyon habercisinin araştırma ve soruşturma sonucunda hazırlamış olduğu program, mülakata röportaj denir (TDK). Röportaj sözcüğü, Türkçe’ de röportaj, görüşme, mülakat, söyleşi hatta bazen karşılıklı sohbet ya da soru-cevap sözcükleri ile kullanılabilir. Fransızcadaki Rapportage sözcüğünden dilimize geçmiştir. Sözcüğün fiil hali yani haber verme, rapor verme anlamına gelen rapport sözcüğüdür (Kasım, 2008).

Sözlükler

Sözlük, bir dilin belli bir çağda ya da bütün çağlarda kullanılan sözcüklerini terimlerini ve kalıp kullarımlarını (deyimler, kalıp sözler, deyişler, atasözleri vb.), alfabetik düzen içinde, tanımları, örnek tümceleri, söylenişleri, kökenleri, dilbilgisi kategorileri, eşanlamlıları, karşıt anlamlıları, bir başka dildeki karşıtlarıyla, vb. yapıtlara denir. Sözlüklere aynı zamanda lügat veya eski deyişle kamus denir (Bingöl, 2006). Divan-ü Lügat-it-Türk gibi bazı sözlüklerin başka cihetlerle (edebi ürün, siyasetname) nitelendiği de görülmektedir (Altay, 2011, Kaymakcı, 2013).

Türkiye’de Sosyal Bilgiler Eğitimi

2012 yılından itibaren Türkiye’de okullarda okutulan eğitim sistemi 4+4+4 şeklinde değiştirildi. Bu eğitim sistemi içinde sosyal bilgiler ilk ve ortaokul kademelerinde okutulmaktadır. Sosyal bilgiler dersi ilkokul 4. sınıftan başlayıp ortaokul 7. sınıfa kadar devam etmektedir. Diğer bir ifade ile sosyal bilgiler 4 sınıf düzeyinde okutulmaktadır. Aşağıda 2016-2017 eğitim-öğretim yılında Türkiye’de okutulan sosyal bilgiler dersinin okutulduğu her sınıf düzeyine ait bilgilere yer verilmiştir.

Dördüncü Sınıf

Türkiye 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında toplam sekiz ünite bulunmaktadır. Bu üniteler, öğrenme alanları ve konular aşağıda Tablo 3’ te gösterilmiştir.

Tablo 3

Türkiye 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı, Öğrenme Alanları, Ünite ve Konuları

Adet	Öğrenme Alanı	Ünite Adı	Konu
1.	Birey ve Toplum	Kendimi Tanıyorum	1.Farklıyım, farklısın, farklı 2.Duygudan düşünceye 3.Hayatım film 4.Kimliklerimin söyledikleri
2.	Kültürel Miras	Geçmişimi Öğreniyorum	1.Geçmişin ipuçları 2.Tarihte Türklerin oynadığı oyunlar 3.Bir lider doğuyor
3.	İnsanlar Yerler ve Çevreler	Yaşadığımız Yer	1.Yönümüzü buluyoruz 2.Resimden krokiye 3.Bugün hava nasıl olacak? 4.Çevremizi tanıyalım 5.Doğal afetlere ne kadar hazırız?
4.	Üretim Dağıtım ve Tüketim	Üretimden Tüketime	1.İhtiyaçlarımız, isteklerimiz 2.Alışverişte kurallar 3.Ekmek soframıza nasıl geliyor?
5.	Bilim, Teknoloji ve Toplum	İyi ki Var!	1.Zekâmızla oluşturup geliştirdiklerimiz 2.Zaman 3.Zaman içinde geliştiler ve değiştiler 4.Buluş yapalım 5.Teknolojiye zarar vermeyelim
6.	Gruplar Kurumlar ve Sosyal Örgütler	Hep Birlikte	1.Problemlerimizi kimler çözüyor? 2.Hep birlikte el ele 3.Okul eğitim, bilgi yolu; her günü etkinlik dolu 4.Eğitsel-sosyal etkinlikler
7.	Güç Yönetim ve Toplum	İnsanlar ve Yönetim	1.Yerel yönetimler 2.İstersek her sorunu çözeriz 3.Bayramımız kutlu olsun
8.	Küresel Bağlantılar	Uzaktaki Arkadaşlarım	1.Dünya turu 2.Her ülke ayrı bir dünya 3.Hepimiz kardeşiz 4.Bütün kutlamalar özeldir

Tablo 3’te görüldüğü üzere Türkiye 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında sekiz ünite bulunmaktadır. Bu ünitelerden; “Kendimi Tanıyorum” Birey ve Toplum” öğrenme alanı ile “Geçmişimi Öğreniyorum” “Kültürel Miras” öğrenme alanı ile “Yaşadığımız Yer” “İnsanlar Yerler ve Çevreler” öğrenme alanı ile “Üretimden Tüketime” “Üretim Dağıtım ve Tüketim” öğrenme alanı ile “İyi ki Var!” “Bilim Teknoloji ve Toplum” öğrenme alanı ile “Hep Birlikte” “Gruplar Kurumlar ve Sosyal Örgütler” öğrenme alanı ile “İnsanlar ve Yönetim” “Güç Yönetim ve Toplum” öğrenme alanı ile ve “Uzaktaki Arkadaşlarım” “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanı ile ilişkilendirilmiştir.

Türkiye 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında “Kendimi Tanıyorum” ünitesi için 4, “Geçmişimi Öğreniyorum” ünitesi için 3, “Yaşadığımız Yer” ünitesi için 5, “Üretimden Tüketime” ünitesi için 3, “İyi ki Var!” ünitesi için 5, “Hep Birlikte” ünitesi için 4, “İnsanlar ve Yönetim” ünitesi için 3 ve Uzaktaki Arkadaşlarım” ünitesi için 4 olmak üzere toplam 31 konu belirlenmiştir.

Beşinci Sınıf

Türkiye 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında toplam sekiz ünite bulunmaktadır. Bu üniteler, öğrenme alanları ve konular aşağıda Tablo 4’te gösterilmiştir.

Tablo 4

Türkiye 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi, Öğrenme Alanları, Ünite ve Konuları

Adet	Öğrenme Alanı	Ünite Adı	Konu
1.	Birey ve Toplum	Haklarımı Öğreniyorum	1. Hepimiz bir aradayız 2. Rollerimiz 3. Haklarım ve sorumluluklarım 4. Çocuk hakları
2.	Kültürel Miras	Adım Adım Türkiye	1. Ülkemizin güzelliklerine yolculuk 2. Zengin kültürümüz 3. Farklılıklar ve benzerliklerimiz zenginliğimizdir 4. Ortak değerlerimiz 5. Çağdaşlaşan Türkiye 6. Yeni Türk devletinin temelleri
3.	İnsanlar Yerler ve Çevreler	Bölgemizi Tanıyalım	1. Bölgemi tanıyorum 2. İklim ve insan yaşantısı 3. İnsanların yaşadıkları yerler 4. İnsan doğayı şekillendiriyor 5. Yurdumuzdaki afetler 6. Doğal afetler ve kültür 7. Doğal afetler ve yanlış uygulama
4.	Üretim Dağıtım ve Tüketim	Ürettiklerimiz	1. Ekonomik faaliyetler 2. Coğrafi özellikler ve üretim 3. Meslekler ve ekonomik faaliyetler 4. Bölgemdeki ekonominin ülkedeki yeri 5. Ekonomik gelişmede insan faktörü 6. Üretim ile ilgili görüşlerim var 7. Arkadaşlarım ile üretim yapıyoruz
5.	Bilim, Teknoloji ve Toplum	Gerçekleşen Düşler	1. Buluşlar dünyamızı değiştiriyor 2. Teknoloji ve insan hayatı 3. Bilim insanları 4. Uygarlığa giden yol 5. Dergilerle bilim dünyasına yolculuk 6. Güvenilir bir çalışma için
6.	Gruplar Kurumlar ve Sosyal Örgütler	Toplum İçin Çalışanlar	1. İhtiyaçlar ve kurumlar 2. Kurumlar hepimiz için 3. Sivil toplum kuruluşları 4. Sivil toplum, çağdaş toplum 5. Gönüllüler ve görevliler
7.	Güç Yönetim ve Toplum	Bir Ülke Bir Bayrak	1. Birlikte yaşamak için 2. Yaşadığım ilin yönetimi 3. Ulusal egemenlik ve yönetim 4. Merkezi yönetim 5. Ulusal değerlerimiz
8.	Küresel Bağlantılar	Hepimizin Dünyası	1. Dünya çocukları 2. Ülkeler arası ticaret 3. Uluslararası ticarette iletişim ve ulaşım 4. İnsanlığın ortak mirası 5. Ortak miras ve turizm 6. Turizm insanları yakınlaştırır

Tablo 4’te görüldüğü üzere Türkiye 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında sekiz ünite bulunmaktadır. Bu ünitelerden; “Haklarımı Öğreniyorum” “Birey ve Toplum” öğrenme alanı ile “Adım Adım Türkiye” “Kültürel Miras” öğrenme alanı ile “Bölgemizi Tanıyalım” “İnsanlar Yerler ve Çevreler” öğrenme alanı ile “Ürettiklerimiz” “Üretim Dağıtım ve Tüketim” öğrenme alanı ile “Gerçekleşen Düşler” “Bilim Teknoloji ve Toplum” öğrenme alanı ile “Toplum İçin Çalışanlar” “Gruplar Kurumlar ve Sosyal Örgütler” öğrenme alanı ile “Bir Ülke Bir Bayrak” “Güç Yönetim ve Toplum” öğrenme alanı ile ve “Hepimizin Dünyası” “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanı ile ilişkilendirilmiştir.

Türkiye 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında “Haklarımı Öğreniyorum” ünitesi için 4, “Adım Adım Türkiye” ünitesi için 4, “Bölgemizi Tanıyalım” ünitesi için 6, “Ürettiklerimiz” ünitesi için 7, “Gerçekleşen Düşler” ünitesi için 6, “Toplum İçin Çalışanlar” ünitesi için 5, “Bir Ülke Bir Bayrak” ünitesi için 5 ve Haklarımı Öğreniyorum” ünitesi için 6 olmak üzere toplam 46 konu belirlenmiştir.

Altıncı Sınıf

Türkiye 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında toplam yedi ünite bulunmaktadır. Bu üniteler, öğrenme alanları ve konular aşağıda Tablo 5’te gösterilmiştir.

Tablo 5

Türkiye 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi, Öğrenme Alanları, Ünite ve Konuları

Adet	Öğrenme Alanı	Ünite Adı	Konu
1.	Birey ve Toplum	Sosyal Bilgiler Öğreniyorum	1. Köprüden geçemedim 2. Araştırmacı 3. Otobüs 4. Ben bir vatandaşım 5. Atatürk ve sosyal bilimler
2.	Kültürel Miras	Yeryüzünde Yaşam	1. Konuşan haritalar 2. Doğayla baş başa 3. Dört mevsim Türkiye 4. Zamanda yolculuk 5. Bu toprağın sesi
3.	İnsanlar Yerler ve Çevreler	İpek yolunda Türkler	1. Belgelerin dili 2. Orta Asya'da yaşam 3. Ordu, millet el ele 4. İpek yolu 5. İslamiyet ve Türkler 6. Tarihimizden kesitler 7. Geçmişten Günümüze 8. Kültür bir hazinedir
4.	Üretim Dağıtım ve Tüketim	Ülkemizin Kaynakları	1. Kaynaklarımız ve ekonomi 2. Doğa ile ekonomi buluşuyor 3. Daha iyi bir Türkiye için vergi 4. Tek bir dünyamız var 5. Faydalı olmak
5.	Bilim, Teknoloji ve Toplum	Ülkemiz ve Dünya	1. Nerede ve nasıl yaşıyoruz 2. Ekonomik ilişkiler 3. Önder Türkiye 4. Kardeşliğin meyvesi 5. İnsanları seviyorum
6.	Gruplar Kurumlar ve Sosyal Örgütler	Demokrasinin Serüveni	1. En iyi demokrasi 2. Tarihten günümüze demokrasi 3. Haklarımız var 4. Tarihten günümüze insan hakları 5. Türk toplumunda kadının yeri
7.	Güç Yönetim ve Toplum	Elektronik Yüzyıl	1. Belgelerin dili 2. Bir buluş yaptım hayatım değişti 3. El ele 4. Patent hakkı bende saklı 5. Atatürk'ün aydınlığı

Tablo 5'te görüldüğü üzere Türkiye 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında yedi ünite bulunmaktadır. Bu ünitelerden; "Sosyal Bilgiler Öğreniyorum" "Birey ve Toplum"

öğrenme alanı ile “Yeryüzünde Yaşam” “Kültürel Miras” öğrenme alanı ile “İpek Yolunda Türkler” “İnsanlar Yerler ve Çevreler” öğrenme alanı ile “Ülkemizin Kaynakları” “Üretim Dağıtım ve Tüketim” öğrenme alanı ile “Ülkemiz ve Dünya Bilim” “Teknoloji ve Toplum” öğrenme alanı ile “Demokrasinin Serüveni” “Gruplar Kurumlar ve Sosyal Örgütler” öğrenme alanı ile ve “Elektronik Yüzyıl” “Güç Yönetim ve Toplum” öğrenme alanı ile ilişkilendirilmiştir.

Türkiye 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında “Sosyal Bilgiler Öğreniyorum” ünitesi için 5, “Yeryüzünde Yaşam” ünitesi için 5, “İpek Yolunda Türkler” ünitesi için 8, “Ülkemizin Kaynakları” ünitesi için 5, “Ülkemiz ve Dünya Bilim” ünitesi için 5, “Demokrasinin Serüveni” ünitesi için 5 ve “Elektronik Yüzyıl” ünitesi için 5 olmak üzere toplam 38 konu belirlenmiştir.

Yedinci Sınıf

Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında toplam yedi ünite bulunmaktadır. Bu üniteler, öğrenme alanları ve konular aşağıda Tablo 6’da gösterilmiştir.

Tablo 6

Türkiye 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi, Öğrenme Alanları, Ünite ve Konuları

Adet	Öğrenme Alanı	Ünite	Konu
1.	Birey ve Toplum	İletişim ve İnsan İlişkileri	1.İletişim bir sanattır 2.Bir tuşla dünya evimize geldi 3.Özgür basın demokrasinin temelidir 4.Herkesi ayrı ayrı dinlemekten zevk alırım
2.	İnsanlar Yerler ve Çevreler	Ülkemizde Nüfus	1.Yaşadığımız yerler 2.Türkiye nüfusunun özellikleri 3.Göçün neden ve sonuçları 4.Eğitim ve çalışma hakkı 5.Yerleşme ve seyahat özgürlüğü
3.	Kültür ve Miras	Türk Tarihine Yolculuk	1.Türklerin yeni yurdu Anadolu 2.Beylikten devlete Osmanlı'nın kuruluşu 3.Karaların ve denizlerin hakimi Osmanlı 4.Farklılıklara rağmen 5.Geç dünyayı gör Konya'yı 6.Nasıl etkiledik, etkilendik 7.Seyyahların dilinden Osmanlı kültürü 8.Yeni kurumlarla değişen toplum hayatı
4.	Bilim, Teknoloji ve Toplum	Zaman İçinde Bilim	1.Her bilimsel buluş yeni bir başarıdır 2.Söz uçar yazı kalır 3.Türk ve İslam devletlerinde yetişen bilginler 4.Bilimsel birikim nasıl oluştu? 5.Düşünce özgürlüğü ve bilim
5.	Üretim Dağıtım ve Tüketim	Ekonomi ve Sosyal hayat	1.Toprağın gücü 2.Devletler geliyor 3.İnsan gücünden makineye 4.Sosyal yaşamda vakıflar 5.Nasıl eğitim gördüler 6.Mesleğimi nasıl seçmeliyim
6.	Güç Yönetim ve Toplum	Yaşayan Demokrasi	1.Kurultaydan meclise 2.Yönetimin özü 3.Kuvvetler ayrılığı 4.Kamuoyu ve basın 5.Örnek yurttaş
7.	Küresel Bağlantılar	Ülkeler Arası Köprüler	1.Bir dünya savaşı 2.Küresel sorunlara küresel çözümler 3.İnsanlığın sorumluluğu

Tablo 6’da görüldüğü üzere Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında bulunan ünitelerden; “İletişim ve İnsan İlişkileri” “Birey ve Toplum” öğrenme alanı ile “Ülkemizde Nüfus” “İnsanlar Yerler ve Çevreler” öğrenme alanı ile “Türk Tarihine Yolculuk” “Kültür

Miras” öğrenme alanı ile “Zaman İçinde Bilim” “Bilim, Teknoloji ve Toplum” öğrenme alanı ile “Ekonomi ve Sosyal Hayat” “Üretim Dağıtım Ve Tüketim” öğrenme alanı ile “Yaşayan Demokrasi” “Güç Yönetim Ve Toplum” öğrenme alanı ile ve “Ülkeler Arası Köprüler” “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanı ile ilişkilendirilmiştir.

Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında “İletişim ve İnsan İlişkileri” ünitesi için 4, “Ülkemizde Nüfus” ünitesi için 5, “Türk Tarihine Yolculuk” ünitesi için 8, “Zaman İçinde Bilim” ünitesi için 5, “Ekonomi ve Sosyal Hayat” ünitesi için 6, “Yaşayan Demokrasi” ünitesi için 5, “Ülkeler Arası Köprüler” ünitesi için 3 olmak üzere toplam 36 konu belirlenmiştir.

İran’da Sosyal Bilgiler Eğitimi

Bu araştırmanın yapıldığı 2016-2017 eğitim-öğretim yılında İran’da okutulan eğitim sistemi 6+3+3 şeklindedir. İran eğitim sisteminde bu değişiklik 2013 yılında yapılmıştır. Sosyal bilgiler dersi İran eğitim sistemi içinde önemli bir yer tutmaktadır. Aşağıda Tablo 7’de İran Eğitim Sistemi ve Sosyal Bilgiler Dersinin Okutulduğu Sınıflar ve Ders Saatleri hakkında bilgilere yer verilmiştir.

Tablo 7

İran Eğitim Sistemi ve Sosyal Bilgiler Dersinin Okutulduğu Sınıflar ve Ders Saatleri

Sınıf	S.B ders saati	Haftalık ders saati	S.B ders saati / Haftalık ders saati(%)
Birinci kademe (1-6)			
1			
2			
3	2	26	7,6
4	3	26	11,5
5	3	26	11,5
6	3	28	10,7
İkinci kademe (7-9)			
7	3	30	10
8	3	30	10
9	3	30	10
Üçüncü kademe (10-12)			
10			
11			
12			
Toplam	20	196	10,2

Yukarıda tablo 7’de görüldüğü üzere İran’da sosyal bilgiler dersi birinci ve ikinci kademelerde okutulmaktadır. Birinci kademe 4 ve ikinci kademe 3 olmak üzere toplam 7 sınıf düzeyinde okutulmaktadır. Birinci kademe 3, 4, 5 ve 6. sınıflarda, ikinci kademe 7, 8 ve 9. sınıflarda, yani ikinci kademe bulunan bütün sınıf düzeylerinde okutulmaktadır. Diğer bir tabirle İran’da sosyal bilgiler dersi birinci kademenin üçüncü sınıfından itibaren başlar ve ikinci kademenin son sınıfı olan dokuzuncu sınıfa kadar kesintisiz olarak devam eder. İran’da sosyal bilgiler dersi birinci kademe üçüncü sınıfta 2 saat, geri kalan diğer sınıf düzeylerinin hepsinde 3’er saat, toplamda 20 saat okutulmaktadır. Birinci kademe 3. sınıfta sosyal bilgiler dersinin tüm dersler içinde oranı % 7,6, 4 ve 5. sınıflarda % 11,5 ve 6. sınıfta 10,7 şeklindedir. İkinci kademe 7, 8 ve 9. sınıflarda sosyal bilgiler dersinin tüm dersler içinde oranı % 10’dur. İran’da okutulan sosyal bilgiler dersinin okutulduğu 7 sınıf düzeyinin toplam ders saati bu 7 sınıf düzeyinde okutulan bütün ders saatlerinin toplamı içinde % 10,2’ye denk gelmektedir.

İran’da okutulan sosyal bilgiler dersi her ne kadar toplu öğretim anlayışından hareketle oluşturulmuş olursa da, tarih, coğrafya ve vatandaşlık ağırlıklı bir derstir. Program, sosyoloji, din ve ahlak, coğrafya, siyaset, tarih, ekonomi, psikoloji, vatandaşlık vb. disiplinlerle ilişkilendirilmiştir.

İran’da okutulan sosyal bilgiler dersi programının yapısı, öğrenme alanları, değer, beceriler, kavram, ünite ve etkinlik gibi bileşenlerden meydana gelmektedir.

İran’da okutulan sosyal bilgiler dersi için 5 öğrenme alanı belirlenmiştir. Bunlar; “Yer ve Gökyüzü”, “Zaman Değişim ve Dönüşüm”, “Toplumsal Düzen”, “Kültür ve Kimlik” ve “Ekonomik Kaynaklar ve Faaliyetler”. Öğrenme alanları bir veya birden fazla disiplin ile ilişkilendirilmiştir. Öğrenme alanlarının ilişkilendirildiği disiplinler aşağıdaki Tablo 8’de ki gibi gösterilebilir;

Tablo 8

İran Sosyal Bilgiler Dersinin Öğrenme Alanları ve Öğrenme Alanlarının İlişkilendirildikleri Disiplinler

No	Öğrenme alanı	Disiplin
1.	Zaman Değişim ve Dönüşüm	Tarih
2.	Yer ve Gökyüzü	Coğrafya
3.	Kültür ve Kimlik	Sosyoloji, Tarih, Psikoloji, Din ve Ahlak...
4.	Toplumsal Düzen	Sosyal Bilimler, Sosyoloji, Hukuk, Siyaset...
5.	Ekonomik Kaynaklar ve Faaliyetler	Ekonomi, Coğrafya, Çevre, Din ve Ahlak...

Her ünite en az bir öğrenme alanı ile ilişkilendirilmiştir. Bir ünitenin bütün öğrenme alanları ile ilişkilendirilmesi de mümkündür. Bütün sınıf düzeyleri için eşit sayıda ünite bulunmamaktadır. Aynı şekilde üniteler de eşit sayıda konudan oluşmamaktadır. Bir ünite en az iki en fazla beş konudan oluşmaktadır.

Aşağıda 2016-2017 eğitim-öğretim yılında İran’da okutulan sosyal bilgiler dersinin okutulduğu her sınıf düzeyine ait bilgilere yer verilmiştir. Verilen bilgiler öğretmen kılavuz kitaplarından temin edilmiştir.

Üçüncü Sınıf

İran 3. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında toplam beş ünite bulunmaktadır. Bu üniteler, ünitelerin ilişkilendirildikleri öğrenme alanları ve konular aşağıda Tablo 9’da gösterilmiştir.

Tablo 9

İran 3. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğrenme Alanları, Ünite ve Konuları

Adet	Ünite	Öğrenme Alanı	Konu
1.	Ben Daha Da Büyük Oluyorum	1. Zaman Değişim ve Dönüşüm 2. Kültür ve Kimlik	1. Ben dünyaya geldim 2. Ben daha büyük oldum 3. Acaba biz aynı mıyız? 1. Ailenin üyeleri 2. Ailemi seviyorum 3. Ailede değişimler 4. Büyüklere saygı duyalım
2.	Aile	1. Zaman Değişim ve Dönüşüm 2. Toplumsal Düzen 3. Kültür ve Kimlik	1. Niye yardımlaşırız? 2. Bizim evin kuralları 1. Ailenin ihtiyaçları nasıl karşılanır 2. Kaynak 3. Doğru harcama 4. Biriktirme
3.	Ailede Yardımlaşma	1. Toplumsal Düzen 2. Kültür ve Kimlik	1. Evimi seviyorum 2. Evler birbirinden farklıdır 3. Sizin evinizin şekli nasıldır? 4. Evleri koruyalım
4.	Ailenin İhtiyaçları	1. Yer ve Gökyüzü 2. Ekonomik Kaynaklar ve Faaliyetler	1. Sizin eviniz nerede? 2. Ana yönler 3. Posta 4. Sokak ve caddelerde emniyet
5.	Evimiz	1. Zaman Değişim ve Dönüşüm 2. Yer ve Gökyüzü 3. Kültür ve Kimlik 4. Ekonomik Kaynaklar ve Faaliyetler	
6.	Okulumuz	1. Yer ve Gökyüzü 2. Toplumsal Düzen 3. Kültür ve Kimlik 4. Ekonomik Kaynaklar ve Faaliyetler	
7.	Evden Okula	1. Yer ve Gökyüzü 2. Toplumsal Düzen	

Tablo 9’da görüldüğü üzere İran 3. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında 7 ünite bulunmaktadır. Bütün üniteler birden fazla öğrenme alanı ile ilişkilendirilmiştir. En fazla öğrenme alanı ile ilişkilendirilen üniteler dört öğrenme alanı ile “Evimiz” ve “Okulumuz” üniteleri olmuştur. En az öğrenme alanı ile ilişkilendirilen “Evden Okula”, “Ailede Yardımlaşma”, “Ailenin İhtiyaçları” ve “Ben Daha Da Büyük Oluyorum” üniteleri 2 öğrenme alanı ile ilişkilendirilmiştir.

“Ben Daha Da Büyük Oluyorum” ünitesi “Zaman Değişim ve Dönüşüm” ve “Kültür ve Kimlik” öğrenme alanları, “Aile” ünitesi “Zaman Değişim ve Dönüşüm”, “Toplumsal

Düzen” ve “Kültür ve Kimlik” öğrenme alanları, “Ailede Yardımlaşma” ünitesi “Toplumsal Düzen” ve “Kültür ve Kimlik” öğrenme alanları, “Ailenin İhtiyaçları” ünitesi “Yer ve Gökyüzü” ve “Ekonomik Kaynaklar ve Faaliyetler” öğrenme alanları, “Evimiz” ünitesi “Zaman Değişim ve Dönüşüm”, “Yer ve Gökyüzü”, “Kültür ve Kimlik” ve “Ekonomik Kaynaklar ve Faaliyetler”, öğrenme alanları, “Okulumuz” ünitesi “Toplumsal Düzen”, “Yer ve Gökyüzü”, “Kültür ve Kimlik” ve “Ekonomik Kaynaklar ve Faaliyetler”, öğrenme alanları ve “Evden Medreseye” ünitesi “Toplumsal Düzen” ve “Yer ve Gökyüzü” öğrenme alanları ile ilişkilendirilmiştir.

İran 3. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında “Ailenin İhtiyaçları”, “Aile”, “Evimiz” ve Evden Okula” üniteleri 4, “Ben Daha Da Büyük Oluyorum” ünitesi 3 ve “Ailede Yardımlaşma” ve “Okulumuz” üniteleri 2 konudan oluşmuş bulunmaktadır.

Dördüncü Sınıf

İran 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında toplam beş ünite bulunmaktadır. Bu üniteler, ünitelerin ilişkilendirildikleri öğrenme alanları ve konular aşağıda Tablo 10’da gösterilmiştir.

Tablo 10

İran 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğrenme Alanları, Ünite ve Konuları

Adet	Ünite	Öğrenme Alanı	Konu
1.	Mahallemiz	1. Yer ve Gökyüzü 2. Toplumsal Düzen 3. Ekonomik Kaynaklar ve Faaliyetler	1. Komşularımız 2. Burası bizim mahallemiz 3. Mahallemizde alışveriş 4. Mahallemizin haritası
2.	Şehrim, Köyüm	1. Kültür ve Kimlik	1. Şehir ve köyde yaşam 2. Coğrafyayı yönler 3. Coğrafyacılar çevreyi nasıl Araştırırlar?
3.	Şehir ve Köylerin Oluşumu	1. Zaman Değişim ve Dönüşüm 2. Yer ve Gökyüzü	1. İlk köyler nasıl meydana geldi? 2. İlk şehirler nasıl meydana geldi? 3. Tarihçiler geçmişi nasıl araştırırlar?
4.	Tarihi Şehirlere Yolculuk	1. Zaman Değişim ve Dönüşüm 2. Yer ve Gökyüzü	1. Tarihi Hemedan şehrine yolculuk 2. Taht-ı Cemsid'e yolculuk 1 3. Taht-ı Cemsid'e yolculuk 2 4. Tarihi Kirmanşah şehrine yolculuk
5.	Benim Güzel Ülkem	1. Yer ve Gökyüzü 2. Ekonomik Kaynaklar ve Faaliyetler	1. Güzel dağ ve ovalar 2. İklim 3. İran iklim bölgeleri 4. İran'da bitki örtüsü ve hayvanların yaşamı 5. Çevremizi koruyalım
6.	Biz İranlıyız	1. Zaman Değişim ve Dönüşüm 2. Toplumsal Düzen 3. Kültür ve Kimlik	1. Milli simgelerimiz 2. Takvim 3. Önemli günler

Tablo 10'da görüldüğü gibi İran 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında 6 ünite bulunmaktadır. “Şehrim ve Köyüm” ünitesi hariç diğer ünitelerin hepsi birden fazla öğrenme alanı ile ilişkilendirilmiştir. En fazla öğrenme alanı ile ilişkilendirilen üniteler üç öğrenme alanı ile “Mahallemiz” ve “Biz İranlıyız” üniteleri olmuştur. En az öğrenme alanı ile ilişkilendirilen “Şehrim, Köyüm” ünitesi bir öğrenme alanı ile ilişkilendirilmiştir.

“Mahallemiz” ünitesi “Yer ve Gökyüzü”, “Toplumsal Düzen” ve “Ekonomik Kaynaklar ve Faaliyetler” öğrenme alanları, “Şehrim, Köyüm” ünitesi “Kültür ve Kimlik” öğrenme alanı, “Şehir ve Köylerin Oluşumu” ve “Tarihi Şehirlere Yolculuk” üniteleri “Zaman Değişim ve Dönüşüm” ve “Yer ve Gökyüzü” öğrenme alanları, “Benim Güzel Ülkem” ünitesi “Yer ve Gökyüzü” ve “Ekonomik Kaynaklar ve Faaliyetler” öğrenme alanları ve “Biz İranlıyız” ünitesi “Zaman Değişim ve Dönüşüm”, “Toplumsal Düzen” ve “Kültür ve Kimlik” öğrenme alanları ile ilişkilendirilmiştir.

İran 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında “Şehir ve Köylerin Oluşumu”, “Şehrim, Köyüm” ve “Biz İranlıyız” üniteleri üç, “Mahallemiz” ve “Tarihi Şehirlere Yolculuk” üniteleri 4 ve “Benim Güzel Ülkem” ünitesi 5 konudan oluşmuş bulunmaktadır.

Beşinci Sınıf

İran 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında toplam beş ünite bulunmaktadır. Bu üniteler, ünitelerin ilişkilendirildikleri öğrenme alanları ve konular aşağıda Tablo 11’de gösterilmiştir.

Tablo 11

İran 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğrenme Alanları, Ünite ve Konuları

Adet	Ünite	Öğrenme Alanı	Konu
1.	Diğerleri İle Yaşamak	1. Toplumsal Düzen 2. Zaman Süreklilik ve Değişim	1. Ben Diğerleri İle İletişime Geçiyorum 2. Duygularımız 3. Empati Yapmak 4. Ben Bir Grubun Üyesiyim
2.	Yeryüzümüz	1. Zaman Süreklilik ve Değişim 2. Kültür ve Kimlik 3. Yer ve Gökyüzü	1. İran Toplumu 2. İran’ın Su Kaynağı 3. İran’ın Önemli Sanayi Alanları 4. Ulaşım Yolları I 5. Ulaşım Yolları II 6. Ülkemiz Nasıl Yönetilmektedir?
3.	Dünyanın Diğer Noktalarında Yaşam	1. Toplumsal Düzen 2. Kültür ve Kimlik	1. Komşu Ülkelerimiz I 2. Komşu Ülkelerimiz II 3. Yeryüzü Hareketleri 4. Dünyanın Farklı Noktalarında Yaşam
4.	Kutsal Mekânları Ziyaret	1. Ekonomik Kaynaklar ve Faaliyetler 2. Yer ve Gökyüzü 3. Toplumsal Düzen 4. Kültür ve Kimlik	1. Hac Ziyaretinden Dönüş 2. Peygamber Şehri Medine 3. Kerbelaya Sefer I 4. Kerbelaya Sefer II
5.	İslam’dan Sonra İran	1. Yer ve Gökyüzü 2. Zaman Değişim ve Dönüşüm 3. Toplumsal Düzen 4. Kültür ve Kimlik	1. İranlı Müslümanlar Hükümet Teşkil Ediyorlar 2. Kabiliyetli Vezirler ve Kalkınmış Şehirler 3. Merhametsiz İşgalciler 4. Harabelerin Onarımı

Tablo 11’de görüldüğü gibi İran 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında 5 ünite bulunmaktadır. Bütün üniteler birden fazla öğrenme alanı ile ilişkilendirilmiştir. “Diğerleri

İle Yaşamak” ünitesi “Toplumsal Düzen” ve “Zaman Süreklilik ve Değişim” öğrenme alanları, “Yeryüzümüz” ünitesi “Zaman Süreklilik ve Değişim”, “Kültür ve Kimlik” ve “Yer ve Gökyüzü” öğrenme alanları, “Dünyanın Diğer Noktalarında Yaşam” ünitesi “Toplumsal Düzen” ve “Kültür ve Kimlik” öğrenme alanları, “Kutsal Mekânları Ziyaret” ünitesi “Ekonomik Kaynaklar ve Faaliyetler”, “Yer ve Gökyüzü”, “Toplumsal Düzen” ve “Kültür ve Kimlik” öğrenme alanları ve “İslam’dan Sonra İran” ünitesi “Yer ve Gökyüzü”, “Zaman Değişim ve Dönüşüm”, “Toplumsal Düzen” ve “Kültür ve Kimlik” öğrenme alanları ile ilişkilendirilmiştir.

İran 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında “Yeryüzümüz” ünitesi 6 konudan oluşmuşken, “Diğerleri İle Yaşamak”, “Dünyanın Diğer Noktalarında Yaşam”, “Kutsal Mekânları Ziyaret” ve “İslam’dan Sonra İran” üniteleri 4’er konudan oluşmuştur.

Altıncı Sınıf

İran 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında toplam 12 ünite bulunmaktadır. Bu üniteler, ünitelerin ilişkilendirildikleri öğrenme alanları ve konular aşağıda Tablo 12’de gösterilmiştir.

Tablo 12

İran 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğrenme Alanları, Ünite ve Konuları

Adet	Ünite	Öğrenme Alanı	Konu
1.	Arkadaşlarımız	1. Toplumsal Düzen 2. Kültür ve Kimlik	1. Arkadaşlık 2. Arkadaşlık Adabı
2.	Karar Alma	1. Toplumsal Düzen 2. Kültür ve Kimlik	1. Karar Alma Nedir? 2. Nasıl Karar Alalım?
3.	İran’da Tarım	1. Yer ve Gökyüzü 2. Ekonomik Kaynaklar ve Faaliyetler 3. Kültür ve Kimlik	1. Tarımda ki Faktörler 2. Üretimden Tüketime Tarım Ürünleri
4.	İran ve Enerji Kaynakları	1. Zaman Süreklilik ve Değişim 2. Yer ve Gökyüzü 3. Ekonomik Kaynaklar ve Faaliyetler 4. Toplumsal Düzen	1. Siyah Altın 2. Enerjiyi Daha İyi Kullanalım
5.	İslam Devrinde İlim ve Teknik İlerlemeler	1. Zaman Süreklilik ve Değişim 2. Kültür ve Kimlik 3. Yer ve Gökyüzü	1. Müslümanların İlimdeki İlerlemeleri 2. İslam Devrimde İlim Alanındaki İlerlemenin Nedenleri Nelerdir?
6.	İsfahana Sefer	1. Zaman Süreklilik ve Değişim 2. Kültür ve Kimlik 3. Yer ve Gökyüzü	1. İsfahan: Dünyanın Yarası 2. Niye Safevi Devleti Döneminde Kültür ve Medeniyet Gelişti?
7.	Boş Zaman	1. Toplumsal Düzen 2. Kültür ve Kimlik 3. Zaman Süreklilik ve Değişim 4. Yer ve Gökyüzü	1. Uygun Günlük Program 2. Boş Zamanlar İçin Program Yapma
8.	Giyimimiz	1. Ekonomik Kaynaklar ve Faaliyetler 2. Kültür ve Kimlik 3. Zaman Süreklilik ve Değişim 4. Toplumsal Düzen 5. Yer ve Gökyüzü	1. Elbise Çeşitleri 2. Üretimden Tüketime Elbise
9.	İran’ın Denizleri	1. Yer ve Gökyüzü 2. Ekonomik Kaynaklar ve Faaliyetler 3. Kültür ve Kimlik	1. İran’ın Denizlerinin Özellikleri 2. Deniz, Allah’ın Nimetidir
10.	İran ve Komşuları	1. Yer ve Gökyüzü 2. Kültür ve Kimlik 3. Toplumsal Düzen	1. Komşularımız 2. İlgili Okumlar
11.	Sorumsuzluğa Karşı Durmak	1. Zaman Süreklilik ve Değişim 2. Yer ve Gökyüzü 3. Kültür ve Kimlik	1. Sömürgecilik Nedir? 2. İran Milletinin Sömürgecilik İle Mücadelesi
12.	Hürremşehr’in Kurtuluşu	1. Zaman Süreklilik ve Değişim 2. Yer ve Gökyüzü 3. Kültür ve Kimlik 4. Toplumsal Düzen	1. Hürremşehr Düşmanın İşgalinde 2. Hürremşehr Vatanın Kucağında

Tablo 12’de görüldüğü üzere İran 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında 12 ünite bulunmaktadır. Bütün üniteler birden fazla öğrenme alanı ile ilişkilendirilmiştir. En fazla öğrenme alanı ile ilişkilendirilen ünite beş öğrenme alanı ile “Giyimimiz” ünitesi olmuştur. Diğer bir ifade ile İran 6. sınıf sosyal bilgiler dersinde bir ünite öğrenme alanlarının hepsi ile ilişkilendirilmiştir. En az öğrenme alanı ile ilişkilendirilen “Karar Alma” ünitesi iki öğrenme alanı ile ilişkilendirilmiştir. İran 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında her ünite için iki konu belirlenmiştir.

Yedinci Sınıf

İran 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında toplam 12 ünite bulunmaktadır. Bu üniteler, ünitelerin ilişkilendirildikleri öğrenme alanları ve konular aşağıda Tablo 13’te gösterilmiştir.

Tablo 13

İran 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğrenme Alanları, Ünite ve Konuları

Adet	Ünite	Öğrenme Alanı	Konu
1.	Kanun ve Sorumluluklarımız	1. Toplumsal Düzen 2. Kültür ve Kimlik 3. Yer ve Gökyüzü	1. Benin haklarım var 2. Benim sorumluluklarım var
2.	Kanun, kanun	1. Toplumsal Düzen 2. Kültür ve Kimlik 3. Yer ve Gökyüzü	1. Niye düzenlemeler ve kanunlara ihtiyaç duyarız 2. Kanun koymak
3.	Meydana Gelen Olaylarla Mücadele	1. Toplumsal Düzen 2. Kültür ve Kimlik	1. Hadiselerde yardımlaşma ve empati 2. Sigorta ve meydana gelen olaylarla mücadele
4.	Üretim, dağıtım ve tüketim	1. Ekonomik Kaynaklar ve Faaliyetler 2. Yer ve Gökyüzü 3. Toplumsal Düzen 4. Zaman Süreklilik ve Değişim	1. Üretim ve dağıtım 2. Tüketim
5.	Yaşadığınız çevreyi tanıyınız	1. Yer ve Gökyüzü 2. Kültür ve Kimlik	1. Ben nerde yaşıyorum 2. İran, bizim canımız
6.	İran'ın doğasını koruyalım	1. Yer ve Gökyüzü 2. Toplumsal Düzen 3. Kültür ve Kimlik 4. Ekonomik Kaynaklar ve Faaliyetler	1. İran'ın iklim çeşitliliği 2. İran doğasının korunması
7.	Toplum ve Kaynaklar	1. Yer ve Gökyüzü 2. Ekonomik Kaynaklar ve Faaliyetler 3. Kültür ve Kimlik 4. Zaman Süreklilik ve Değişim	1. İran nüfusu 2. Su ve toprak kaynakları
8.	İran'da turizm	1. Yer ve Gökyüzü 2. Toplumsal Düzen 3. Kültür ve Kimlik 4. Zaman Süreklilik ve Değişim 5. Ekonomik Kaynaklar ve Faaliyetler	1. Turizm nedir? 2. İran turizminin cazibeleri
9.	Coğrafyamız ve uzak zamanları sorgulama	1. Zaman Süreklilik ve Değişim 2. Yer ve Gökyüzü 3. Toplumsal Düzen 4. Kültür ve Kimlik	1. Kültürel ve tarihi mirasımız 2. İran'ın en eski yerleşimcileri
10.	Eski İran'da büyük imparatorlukların meydana gelmesi	1. Zaman Süreklilik ve Değişim 2. Toplumsal Düzen 3. Yer ve Gökyüzü	1. Aryanlar ve İran'da güçlü devletlerin kurulması 2. Eski İran imparatorlukları ülkeyi nasıl yönetmekte idiler?
11.	Eski İran'da toplumsal ve iktisadi durum	1. Zaman Süreklilik ve Değişim 2. Toplumsal Düzen 3. Kültür ve Kimlik 4. Ekonomik Kaynaklar ve Faaliyetler 5. Yer ve Gökyüzü	1. Eski İran'da toplumsal durum 2. Eski İran'da iktisadi durum
12.	Eski İran'ın kültür ve medeniyeti	1. Zaman Süreklilik ve Değişim 2. Kültür ve Kimlik 3. Yer ve Gökyüzü 4. Toplumsal Düzen	1. Eski İran insanların inançları ve yaşam şekli 2. Eski İran'da ilim ve sanat

Tablo 13'te görüldüğü gibi İran 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında 12 ünite bulunmaktadır. Bütün üniteler birden fazla öğrenme alanı ile ilişkilendirilmiştir. En fazla öğrenme alanı ile ilişkilendirilen ünite beş öğrenme alanı ile “İran’da Turizm” ve “Eski İran’da Toplumsal ve İktisadi Durum” isimli üniteler olmuştur. Diğer bir ifade ile İran 7. sınıf sosyal bilgiler dersinde iki ünite öğrenme alanlarının hepsi ile ilişkilendirilmiştir. En az öğrenme alanı ile ilişkilendirilen “Meydana Gelen Olaylarla Mücadele” ve “Yaşadığınız Çevreyi Tanıyınız” üniteleri iki öğrenme alanı ile ilişkilendirilmiştir. İran 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında her ünite için iki konu belirlenmiştir.

Sekizinci Sınıf

İran 8. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında toplam 12 ünite bulunmaktadır. Bu üniteler, ünitelerin ilişkilendirildikleri öğrenme alanları ve konular aşağıda Tablo 14'te gösterilmiştir.

Tablo 14

İran 8. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğrenme Alanları, Ünite ve Konuları

Adet	Ünite	Öğrenme Alanı	Konu
1.	Yardımlaşma	1. Toplumsal Düzen	1. Yardımlaşma 1 2. Yardımlaşma 2
2.	Ülke Yönetiminde Hükümetin Rolü	1. Toplumsal Düzen	1. Hükümetin kurulması ve düzeni 2. Hükümetin görevleri
3.	Gençler ve Kanunlar	1. Toplumsal Düzen	1. Toplumsal zararlar ve onların önlenmesi 2. Yargı
4.	İletişim Çağı	1. Kültür ve Kimlik	1. Medya ve iletişim 2. Medyanın hayatımızdaki yeri
5.	Hira'dan Ninova'ya	1. Zaman Süreklilik ve Değişim	1. Arap yarımadasında İslamiyet'in ortaya çıkması 2. Peygamberin hicretinden Kerbela Kıyamına
6.	İran Tarihinde Yeniçağ	1. Zaman Süreklilik ve Değişim 2. Kültür ve Kimlik	1. İslamiyet'in İran'a girişi 2. Altın çağında İran-İslam kültür medeniyeti
7.	Gazneliler'den Cengiz'in Hücumuna	1. Zaman Süreklilik ve Değişim 2. Kültür ve Kimlik	1. Gazneliler, Selçuklular ve Harzemşahlar 2. Selçuklular döneminde İran kültür mirası
8.	Moğol-Timurlular Dönemi	1. Zaman Süreklilik ve Değişim 2. Kültür ve Kimlik	1. Cengiz ve Timur'un İran'a hücumu 2. Kültürün kılınca karşı zaferi
9.	Asya; En Büyük Kıta	1. Yer ve Gökyüzü 2. Ekonomik Kaynaklar ve Faaliyetler	1. Asya kıtasının coğrafi özellikleri 2. Asya kıtasının beşeri ve ekonomik özellikleri
10.	Asya'nın Güneybatısı ve İran'ın Yeri	1. Yer ve Gökyüzü 2. Ekonomik Kaynaklar ve Faaliyetler	1. Güneybatı Asya'nın özellikleri 2. İran ve güneybatı Asya
11.	İki Farklı Yüz: Avrupa ve Afrika	1. Yer ve Gökyüzü 2. Ekonomik Kaynaklar ve Faaliyetler	1. Avrupa'nın beşeri ve coğrafi özellikleri 2. Afrika'nın beşeri ve coğrafi özellikleri
12.	Yeni Dünya	1. Yer ve Gökyüzü 2. Ekonomik Kaynaklar ve Faaliyetler	1. Amerika kıtası 2. Avustralya kıtası ve Okyanusya

Tablo 14'te görüldüğü gibi İran 8. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında toplam 12 ünite bulunmaktadır. 5 ünite birer öğrenme alanı ile ilişkilendirilmişken geriye kalan 7 ünite iki öğrenme alanı ile ilişkilendirilmiştir. “Ülke Yönetiminde Hükümetin Rolü”,

“Yardımlaşma”, “Gençler ve Kanunlar”, “İletişim Çağı” ve “Hira’dan Ninova’ya” üniteleri birer öğrenme alanları ile ilişkilendirilmiştir. “İran Tarihinde Yeniçağ”, “Gazneliler ’den Cengiz’in Hücumuna”, “Moğol-Timurlular Dönemi”, “Asya; En Büyük Kıta”, “Asya’nın Güneybatısı ve İran’ın Yeri”, “İki Farklı Yüz: Avrupa ve Afrika” ve “Yeni Dünya” üniteleri iki adet öğrenme alanı ile ilişkilendirilmiştir. İran 8. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında her ünite için iki konu belirlenmiştir.

Dokuzuncu Sınıf

İran 9. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında toplam 12 ünite bulunmaktadır. Bu üniteler, ünitelerin ilişkilendirildikleri konular aşağıda Tablo 15’te gösterilmiştir. 2016-2017 eğitim-öğretim yılında 9. sınıf için sosyal bilgiler öğretmen kılavuz kitabı hazırlanmadığından ve 9. sınıf için üniteler ile öğrenme alanlarının ilişkilendirildiği başka bir kaynağa ulaşılmadığından bu sınıf düzeyinde öğrenme alanlarına yer verilmemiştir.

Tablo 15

İran 9. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Ünite ve Konuları

Adet	Ünite	Konu
1.	Yıldızımız: Dünya	1. Mavi güzel küre 2. Dünyanın hareketleri
2.	Yeryüzünün Taşı, Suyu ve Havası	1. Yeryüzü 2. Bol su, temiz hava
3.	Biyosfer ve Şaşırtıcı Çeşitlilik	1. Yeryüzü ekosistemlerinin dağılımı 2. Ekosistemler tehlikede
4.	Yeryüzü Sakinleri	1. Dünyanın nüfusu 2. Eşitsiz dünya
5.	Entegrasyon ve Refah Çağı	1. Birleşik ve tekparça İran 2. Safeviler döneminde İran'ın sosyal, ekonomik, bilimsel ve kültürel durumu
6.	Nadir Şah Döneminden Nasır El-Din Şah'a Kadar İran	1. İran'ın bağımsızlığını ve siyasi birliğini korumaya yönelik çabalar 2. İlerleme çalışmaları ve yabancı egemenliğinden kurtulma
7.	Meşrutiyet Döneminde İran	1. Meşrutiyet inkılâbı; sorunlar ve engeller 2. Pehlevi hükümeti döneminde İran
8.	Şah Hükümetinin Çöküşü ve İslam Cumhuriyetinin Oluşumu	1. İran İslam İnkılâbı 2. İslam devriminden sonra İran
9.	Kültür ve Kimlik	1. Kültür 2. Kimlik
10.	Aile ve Toplum	1. Ailenin fonksiyonlar 2. Ailede huzur
11.	Devlet ve Birey	1. Hükümet kurumu 2. Vatandaşlığın hak ve görevleri
12.	Verimlilik	1. Verimlilik nedir 2. İktisat ve verimlilik

Tablo 15'te görüldüğü üzere İran 9. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında toplam 12 ünite bulunmaktadır. İran 9. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında her ünite için iki konu belirlenmiştir.

İlgili Araştırmalar

Bu bölümde konu ile ilgili yapılmış araştırmalar ele alınmıştır. Yapılan literatür taramasında iki farklı ülkenin ders kitaplarında edebi ürünlerin kullanımını karşılaştırmalı olarak ele alan herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Sosyal bilgiler dersinde edebi ürünlerden yararlanılması her ne kadar Türkiye’de son yıllarda ön plana çıkmış olsa da özellikle batı ülkelerinde sosyal bilgiler dersinde uzun yıllardır edebi ürünlerden yararlanılmaktadır. Edebiyat temelli sosyal bilgiler öğretimi bir öğretim yöntemi olarak kabul görmekte ve uygulanmaktadır. Türkiye’de de son yıllarda sosyal bilgiler derslerinde edebi ürünlerin kullanımı ile ilgili birçok araştırma yapılmıştır. Aşağıda, Türkiye’de yapılan araştırmalardan ön plana çıkanlar ele alınmıştır.

Otluoğlu (2001), “İlköğretim Okulu 5. sınıf Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yazılı Edebiyat Ürünlerinin Ders Aracı Olarak Kullanmanın Duyuşsal Davranış Özelliklerini Kazanmaya Etkisi” isimli yüksek lisans tezinde, sosyal bilgiler öğretiminde yazılı edebiyat ürünlerini ders aracı olarak kullanmanın duyuşsal davranış özelliklerini kazanmaya etkisini belirlemek istemiştir. Araştırmanın sonucunda yazılı edebiyat ürünlerinin ders aracı olarak kullanıldığı sosyal bilgiler öğretiminin; duyuşsal davranış özellikleri kazanmayı anlamlı derecede artırdığını ve yazılı edebiyat ürünlerinin ders aracı olarak kullanıldığı sosyal bilgiler öğretiminde öğrencilerin, klasik öğretim yöntemine göre; hoşlanma, farkına varma, ilgi çekme, istek duyma, kendini daha rahat hissetme, kişiliğine katma, anlama/anlatma, hatırlama, zihninde canlandırabilme, öğrendikleriyle bağ kurma konularında duyuşsal davranış özellikleri ve bilişsel yeterlilikler bakımından kendilerini daha da yetkinleşmiş olarak gördüklerini ortaya çıkarmıştır.

Tekgöz (2005), “İlköğretim 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Edebiyat Temelli Öğretim Yönteminin Öğrencilerin Akademik Başarısına ve Kalıcılığa Etkisi” isimli yüksek lisans tezinde, edebiyat temelli sosyal bilgiler öğretim yönteminin öğrencilerin başarısı üzerinde etkili olduğu ve kalıcılığı artırdığı, öğrencilerin derse olan ilgisini artırdığı, okuma alışkanlığını olumlu etkilediği, derse katılımını, konular arasında ilişkili bağlantıları, öğrenileni zihinde canlandırmayı, rahat bir anlatımı, öğrenileni kolay hatırlamayı sağladığı sonucuna ulaşmıştır.

Şimşek (2006) Türkiye’deki Sosyal Bilgiler Öğretimi Alanı Çocuk Edebiyatı Ürünlerinden Yararlanma Bağlamında Çağdaş Dünyanın Neresindedir? isimli çalışmasında; sosyal bilgiler öğretiminde çocuk edebiyatı ürünlerinin kullanılmasının önemi üzerinde

durmuştur. Türkiye’de sosyal bilgiler öğretiminde çocuk edebiyatından yararlanma durumu ve bazı ülkeler ile karşılaştırmasını yapan Şimşek, bu konudaki eksiklikleri ortaya koymaya çalışmış ve bu eksikliklerin giderilmesi için önerilerde bulunmuştur.

Bacak (2008) 5. sınıf sosyal bilgiler dersinde öykü tabanlı yaklaşımın öğrenenlerin akademik başarı ve yaratıcılıklarına etkisini tespit etmeye çalıştığı araştırmasında, öykülerin sosyal bilgiler öğretiminde kullanılmasının öğrencilerin bilgiyi farklı kaynaklardan araştırarak yapılandıkları, öğrenme sürecine etkin olarak katıldıkları ve sonunda ürünlerini sergiledikleri sonucuna ulaşmıştır. Araştırma sonucu olarak, öykü tabanlı yaklaşımın öğrencilerin akademik başarı ve yaratıcılıklarını olumlu yönde etkilediğini tespit etmiştir.

Er (2010) “Sosyal Bilgiler Eğitimi Kapsamında İlköğretim Öğrencilerinin 'Biyografi' Kullanımına İlişkin Görüşleri” isimli doktora tezinde, araştırmaya dâhil olan öğrencilerin, farklı meslek gruplarına ait kişilerin biyografisinin, derste kullanılmasına yönelik istek ve önerileri dile getirdikleri sonucuna varılmıştır. Araştırmanın yapıldığı zaman yürürlükte bulunan İlköğretim Sosyal Bilgiler ve T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersi müfredatının biyografi kullanımı açısından öğrencilerin beklentilerini istenilen düzeyde karşılayamadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Demir (2011) “Sosyal Bilgiler Öğretim Programına Göre Tasarlanmış Hikâyelerin Etkililiği” isimli doktora tezinde, 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda var olan kazanımlarla bağlantılı özgün hikâyeler tasarlamak ve tasarlanan hikâyelerin etkililiğini belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırma genel olarak nitel araştırma yöntemleriyle yürütülmüş, nicel araştırma yöntemlerinden de yararlanılmıştır. Araştırma sonucunda, tasarlanan hikâyelerin 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda var olan kazanımların öğrencilere aktarılması sürecinde etkili olduğu sonucuna varılmıştır. Hikâyeler programda yer alan değer ve becerilerin öğrencilere kazandırılması sürecinde doğrudan etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca hikâyelerin, öğrencilerin programda var olan üniteler kapsamındaki öğrenmelerini desteklediği ve mevcut öğrenmeleri de pekiştirdiği ortaya konulmuştur. Hikâyelerin sosyal bilgiler öğretim sürecine canlılık katarak, derse yeni bir soluk getirdiği dile getirilmiştir. Ayrıca hikâyelerin, öğrencilerin sosyal bilgiler dersine yönelik tutumlarını olumlu yönde etkilediği sonucuna varılmıştır.

Yeşilbursa ve Sabancı (2015), sosyal bilgiler öğretmen adaylarının sosyal bilgiler öğretiminde edebi ürünlerin kullanımına ilişkin görüşlerini ortaya koymak amacıyla

yaptıkları çalışmanın sonuçlarına göre, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının edebi ürünleri, düşünce ve duyguların ifadesi, sanatsal ve estetik değeri olan ürünler, ortak kültür ürünleri, toplumsal devamlılığı olan ürünler, genel kabul gören ürünler olarak algıladıkları, sosyal bilgiler programında en çok tarih, coğrafya, hukuk, sosyoloji gibi disiplinlerle ilişkilendirdikleri, kalıcılığı artırmada, derse dikkat ve ilgi çekmede, dersi eğlenceli kılmada, öğrencilere farklı bakış açıları kazandırmada, öğretimi zenginleştirmede olumlu olarak gördükleri sonucuna varmışlardır.

BÖLÜM 3

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden biri olan doküman analizinden yararlanılmıştır. Doküman analizi yönteminde araştırılmak istenen konuyla ilgili mevcut arşiv kayıtları, kitaplar, dergiler, biyografiler, günlükler, mektuplar, filmler, radyo ve televizyon programları gibi birbirinden farklı yazılı ve görsel materyaller incelenir (Balcı, 2001). Eğitimle ilgili bir araştırmada; ders kitapları, öğretim programları, okul içi ve dışı yazışmalar, öğrenci kayıtları, toplantı tutanakları, öğrenci rehberlik kayıt ve dosyaları, öğrenci ve öğretmen el kitapları, öğrenci ders ödevleri ve sınavları, ders ve ünite planları, öğretmen dosyaları, eğitimle ilgili resmi belgeler vb. veri kaynağı olarak kullanılabilir. Doküman analizi tek başına bir araştırma yöntemi olarak kullanıldığında, dokümanların araştırmanın amacına göre kapsamlı bir içerik analizi yapılması gerekmektedir (Yıldırım & Şimşek, 2008). Bu araştırmada doküman analizi yöntemi, araştırmanın amacına uygunluğu ve yazılı materyal kapsamında değerlendirilen ders kitaplarını incelemeye olanak sağlaması nedeniyle kullanılmıştır.

Veri Kaynağı ve Verilerin Toplanması

Bu araştırmada veriler Yıldırım ve Şimşek'in (2008) belirttiği işlem basamakları dikkate alınarak toplanmıştır. Bu işlem şu 5 aşama takip edilerek yapılmıştır: 1. Dokümanlara Ulaşma, 2. Orijinalliğin Kontrol Edilmesi, 3. Dokümanları Anlama, 4. Verileri Analiz Etme ve 5. Verileri Kullanma.

Dokümanlara Ulaşma

Bu aşamada 2016-2017 eğitim-öğretim yılında Türkiye ve İran’da 4., 5., 6. ve 7. sınıflarda okutulan sosyal bilgiler ders kitapları temin edilmiştir.

Türkiye 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitapları özel yayın evleri tarafından hazırlanmıştır. Özel yayınevleri tarafından hazırlanan kitaplar TTKB (Tali Terbiye Kurulu Başkanlığı) denetiminden geçmiş ve MEB’e (Milli Eğitim Bakanlığı) bağı resmi okullarda okutulmaktadır. Türkiye’de bir sınıf düzeyinde birden fazla yayınevi tarafından hazırlanmış kitaplar okutulabilir. Bu araştırmada kullanılan ders kitapları MEB tarafından kurulan, sosyal nitelikli eğitsel elektronik içerik ağı olan EBA’da (Eğitim Bilişim Ağı) yayınlanan ders kitapları tercih edilmiştir. Söz konusu ağda her sınıf düzeyi için bir yayınevine ait kitap bulunmaktadır. Tercih edilen bu kitaplar aynı zamanda Ankara ilinde ders kitabı olarak okutulmaktadır ve araştırmacı tarafından kitaplar bu ilde bulunan devlet okullarından temin edilmiştir.

İran 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitapları İran Milli Eğitim Bakanlığı tarafından basılmıştır. İran’da ders kitapları MEB tarafından her ders için oluşturulan komisyonlar tarafından hazırlanır. Bütün sınıf düzeylerinde okutulan ders kitapları tek komisyon tarafından hazırlanır. Bütün ülkede MEB tarafından hazırlanan kitaplar okutulur. Araştırmacı, İran’daki dokümanlara ulaşmak için İran’a gitmiş ve ders kitaplarını İran Milli Eğitim Bakanlığına bağı Devlet Ders Kitapları Satış Ofisinden temin etmiştir.

Her iki ülke Milli Eğitim Bakanlığı tarafından okullarda okutulan ve araştırmada veri kaynağı olarak kullanılan ders kitaplarının künyeleri aşağıda verildiğı gibidir.

Türkiye;

1. Şahin, S. C., Bayram, Ö. & Midilli A. (2016). İlköğretim 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı. Ankara: Koza.
2. Özensoy, A. U. & Aynacı, C. (2016). İlköğretim 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı. Ankara: Berkay.
3. Karabıyık E. Ü. (2014). İlköğretim 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı. Ankara: Evren.
4. MEB (2016). İlköğretim 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı. Ankara: MEB.

İran;

1. Vezareti Amuzeş ve Perveriş: Sazmanı Pejuhiş ve Bernamereziye Amuzeş (1394-2015). Mutaalatı İçtimaiye, Çeharome Debistan, Tehran; Şirkete Offset.
2. Vezareti Amuzeş ve Perveriş: Sazmanı Pejuhiş ve Bernamereziye Amuzeş (1395-2016). Mutaalatı İçtimaiye, Pencome Debistan, Tehran; Şirkete Offset.
3. Vezareti Amuzeş ve Perveriş: Sazmanı Pejuhiş ve Bernamereziye Amuzeş (1395-2016). Mutaalatı İçtimaiye, Şeşome Debistan, Tehran; Şirkete Offset.
4. Vezareti Amuzeş ve Perveriş: Sazmanı Pejuhiş ve Bernamereziye Amuzeş (1395-2016). Mutaalatı İçtimaiye, Payeye Heftom, Devreye Evvel Mutevassıt, Tehran; Şirkete Çap ve Neşr Kitaphayi Dersi İran.

Orijinalliğin Kontrol Edilmesi

Bu aşamada verilerin orijinalliği kontrol edilmiştir. Her iki ülkenin ders kitapları Milli Eğitim Bakanlıkları tarafından onaylanmıştır. Kitapların her iki ülkede Milli Eğitim Bakanlığına bağlı kurumlardan temin edilmesi ve Milli Eğitim Bakanlıkları tarafından onaylanan ders kitaplarının üzerinde; amblem, antet ve imzaların bulunması bu kitapların orijinalliğini teyit etmesi; bunlardan elde edilen verilerin orijinalliğini sağlamaktadır.

Dokümanları Anlama

Bu aşamada Farsça dokümanlar Türkçeye çevrilmiştir. Çeviriler bizzat araştırmacı tarafından yapılmıştır. Araştırmacı bir buçuk yıl İran'da Farsça dil eğitimi almış iyi derece Farsça bilmektedir. Yapılan çevirilerin doğruluğunu kontrol etmek amacıyla başta iyi derece Türkçe bilen İranlı bir akademisyen, sonra iyi derece Farsça bilen Türkiyeli bir akademisyen tarafından çeviriler kontrol edilmiştir.

Verileri analiz etme olan dördüncü aşama bir sonraki başlık altında ele alınmıştır. Beşinci aşama olan verileri kullanma ise bulgu, sonuç ve öneriler kısmında ele alınmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırmada toplanan veriler betimsel analize tabi tutulmuştur. Betimsel analizde veriler araştırma sorularının ortaya koyduğu temalara göre düzenlenmiştir. Bu düzenlemede amaç, bulguları düzenlemek ve yorumlayarak sunmaktır. Öncelikle Türkiye ve İran'ın 4., 5., 6. ve

7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarından elde edilen veriler sistematik ve açık olarak betimlenmiştir. Daha sonra her iki ülke için ayrı ayrı yapılan betimlemeler karşılaştırmalı olarak açıklanıp yorumlanarak sonuçlara ulaşılmıştır (Yıldırım & Şimşek, 2008, s. 224). Bu bağlamda ders kitaplarının betimsel analizinde kullanılan temalar aşağıda sunulmuştur.

Ders kitapları analiz edilirken aşağıdaki temalar kullanılmıştır;

1. Türkiye sosyal bilgiler ders kitaplarında edebi ürün kullanım durumu; bu tema altında araştırma kapsamında incelenen Türkiye ders kitaplarında edebi ürün kullanımına başvurulup vurulmadığı ele alınmıştır.
2. İran sosyal bilgiler ders kitaplarında edebi ürün kullanım durumu; bu tema altında araştırma kapsamında incelenen İran ders kitaplarında edebi ürün kullanımına başvurulup vurulmadığı ele alınmıştır.
3. Türkiye ve İran 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında edebi ürün kullanım durumu; bu tema altında araştırma kapsamında incelenen Türkiye ve İran 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında edebi ürün kullanımının durumu karşılaştırılmalı olarak ele alınmıştır.
4. Türkiye ve İran 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında edebi ürün kullanım durumu; bu tema altında araştırma kapsamında incelenen Türkiye ve İran 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında edebi ürün kullanımının durumu karşılaştırılmalı olarak ele alınmıştır.
5. Türkiye ve İran 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında edebi ürün kullanım durumu; bu tema altında araştırma kapsamında incelenen Türkiye ve İran 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında edebi ürün kullanımının durumu karşılaştırılmalı olarak ele alınmıştır.
6. Türkiye ve İran 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında edebi ürün kullanım durumu; bu tema altında araştırma kapsamında incelenen Türkiye ve İran 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında edebi ürün kullanımının durumu karşılaştırılmalı olarak ele alınmıştır.
7. Türkiye ve İran 4, 5, 6 ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında edebi ürün kullanım durumu; bu tema altında araştırma kapsamında incelenen Türkiye ve İran 4, 5, 6 ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında edebi ürün kullanımının durumu karşılaştırılmalı olarak ele alınmıştır.
8. Farklı edebi ürün türünün kullanılma durumu; bu tema altında kullanılan edebi ürünlerin edebi ürün türlerine göre kullanım durumları ele alınmıştır.

9. Görsel materyallerle desteklenme durumu; bu tema altında kullanılan edebi ürün türlerinin görsel materyallerle desteklenme durumları ele alınmıştır.

BÖLÜM 4

BULGULAR VE YORUM

Birinci Alt Probleme Ait Bulgular

Türkiye 4., 5., 6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının Analizi

Bu başlık altında Türkiye 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında edebi ürünlerin kullanım durumları ile ilgili ulaşılan bulgulara yer verilmiştir. Aşağıda Türkiye 4., 5., 6. ve 7. sınıf düzeylerine ait ulaşılan bulgular sırasıyla her sınıf düzeyi için ayrı başlıklar altında verilmiştir.

Dördüncü Sınıf

Türkiye 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin ünite ve konulara göre dağılımı aşağıda Tablo 16'da ki gibi gösterilebilir.

Tablo 16

Türkiye 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan Edebi Ürünler

Adet	Sayfa No	Ünite	Konu	Tür
1.	26	Kendimi Tanıyorum	Kimliklerin Söyledikleri	Anı
2.	35	Geçmiş Öğreniyorum	Geçmişin İpuçları	Halk Şiiri
3.	43	Geçmiş Öğreniyorum	Bir Lider Doğuyor	R. roman
4.	44	Geçmiş Öğreniyorum	Bir Lider Doğuyor	Anı
5.	46	Geçmiş Öğreniyorum	Bir Lider Doğuyor	Anı
6.	48	Geçmiş Öğreniyorum	Bir Lider Doğuyor	Nutuk
7.	48	Geçmiş Öğreniyorum	Bir Lider Doğuyor	Nutuk
8.	49	Geçmiş Öğreniyorum	Bir Lider Doğuyor	Nutuk
9.	52	Geçmiş Öğreniyorum	Bir Lider Doğuyor	Nutuk
10.	55	Geçmiş Öğreniyorum	Bir Lider Doğuyor	Anı
11.	75	Yaşadığımız Yer	Çevremizi Tanıyalım	Halk Şiiri
12.	76	Yaşadığımız Yer	Çevremizi Tanıyalım	Efsane
13.	76	Yaşadığımız Yer	Çevremizi Tanıyalım	Halk Şiiri
14.	91	Üretimden Tüketime	İhtiyaçlarımız, İsteklerimiz	Atasözü
15.	95	Üretimden Tüketime	Alverişte Kurallar	Atasözü
16.	138	Hep Birlikte	Problemlerimizi Kimler Çözüyor?	Şiir
17.	169	İnsanlar ve Yönetim	Bayramımız Kutlu Olsun	Şiir

Tablo 16’da görüldüğü üzere Türkiye 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında edebi ürünlerin kullanımına 17 defa başvurulmuştur. Kullanılan edebi ürünlerin türlere göre dağılım ve kullanım âdeti; anı ve nutuk 4, halk şiiri 3, atasözü ve şiir 2 ve resimli roman ve efsane 1 şeklindedir. Anıların üçü “Geçmişimi Öğreniyorum” ünitesinin “Bir Lider Doğuyor” konusunda, geri kalan biri ise “Kendimi Tanıyorum” ünitesinin “Kimliklerin Söyledikleri” konusunda kullanılmıştır. Nutukların tamamı “Geçmişimi Öğreniyorum” ünitesinin “Bir Lider Doğuyor” konusunda kullanılmıştır. Halk şiirinin ikisi “Yaşadığımız Yer” ünitesinin “Çevremizi Tanıyalım” konusunda, biri “Geçmiş Öğreniyorum” ünitesinin “Geçmişin İpuçları” konusunda kullanılmıştır. Atasözleri “Üretimden Tüketime” ünitesinde “İhtiyaçlarımız, İsteklerimiz” ve “Alverişte Kurallar” konularında kullanılmıştır. Resimli roman “Geçmişimi Öğreniyorum” ünitesinin “Bir Lider Doğuyor” konusunda kullanılmıştır. Efsane “Yaşadığımız Yer” ünitesinin “Çevremizi Tanıyalım” konusunda kullanılmıştır.

4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında edebi ürünlerin en çok kullanıldığı ünite 9 adet ile “Geçmişimi Öğreniyorum” ünitesi olmuştur. Edebi ürünlerin en az kullanıldığı üniteler 1’er adet ile “Kendimi Tanıyorum”, “Hep Birlikte” ve “İnsanlar ve Yönetim” üniteleri olmuştur.

Türkiye 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin çeşitli açılardan frekans ve yüzde dağılımları aşağıda verilmiştir.

Türkiye 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin ünitelere göre frekans ve yüzde dağılımları aşağıda tablo 17’de gösterilmiştir.

Tablo 17

Türkiye 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan Edebi Ürünlerin Ünitelere Göre Frekans (f) ve Yüzde (%) Dağılımları

Adet	Ünite Adı	f	%
1.	Kendimi Tanıyorum	1	5,8
2.	Geçmişimi Öğreniyorum	9	52,9
3.	Yaşadığımız Yer	3	17,6
4.	Üretimden Tüketime	2	11,7
5.	İyi ki Var!	0	0
6.	Hep Birlikte	1	5,8
7.	İnsanlar ve Yönetim	1	5,8
8.	Uzaktaki Arkadaşlarım	0	0
Toplam		17	100

Tablo 17’de Türkiye 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin ünitelere göre dağılım oranında görüldüğü üzere, 8 ünitenin 6’sında edebi ürünlerin kullanımına başvurulmuştur. Diğer bir ifade ile Türkiye 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında edebi ürünlerin kullanımına başvuru ünitelerin toplam üniteler içinde oranı % 75’dir. Kullanılan edebi ürünlerin ünitelere göre yüzdeleri; “Kendimi Tanıyorum” % 5,8, “Geçmişimi Öğreniyorum” % 52,9, “Yaşadığımız Yer” % 17,6, “Üretimden Tüketime” % 11,7, “Hep Birlikte” % 5,8, “İnsanlar ve Yönetim” % 5,8 şeklindedir.

Türkiye 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin konulara göre frekans ve yüzde dağılımları aşağıda tablo 18’de gösterilmiştir.

Tablo 18

Türkiye 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan Edebi Ürünlerin Konulara Göre Frekans (f) ve Yüzde (%) Dağılımları

Adet	Konu	f	%
1.	Farklıyım, Farklısın, Farklı	0	0
2.	Duygudan Düşünceye	0	0
3.	Hayatım Film	0	0
4.	Kimliklerimin Söyledikleri	1	5,8
5.	Geçmişin İpuçları	1	5,8
6.	Tarihte Türklerin Oynadığı Oyunlar	0	0
7.	Bir Lider Doğuyor	8	44,4
8.	Yönümüzü Buluyoruz	0	0
9.	Resimden Krokiye	0	0
10.	Bugün Hava Nasıl Olacak?	0	0
11.	Çevremizi Tanıyalım	3	16,6
12.	Doğal Afetlere Ne Kadar Hazırız?	0	0
13.	İhtiyaçlarımız, İsteklerimiz	1	5,8
14.	Alışverişte Kurallar	1	5,8
15.	Ekmek Soframıza Nasıl Geliyor?	0	0
16.	Zekâmızla Oluşturup Geliştirdiklerimiz	0	0
17.	Zaman	0	0
18.	Zaman İçinde Geliştiler Ve Değiştiler	0	0
19.	Buluş Yapalım	0	0
20.	Teknolojiye Zarar Vermeyelim	0	0
21.	Problemlerimizi Kimler Çözüyor?	1	5,8
22.	Hep Birlikte El Ele	0	0
23.	Okul Eğitim, Bilgi Yolu; Her Günü Etkinlik Dolu	0	0
24.	Eğitsel-Sosyal Etkinlikler	0	0
25.	Yerel Yönetimler	0	0
26.	İstersek Her Sorunu Çözeriz	0	0
27.	Bayramımız Kutlu Olsun	1	5,8
28.	Dünya Turu	0	0
29.	Her Ülke Ayrı Bir Dünya	0	0
30.	Hepimiz Kardeşiz	0	0
31.	Bütün Kutlamalar Özeldir	0	0
Toplam		17	100

Tablo 18’de Türkiye 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin konulara göre dağılım oranında görüldüğü üzere, 31 konunun 8’inde edebi ürünlerin kullanımına başvurulmuştur. Diğer bir ifade ile Türkiye 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında edebi ürünlerin konulara göre kullanım oranı % 25,8’dir.

Edebi ürün kullanılan konuların yüzdelikleri; “Kimliklerinin Söyledikleri” % 5,8, “Geçmişin İpuçları” % 5,8, “Bir Lider Doğuyor” % 44,4, “Çevremizi Tanıyalım” % 16,6, “İhtiyaçlarımız, İsteklerimiz” % 5,8, “Alışverişte Kurallar” % 5,8, “Problemlerimizi Kimler Çözüyor?” % 5,8 ve “Bayramımız Kutlu Olsun” % 5,8 şeklindedir.

Türkiye 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin çeşitli açılardan frekans ve yüzde dağılımları verildikten sonra aşağıda kullanılan edebi ürünler ele alınmıştır.

Birinci Edebi Ürün Anı

Türkiye 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin birincisi kitabın 26. sayfasında “Kendimi Tanıyorum” ünitesinin “Kimliklerin Söyledikleri” konusunda anı türünde kullanılmıştır.

Alıntı Metin

Nereden Kuvvet ve İlham Aldınız?

Seyahatlerinin birinde Atatürk’e halktan biri sordu:

– Bu kadar kuvvet ve ilhamı nereden aldınız?

Atatürk tereddüt etmeden cevap verdi:

– İlham ve kuvvet kaynağım, milletin ta kendisidir!

...

Varlığımızı, bağımsızlığımızı kurtaran bütün hareketler, milletin ortak fikrinin, arzusunun, azminin gerçekleşmesinden başka bir şey değildir.

Ali Kılıç

Niyazi Ahmet Banoğlu, Nükte ve Fıkralarla Atatürk, s. 299, 300.

(Düzenlenmiştir.)

Şekil 1. Türkiye 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan 1. edebi ürün. Şahin, S. C., Bayram, Ö. & Midilli A. (2016). *İlköğretim 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı*. Ankara: Koza, kaynağından alınmıştır.

“Kimliklerin Söyledikleri” konusunda nüfus cüzdanları hakkında bilgilere yer verilmiştir. Atatürk’ün de nüfus cüzdanı hakkında bilgilere yer verildikten sonra O’nun öne çıkan özellikleri hakkında bilgiler verilmiştir. Atatürk’ün birçok alanda lider kişiliği, öğreticiliği ve ileri görüşlülüğü hakkında bilgiler sunulduktan sonra anı edebi türü en sonda kullanılmıştır. Kullanılan anı edebi türünde, bir seyahatte Atatürk ile halktan bir vatandaş arasında yaşanan bir diyalog aktarılmıştır. Kullanılan edebi ürün konunun akışına uygun olarak verilmiştir. Edebi üründen önce yönlendirme yapılmamıştır. Edebi ürün düzenlenerek verilmiştir. Kullanılan edebi ürün görsel materyal ile desteklenmemiştir. Edebi üründen sonra edebi ürünle ilgili herhangi bir soruya yer verilmemiştir.

İkinci Edebi Ürün Halk Şiiri

Türkiye 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin ikincisi kitabın 35. sayfasında “Geçmiş Öğreniyorum” ünitesinin “Geçmişin İpuçları” konusunda halk şiiri türünde kullanılmıştır.

Yayla şenliklerimiz de düğünlerimiz gibi kuşaktan kuşağa gelen millî kültür öğelerimizdendir.

*Bu sene yaylaların,
Çiçeğisin çiçeği,
Saplandı yüreğime,
Sevdaluğun bıçağı.*

Şekil 2. Türkiye 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan 2. edebi ürün. Şahin, S. C., Bayram, Ö. & Midilli A. (2016). *İlköğretim 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı*. Ankara: Koza, kaynağından alınmıştır.

“Geçmişin İpuçları” konusunda maddi ve manevi milli kültür öğeleri ele alınmıştır. Konuda, öğrenciler büyüklerinden sorarak geçmişte var olan kültür öğeleri hakkında bilgi sahibi olmaları için yönlendirilmiştir. Aynı zamanda geçmişte ve günümüzde var olan kültür öğeleri arasında bağlantı kurmaları istenmiştir. Bu doğrultuda halk şiiri (türkü) edebi ürünü milli kültür öğesi olarak kullanılmıştır. Kullanılan edebi ürün konunun akışına

uygun olarak verilmiştir. Edebi üründen önce yönlendirme yapılmamıştır. Edebi ürün düzenlenmeden olduğu gibi verilmiştir. Kullanılan edebi ürün görsel materyal ile desteklenmiştir. Edebi üründen sonra edebi ürünle ilgili herhangi bir soruya yer verilmemiştir.

Üçüncü Edebi Ürün Resimli Roman

Türkiye 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin üçüncüsü kitabın 43. sayfasında “Geçmiş Öğreniyorum” ünitesinin “Bir Lider Doğuyor” konusunda resimli roman türünde kullanılmıştır.

 Alıntı Metin

Tarihî Bir Karar

Onun aklında asker olmak vardı. Aslında bu Osmanlı Rumeli’sindeki bütün Türk çocuklarının rüyasıydı. Subayların sırmalı üniformalarıyla Selanik sokaklarında Türklüğün ruhunu okşayan yürüyüşleri çocukların rüyalarına giriyordu. Mustafa kararını verdi.

Ben de Ahmet gibi askerî mektebe gideceğim...

1

Hayır, Mustafa! Asker olmana asla izin veremem.

Fakat unuttuğun bir şey var anne!

2

Mustafa hem kendisi hem annesi için çok değerli olan baba yadigarı kılıcı alıp annesinin karşısına dikildi.

O da asker olmamı istiyordu.

3

ASKER MUSTAFA
1894

Mustafa artık kendi hayat yolunu belirlemişti. Annesinden gizli olarak askerî rüştiyenin imtihanına girdi. İmtihani iyi bir derece ile kazandı.

Çok sevinen Mustafa imtihanı kazandığını annesine gecikmeden söyledi. Zübeyde için, artık bu oldu bittiği kabul etmekten başka yapacak bir şey kalmamıştı...

Artık ben de zabıt elbisesi giyeceğim anne...

Hayırlısı olsun oğlum...

4

Orhan Dündar, Mustafa Kemal Atatürk 1, s. 15, 16. (Kısaltılarak düzenlenmiştir.)

Şekil 3. Türkiye 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan 3. edebi ürün. Şahin, S. C., Bayram, Ö. & Midilli A. (2016). İlköğretim 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı. Ankara: Koza, kaynağından alınmıştır.

“Bir Lider Doğuyor” konusunda Türkiye’nin tarihi, bağımsızlık için verilen mücadeleler, kazanılan zaferler ele alınırken bunların içinde liderlik yönüyle öne çıkan Atatürk’ün çocukluğu ele alınmıştır. Atatürk’ün çocukluğunu anlatan resimli roman edebi türünün kullanımına başvurulmuştur. Edebi ürün “Tarihi Bir Karar” başlığı ile verilmiştir. Mustafa Kemal’in asker olma kararını aldığı an görselleştirilerek aktarılmıştır. Kullanılan edebi ürün konunun akışına uygun olarak verilmiştir. Edebi üründen önce yönlendirme yapılmıştır. Edebi ürün düzenlenerek verilmiştir. Kullanılan edebi ürün görsel materyal ile desteklenmiştir. Edebi üründen sonra edebi ürünle ilgili bir soruya yer verilmiştir.

Dördüncü Edebi Ürün Anı

Türkiye 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin üçüncüsü kitabın 44. sayfasında “Geçmiş Öğreniyorum” ünitesinin “Bir Lider Doğuyor” konusunda anı türünde kullanılmıştır.

Alıntı Metin

– Oğlum, senin de adın Mustafa, benim de. Bu böyle olmayacak. Arada bir fark bulunmalı. Bundan sonra senin adın Mustafa Kemal olsun. O günden sonra Mustafa, Mustafa Kemal olarak bilinecekti.

Mehmet Öksüz, Anılarla Atatürk, s. 17.

Şekil 4. Türkiye 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan 4. edebi ürün. Şahin, S. C., Bayram, Ö. & Midilli A. (2016). *İlköğretim 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı*. Ankara: Koza, kaynağından alınmıştır.

“Bir Lider Doğuyor” konusunda Türkiye’nin tarihi, bağımsızlık için verilen mücadeleler, kazanılan zaferler ele alınırken bunların içinde liderlik yönüyle öne çıkan Atatürk’ün çocukluğu ele alınmıştır. Atatürk’ün çocukluğunu anlatan anı edebi türünün kullanımına başvurulmuştur. Mustafa Kemal’in Askerî Rüştiyede matematik öğretmeni Üsküplü Mustafa ile aralarında geçen ve o anıdan sonra Atatürk’ün Mustafa ismine ilave olarak Kemal ismini alacağı anı aktarılmıştır. Kullanılan edebi ürün konunun akışına uygun olarak verilmiştir. Edebi üründen önce yönlendirme yapılmıştır. Edebi ürün düzenlenmeden olduğu gibi verilmiştir. Kullanılan edebi ürün görsel materyal ile desteklenmemiştir. Edebi üründen sonra edebi ürünle ilgili herhangi bir soruya yer verilmemiştir.

Türkiye 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin beşincisi kitabın 46. sayfasında “Geçmiş Öğreniyorum” ünitesinin “Bir Lider Doğuyor” konusunda anı türünde kullanılmıştır.

Alıntı Metin

Çanakkale Savaşlarında Mustafa Kemal

25 Nisan 1915'te Fransızlar Gelibolu'ya asker çıkardılar. Çıkartmayı gören Mustafa Kemal, 57. Alayı, Kocaçimen Tepesi'ne gönderir.

Conkbayırı'nda devam eden çok şiddetli savaşta, cephanesi biten bir grup asker geri çekiliyordu. Mustafa Kemal önlerine dikilerek askerlere sert bir sesle sordu:

- Niçin kaçıyorsunuz?
- Efendim düşman!
- Nerede?

Askerlerden birkaçı:

– İşte, diyerek 261 rakımlı (deniz seviyesinden yükseklik) tepayı gösterdiler. Kahraman Türk komutanı geriye çekilen askerlere bağırdı:

- Düşmandan kaçılmaz!
- Cephanemiz kalmadı!
- Cephanemiz yoksa süngümüz var.

Ve hemen emrini verdi:

- Süngü tak! İleri!

Mehmetçikler başlarında böyle cesur ve kararlı bir kumandan bulunca aslan kesildiler ve verilen emri hemen yerine getirdiler. Süngüler, güneşin ilk ışıklarında Çanakkale Zaferi'nin ilk kıvılcımlarını saçtı.

Osman Bircan, Belge ve Fotoğraflarla Atatürk'ün Hayatı, s. 36-38-39.

(Düzenlenmiştir.)

Çanakkale Savaşı'nda Mustafa Kemal

Şekil 5. Türkiye 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan 5. edebi ürün. Şahin, S. C., Bayram, Ö. & Midilli A. (2016). İlköğretim 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı. Ankara: Koza, kaynağından alınmıştır.

“Bir Lider Doğuyor” konusunda Çanakkale’de Mustafa Kemal’in durumunun anlatıldığı bölümde anı edebi türünün kullanımına başvurulmuştur. Mustafa Kemal’in Çanakkale’de askeri zekâsı ve başarısına vurgu yapıldığı anlatımdan hemen sonra anı edebi türüne yer verilmiştir. Anıda, Mustafa Kemal ile bir grup asker arasında geçen bir durum ve bu durumda Mustafa Kemal ile askerlerin konuşmalarına yer verilmiştir. Kullanılan edebi ürün konunun akışına uygun olarak verilmiştir. Edebi üründen önce yönlendirme yapılmıştır. Edebi ürün düzenlenerek verilmiştir. Kullanılan edebi ürün görsel materyal ile desteklenmiştir. Edebi üründen sonra edebi ürünle ilgili iki soruya yer verilmiştir.

Altıncı ve Yedinci Edebi Ürünler Nutuk

Türkiye 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin altıncı ve yedincisi kitabın 48. sayfasında “Geçmişi Öğreniyorum” ünitesinin “Bir Lider Doğuyor” konusunda nutuk türünde kullanılmıştır.

Alıntı Metin

Ülkenin İçinde Bulunduğu Durum

19 Mayıs 1919'da Samsun'a çıktım. Genel durum ve görünüş: Osmanlı Devleti'nin içinde bulunduğu topluluk savaşta yenilmiş, Osmanlı ordusu zedelenmiş, koşulları ağır bir ateşkes anlaşması imzalanmış. Ulus yorgun ve yoksul bir durumda. Ulusu ve ülkeyi savaşa sürükleyenler yurttan kaçmışlar...

Ordunun elinden silahları ve cephanesi alınmış ve alınmakta.

İtilaf Devletleri, ateşkes hükümlerine uymuyorlar. Birer uydurma nedenle, İtilaf donanmaları ve askerleri İstanbul'da. Adana, Fransızlarca; Urfa, Maraş, Antep İngilizlerce işgal edilmiş. Antalya ile Konya'da İtalyan birlikleri; Merzifon'da, Samsun'da İngiliz askerleri bulunuyor. Her yerde yabancı devletlerin subay ve görevlileri, özel adamları çalışmakta...

Yurdun dört bir yanındaki Müslüman olmayan topluluklar, devletin bir an önce çökmesine çaba harcıyorlardı...

Mustafa Kemal Atatürk, Nutuk, s. 2. (Sadeleştirilmiştir.)

Samsun'daki Atatürk Anıtı

Bandırma Vapur'u'ndan bir görünüm

İtilaf Devletleri donanmaları İstanbul Boğazı'nda

Mustafa Kemal millî hâkimiyete dayanan, bağımsız bir Türk devleti kurmak istiyordu. 19 Mayıs 1919'da Samsun'a çıkar çıkmaz da bu düşüncesini gerçekleştirmek için çalışmalara başladı. Öncelikle halkta millî bilinci uyandırmalı, birlik ve beraberliği sağlamalıydı. Kurtuluşu isteyenlerin düşüncesi ona göre şöyle olmalıydı:

Alıntı Metin

Temel ilke, Türk ulusunun onurlu ve şerefli bir ulus olarak yaşamasıdır. Bu tam bağımsız olmakla sağlanabilir. Ne kadar zengin olursa olsun, bağımsızlıktan yoksun bir ulus, uygar insanlık karşısında uşak durumunda kalmaktan ileri gidemez.

Türk'ün onuru, kendine güveni ve yetenekleri çok yüksektir. Böyle bir ulus, tutsak yaşamaktansa yok olsun daha iyidir.

Öyleyse, ya bağımsızlık ya ölüm!

İşte, gerçek kurtuluş isteyenlerin parolası bu olacaktır.

Mustafa Kemal Atatürk, Nutuk, s. 8. (Sadeleştirilmiştir.)

Şekil 6. Türkiye 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan 6 ve 7. edebi ürünler. Şahin, S. C., Bayram, Ö. & Midilli A. (2016). İlköğretim 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı. Ankara: Koza, kaynağından alınmıştır.

“Bir Lider Doğuyor” konusunda Milli Mücadelenin başlamasının anlatıldığı bölümde 48. sayfada iki adet nutuk edebi türünün kullanımına başvurulmuştur. “Ülkenin İçinde Bulunduğu Durum” başlığını taşıyan birinci nutuk Mustafa Kemal’in Samsuna çıkışı zamanında bulunan şartları ele almaktadır. İkinci nutukta Mustafa Kemal’in milli bilincin uyandırılması hakkında ki görüşlerinden oluşmaktadır. Kullanılan edebi ürünler konunun akışına uygun olarak verilmiştir. Edebi ürünlerden önce yönlendirme yapılmıştır. Edebi ürünler düzenlenerek verilmiştir. Kullanılan edebi ürünler görsel materyal ile desteklenmemiştir. Edebi ürünlerden sonra edebi ürünlerle ilgili herhangi bir soruya yer verilmemiştir.

Sekizinci Edebi Ürün Nutuk

Türkiye 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin sekizincisi kitabın 49. sayfasında “Geçmiş Öğreniyorum” ünitesinin “Bir Lider Doğuyor” konusunda nutuk türünde kullanılmıştır.

Alıntı Metin

... Kardeşlerim, Evlatlarım!

Osmanlı toprağında böyle muazzam, böyle tarihî bir gün belki bir daha görme-yeceğiz. Evlatlarım, öyle bir gün olur da bir daha toplanamazsak, içimizde ölenler olursa Türk'ün istiklal bayrağıyla mezarı üzerine geliniz! Benimle beraber yemin ediniz! Türkiye'nin istiklal ve hayat hakkını alacağı güne kadar hiçbir korku, hiçbir güçlük önünden kaçmayacağız!

...

*Cephelerden Kurtuluş Savaşı'na Türk Kurtuluş Savaşı,
haz: Mehmet Özel, C 2, s. 28.*

Şekil 7. Türkiye 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan 8. edebi ürün. Şahin, S. C., Bayram, Ö. & Midilli A. (2016). *İlköğretim 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı*. Ankara: Koza, kaynağından alınmıştır.

“Bir Lider Doğuyor” konusunda Milli Mücadelenin anlatıldığı bölümde 49. sayfada nutuk edebi türünün kullanımına başvurulmuştur. Mustafa Kemal'in, halkın gösteriler düzenlemesi ve düşman saldırılarını protesto etmesi isteği doğrultusunda Millî Mücadelenin kadın kahramanlarından Halide Edip'in İstanbul meydanlarında halka hitaben söylediği nutka yer verilmiştir. Kullanılan edebi ürün konunun akışına uygun olarak verilmiştir. Edebi üründen önce yönlendirme yapılmıştır. Edebi ürün düzenlenmeden

olduğu gibi verilmiştir. Kullanılan edebi ürün görsel materyal ile desteklenmemiştir. Edebi üründen sonra edebi ürünle ilgili herhangi bir soruya yer verilmemiştir.

Dokuzuncu Edebi Ürün Nutuk

Türkiye 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin dokuzuncusu kitabın 52. sayfasında “Geçmişi Öğreniyorum” ünitesinin “Bir Lider Doğuyor” konusunda nutuk türünde kullanılmıştır.

Mustafa Kemal Batı Cephesi Komutanı Albay İsmet Bey’e gönderdiği telgrafta “... Siz orada yalnız düşmanı değil, milletin makûs talihini de yendiniz. (Mustafa Kemal Atatürk, Nutuk, s. 87.)” diyerek zaferin önemini vurgulamıştır.

Şekil 8. Türkiye 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan 9. edebi ürün. Şahin, S. C., Bayram, Ö. & Midilli A. (2016). *İlköğretim 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı*. Ankara: Koza, kaynağından alınmıştır.

“Bir Lider Doğuyor” konusunun 52. sayfasında Birinci ve İkinci İnönü Savaşlarının anlatıldığı bölümde nutuk edebi türünün kullanımına başvurulmuştur. Batı Cephesi Komutanı Albay İsmet Bey’in Birinci ve İkinci İnönü Savaşlarında gösterdiği başarıdan dolayı Mustafa Kemal’in dile getirdiği sözlere yer verilmiştir. Kullanılan edebi ürün konunun akışına uygun olarak verilmiştir. Edebi üründen önce yönlendirme yapılmıştır. Edebi ürün düzenlenmeden olduğu gibi verilmiştir. Kullanılan edebi ürün görsel materyal ile desteklenmemiştir. Edebi üründen sonra edebi ürünle ilgili bir soruya yer verilmiştir.

Onuncu Edebi Ürün Anı

Türkiye 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin onuncusu kitabın 55. sayfasında “Geçmişi Öğreniyorum” ünitesinin “Bir Lider Doğuyor” konusunda anı türünde kullanılmıştır.

Alıntı Metin

Cumhuriyet İlan Ediliyor

Mustafa Kemal kararını vermişti: "Türkiye, bir cumhuriyet olmalıdır."

Gazi, yakın arkadaşlarından bazılarını Çankaya'ya çağırdı. Akşam yemeğinde, – Yarın cumhuriyeti ilan edeceğiz, dedi. Karşı çıkan olmadı.

Davetliler gittikten sonra Gazi ile İsmet Paşa, cumhuriyet tasarısına son biçimi verdiler.

Gazi, ertesi gün Türkiye Büyük Millet Meclisinde kısa bir konuşma yaptı. İsmet Paşa, Anayasa'da değişiklik yapan tasarımı okudu. Uzun tartışmalar oldu. Karşı çıkanlar görüldü.

Oylama yapıldı. Cumhuriyet kabul edildi. Gazi, oy birliği ile cumhurbaşkanı seçildi.

Yıl 1923...

Aylardan ekim...

Takvimler ayın 29'unu gösteriyor.

Cumhuriyet yüz bir pare top atışıyla ilan edildi.

Mükerrem Kâmil Su,

Ata'nın Romanı, s. 289-291. (Düzenlenmiştir.)

Şekil 9. Türkiye 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan 10. edebi ürün. Şahin, S. C., Bayram, Ö. & Midilli A. (2016). *İlköğretim 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı*. Ankara: Koza, kaynağından alınmıştır.

"Bir Lider Doğuyor" konusunun 55. sayfasında Cumhuriyetin ilanının anlatıldığı bölümde anı edebi türünün kullanımına başvurulmuştur. Verilen anıda Cumhuriyetin ilanının hazırlık aşaması ve ilanı zamanı hakkında bilgilere yer verilmiştir. Cumhuriyetin ilanında Mustafa Kemal ve İsmet İnönü'nün çalışmalarına yer verilmiştir. Kullanılan edebi ürün konunun akışına uygun olarak verilmiştir. Edebi üründen önce yönlendirme yapılmıştır. Edebi ürün düzenlenerek verilmiştir. Kullanılan edebi ürün görsel materyal ile desteklenmemiştir. Edebi üründen sonra edebi ürünle ilgili herhangi bir soruya yer verilmemiştir.

On Birinci Edebi Ürün Şiir

Türkiye 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin on birincisi kitabın 75. sayfasında "Yaşadığımız Yer" ünitesinin "Çevremizi Tanıyalım" konusunda şiir türünde kullanılmıştır.

Alıntı Metin

Marmara Türküsü

Marmara benim gölümdür,
Dalgalı deli gönlümdür,
Büyülü, mavi gölümdür,
Açmış vatanın dalında.

Karlı Uludağ sislenmiş,
Kıyılar renk renk süslenmiş,
Süleymaniye yaslanmış
Yatar zamanın gönlünde.

Kıyısında at sulamış,
İstanbul'da gönlü kalmış.
Kaleler kurup da almış,
Dedem tarihin yolunda.

Kiraz bahçesi, zeytinlik,
Uçsuz bucaksız zenginlik,
Karşıda kıyılar silik.
Uyur güneşin altında.

Ceyhun Atuf Kansu

Hüseyin Tuncer - İsmet Alpaslan, Şiirlerle Türkiye, s. 329.

Şekil 10. Türkiye 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan 11. edebi ürün. Şahin, S. C., Bayram, Ö. & Midilli A. (2016). *İlköğretim 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı*. Ankara: Koza, kaynağından alınmıştır.

“Çevremizi Tanıyalım” konusunun 75. sayfasında doğal çevrenin insan yaşamı üzerinde etkisinin ele alınmasında şiir edebi türünün kullanımına başvurulmuştur. Coğrafi şartların insan yaşamının her alanına yansıdığı görüşünden hareketle verilen edebi üründe bu etkinin varlığı gösterilmek istenmiştir. Marmara Türküsü adıyla verilen şiirde Marmara bölgesinde bulunan önemli yerler konu edinmiştir. Şiirde Marmara denizi, İstanbul kıyıları, İstanbul kaleleri, Uludağ ve Süleymaniye adı geçen yerlerdir. Kullanılan edebi ürün konunun akışına uygun olarak verilmiştir. Edebi üründen önce yönlendirme yapılmıştır. Edebi ürün düzenlenmeden olduğu gibi verilmiştir. Kullanılan edebi ürün görsel materyal ile desteklenmemiştir. Edebi üründen sonra edebi ürünle ilgili bir soruya yer verilmiştir.

On İkinci Edebi Ürün Efsane

Türkiye 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin on ikincisi kitabın 76. sayfasında “Yaşadığımız Yer” ünitesinin “Çevremizi Tanıyalım” konusunda efsane türünde kullanılmıştır.

Alıntı Metin

Çavuşçu Gölü ve İlgin İlçesi

Konya ilinin İlgin ilçesi vaktiyle, bugün Konya'daki Çavuşçu Gölü'nün bulunduğu alanda imiş. O zamanlar şehrin merkezindeki alanda dişi bir köpek yavruları ile birlikte yaşar, kimseye zarar vermediği için de şehir halkı bunları severmiş. Şehir çukur bir alanda kurulduğu için yağmurlu geçen kış mevsimlerinde zaman zaman sel felâketine uğramış. Ama şehir halkı aldığı tedbirlerle bu felâketleri kısa zamanda önlerlermiş.

Bir kış mevsiminde şehrin üzerini kara bulutlar kaplar. Bunlar birkaç gün böylece kalırlar. Şehir, gündüzleri âdeta gece gibi karanlıklara gömülür. Bu müddet sonra halkın sevdiği köpek devamlı bir şekilde havlar. Halk, bu havlamanın neye delâlet ettiğini bir türlü anlayamaz. Nihayet bir gün köpek, yavrularını da peşine takip şehri terk eder. Köpeğin gidişini görenlerden bazıları da onları takip eder. Köpek, yavruları ve onları takip eden insanlar bugünkü İlgin'in kurulduğu yere gelince daha ileri gitmekten vazgeçerler ve oraya yerleşirler.

Şehrin üstünü kaplayan kara bulutlar ise birkaç gün sonra yağmur olup yer-yüzüne inmişler; böylece köpeğin gidişine hiç bir anlam veremeyenler bütün malları ile birlikte suya batmışlar. Derken bu çukur alanda bugünkü Çavuşçu Gölü meydana gelmiş. Köpekle birlikte o bölgeyi terk edenlere gelince, onlar da yeni taşındıkları bölgeyi kendilerine yurt edinmişler ve bugünkü İlgin ilçesini kurmuşlar. Zaman zaman Çavuşçu Gölü'ne balık avlamaya gidenler, su altında eski yerleşme merkezinin kalıntılarını gördüklerini söylerler.

Prof. Dr. Saim Sakaoğlu,

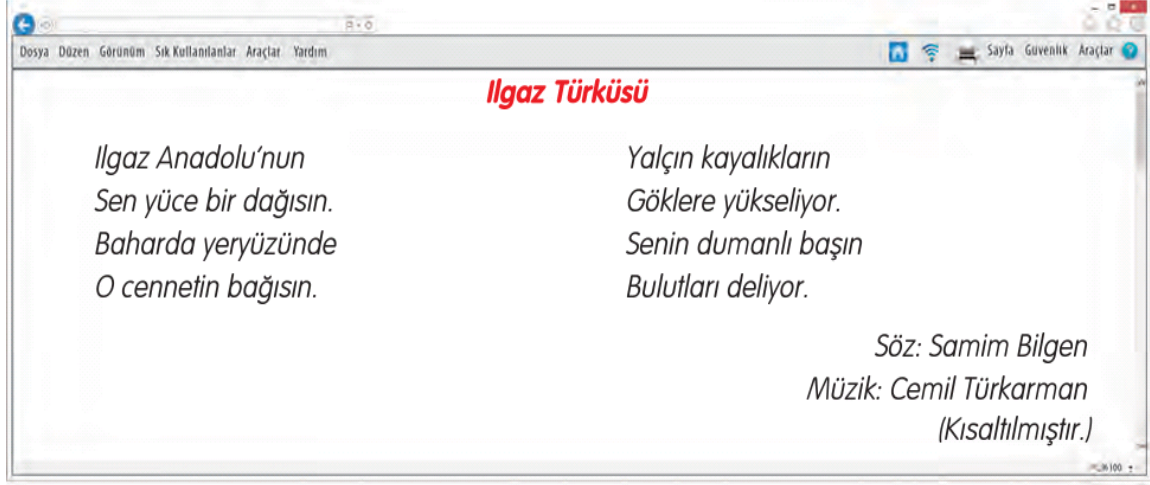
101 Anadolu Efsanesi, s. 131-132. (Kısaltılarak düzenlenmiştir.)

Şekil 11. Türkiye 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan 12. edebi ürün. Şahin, S. C., Bayram, Ö. & Midilli A. (2016). *İlköğretim 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı*. Ankara: Koza, kaynağından alınmıştır.

“Çevremizi Tanıyalım” konusunun 76. sayfasında doğal çevrenin insan yaşamı üzerinde etkisinin ele alınmasında efsane edebi türünün kullanımına başvurulmuştur. Coğrafi şartların insan yaşamının her alanına yansıdığı görüşünden hareketle verilen edebi üründe bu etkinin varlığı gösterilmek istenmiştir. Çavuşçu Gölü ve İlgin İlçesi adıyla verilen efsanede Çavuşçu Gölü ve İlgin ilçesinin oluşumlarını konu edinmiştir. Efsanenin kahramanı bir köpektir. Kullanılan edebi ürün konunun akışına uygun olarak verilmiştir. Edebi üründen önce yönlendirme yapılmamıştır. Edebi ürün düzenlenerek verilmiştir. Kullanılan edebi ürün görsel materyal ile desteklenmemiştir. Edebi üründen sonra edebi ürünle ilgili bir soruya yer verilmiştir.

On Üçüncü Edebi Ürün Halk Şiiri

Türkiye 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin on üçüncüsü kitabın 76. sayfasında “Yaşadığımız Yer” ünitesinin “Çevremizi Tanıyalım” konusunda halk şiiri türünde kullanılmıştır.

▲ İnternet metni (4)

Şekil 12. Türkiye 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan 13. edebi ürün. Şahin, S. C., Bayram, Ö. & Midilli A. (2016). *İlköğretim 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı*. Ankara: Koza, kaynağından alınmıştır.

“Çevremizi Tanıyalım” konusunun 76. sayfasında doğal çevrenin insan yaşamı üzerinde etkisinin ele alınmasında halk şiiri edebi ürün türünün kullanımına başvurulmuştur. Coğrafi şartların insan yaşamının her alanına yansıdığı görüşünden hareketle verilen edebi üründe bu etkinin varlığı gösterilmek istenmiştir. Ilgaz Türküsü adıyla verilen halk şiirinde Ilgaz dağı konu edinmiştir. Kullanılan edebi ürün konunun akışına uygun olarak verilmiştir. Edebi üründen önce yönlendirme yapılmamıştır. Edebi ürün düzenlenerek verilmiştir. Kullanılan edebi ürün görsel materyal ile desteklenmemiştir. Edebi üründen sonra edebi ürünle ilgili bir soruya yer verilmiştir.

On Dördüncü Edebi Ürün Atasözü

Türkiye 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin on dördüncüsü kitabın 91. sayfasında “Üretimden Tüketime” ünitesinin “İhtiyaçlarımız, İsteklerimiz” konusunda atasözü türünde kullanılmıştır.

" Son balık öldüğünde,
Son nehir kurduğunda,
Son ağaç kesildiğinde,
Paranın yetmediğini anlayacaksınız."
(Kızılderili atasözü)

Şekil 13. Türkiye 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan 14. edebi ürün. Şahin, S. C., Bayram, Ö. & Midilli A. (2016). *İlköğretim 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı*. Ankara: Koza, kaynağından alınmıştır.

"İhtiyaçlarımız, İsteklerimiz" konusunun 91. sayfasında ihtiyaçlarımız ve doğal kaynakların durumunun ele alınmasında atasözü edebi türünün kullanımına başvurulmuştur. Doğal kaynakların sınırlı olduğu, ihtiyaçlarımızı giderirken dikkatli olmamız gerektiği, bilinçli tüketici olmamız gerektiğini konu edinmiştir. Kızılderili atasözünde doğal kaynakların hepsinin tüketimden sonra yapılan yanlıştın farkına varılacağı, bu noktaya varılmadan tedbir alınması için uyarı yapılmaktadır. Kullanılan edebi ürün konunun akışına uygun olarak verilmiştir. Edebi üründen önce yönlendirme yapılmamıştır. Edebi ürün düzenlenmeden olduğu gibi verilmiştir. Kullanılan edebi ürün görsel materyal ile desteklenmemiştir. Edebi üründen sonra edebi ürünle ilgili bir soruya yer verilmiştir.

On Beşinci Edebi Ürün Atasözü

Türkiye 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin on beşincisi kitabın 95. sayfasında "Üretimden Tüketime" ünitesinin "Alışverişte Kurallar" konusunda atasözü türünde kullanılmıştır.

Giderini gelirine göre ayarlamak ve gelirden fazla harcama yapmamak anlamına gelen “Ayağını yorganına göre uzat.” atasözünü hepimiz duymuşsunuzdur. İhtiyacımız dışında gereksiz alışveriş yapmamız, sonuçta bizim zarar görmemize neden olur. Peki, alışveriş yaparken nelere dikkat etmeliyiz? Önceliğimiz sadece gelir durumumuz mu olmalı? Bilinçli alışveriş nasıl yapılır? Gelin, bu soruların cevaplarını aşağıdaki bölümleri inceleyerek birlikte bulalım.

Şekil 14. Türkiye 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan 15. edebi ürün. Şahin, S. C., Bayram, Ö. & Midilli A. (2016). *İlköğretim 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı*. Ankara: Koza, kaynağından alınmıştır.

“Alışverişte Kurallar” konusunun 95. sayfasında gelirlerimizin ve harcamalarımız durumunun ele alınmasında atasözü edebi türünün kullanımına başvurulmuştur. Giderlerimizi gelirlerimize göre ayarlamamızın gerekliliği konu edinmiştir. Bu konu “Ayağını yorganına göre uzat” atasözü verilerek açıklanmıştır. Kullanılan edebi ürün konunun akışına uygun olarak verilmiştir. Edebi üründen önce yönlendirme yapılmıştır. Edebi ürün düzenlenmeden olduğu gibi verilmiştir. Kullanılan edebi ürün görsel materyal ile desteklenmemiştir. Edebi üründen sonra edebi ürünle ilgili herhangi bir soruya yer verilmemiştir.

On Altıncı Edebi Ürün Şiir

Türkiye 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin on altıncısı kitabın 138. sayfasında “Hep Birlikte” ünitesinin “Problemlerimizi Kimler Çözüyor?” konusunda şiir türünde kullanılmıştır.

Alıntı Metin

Kızılay

Dertlilere deva için
Yanımızdasın Kızılay.
Hastalara şifa için
Yanımızdasın Kızılay.

Bir güvencesin savaşta
Yardımın sürer barışta.
Bahar yaz ve kışta
Yanımızdasın Kızılay.

Bir felaket yaşanınca
Çare tükendi sanınca
Senin adını anınca
Yanımızdasın Kızılay.

Dertlilere kan olursun
Hastalara can olursun
Her şeye çare bulursun
Yanımızdasın Kızılay.

Bayrağının rengi beyaz
Hizmetlerine övgü az.
Zor durumda kalsak biraz
Yanımızdasın Kızılay.

Gülten Çiçek TURAL

Ünitelere Göre Çocuk Şiirleri Antolojisi, s. 270.

Şekil 15. Türkiye 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan 16. edebi ürün. Şahin, S. C., Bayram, Ö. & Midilli A. (2016). *İlköğretim 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı*. Ankara: Koza, kaynağından alınmıştır.

“Problemlerimizi Kimler Çözüyor?” konusunun 138. sayfasında “Halkın Yanında, Halkla El Ele” başlığı adı altında şiir edebi türünün kullanımına başvurulmuştur. Yardıma ihtiyacı olanların yardımına koşan, yaralarını saran, zor günlerin kurtarıcısı Türkiye Kızılay Derneği hakkında verilen bilginin devamında şiir kullanılmıştır. Şiir, Kızılay’ın çalışma alanlarını ele almıştır. Kullanılan edebi ürün konunun akışına uygun olarak verilmiştir. Edebi üründen önce yönlendirme yapılmıştır. Edebi ürün düzenlenmeden olduğu gibi verilmiştir. Kullanılan edebi ürün görsel materyal ile desteklenmiştir. Edebi üründen sonra edebi ürünle ilgili herhangi bir soruya yer verilmemiştir.

On Yedinci Edebi Ürün Şiir

Türkiye 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin on yedincisi kitabın 169. sayfasında “İnsanlar ve Yönetim” ünitesinin “Bayramımız Kutlu Olsun” konusunda şiir türünde kullanılmıştır.

23 NİSAN

Mutlulukla uyandım
Sabah sabah erkenden
Koşuyordum sanki ben
Okulumu giderken.

Beni saran bu sevinç,
Çoğalıyor gitgide.
Tarifi zor bir şey var,
Bitmeyen bu sevgide.

Bayraklarla süslenmiş
Caddeler ve alanlar.
Hızlı hızlı gidiyor,
Törene geç kalanlar.

Elbet coşar yürekten
Yurdu seven her insan,
Bugün büyük bayramdır.
Çünkü 23 Nisan.

I. Hakkı SUNAT,
Çocuklar İçin Şiir Seçkisi 4 /
Tematik Şiirler, s. 33.

Şekil 16. Türkiye 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan 17. edebi ürün. Şahin, S. C., Bayram, Ö. & Midilli A. (2016). *İlköğretim 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı*. Ankara: Koza, kaynağından alınmıştır.

“Bayramımız Kutlu Olsun” konusunun 169. sayfasında “Halkın Yanında, Halkla El Ele” başlığı adı altında şiir edebi türünün kullanımına başvurulmuştur. Şiir 23 Nisan başlığını taşımaktadır. Şiirde 23 Nisanda duyulan coşku dile getirilmiştir. Kullanılan edebi ürün konunun akışına uygun olarak verilmiştir. Edebi üründen önce yönlendirme yapılmıştır. Edebi ürün düzenlenmeden olduğu gibi verilmiştir. Kullanılan edebi ürün görsel materyal ile desteklenmiştir. Edebi üründen sonra edebi ürünle ilgili bir soruya yer verilmiştir.

Beşinci Sınıf

Türkiye 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin ünite ve konulara göre dağılımı aşağıda Tablo 19’da ki gibi gösterilebilir.

Tablo 19

Türkiye 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan Edebi Ürünler

Adet	Sayfa No	Ünite	Konu	Tür
1.	39	Adım Adım Türkiye	Farklılıklar ve Benzerliklerimiz Zenginliğimizdir	Halk şiiri
2.	39	Adım Adım Türkiye	Farklılıklar ve Benzerliklerimiz Zenginliğimizdir	Halk şiiri
3.	41	Adım Adım Türkiye	Ortak Değerlerimiz	Halk şiiri
4.	51	Adım Adım Türkiye	Yeni Türk Devletinin Temelleri	Anı
5.	51	Adım Adım Türkiye	Yeni Türk Devletinin Temelleri	Anı
6.	68	Bölgemizi Tanıyalım	Doğal Afetler ve Kültür	Atasözü
7.	68	Bölgemizi Tanıyalım	Doğal Afetler ve Kültür	Atasözü
8.	68	Bölgemizi Tanıyalım	Doğal Afetler ve Kültür	Atasözü
9.	68	Bölgemizi Tanıyalım	Doğal Afetler ve Kültür	Şiir
10.	69	Bölgemizi Tanıyalım	Doğal Afetler ve Kültür	Şiir
11.	108	Gerçekleşen Düşler	Bilim İnsanları	Sözlük ¹
12.	151	Bir Ülke Bir Bayrak	Ulusal Değerlerimiz	Şiir
13.	152	Bir Ülke Bir Bayrak	Ulusal Değerlerimiz	Şiir

Tablo 19’de görüldüğü üzere Türkiye 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında edebi ürünlerin kullanımına 13 defa başvurulmuştur. Kullanılan bu edebi ürünlerin türlere göre dağılım ve kullanım âdeti; şiir 4, atasözü 3, anı 2, halk şiiri 3 ve sözlük 1 şeklindedir. 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan şiirlerin ikisi “Bölgemizi Tanıyalım” ünitesinin “Doğal Afetler ve Kültür” konusunda kullanılmışken, diğer iki şiir “Bir Ülke Bir Bayrak” ünitesinin “Ulusal Değerlerimiz” konusunda kullanılmıştır. Atasözlerinin hepsi “Bölgemizi Tanıyalım” ünitesinin “Doğal Afetler ve Kültür” konusunda kullanılmıştır. 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan halk şiirlerinin birincisi “Adım Adım Türkiye” ünitesinin “Ortak Değerlerimiz” konusunda diğer ikisi aynı ünitenin “Farklılıklar ve Benzerliklerimiz Zenginliğimizdir” konusunda kullanılmıştır. Kullanılan anı edebi türlerinden biri “Adım

¹ Sözlük tek başına bir edebi ürün türü olarak kabul görmez, Divanı Lügat-üt Türk sahip olduğu edebi içeriğinden dolayı ders kitaplarında bu sözlükten edebi eser olarak yararlanılabilir. Bu özelliğinden dolayı bu çalışmada Divanı Lügat-üt Türk edebi ürün olarak ele alınmıştır (Kaymakçı, 2013).

Adım Türkiye” ünitesinin “Yeni Türk Devletinin Temelleri” konusunda, diğeri “Gerçekleşen Düşler” ünitesinin “Uygarlığa Giden Yol” konusunda kullanılmıştır. Ders kitabında kullanılan diğeri bir edebi tür olan sözlük “Gerçekleşen Düşler” ünitesinin “Bilim İnsanları” konusunda kullanılmıştır.

Türkiye 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında edebi ürünlerin en çok kullanıldığı üniteler 5’er adet ile “Adım Adım Türkiye” ve “Bölgemizi Tanıyalım” üniteleri olmuştur. Edebi ürünlerin en az kullanıldığı ünite ise 1 adet ile “Gerçekleşen Düşler” ünitesidir.

Türkiye 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin çeşitli açılardan frekans ve yüzde dağılımları aşağıda verilmiştir.

Tablo 20

Türkiye 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan Edebi Ürünlerin Ünitelere Göre Frekans (f) ve Yüzde (%) Dağılımları

Adet	Ünite Adı	f	%
1.	Haklarımı Öğreniyorum	0	0
2.	Adım Adım Türkiye	5	38,4
3.	Bölgemizi Tanıyalım	5	38,4
4.	Ürettiklerimiz	0	0
5.	Gerçekleşen Düşler	1	7,6
6.	Toplum İçin Çalışanlar	0	0
7.	Bir Ülke Bir Bayrak	2	15,3
8.	Hepimizin Dünyası	0	0
Toplam		13	100

Tablo 20’de Türkiye 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin ünitelere göre dağılım oranında görüldüğü üzere sekiz ünitenin dördünde edebi ürünlerin kullanımına başvurulmuştur. Diğer bir ifade ile Türkiye 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında edebi ürünlerin kullanımına başvuru ünitelerin toplam üniteler içindeki oranı % 50’dir. Kullanılan edebi ürünlerin ünitelere göre yüzdelikleri; “Haklarımı Öğreniyorum” % 0 “Adım Adım Türkiye” % 38,4, “Bölgemizi Tanıyalım” % 38,4, “Ürettiklerimiz” % 0, “Gerçekleşen Düşler” % 7,6, “Toplum İçin Çalışanlar” % 0, “Bir Ülke Bir Bayrak” % 15,3 ve “Hepimizin Dünyası” % 0 şeklindedir.

Türkiye 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin konulara göre frekans ve yüzde dağılımları aşağıda tablo 21’de gösterilmiştir.

Tablo 21

Türkiye 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan Edebi Ürünlerin Konulara Göre Frekans (f) ve Yüzde (%) Dağılımları

Adet	Konu	f	%
1.	Hepimiz bir aradayız	0	0
2.	Rollerimiz	0	0
3.	Haklarım ve sorumluluklarım	0	0
4.	Çocuk hakları	0	0
5.	Ülkemizin güzelliklerine yolculuk	0	0
6.	Zengin kültürümüz	0	0
7.	Farklılıklar ve benzerliklerimiz zenginliğimizdir	2	15,3
8.	Ortak değerlerimiz	1	7,2
9.	Çağdaşlaşan Türkiye	0	0
10.	Yeni Türk devletinin temelleri	2	15,3
11.	Bölgemi tanıyorum	0	0
12.	İklim ve insan yaşantısı	0	0
13.	İnsanların yaşadıkları yerler	0	0
14.	İnsan doğayı şekillendiriyor	0	0
15.	Yurdumuzdaki afetler	0	0
16.	Doğal afetler ve kültür	5	38,4
17.	Doğal afetler ve yanlış uygulama	0	0
18.	Ekonomik faaliyetler	0	0
19.	Coğrafi özellikler ve üretim	0	0
20.	Meslekler ve ekonomik faaliyetler	0	0
21.	Bölgemdeki ekonominin ülkedeki yeri	0	0
22.	Ekonomik gelişmede insan faktörü	0	0
23.	Üretim ile ilgili görüşlerim var	0	0
24.	Arkadaşlarım ile üretim yapıyoruz	0	0
25.	Buluşlar dünyamızı değiştiriyor	0	0
26.	Teknoloji ve insan hayatı	0	0
27.	Bilim insanları	1	7,2
28.	Uygarlığa giden yol	0	0
29.	Dergilerle bilim dünyasına yolculuk	0	0
30.	Güvenilir bir çalışma için	0	0
31.	İhtiyaçlar ve kurumlar	0	0
32.	Kurumlar hepimiz için	0	0
33.	Sivil toplum kuruluşları	0	0
34.	Sivil toplum, çağdaş toplum	0	0
35.	Gönüllüler ve görevliler	0	0

36.	Birlikte yaşamak için	0	0
37.	Yaşadığım ilin yönetimi	0	0
38.	Ulusal egemenlik ve yönetim	0	0
39.	Merkezi yönetim	0	0
40.	Ulusal değerlerimiz	2	15,3
41.	Dünya çocukları	0	0
42.	Ülkeler arası ticaret	0	0
43.	Uluslararası ticarete iletişim ve ulaşım	0	0
44.	İnsanlığın ortak mirası	0	0
45.	Ortak miras ve turizm	0	0
46.	Turizm insanları yakınlaştırır	0	0
Toplam		13	100

Tablo 21’de Türkiye 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin konulara göre dağılım oranında görüldüğü üzere 46 konunun 6’sında edebi ürünlerin kullanımına başvurulmuştur. Diğer bir ifade ile Türkiye 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında edebi ürünlerin konulara göre kullanım oranı % 13’tür. Edebi ürün kullanılan konuların yüzdelikleri; “Farklılıklar ve Benzerliklerimiz Zenginliğimizdir” % 15,3, “Ortak Değerlerimiz” % 7,2, “Yeni Türk Devletinin Temelleri” % 15,3, “Doğal Afetler ve Kültür” % 38,4, “Bilim İnsanları” % 7,2 ve “Ulusal Değerlerimiz” % 15,3 şeklindedir.

Türkiye 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin çeşitli açılardan frekans ve yüzde dağılımları verildikten sonra aşağıda kullanılan edebi ürünler ele alınmıştır.

Birinci ve İkinci Edebi Ürünler Halk Şiiri

Türkiye 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin birinci ve ikincisi kitabın 39. sayfasında “Adım Adım Türkiye” ünitesinin “Farklılıklar ve Benzerliklerimiz Zenginliğimizdir” konusunda halk şiiri türünde kullanılmıştır.

Bir köy düğününde davul ve zurna ustaları

Şekil 17. Türkiye 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan 1. ve 2. edebi ürünler. Özensoy, A. U. & Aynacı, C. (2016). *İlköğretim 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı*. Ankara: Berkay, kaynağından alınmıştır.

Türkiye 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının 39. sayfasında “Farklılıklar ve Benzerliklerimiz Zenginliğimizdir” konusunda Türkiye’nin kültürel özelliklerini oluşturan el sanatları, halk oyunları, yemekler, türküler ve düğünler ele alınırken 2 adet halk şiiri edebi türünün kullanımına başvurulmuştur. Kullanılan halk şiirleri kültürel öğelerden düğünlerle bağlantılı olarak verilmiştir. Halk şiirlerinin birincisi “Trabzon Yöresi Ağıdı” ikincisi “Mersin Yöresi Ağıdı” başlığını taşımaktadır. Kullanılan her iki edebi üründe verilen bölgelerde düğün merasimlerinde insanların duygularını dile getirdiği ifadelerden oluşmaktadır. Kullanılan edebi ürünler konunun akışına uygun olarak verilmiştir. Edebi ürünlerden önce yönlendirme yapılmamıştır. Edebi ürünler düzenlenmeden olduğu gibi verilmiştir. Kullanılan edebi ürünler görsel materyalle desteklenmiştir. Edebi ürünlerden sonra edebi ürünlerle ilgili herhangi bir soruya yer verilmemiştir.

Üçüncü Edebi Ürün Halk Şiiri

Türkiye 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin üçüncüsü kitabın 41. sayfasında “Adım Adım Türkiye” ünitesinin “Ortak Değerlerimiz” konusunda halk şiiri türünde kullanılmıştır.

Yemen Türküsü

Havada bulut yok, bu ne dumandır?

Mahlede ölüm yok, bu ne figandır?

Şu Yemen elleri ne de yamandır.

Aho Yemen'dir, gülü çimendir.

Giden gelmiyor acep nedendir?

Şekil 18. Türkiye 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan 3. edebi ürün. Özensoy, A. U. & Aynacı, C. (2016). *İlköğretim 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı*. Ankara: Berkay, kaynağından alınmıştır.

Türkiye 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının 41. sayfasında “Ortak Değerlerimiz” konusunda ortak değer olan türkülerimiz ele alınırken halk şiiri edebi türünün kullanımına başvurulmuştur. Geçmişten bugüne bize duygu birliğini yaşatan güzel türkülerden biri olarak ifade edilen Yemen Türküsüne aynı başlık ile yer verilmiştir. Kullanılan edebi ürün konunun akışına uygun olarak verilmiştir. Edebi üründen önce yönlendirme yapılmıştır. Edebi ürün düzenlenmeden olduğu gibi verilmiştir. Kullanılan edebi ürün görsel materyalle desteklenmemiştir. Edebi üründen sonra edebi ürünlerle ilgili bir soruya yer verilmiştir.

Dördüncü ve Beşinci Edebi Ürünler Anı

Türkiye 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin dört ve beşincisi kitabın 51. sayfasında “Adım Adım Türkiye” ünitesinin “Yeni Türk Devletinin Temelleri” konusunda anı türünde kullanılmıştır.

1924'ün ilkbaharında Erzurum ve Pasinler dolaylarında ortaya çıkan depremin ertesi günü Atatürk o çevreye ulaşmıştır. İnsanlarla depremin verdiği zararları tartışmaktadır. (...) Atatürk:

– Depremden çok zarar gördün mü baba? Hükümet sana kaç lira verse zararını karşılayabilirsin?

İhtiyar:

– Valla padişah bilir!...

Atatürk:

– Baba, padişah yok. Padişahı siz savaşıarak kaldırdınız. Söyle bakalım, zararın ne kadar?

İhtiyar,

– Padişah bilir, deyince Atatürk'ün suratı asıldı. Yanında bulunan Pasinler Kaymakamı'na,

– Siz buralarda anlaşılan bizim ne yapmaya çalıştığınızı halka iyi anlatamamışsınız, diye çıkıştı. Kaymakam, yazı yazdığını, genelge çıkardığını söyleyince de daha çok kızdı,

– Genelge ile, yazı ile devrim olmaz. Devrim, insanlarla birlikte yaşanır, diye gürledi.

Sabri Babacan, Atatürk'ten Anılar, s.151, 152.

Bülent Kâhyaoğlu anlatıyor:

Atatürk'ün en büyük zevki, genel toplantılarda rastladığı herhangi birine ani bir soru sormak, aldığı cevaba göre o kişinin kıymetini ölçmektir. Bir Cumhuriyet Bayramı'nda yaverlerinden Nihat Bey'e şu soruyu sordu:

– Ben ölürsem ne yaparsın?

Yaver çekinmeden cevap verdi:

– Ben de ölürüm Paşam!...

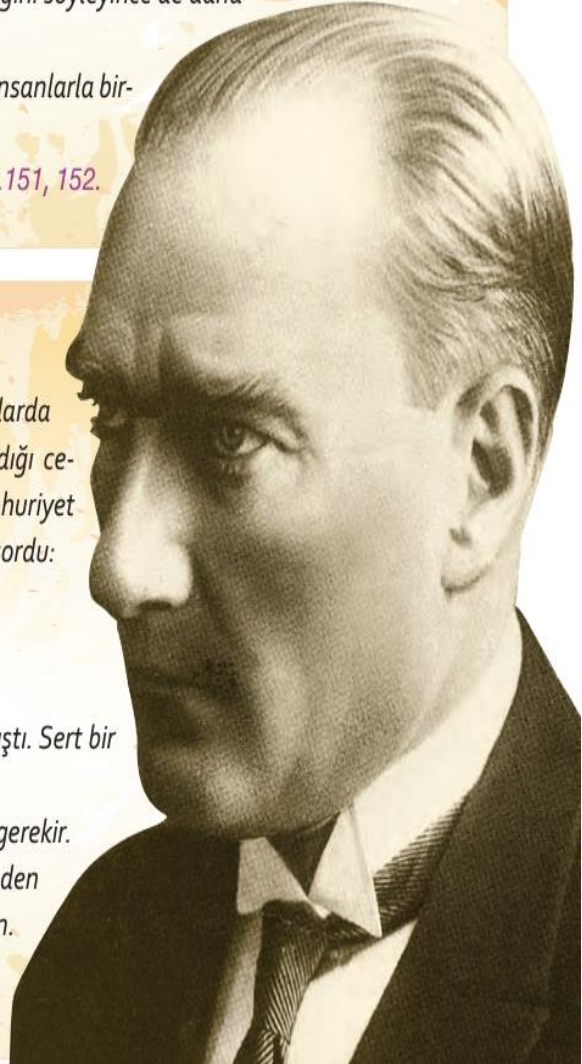
Atatürk, aldığı bu cevaptan memnun kalmamıştı. Sert bir ifadeyle şunları söyledi:

– Eğer beni gerçekten seviyorsan ölmemen gerekir.

Yaşamalısın ve benim telkin ettiğim ideallerin benden sonra da gerçekleşmesine, yaşamasına çalışmalısın.

Gerçek sevgi budur.

Sabri Babacan, Atatürk'ten Anılar, s.225.

Şekil 19. Türkiye 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan 4 ve 5. edebi ürünler. Özensoy, A. U. & Aynacı, C. (2016). *İlköğretim 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı*. Ankara: Berkay, kaynağından alınmıştır.

Türkiye 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının 51. sayfasında “Yeni Türk Devletinin Temelleri” konusunda Atatürk ilke ve inkılâpları ele alınırken 2 adet anı edebi türünün kullanımına başvurulmuştur. Atatürk’ün düşünceleri, eylemleri ve anıları insanlar için ders niteliğinde görüşü doğrultusunda anılar verilmiştir. Anılardan birincisi başlık taşımamakta ikincisi “Bülent Kahyaoğlu anlatıyor” başlığını taşımaktadır. Birinci edebi üründe 1924 yılında Erzurum’da meydana gelen depremden sonra bölgeye giden Atatürk ile bir vatandaş arasında yaşanan bir konuşma aktarılıyor. İkinci edebi ürün Atatürk’ün bir özelliği ile ilgili yaşanan bir anıyı konu edinmektedir. Kullanılan edebi ürünler konunun akışına uygun olarak verilmiştir. Edebi ürünlerden önce yönlendirme yapılmıştır. Edebi ürünler düzenlenmeden olduğu gibi verilmiştir. Kullanılan edebi ürünler görsel materyalle desteklenmiştir. Edebi ürünlerden sonra edebi ürünlerle ilgili herhangi bir soruya yer verilmemiştir.

Altıncı, Yedinci ve Sekizinci Edebi Ürünler Atasözü

Türkiye 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin altı, yedi ve sekizincisi kitabın 68. sayfasında “Bölgemizi Tanıyalım” ünitesinin “Doğal Afetler ve Kültür” konusunda atasözü türünde kullanılmıştır.

“Sel ağız yuva tutmaz.”

“Yüksek yere yatma, yel alır; alçak yere yatma, sel alır.”

“Yeldim, yeldim yele verdim; emeklerim sele verdim.”

Atasözlerinde selle ilgili hangi unsurlar vurgulanmıştır?

Şekil 20. Türkiye 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan 6, 7 ve 8. edebi ürünler. Özensoy, A. U. & Aynacı, C. (2016). *İlköğretim 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı*. Ankara: Berkay, kaynağından alınmıştır.

Türkiye 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının 68. sayfasında “Doğal Afetler ve Kültür” konusunda doğal afetler ele alınırken 3 adet atasözü edebi türünün kullanımına başvurulmuştur. Türkü, şiir, atasözü, masal, efsane ve öykü gibi edebi ürünlerin doğal afetler ile ilişkisi doğrultusunda atasözlerine yer verilmiştir. Atasözlerinden ikisi sel doğal afeti, geri kalan biri sel ve rüzgâr doğal afetleri ile ilgili söylenmiştir. Kullanılan edebi ürünler konunun akışına uygun olarak verilmiştir. Edebi ürünlerden önce yönlendirme yapılmıştır. Edebi ürünler düzenlenmeden olduğu gibi verilmiştir. Kullanılan edebi ürünler görsel materyalle desteklenmiştir. Edebi ürünlerden sonra edebi ürünlerle ilgili bir soruya yer verilmiştir.

Dokuzuncu Edebi Ürün Şiir

Türkiye 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin dokuzuncusu kitabın 68. sayfasında “Bölgemizi Tanıyalım” ünitesinin “Doğal Afetler ve Kültür” konusunda şiir türünde kullanılmıştır.

Emeklerim Zay'eyledi Sel Benim

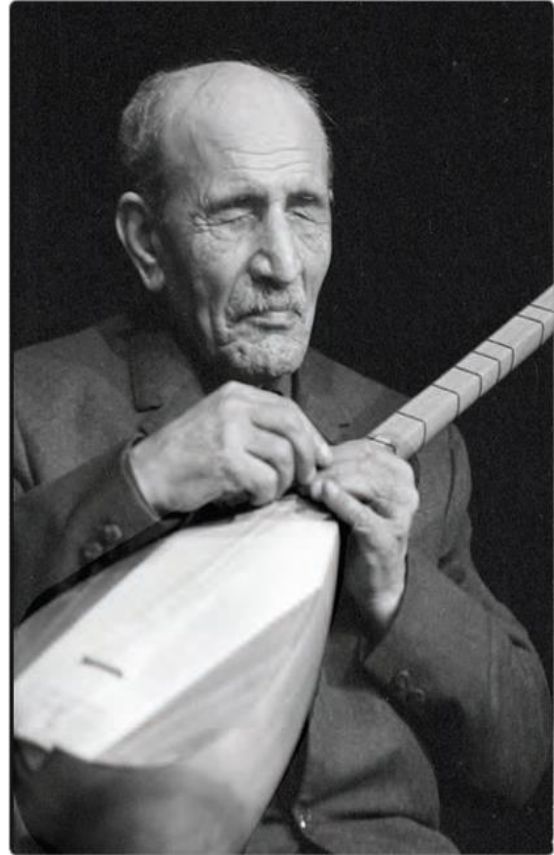
Sekizinci ayın yirmi ikisi
Emeklerim zay'eyledi sel benim
Sele gitti hasılatın hepisi
Emeklerim zay'eyledi sel benim

Bu sel bizi ne pek kötü belledi
Dümdüz etti patatesi milledi
Ne çapasın vurdu ne de belledi
Emeklerim zay'eyledi sel benim

Nice ırmak gördüm akar her yerde
Selden ırmak yoktur hiçbir diyarda
Ev yıkanın evi olmaz bir yerde
Emeklerim zay'eyledi sel benim

Âşık Veysel

Âşık Veysel, Dostlar Beni Hatırlasın, s.47.

Şekil 21. Türkiye 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan 9. edebi ürün. Özensoy, A. U. & Aynacı, C. (2016). *İlköğretim 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı*. Ankara: Berkay, kaynağından alınmıştır.

Türkiye 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının 68. sayfasında “Doğal Afetler ve Kültür” konusunda doğal afetler ele alınırken şiir edebi türünün kullanımına başvurulmuştur. Türkü, şiir, atasözü, masal, efsane ve öykü gibi edebi ürünlerin doğal afetleri konu edinme durumları doğrultusunda şiire yer verilmiştir. “Emeklerimi Zay’eyledi Sel Benim” başlığı ile kullanılan şiir edebi ürünü, doğal afetlerden selin meydana getirdiği olumsuz durumları ele almıştır. Kullanılan edebi ürün konunun akışına uygun olarak verilmiştir. Edebi üründen önce yönlendirme yapılmıştır. Edebi ürün düzenlenmeden olduğu gibi verilmiştir. Kullanılan edebi ürün görsel materyalle desteklenmiştir. Edebi üründen sonra edebi ürünlerle ilgili bir soruya yer verilmiştir.

Onuncu Edebi Ürün Şiir

Türkiye 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin onuncusu kitabın 69. sayfasında “Bölgemizi Tanıyalım” ünitesinin “Doğal Afetler ve Kültür” konusunda şiir türünde kullanılmıştır.

Deprem

Gürültü kopar uzaktan,
Sular fışkırır topraktan.
İnsanlar yolu bulamaz,
Oluşan bir karanlıktan...

Elimizden bir şey gelmez,
Bu felâket hiç sevilmez.
Bu sarsıntı yerküreden...
Daha önceden bilinmez.

Halkım hiç acı çekmesin,
Artık gözyaşı dökmesin!
Sağlam yapın her binayı,
Deprem bize kükremesin!

Anne ağlar, yavrum diye,
Çocuk ağlar, annem diye.
İnsanların hepsi şaşkın...
Bakamazsın bu sahneye.

Sağlam temel sağlam evler,
Sözüm size mimar beyler.
Sağlam yapın her binayı!
Yıkılmasın kentler, köyler!

Çok üzgünüm acılardan,
Kurtulalım sancılardan...
Çiğlıklara dönüp bakın,
Ders alalım buncalardan!

İbrahim Şimşek, Belirli Gün ve Haftalar, s. 116.

Şekil 22. Türkiye 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan 10. edebi ürün. Özensoy, A. U. & Aynacı, C. (2016). *İlköğretim 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı*. Ankara: Berkay, kaynağından alınmıştır..

Türkiye 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının 69. sayfasında “Doğal Afetler ve Kültür” konusunda doğal afetler ele alınırken şiir edebi türünün kullanımına başvurulmuştur. Türkü, şiir, atasözü, masal, efsane ve öykü gibi edebi ürünlerin doğal afetleri konu edinme durumları doğrultusunda şiire yer verilmiştir. “Deprem” başlığı ile kullanılan şiir edebi ürünü Türkiye’de en çok can alan doğal afetlerden depremin meydana getirdiği olumsuz durumları dile getirmektedir. Edebi ürün İbrahim Şimşek tarafından 17 Ağustos İzmit Depremi için yazılmıştır. Kullanılan edebi ürün konunun akışına uygun olarak verilmiştir. Edebi üründen önce yönlendirme yapılmıştır. Edebi ürün düzenlenmeden olduğu gibi verilmiştir. Kullanılan edebi ürün görsel materyalle desteklenmiştir. Edebi üründen sonra edebi ürünlerle ilgili bir soruya yer verilmiştir.

On Birinci Edebi Ürün Sözlük

Türkiye 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin on birincisi kitabın 108. sayfasında “Gerçekleşen Düşler” ünitesinin “Bilim İnsanları” konusunda sözlük türünde kullanılmıştır.

Kaşgarlı Mahmut'un yaptığı dünya haritası

Onların (Türklerin) yaşadığı şehirleri, bozkırları dolaştım. Türk kavimlerinden her birinin lehçesini mükemmelen öğrendim ve güzelce sıralanmış kapsamlı bir kitapta topladım.

Kaşgarlı Mahmut, Divânü Lügati't-Türk, s.11.

Belgeden ve haritadan yola çıkarak Kaşgarlı Mahmut'un özelliklerini söyleyiniz.

Şekil 23. Türkiye 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan 11. edebi ürün. Özensoy, A. U. & Aynacı, C. (2016). *İlköğretim 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı*. Ankara: Berkay, kaynağından alınmıştır.

Türkiye 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının 108. sayfasında “Bilim İnsanları” konusunda mucitlerin ve bilim insanların özellikleri ele alınırken sözlük edebi türünün kullanımına başvurulmuştur. Türkçenin en önemli yapıtlarından Kaşgarlı Mahmut'un yazarı olduğu

Divan-ü Lügat-it-Türk'e yer verilmiştir. Edebi üründe Divan-ü Lügat-it-Türk'ün nasıl yazıldığı hakkında yazarın kendi dilinden bilgi verilmektedir. Kullanılan edebi ürün konunun akışına uygun olarak verilmiştir. Edebi üründen önce yönlendirme yapılmıştır. Edebi ürün düzenlenmeden olduğu gibi verilmiştir. Kullanılan edebi ürün görsel materyalle desteklenmiştir. Edebi üründen sonra edebi ürünlerle ilgili bir soruya yer verilmiştir.

On İkinci Edebi Ürün Şiir

Türkiye 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin on ikincisi kitabın 151. sayfasında “Ulusal Değerlerimiz” ünitesinin “Bir Ülke Bir Bayrak” konusunda şiir türünde kullanılmıştır.

Bayrak

Ey mavi göklerin beyaz ve kırmızı süsü
Kız kardeşimin gelinliği, şehidimin son örtüsü,
Işık ışık, dalga dalga bayrağım,
Senin destanını okudum, senin destanını ya-
zacağım.
Ey şimdi süzgül, rüzgârlarda dalgalı;
Barışın güvercini, savaşın kartalı
Yüksek yerlerde açan çiçeğim
Senin altında doğdum,
Senin dibinde öleceğim.

Arif Nihat Asya (Kısaltılmıştır.)

H. Fethi Gözler, Yunus'tan Bugüne Türk Şiiri, s. 456, 457.

Türkiye-Kazakistan Millî Takımlar Futbol karşılaşması

Türk seyirciler bayrağımızla kar-
şılaşmaları izliyorlar. Sizce bu-
nun sebebi nedir?

Şekil 24. Türkiye 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan 12. edebi ürün. Özensoy, A. U. & Aynacı, C. (2016). *İlköğretim 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı*. Ankara: Berkay, kaynağından alınmıştır.

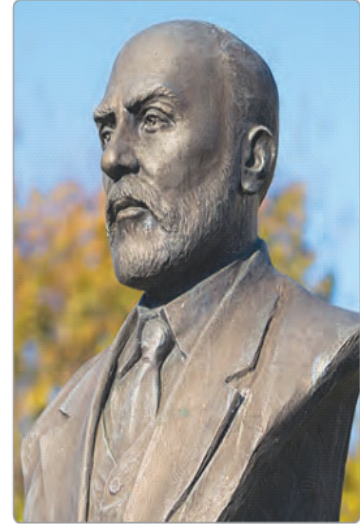
Türkiye 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının 151. sayfasında “Bir Ülke Bir Bayrak” konusunda Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin ulusal egemenlik ve bağımsızlık sembolleri ele alınırken şiir edebi türünün kullanımına başvurulmuştur. Ulusal egemenlik ve

bağımsızlık sembollerinden bayrağın toplumdaki yeri, önemi ve kullanımı hakkında bilgi verilirken bayrak hakkında yazılan şiire yer verilmiştir. “Bayrak” başlığı ile kullanılan şiir edebi ürünü Türkiye’de bayrağın millette nasıl duyguları çağrıştırdığı dile getirilmiştir. Kullanılan edebi ürün konunun akışına uygun olarak verilmiştir. Edebi üründen önce yönlendirme yapılmıştır. Edebi ürün düzenlenerek verilmiştir. Kullanılan edebi ürün görsel materyalle desteklenmiştir. Edebi üründen sonra edebi ürünlerle ilgili bir soruya yer verilmiştir.

On Üçüncü Edebi Ürün Şiir

Türkiye 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin on üçüncüsü kitabın 152. sayfasında “Ulusal Değerlerimiz” ünitesinin “Bir Ülke Bir Bayrak” konusunda şiir türünde kullanılmıştır.

Ulusal egemenlik ve bağımsızlık sembollerimizden bir diğeri İstiklal Marşı’dır. İstiklal Marşı’nı Mehmet Akif Ersoy yazmıştır. Türkiye Büyük Millet Meclisinde 12 Mart 1921 tarihinde okunan marş, aynı gün İstiklal Marşı’mız olarak kabul edilmiştir.

Mehmet Akif Ersoy’un büstü

İstiklâl Marşı

Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak;
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.
O benim milletimin yıldızıdır parlayacak;
O benimdir, o benim milletimindir ancak.

Çatma, kurban olayım, çehreni ey nazlı hilâl!
Kahraman ırkıma bir gül! Ne bu şiddet, bu celâl?
Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helâl.
Hakkıdır Hakk’a tapan milletimin istiklâl.

Mehmet Akif Ersoy

İstiklal Marşı’nın beste-
sini Osman Zeki Üngör yap-
mıştır.

Şekil 25. Türkiye 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan 13. edebi ürün. Özensoy, A. U. & Aynacı, C. (2016). *İlköğretim 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı*. Ankara: Berkay, kaynağından alınmıştır.

Türkiye 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının 152. sayfasında “Bir Ülke Bir Bayrak” konusunda Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin ulusal egemenlik ve bağımsızlık sembolleri ele alınırken şiir edebi türünün kullanımına başvurulmuştur. Edebi ürün ulusal egemenlik

ve bağımsızlık sembollerinden İstiklal Marşı hakkında kullanılmıştır. “İstiklal Marşı” başlığı ile kullanılan şiir edebi ürünü Türkiye milli marşının ilk iki kıtasına yer vermiştir. Kullanılan edebi ürün konunun akışına uygun olarak verilmiştir. Edebi üründen önce yönlendirme yapılmıştır. Edebi ürün düzenlenmeden olduğu gibi verilmiştir. Kullanılan edebi ürün görsel materyalle desteklenmiştir. Edebi üründen sonra edebi ürünlerle ilgili bir soruya yer verilmiştir.

Altıncı Sınıf

Türkiye 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünler aşağıda tablo 22’de verilmiştir.

Tablo 22

Türkiye 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan Edebi Ürünler

Adet	Sayfa No	Ünite	Konu	Tür
1.	23	Sosyal Bilgiler Öğreniyorum	Otobüs	Hikâye
2.	55	İpek Yolunda Türkler	Belgelerin Dili	Destan
3.	56	İpek Yolunda Türkler	Belgelerin Dili	Destan
4.	56	İpek Yolunda Türkler	Belgelerin Dili	Destan
5.	57	İpek Yolunda Türkler	Belgelerin Dili	Seyahatname
6.	64	İpek Yolunda Türkler	İpek Yolu	Seyahatname
7.	66	İpek Yolunda Türkler	İpek Yolu	Seyahatname
8.	67	İpek Yolunda Türkler	İpek Yolu	Seyahatname
9.	67	İpek Yolunda Türkler	İpek Yolu	Seyahatname
10.	80	İpek Yolunda Türkler	Geçmişten Günümüze	Deyim
11.	92	Ülkemizin Kaynakları	Kaynaklarımız ve Ekonomi	Şiir
12.	101	Ülkemizin Kaynakları	Daha İyi Bir Türkiye İçin Vergi	Mektup
13.	108	Ülkemizin Kaynakları	Faydalı Olmak	Biyografi
14.	109	Ülkemizin Kaynakları	Faydalı Olmak	Anı
15.	122	Ülkemiz ve Dünya	Önder Türkiye	Şiir
16.	124	Ülkemiz ve Dünya	Kardeşliğin Meyvesi	Atasözü
17.	124	Ülkemiz ve Dünya	Kardeşliğin Meyvesi	Atasözü
18.	137	Demokrasinin Serüveni	En İyi Demokrasi	Şiir
19.	143	Demokrasinin Serüveni	Haklarımız Var	Biyografi
20.	150	Demokrasinin Serüveni	Türk Toplumunda Kadının Yeri	Şiir
21.	150-151	Demokrasinin Serüveni	Türk Toplumunda Kadının Yeri	Röportaj
22.	159	Elektronik Yüzyıl	Belgelerin Dili	Mektup

Tablo 22’de görüldüğü üzere Türkiye 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında 22 defa edebi ürünlerin kullanımına başvurulmuştur.

Başvurulan edebi ürünlerin türlere göre dağılımı; seyahatname 5, şiir 4, destan 3, mektup, biyografi ve atasözü 2, hikâye, anı, röportaj ve deyim 1 şeklindedir.

Şiirlerin ikisi “Demokrasi Serüveni” ünitesinin “En İyi Demokrasi” ve “Türk Toplumunda Kadının Yeri” konularında, biri Ülkemiz ve Dünya ünitesinin “Önder Türkiye” konusunda, geriye kalan bir şiir “Ülkemizin Kaynakları” ünitesinin “Kaynaklarımız ve Ekonomi” konusunda kullanılmıştır.

Seyahatnamelerin dördü “İpek Yolunda Türkler” ünitesinin ”İpek Yolu” konusunda geri kalan bir adet aynı ünitenin “Belgelerin Dili” konusunda kullanılmıştır.

6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan destanların üçü de “İpek Yolunda Türkler” ünitesinin “Belgelerin Dili” konusunda kullanılmıştır.

Atasözlerin her ikisi “Ülkemiz ve Dünya” ünitesinin “Kardeşliğin Meyvesi” konusunda kullanılmıştır.

Kullanılan biyografilerden biri “Ülkemizin Kaynakları” ünitesinin “Faydalı Olmak” konusunda ve diğeri “Demokrasinin Serüveni” ünitesinin “Haklarımız Var” konusunda kullanılmıştır.

Kullanılan mektuplardan biri “Ülkemizin Kaynakları” ünitesinin “Daha İyi Bir Türkiye İçin Vergi” konusunda ve diğeri “Elektronik Yüzyıl” ünitesinin “Belgelerin Dili” konusunda kullanılmıştır.

6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında birer adet kullanılan edebi ürünlerin ünite ve konulara göre dağılımı şu şekildedir; hikâye “Sosyal Bilgiler Öğreniyorum” ünitesinin “Otobüs” konusunda, deyim “İpek Yolunda Türkler” ünitesinin “Geçmişten Günümüze” konusunda, anı “Ülkemizin Kaynakları” ünitesinin “Faydalı Olmak” konusunda ve Röportaj “Demokrasinin Serüveni” ünitesinin “Türk Toplumunda Kadının Yeri” konusunda kullanılmıştır.

6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında edebi ürünlerin en çok kullanıldığı ünite dokuz edebi ürünün kullanıldığı “İpek Yolunda Türkler” ünitesi olurken en az kullanıldığı ünite birer edebi ürün ile “Sosyal Bilgiler Öğreniyorum” ve “Elektronik Yüzyıl” üniteleri olmuştur. Edebi ürünlerin en çok kullanıldığı konu dört edebi ürün ile “İpek Yolunda Türkler” ünitesinin “Belgelerin Dili” ve “İpek Yolu” konuları olurken en az kullanıldığı konular

birer edebi ürün ile “Otobüs”, “Geçmişten Günümüze”, “Kaynaklarımız ve Ekonomi”, “Daha İyi Bir Türkiye İçin Vergi”, “Önder Türkiye”, “En İyi Demokrasi”, “Haklarımız Var” ve “Elektronik Yüzyıl” ünitesinin “Belgelerin Dili” konuları olmuştur.

Türkiye 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin çeşitli açılardan frekans ve yüzde dağılımları aşağıda verilmiştir.

Türkiye 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin ünitelere göre frekans ve yüzde dağılımları aşağıda tablo 23’te gösterilmiştir.

Tablo 23

Türkiye 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan Edebi Ürünlerin Ünitelere Göre Frekans (f) ve Yüzde (%) Dağılımları

Adet	Ünite	f	%
1.	Sosyal Bilgiler Öğreniyorum	1	4,5
2.	Yeryüzünde Yaşam	0	0
3.	İpek yolunda Türkler	9	40,9
4.	Ülkemizin Kaynakları	4	18,1
5.	Ülkemiz ve Dünya	3	13,6
6.	Demokrasinin Serüveni	4	18,1
7.	Elektronik Yüzyıl	1	4,5
Toplam		22	100

Tablo 23’te Türkiye 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin ünitelere göre dağılım oranında görüldüğü üzere yedi ünitenin altısında edebi ürünlerin kullanımına başvurulmuştur. Diğer bir ifade ile Türkiye 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında edebi ürünlerin kullanımına başvuru alan ünitelerin toplam üniteler içindeki oranı % 85,7’dir. Kullanılan edebi ürünlerin ünitelere göre yüzdelik dağılımları “Sosyal Bilgiler Öğreniyorum” % 4,5 “Yeryüzünde Yaşam” % 0, “İpek yolunda Türkler” % 40,9, “Ülkemizin Kaynakları” % 18,1, “Ülkemiz ve Dünya” % 13,6, “Demokrasinin Serüveni” % 18,1 ve “Elektronik Yüzyıl” % 4,5 şeklindedir.

Türkiye 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin konulara göre frekans ve yüzde dağılımları aşağıda tablo 24’te gösterilmiştir.

Tablo 24

Türkiye 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan Edebi Ürünlerin Konulara Göre Frekans (f) ve Yüzde (%) Dağılımları

Adet	Konu	f	%
1.	Köprüden Geçemedim	0	0
2.	Araştırmacı	0	0
3.	Otobüs	1	4,5
4.	Ben Bir Vatandaşım	0	0
5.	Atatürk ve Sosyal Bilimler	0	0
6.	Konuşan Haritalar	0	0
7.	Doğayla Baş Başa	0	0
8.	Dört Mevsim Türkiye	0	0
9.	Zamanda Yolculuk	0	0
10.	Bu Toprağın Sesi	0	0
11.	Belgelerin Dili	4	18,1
12.	Orta Asya'da Yaşam	0	0
13.	Ordu, Millet El Ele	0	0
14.	İpek Yolu	4	18,1
15.	İslamiyet ve Türkler	0	0
16.	Tarihimizden Kesitler	0	0
17.	Geçmişten Günümüze	1	4,5
18.	Kültür Bir Hazine	0	0
19.	Kaynaklarımız ve Ekonomi	1	4,5
20.	Doğa İle Ekonomi Buluşuyor	0	0
21.	Daha İyi Bir Türkiye İçin Vergi	1	4,5
22.	Tek Bir Dünyamız Var	0	0
23.	Faydalı Olmak	2	9
24.	Nerede ve Nasıl Yaşıyoruz	0	0
25.	Ekonomik İlişkiler	0	0
26.	Önder Türkiye	1	4,5
27.	Kardeşliğin Meyvesi	2	9
28.	İnsanları Seviyorum	0	0
29.	En İyi Demokrasi	1	4,5
30.	Tarihten Günümüze Demokrasi	0	0
31.	Haklarımız Var	1	4,5
32.	Tarihten Günümüze İnsan Hakları	0	0
33.	Türk Toplumunda Kadının Yeri	2	9
34.	Belgelerin Dili	1	4,5
35.	Bir Buluş Yaptım Hayatım Değişti	0	0
36.	El Ele	0	0
37.	Patent Hakkı Bende Saklı	0	0
38.	Atatürk'ün Aydınlığı	0	0
Toplam		22	100

Tablo 24’te Türkiye 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin konulara göre dağılım oranında görüldüğü üzere 38 konunun 13’ünde edebi ürünlerin kullanımına başvurulmuştur. Diğer bir ifade ile Türkiye 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında edebi ürünlerin konulara göre kullanım oranı % 34,2’dir.

Türkiye 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında edebi ürün kullanılan konuların yüzdelik oranları; “Otobüs” % 4,5, “Belgelerin Dili” % 18,1, “İpek Yolu” % 18,1, “Geçmişten Günümüze” % 4,5, “Kaynaklarımız ve Ekonomi” % 4,5, “Daha İyi Bir Türkiye İçin Vergi” % 4,5, “Faydalı Olmak” % 9, “Önder Türkiye” % 4,5, “Kardeşliğin Meyvesi” % 9, “En İyi Demokrasi” % 4,5, “Haklarımız Var” % 4,5, “Türk Toplumunda Kadının Yeri” % 9 ve “Belgelerin Dili” % 4,5 şeklindedir.

Türkiye 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin çeşitli açılardan frekans ve yüzde dağılımları verildikten sonra aşağıda kullanılan edebi ürünler ele alınmıştır.

Birinci Edebi Ürün Hikaye

Türkiye 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin birincisi kitabın 23. sayfasında “Sosyal Bilgiler Öğreniyorum” ünitesinin “Otobüs” konusunda hikâye türünde kullanılmıştır.

BEZGİN ŞEHZADE

Vaktiyle her türlü maddi imkâna sahip olmasına rağmen can sıkıntısından ve hayatın yaşanmaya değmez olduğundan yakınan bir şehzade vardı. Hükümdar, oğlunun bu hâline çok üzülüyordu.

Bir gün hükümdar, ülkesinin en bilge kişisini sarayına çağırıp ona oğlunun durumunu anlattı. Bu duruma bir çözüm bulmasını istedi. Bunun için bilgeye bir hafta süre verdi. Bir hafta içinde bir çözüm bulamazsa bunun hayatına mal olabileceğini de hatırlattı.

Yaşlı bilge üç-beş gün düşünüp taşındı, aklına hiçbir çözüm gelmedi. Bu sebeple canını kurtarmak için ülkeyi terk etmeye karar verdi.

Üzgün, dalgın bir şekilde ülkeyi terk ederken bir köyün yakınında koyunlarını, keçilerini otlatan küçük bir çobanla bir süre ahbaplık etti. Bundan cesaret alan küçük çoban, yaşlı dostuna; "Amca, şu hayvanlarıma biraz göz kulak oluver. Ben de şu görünen köyden azık alıp geleyim, bugün azık almayı unutmuşum." dedi. Bilge de kabul etti.

Bilge, kafası karıştığı olaylarla meşgul bir hâlde hayvanlara göz kulak olurken bir keçi yavrusu, kenarında oynamakta olduğu uçurumdan aşağı yuvarlanıverdi. Yavru keçinin kendi kendine kurtulması mümkün değildi.

Bilge verdiği sözü tutabilmek için keçiyi kurtarmaya karar verdi. Bu amaçla uçurumun dibine indi. Önce keçiyi sırtına bağladı, sonra tırmanmaya başladı. Birkaç tırmanma girişimi başarısızlıkla sonuçlandı ama bilge yılmadı. Uğraştı, didindi, zorlandı ama sonunda keçiyi yukarı çıkarmayı başardı.

Bu yaşadıkları onun kafasında bir şimşek çakmasına sebep oldu. Şöyle düşündü: "Bir kimse ciddi olarak bir işle meşgul olmalıdır. Bir girişimde bulunup onu başarıyla sonuçlandırma arzusu taşınmalıdır. Bu gerçek, hükümdarın oğlu için de geçerlidir."

Bilge artık kaçma fikrinden vazgeçip hemen geri döndü ve hükümdarın huzuruna çıkarak şu çözümü sundu: "Hükümdarım, eğer oğlunuzun can sıkıntısından kurtulmasını, hayata bağlanmasını istiyorsanız ona bir sorumluluk yükleyin; zamanını kaplayıcı bir meşguliyet verin. Can sıkıntısının ve yaşamaktan şikâyet etmesinin ana sebebi başıboşluktur. Oğlunuza yükleyeceğiniz sorumluluk ne derece ciddi, sonucu ne derece ağır olursa kendini o ölçüde can sıkıntısından kurtaracak, yaşama mücadele ve azmi o derece artacaktır.

Helik Karakter Okulu Aile Kitabı-1, s. 4-8.

Şekil 26. Türkiye 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan 1. edebi ürün. Karabıyık E. Ü. (2014). *İlköğretim 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı*. Ankara: Evren, kaynağından alınmıştır.

Türkiye 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının 23. sayfasında "Otobüs" konusunda hak, sorumluluk ve özgürlük kavramları ele alınırken hikâye edebi türünün kullanımına başvurulmuştur. Edebi ürün sorumluluk kavramı için kullanılmıştır. Bezgin Şehzade başlığı ile kullanılan hikâye edebi ürünü bir bezginlik hastalığına yakalan şehzadeye

sorumluluk yüklenerek bu hastalıktan kurtulmasını konu edinmiştir. Kullanılan edebi ürün konunun akışına uygun olarak verilmiştir. Edebi üründen önce yönlendirme yapılmıştır. Edebi ürün düzenlenmeden olduğu gibi verilmiştir. Kullanılan edebi ürün görsel materyalle desteklenmemiştir. Edebi üründen sonra edebi ürünlerle ilgili bir soruya yer verilmiştir.

İkinci Edebi Ürün Destan

Türkiye 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin ikincisi kitabın 55. sayfasında “İpek Yolunda Türkler” ünitesinin “Belgelerin Dili” konusunda destan türünde kullanılmıştır.

Oğuz Kağan Destanı'ndan Bazı Metinler

...

Oğuz Kağan cesur, kahraman bir adamdı. Bu gergedanı avlamak diledi, günlerden bir gün ava çıktı, mızrak (kargı) ile yay, ok, kılıç ve kalkanla ava gitti.

...

1

...

Oğuz Kağan ordularını hazırladı. Kuzeyde Buz Dağı denen dağa geldi. Çadırını kurdu. Tan yeri ağarırken çadırına mavi bir ışık indi. Işığın içinde gök tüylü, gök yeleli bir kurt belirdi. Oğuz Kağan'ın ordularına yol gösterdi.

...

2

Ey oğullarım ben çok aşım,
Çok muharebeler gördüm,
Çok mızrak (kargı) ve çok ok attım.
Atla çok yürüdüm,
Düşmanlarımı ağlattım,
Dostlarımı güldürdüm,
Gök Tanrı'ya (borcumu) ödedim,
Şimdi, yurdumu size veriyorum.

3

Şükrü Kurgan, *İzahlı Eski Metinler Antolojisi*, s. 39, 43, 45

Oğuz Kağan Destanı'ndan alınan metinlerde de görüldüğü gibi Türklerde cesaret ve kahramanlık önemliydi. Metinlere göre Hunların yaşayışlarına ilişkin neler söyleye-

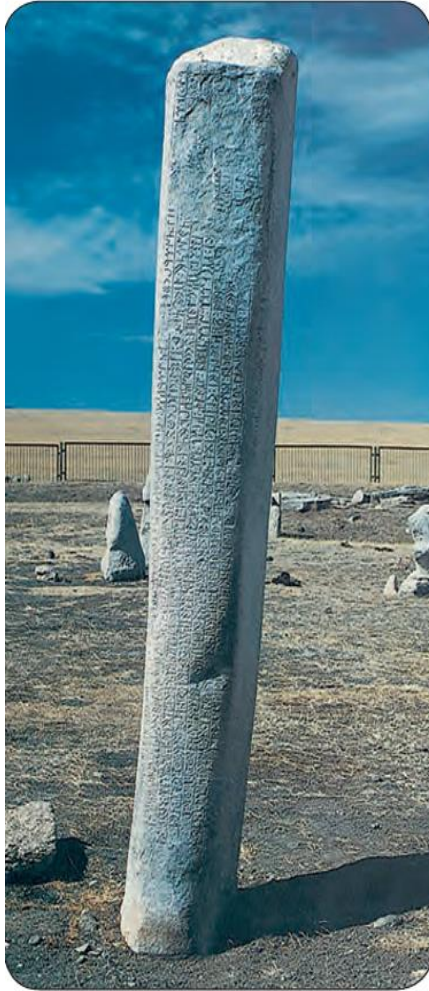
Şekil 27. Türkiye 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan 2. edebi ürün. Karabıyık E. Ü. (2014). *İlköğretim 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı*. Ankara: Evren, kaynağından alınmıştır.

Türkiye 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının 55. sayfasında “Belgelerin Dili” konusunda Orta Asya'da yaşamış ilk Türk devletleri ele alınırken destan edebi türünün kullanımına başvurulmuştur. Destanların milletler için önemli kaynaklar olduğu ve her millet gibi Türk milletinin destanları da masallaşmış tarihî birer hatıra niteliğini taşıdığı vurgulanarak Oğuz Kağan Destanı'ndan 3 metine yer verilmiştir. Bu metinlerin içeriği Oğuz Kağan'ın kişiliği,

yaptıkları ve çocuklarına vasiyetinden oluşmaktadır. Kullanılan edebi ürün konunun akışına uygun olarak verilmiştir. Edebi üründen önce yönlendirme yapılmıştır. Edebi ürün düzenlenmeden olduğu gibi verilmiştir. Kullanılan edebi ürün görsel materyalle desteklenmemiştir. Edebi üründen sonra edebi ürünlerle ilgili bir soruya yer verilmiştir.

Üçüncü Edebi Ürün Destan

Türkiye 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin üçüncüsü kitabın 56. sayfasında “İpek Yolunda Türkler” ünitesinin “Belgelerin Dili” konusunda destan türünde kullanılmıştır.

Orhun Yazıtları'ndan bir bölümünü içeren
Tonyukuk Anıtı

ORHUN YAZITLARI

...

Ben Tanrı'nın yardımıyla ve talihim yardım ettiği için hakan oldum. Hakan olup bütün yoksul milleti topladım, fakir milleti zengin, az milleti çok ettim, sözlerimde yalan var mı?

Üstte mavi gök, altta kara yer yaratılınca ikisi arasında insanoğlu yaratılmış. Bu insanoğulları üzerinde de dedem ve babam hakan olmuşlar. Türk milletini idare etmişler, kanunlar yapmışlar. Etraflarındaki devletler hep düşmanmış. Asker sevk ederek bu devletleri hep yönetimleri altına almışlar. Milleti doğuda Kadirgan Ormanı'na, batıda Demirkapı'ya kadar yerleştirmişler. Onlar bilgili, kahraman hakanlarmış. Emirlerindeki yüksek memurlar, yöneticiler de bilgili ve kahramanmışlar. Onların beyleri ve milleti de yine böyle birbirlerine uygunmuş. Onun için memleketi iyi yönetmişler, kanunlar yapmışlar.

Nihayet vadesi gelerek ölmüş. Yuğcu ve ağlayıcı olarak etraftaki bütün milletler gelerek ağlamışlar. Yas tutmuşlar. O kadar meşhur kağanmış. Ondan sonra küçük kardeşler ve yeğenler kağan olmuşlar. Fakat bunlar babaları, ağabeyleri gibi olmadıklarından bilgisiz ve kötü kağanlar tahta oturmuşlar.

...

Şükrü Kurgan, İzahlı Eski Metinler Antolojisi, s. 55.
(Sadeleştirilerek verilmiştir.)

Şekil 28. Türkiye 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan 3. edebi ürün. Karabıyık E. Ü. (2014). *İlköğretim 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı*. Ankara: Evren, kaynağından alınmıştır.

Türkiye 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının 5. sayfasında “Belgelerin Dili” konusunda Orta Asya’da yaşamış ilk Türk devletleri ele alınırken destan edebi türünün kullanımına başvurulmuştur. Türk tarihinde önemli bir yeri olan Orhun Yazıtlarına yer verilmiştir. Orhun Yazıtlarının bir bölümünden alınan destanda Tonyukuk’un dilinden kendisi, devleti ve ecdadı hakkında aktardığı bilgilere yer verilmiştir. Kullanılan edebi ürün konunun akışına uygun olarak verilmiştir. Edebi üründen önce yönlendirme yapılmamıştır. Edebi ürün düzenlenerek verilmiştir. Kullanılan edebi ürün görsel materyalle desteklenmiştir. Edebi üründen sonra edebi ürünlerle ilgili bir soruya yer verilmiştir.

Dördüncü Edebi Ürün Destan

Türkiye 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin dördüncüsü kitabın 56. sayfasında “İpek Yolunda Türkler” ünitesinin “Belgelerin Dili” konusunda destan türünde kullanılmıştır.

ERGENEKON DESTANI

...

İl Han'ın Kayı adındaki oğlu ile Dokuz Oğuz adındaki yeğeni düşmanlarının elinden kurtuldular. Her tarafı yemyeşil, cennet gibi bir yere geldiler. Yeni bir millet oldular. Yüzyıllar sonra öyle çoğaldılar ki bu ülkeye sığamadılar.

Kurultayı toplayıp çare aramaya başladılar. Etraflarını çeviren dağlardaki demir madeni, yol açmalarını engelliyordu. Sonunda bir demirci, dağın demirlerini eritmeyi teklif etti. Bir bozkurt önlerine geçip onlara yol gösterdi.

Şükrü Kurgan, İzahlı Eski Metinler Antolojisi, s. 205.
(Sadeleştirilerek verilmiştir.)

Ergenekon'dan çıkışı gösteren temsili bir resim

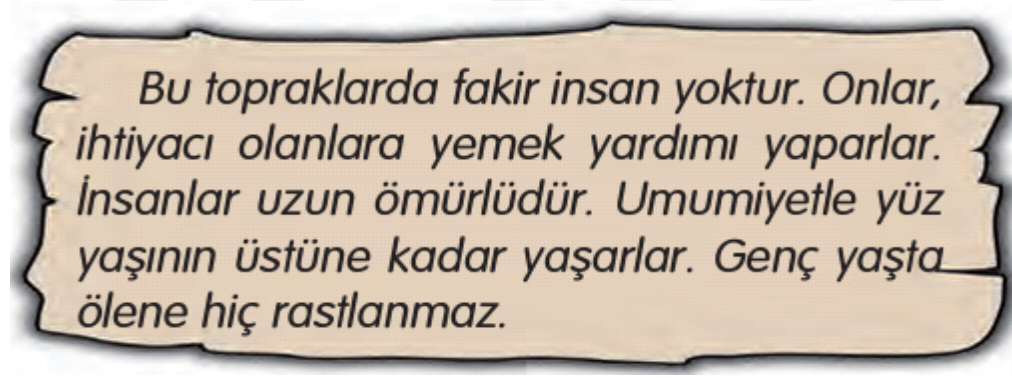
Şekil 29. Türkiye 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan 4. edebi ürün. Karabıyık E. Ü. (2014). *İlköğretim 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı*. Ankara: Evren, kaynağından alınmıştır.

Türkiye 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının 56. sayfasında “Belgelerin Dili” konusunda Orta Asya’da yaşamış ilk Türk devletleri ele alınırken destan edebi türünün kullanımına başvurulmuştur. Türk tarihinde önemli bir yeri olan Ergenekon Destanı’na yer verilmiştir. Ergenekon Destanından alınan metinde Kayı’nın Oğuz adındaki dokuz yeğeni ile

kurdukları devlet ve bu devletin yönetim şekli hakkında bilgi verilmiştir. Kullanılan edebi ürün konunun akışına uygun olarak verilmiştir. Edebi üründen önce yönlendirme yapılmamıştır. Edebi ürün düzenlenerek verilmiştir. Kullanılan edebi ürün görsel materyalle desteklenmiştir. Edebi üründen sonra edebi ürünlerle ilgili bir soruya yer verilmiştir.

Beşinci Edebi Ürün Seyahatname

Türkiye 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin beşincisi kitabın 57. sayfasında “İpek Yolunda Türkler” ünitesinin “Belgelerin Dili” konusunda seyahatname türünde kullanılmıştır.

Şekil 30. Türkiye 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan 5. edebi ürün. Karabıyık E. Ü. (2014). *İlköğretim 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı*. Ankara: Evren, kaynağından alınmıştır.

Türkiye 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının 57. sayfasında “Belgelerin Dili” konusunda Orta Asya’da yaşamış ilk Türk devletleri ele alınırken seyahatname edebi türünün kullanımına başvurulmuştur. Uygur Döneminde Çinli bir elçiye ait seyahatnameye yer verilmiştir. Kullanılan seyahatname edebi türü Uygur devletinde yaşayan insanların durumu hakkında bilgiler vermektedir. Kullanılan edebi ürün konunun akışına uygun olarak verilmiştir. Edebi üründen önce yönlendirme yapılmıştır. Edebi ürün düzenlenmeden olduğu gibi verilmiştir. Kullanılan edebi ürün görsel materyalle desteklenmemiştir. Edebi üründen sonra edebi ürünle ilgili herhangi bir soruya yer verilmemiştir.

Altıncı Edebi Ürün Seyahatname

Türkiye 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin altıncısı kitabın 64. sayfasında “İpek Yolunda Türkler” ünitesinin “İpek Yolu” konusunda seyahatname türünde kullanılmıştır.

Arif Aşçı ve Uzay Yolu Kervanı

Şian - Çanakkale hattı 12 bin km idi.

Kervan, eski çağlardaki gibi aynı doğa koşullarında mücadele ediyor, teknolojinin imkânlarını ise sınırsızca kullanıyordu. Gezi günlüğü konuşmaları özel donanımlı bilgisayarlarla anında metne çevriliyordu. Kervan, bir gün asfalttan yürümek zorunda kalmıştı. Develerden birisinin ayakları şişti. Bir deve çiftliğinin uzmanı bizi uyardı: "Develer sadece toprakta yürür."

- Geçmişte bu doğal yolda yapılan seyahatlerde ne tür zorluklar yaşanmış olabilir? Bu zorluklar nasıl aşılmıştır?

Şekil 31. Türkiye 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan 6. edebi ürün. Karabıyık E. Ü. (2014). *İlköğretim 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı*. Ankara: Evren, kaynağından alınmıştır.

Türkiye 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının 64. sayfasında “İpek Yolu” konusunda İpek Yolu ele alınırken seyahatname edebi türünün kullanımına başvurulmuştur. “Arif Aşçı ve Uzay Yolu Kervanı” ismiyle kullanılan seyahatnamede günümüzde İpek Yolunda yapılmış bir seyahate yer verilmiştir. Kullanılan edebi ürün konunun akışına uygun olarak verilmiştir. Edebi üründen önce yönlendirme yapılmamıştır. Edebi ürün düzenlenmeden olduğu gibi verilmiştir. Kullanılan edebi ürün görsel materyalle desteklenmiştir. Edebi üründen sonra edebi ürünle ilgili iki soruya yer verilmiştir.

Yedinci, Sekizinci ve Dokuzuncu Edebi Ürünler Seyahatname

Türkiye 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin yedi, sekiz ve dokuzuncusu kitabın 66 ve 67. sayfalarında “İpek Yolunda Türkler” ünitesinin “İpek Yolu” konusunda seyahatname türünde kullanılmıştır.

Kök Türklerle karşı üstünlük sağlayan Uygurlar, 646'dan sonra Çinliler tarafından tanınmışlardır. Çin imparatoru, Uygur ülkesine giden yolu yaptırmıştır. Bu yol üstünde karakollar kurarak Çin-Uygur ticari ilişkilerinin gelişmesi için yardımcı olmuştur.

Özkan İzgi, Çin Elçisi Wang Yen-Te'nin Uygur Seyahatnamesi, s. 32, 33.

Çinliler, 757'de ülkelerindeki isyanın bastırılmasında büyük yardımları geçen Uygurlara mükâfat olarak 10 bin top ipek vermişler ve ayrıca yılda 20 bin top ipek vermeyi de vaat etmişlerdir.

Özkan İzgi, Çin Elçisi Wang Yen-Te'nin Uygur Seyahatnamesi, s. 34.

760'tan sonra Çin'in, komşuları ve diğer uzak ülkelerle yaptığı ticaret-bilhassa ipek ticareti-kervanlarla yapılmıştır. Çin'in Uygurlarla yapmış olduğu ticarete, her iki ülkenin mallarının değiştirilmesindeki artışı görmek mümkündür.

Özkan İzgi, Çin Elçisi Wang Yen-Te'nin Uygur Seyahatnamesi, s. 34.

Şekil 32. Türkiye 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan 7, 8 ve 9. edebi ürünler. Karabıyık E. Ü. (2014). *İlköğretim 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı*. Ankara: Evren, kaynağından alınmıştır.

Türkiye 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının 66 ve 67 sayfalarında “İpek Yolu” konusunda Türk devletlerinin tarihte İpek Yolu üzerindeki konumları ele alınırken seyahatname edebi türünün kullanımına başvurulmuştur. Çinli bir elçiye ait olan seyahatnameden yapılan alıntıların birincisinde Türk devletlerinden Kök Türkler ile Uygurların birbiriyle mücadelesi ve bu mücadele sonucunda galip gelen Uygur devletin Çinliler ile kurduğu ticari ilişkilere değinilmiştir. İkincisinde Çin’de çıkan bir isyanı Uygurların bastırmalarından dolayı Çin devletinin buna karşılık olarak Uygurlara verdiği mükâfata değinilmiştir. Üçüncüsünde Çinliler ile Uygurlar arasında artan ticari ilişkilere değinilmiştir. Kullanılan edebi ürünler konunun akışına uygun olarak verilmiştir. Edebi ürünlerden önce yönlendirme yapılmamıştır. Edebi ürünler düzenlenmeden olduğu gibi verilmiştir. Kullanılan edebi ürünler görsel materyalle desteklenmemiştir. Edebi ürünlerden sonra edebi ürünlerle ilgili sorulara yer verilmiştir.

Onuncu Edebi Ürün Deyim

Türkiye 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin onuncusu kitabın 80. sayfasında “İpek Yolunda Türkler” ünitesinin “Geçmişten Günümüze” konusunda deyim türünde kullanılmıştır.

BİLGİ KUTUSU

Türkler elde ettikleri buğday, darı, et, süt gibi ürünleri kutlu saydıklarından belirli yerlere atarlardı. Buna "saçı" denirdi. Bugün Anadolu'da yeni evlenen çiftlerin üzerine para, buğday, kuru üzüm vb. nesnelerin atılmasına da saç denilmektedir.

Günümüz Türkçesindeki "darısı başına" deyimini eski Türk geleneğinin canlı bir hatırasıdır.

Şekil 33. Türkiye 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan 10. edebi ürün. Karabıyık E. Ü. (2014). *İlköğretim 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı*. Ankara: Evren, kaynağından alınmıştır.

Türkiye 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının 80. sayfasında “Geçmişten Günümüze” konusunda geçmişte ve günümüzde var olan örf-adet, gelenek-görenekler ele alınırken deyim edebi türünün kullanımına başvurulmuştur. Bilgi kutusunda kullanılan deyim İslamiyet öncesi Türklerde var olan bazı kavramların günümüzde de kullanıldığı görüşünden hareketle kullanılmıştır. Deyimin kullanım amacı değişim ve sürekliliğe dikkat çekmektir. Kullanılan edebi ürün konunun akışına uygun olarak verilmiştir. Edebi üründen önce yönlendirme yapılmamıştır. Edebi ürün düzenlenmeden olduğu gibi verilmiştir. Kullanılan edebi ürün görsel materyalle desteklenmemiştir. Edebi üründen sonra edebi ürünle ilgili herhangi bir soruya yer verilmemiştir.

On Birinci Edebi Ürün Şiir

Türkiye 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin on birincisi kitabın 92. sayfasında “Ülkemizin Kaynakları” ünitesinin “Kaynaklarımız ve Ekonomi” konusunda şiir türünde kullanılmıştır.

KELEPÇELEDİK SULARI TOPRAĞA

Çaresizliği yudumlarken çorak topraklar,
Ağıtlarla inliyordu Güneydoğu.
Aç, susuz didinip duruyorduk,
Baharlarımızı bile kar kaplamıştı.
Yağmurlar küskündü toprağa,
Yakıyordu güneş bağırını,
Suya hasret kalan Güneydoğu'nun.
Gökten bir el gibi,
Yetiştirdi imdadımıza GAP.
İndi toprağın bağına su damar damar,
Sardı yurdumu GAP sevdası,
Gülüyor dağ taş, tüm yüzler.
Topladı sarı eteğini çöl,
Yeşil nice destanlar yazıyor.
Gülistan oldu Balıklıgöl,
Sarılmış hayata, Kelaynak kuşları.
Kucak kucağa işçi, işveren,
Yağıyor bereket, ambar ambar,
Açılıyor dünyaya insanım, özgürce,
Kadın-erkek, oğul-kız, el ele
Ataları, Kartalı, Misketiyle...

Nurdan İçili

Okullar Arası GAP Konulu Şiir Yarışması Türkiye Birincisi

Şekil 34. Türkiye 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan 11. edebi ürün. Karabıyık E. Ü. (2014). *İlköğretim 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı*. Ankara: Evren, kaynağından alınmıştır.

Türkiye 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının 92. sayfasında “Kaynaklarımız ve Ekonomi” konusunda Türkiye’nin kaynakları ele alınırken şiir edebi türünün kullanımına başvurulmuştur. Türkiye’nin su kaynaklarının ele alındığı, “Kelepçeledik Suları Toprağa” başlığı altında kullanılan şiir ile konuya giriş yapılmıştır. Şiirde Türkiye’nin en büyük bölgesel kalkınma projesi olan Güneydoğu Anadolu Projesi (GAP) ele alınmıştır. Bir öğrenci tarafından yazılan şiir, düzenlenen bir yarışmada birincilik almıştır. Kullanılan

edebi ürün konunun akışına uygun olarak verilmiştir. Edebi üründen önce yönlendirme yapılmamıştır. Edebi ürün düzenlenmeden olduğu gibi verilmiştir. Kullanılan edebi ürün görsel materyalle desteklenmemiştir. Edebi üründen sonra edebi ürünle ilgili herhangi bir soruya yer verilmemiştir

On İkinci Edebi Ürün Mektup

Türkiye 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin on ikincisi kitabın 101. sayfasında “Ülkemizin Kaynakları” ünitesinin “Daha İyi Bir Türkiye İçin Vergi” konusunda mektup türünde kullanılmıştır.

26.03.1992

Kıymetli Babacığım,
Güzelim ilkbahar esintilerine, kendi özlemlerimi de katarak sana ulaştırmanın mutluluğunu yaşıyorum.

Mutluluğumun diğer bir yanı ise yıllar önce "Oğlum, sen anlamazsın çünkü küçüksün." diye baştan savma laflarla geçiştirdiğin "VERGİ" hakkında bildiklerimi sana sunmam olacak. Çünkü büyüdüm, serpildim, artık anladım.

Canım Babacığım,
Senin, canın gibi sevdiğin, alın teri döktüğün Karaçayır'da, annemle çalı çırpı temizliği yapıyorduk. Bir anda aklıma düştün, burnumun ucu sızladı, gözlerim nemlendi, ağladım. "Bu çayırı çok az gösterirsek devlet bizden vergi almaz." sözlerin aklıma geldi. İçim burkuldu, öğretmenimin anlattıkları ile senin söylediklerin birbirine çok tersti. Baba, bu konuda sen yalnız kaldın.

Babacığım,
...

Kerim Küçük
(Alıntı yapılmıştır.)
İşhan İlköğretim Okulu, Yusufeli/ARTVİN

Şekil 35. Türkiye 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan 12. edebi ürün. Karabıyık E. Ü. (2014). *İlköğretim 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı*. Ankara: Evren, kaynağından alınmıştır.

Türkiye 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının 101. sayfasında “Daha İyi Bir Türkiye İçin Vergi” konusunda vergi vermenin önemi ele alınırken mektup edebi türünün kullanımına başvurulmuştur. Vergi vermenin vatandaşlık görevi olduğu teması altında kullanılan mektup bir öğrenci tarafında babasına yazılmıştır. Mektupta bir öğrencinin vergi vermenin önemini öğrendikten sonra yıllar önce babasının vergi verme görevine ters düşen

düşüncesine verdiği cevap konu edinmiştir. Kullanılan edebi ürün konunun akışına uygun olarak verilmiştir. Edebi üründen önce yönlendirme yapılmamıştır. Edebi ürün düzenlenmeden olduğu gibi verilmiştir. Kullanılan edebi ürün görsel materyalle desteklenmemiştir. Edebi üründen sonra edebi ürünle ilgili herhangi bir soruya yer verilmemiştir.

On Üçüncü Edebi Ürün Biyografisi

Türkiye 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin on üçüncüsü kitabın 108. sayfasında “Ülkemizin Kaynakları” ünitesinin “Faydalı Olmak” konusunda biyografi türünde kullanılmıştır.

KADİR HAS

1921 yılında Nuri-Zekiye Hasoğlu'nun evladı olarak Kayseri'de doğdu. 1942 yılında Boğaziçi Lisesinden mezun oldu. Kayseri'nin tanınmış ailesi ve eşrafından olan Mehmet-Şehime Germirli'nin kızı Rezan Hanım ile 1942 yılında evlendi. Babası Nuri Hasoğlu, yorulmak bilmez çalışkanlığı, azmi ve dirayeti ile Adana'da yoktan başlayıp kurduğu birçok fabrika ve ticari kuruluşla ülkenin sayılı zenginleri arasında yer aldı.

Başta otomotiv sanayisine yönelik işlerde olmak üzere dürüstlüğü, azmi ve güvenilir kişiliği ile İstanbul'da yine sayılı ve varlıklı iş adamları arasında yer aldı. Otobüs ve kamyon fabrikasını kurdu, bu kuruluşun uzun yıllar yönetim kurulu başkanlığı ve üyeliği görevini yürüttü. Koç ailesi ile Bursa'da minibüs fabrikasının ortakları arasında yer aldı.

Kadir Has ve Rezan Has, 1991 yılında kurdukları "Kadir Has Vakfı" ile başta eğitim ve sağlık olmak üzere, ülke kalkınmasına yönelik çok önemli hayır işlerine yöneldikleri gibi ayrıca, vasiyetleri gereği servetlerinin bir kısmını adı geçen vakfa bağışladılar. Ülkesinden kazandıklarını yine ülkesine vermenin en büyük onur ve vefa borcu olduğuna inanmaktadırlar. Kendi adı ile kurulmuş bulunan Kadir Has Üniversitesinin eğitime başlayıp gelişmesini görmek en büyük tutkusudur.

22 Mart 2007 tarihinde vefat eden Kadir Has için oğlu Can Has, babasının arzusunun vakfın yaşaması olduğunu vurgulayarak "Onun yolunda devam edeceğiz." dedi. Kadir Has'ın en büyük arzusunun ve vasiyetinin HASVAK'ı ve Kadir Has Üniversitesini kendi ismine yakışır şekilde devam ettirmek olduğunu vurguladı.

Kadir Has'a, eğitime ve öğretime verdiği önemli katkılarla, gelecek nesillerin en iyi şart ve ortamlarda yetişmesi için gösterdiği çaba ve gayretlerden dolayı çeşitli üniversitelerden fahri doktorluk unvanı verilmiştir.

www.khas.edu.tr

Şekil 36. Türkiye 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan 13. edebi ürün. Karabıyık E. Ü. (2014). *İlköğretim 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı*. Ankara: Evren, kaynağından alınmıştır.

Türkiye 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının 108. sayfasında “Faydalı Olmak” konusunda insanlığa faydalı olan işler ve kişiler ele alınırken biyografi edebi türünün kullanımına başvurulmuştur. Örnek İnsan bölümü altında verilen biyografi insanlığa faydalı olmuş bir kişiyi konu edinmektedir. Biyografi “Kadir Has” başlığı ile verilmiştir. Bu başlık altında verilen biyografide Kadir Has tanıtılmış ve faydalı olduğu konulara değinilmiştir. Kullanılan edebi ürün konunun akışına uygun olarak verilmiştir. Edebi üründen önce yönlendirme yapılmıştır. Edebi ürün düzenlenmeden olduğu gibi verilmiştir. Kullanılan edebi ürün görsel materyalle desteklenmiştir. Edebi üründen sonra edebi ürünle ilgili bir soruya yer verilmiştir.

On Dördüncü Edebi Ürün Anı

Türkiye 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin on dördüncüsü kitabın 109. sayfasında “Ülkemizin Kaynakları” ünitesinin “Faydalı Olmak” konusunda Anı türünde kullanılmıştır.

Bir Köy Okulunu Ziyareti

Gazi'nin yolu bir köy okuluna düşmüştü. Tek sınıflı bir okulda genç bir öğretmen ders veriyordu. Gazi sınıfa girince öğretmen yerini terk etti.

Gazi:

– Hayır, yerinize oturunuz ve dersinize devam ediniz. Eğer izin vererseniz, biz de sizden istifade etmek isteriz. Sınıfa girdiği zaman, reisicumhur bile muallimden sonra gelir.

Münir Hayli Egeli, Atatürk'ten Bilinmeyen Hatıralar, s. 40.

Şekil 37. Türkiye 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan 14. edebi ürün. Karabıyık E. Ü. (2014). *İlköğretim 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı*. Ankara: Evren, kaynağından alınmıştır.

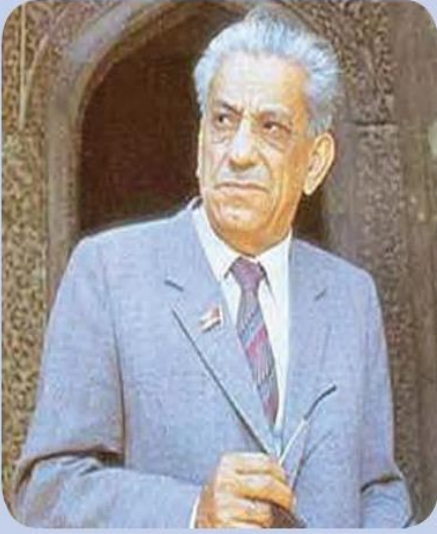
Türkiye 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının 109. sayfasında “Faydalı Olmak” konusunda Atatürk’ün eğitime verdiği önem ele alınırken anı edebi türünün kullanımına başvurulmuştur. Atatürk ve Eğitim bölümü altında verilen anı Atatürk’ün öğretmenlere verdiği önemi gösteren bir kanıt olarak verilmiştir. Anı, “Bir Köy Okulunu Ziyareti” başlığı ile verilmiştir. Bu başlık altında verilen hatıradan Atatürk’ün bir köy okulunda bir öğretmenle yaşadıklarını konu edinmiştir. Kullanılan edebi ürün konunun akışına uygun olarak verilmiştir. Edebi üründen önce yönlendirme yapılmıştır. Edebi ürün

düzenlenmeden olduğu gibi verilmiştir. Kullanılan edebi ürün görsel materyalle desteklenmemiştir. Edebi üründen sonra edebi ürünle ilgili bir soruya yer verilmiştir.

On Beşinci Edebi Ürün Şiir

Türkiye 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin on beşincisi kitabın 122. sayfasında “Ülkemiz ve Dünya” ünitesinin “Önder Türkiye” konusunda şiir türünde kullanılmıştır.

GİRİŞ

Bahtiyar Vahapzade (1925/2009)

Dil açanda ilk defa ana söylerik biz.
Ana dili adlanır bizim ilk dersliyimiz.
İlk mahnımız laylanı (ninnini) anamız öz südüyle,
İçirir ruhumuza bu dilde gile-gile

Bu dil bizim ruhumuz, eşgimiz (aşkımız), canımızdır.
Bu dil birbirimizle ehdi peymanımızdır (yeminimizdir).

...

- Yukarıdaki mısralar Azerbaycan millî şairi ve yazarına aittir. Sizce şair hangi dilden söz etmektedir?
- Türk Cumhuriyetleri ile dil dışında başka hangi ortak özelliklerimiz vardır?

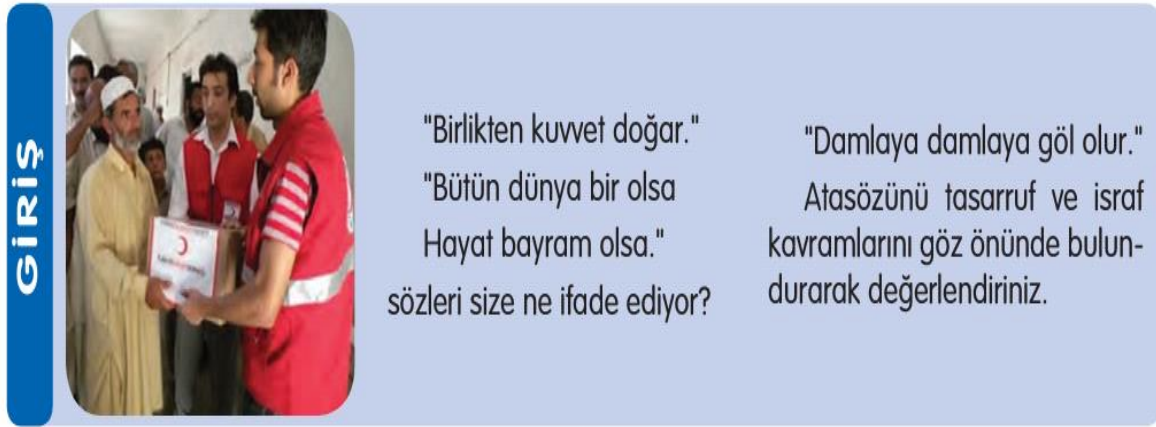
Şekil 38. Türkiye 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan 15. edebi ürün. Karabıyık E. Ü. (2014). *İlköğretim 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı*. Ankara: Evren, kaynağından alınmıştır.

Türkiye 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının 122. sayfasında “Önder Türkiye” konusunda Türkiye’nin başta 1991 yılında bağımsızlığını kazanan Türk Cumhuriyetleriyle, komşu ülkeler ve gelişmekte olan ülkeler ile olan ilişkileri ele alınırken şiir edebi türünün kullanımına başvurulmuştur. “Önder Türkiye” konusunun girişinde verilen şiir Türkiye’nin Türk Cumhuriyetleriyle olan ortak özelliklerine dikkat çekmek için kullanılmıştır. Şiir Azerbaycan millî şair ve yazarı Bahtiyar Vahapzade tarafından yazılmış olup şiirde Bahtiyar Vahapzade’nin anadili hakkındaki düşüncelerine yer vermektedir. Azeri Türkçesinde yazılan edebi ürün düzenlenmeden olduğu gibi verilmekle beraber birkaç kelimenin yanında parantez içinde kelimenin Türkiye Türkçesindeki karşılığı verilmiştir. Kullanılan edebi ürün konunun akışına uygun olarak verilmiştir. Kullanılan edebi ürün

görsel materyal ile desteklenmiştir. Edebi üründen önce yönlendirme yapılmamıştır. Edebi üründen sonra edebi ürünle ilgili iki soruya yer verilmiştir.

On Altıncı ve On Yedinci Edebi Ürünler Atasözü

Türkiye 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin on altı ve on yedincisi kitabın 124. sayfasında “Ülkemiz ve Dünya” ünitesinin “Kardeşliğin Meyvesi” konusunda atasözü türünde kullanılmıştır.

Şekil 39. Türkiye 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan 16 ve 17. edebi ürünler. Karabıyık E. Ü. (2014). *İlköğretim 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı*. Ankara: Evren, kaynağından alınmıştır.

Türkiye 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının 124. sayfasında “Kardeşliğin Meyvesi” konusunda ülkelerin ortaklaşa hareket etmeleri, bir amaç etrafında toplanmaları, dünyanın herhangi bir yerinde ortaya çıkan olumsuz olaylarda yardım elinin uzatılması vb. ele alınırken iki adet atasözü edebi türünün kullanımına başvurulmuştur. “Kardeşliğin Meyvesi” konusunun girişinde verilen atasözleri iş birliği ve dayanışmanın önemini vurgulamaktadır. Kullanılan edebi ürünler konunun akışına uygun olarak verilmiştir. Edebi ürünlerden önce yönlendirme yapılmamıştır. Edebi ürünler düzenlenmeden olduğu gibi verilmişlerdir. Kullanılan edebi ürünler görsel materyal ile desteklenmiştir. Edebi ürünlerden sonra edebi ürünle ilgili sorulara yer verilmiştir.

On Sekizinci Edebi Ürün Şiir

Türkiye 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin on sekizincisi kitabın 137. sayfasında “Demokrasinin Serüveni” ünitesinin “En İyi Demokrasi” konusunda şiir türünde kullanılmıştır.

CUMHURİYET

Karanlıktan aydınlığa,
Giden yoldur cumhuriyet.
Özgür, mutlu insanlığa
Giden yoldur cumhuriyet.
Egemenlik ulusundur.
Şenlik, dirlik ulusundur,
Özgürlükle sonsuzluğa,
Giden yoldur cumhuriyet
Aydınlıktır geleceğim,
Mutluluğa ereceğim,
İnançla yürüyeceğim
Mutlu yoldur cumhuriyet

Hadi Besleyici

Belirli Günler ve Haftalar, s. 48.

Şekil 40. Türkiye 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan 18. edebi ürün. Karabıyık E. Ü. (2014). *İlköğretim 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı*. Ankara: Evren, kaynağından alınmıştır.

Türkiye 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının 137. sayfasında “En İyi Demokrasi” konusunda yönetim şekilleri ele alınırken şiir edebi türünün kullanımına başvurulmuştur. “En İyi Demokrasi” konusunda cumhuriyet yönetim şekli ele alınırken kullanılan şiir “Cumhuriyet” başlığını taşımaktadır. Şiirde, halkın egemenliğine dayalı yönetim şekli olarak tanımlanan cumhuriyetin özellikleri ele alınmıştır. Kullanılan edebi ürün konunun akışına uygun olarak verilmiştir. Edebi üründen önce yönlendirme yapılmamıştır. Edebi ürün düzenlenmeden olduğu gibi verilmiştir. Kullanılan edebi ürün görsel materyalle desteklenmiştir. Edebi üründen sonra edebi ürünle ilgili bir soruya yer verilmiştir.

On Dokuzuncu Edebi Ürün Biyografisi

Türkiye 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin on dokuzuncusu kitabın 143. sayfasında “Demokrasinin Serüveni” ünitesinin “Haklarımız Var” konusunda biyografi türünde kullanılmıştır.

MARTİN LUTHER KING (Martin Luter King)

Martin, henüz bir ilkokul öğrencisiydi. Babası, kendisine ayakkabı almak için onu bir mağazaya götürdü. Ayakkabı satıcısı, mağazada beyazlara ayrılan yere oturdukları için onlara hizmet etmedi. Küçük Martin ve babası, almak istedikleri ayakkabıları alamadan mağazayı terk etmek zorunda kaldılar. Martin şaşkındı. Hayatında ilk kez böyle bir durumla karşılaşyordu. Ancak Amerika Birleşik Devletleri'nde bu ve buna benzer olaylar, küçük Martin'in başına sık sık geldiği gibi, hayatını şekillendirecek pek çok olayın da başlangıcı oldu.

Ben İnsanım: Özgürüm, Haklarım Var, s. 2.

Şekil 41. Türkiye 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan 19. edebi ürün. Karabıyık E. Ü. (2014). *İlköğretim 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı*. Ankara: Evren, kaynağından alınmıştır.

Türkiye 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının 143. sayfasında “Haklarımız Var” konusunda temel hak ve özgürlükler ele alınırken biyografi edebi türünün kullanımına başvurulmuştur. “Martin Luther King” (Martin Luter King) başlığını taşıyan biyografi Martin Luther King’in hayatından bir kesit sunmaktadır. Verilen edebi üründe Martin Luther King’in hayatını şekillendirecek bir konu ele alınmıştır. Kullanılan edebi ürün konunun akışına uygun olarak verilmiştir. Edebi üründen önce yönlendirme yapılmamıştır. Edebi ürün düzenlenmeden olduğu gibi verilmiştir. Kullanılan edebi ürün görsel materyalle desteklenmiştir. Edebi üründen sonra edebi ürünle ilgili bir soruya yer verilmiştir.

Yirminci Edebi Ürün Şiir

Türkiye 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin yirmincisi kitabın 150. sayfasında “Demokrasinin Serüveni” ünitesinin “Türk Toplumunda Kadının Yeri” konusunda şiir türünde kullanılmıştır.

Eski Türklerde kadın,
Erkeklerle beraberdi,
Savaşta ve barışta,
Her göreve giderdi.

*Kemal Kahramanoğlu,
Atatürk Aydınlığı, s. 170.*

Şekil 42. Türkiye 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan 20. edebi ürün. Karabıyık E. Ü. (2014). *İlköğretim 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı*. Ankara: Evren, kaynağından alınmıştır.

Türkiye 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının 150. sayfasında “Türk Toplumunda Kadının Yeri” konusunda kadının toplumda sahip olması gereken konumu ele alınırken şiir edebi türünün kullanımına başvurulmuştur. Verilen edebi üründe eski Türk toplumlarında kadının Türk toplumu içindeki yerine yer verilmiştir. Kullanılan edebi ürün konunun akışına uygun olarak verilmiştir. Edebi üründen önce yönlendirme yapılmamıştır. Edebi ürün düzenlenmeden olduğu gibi verilmiştir. Kullanılan edebi ürün görsel materyalle desteklenmemiştir. Edebi üründen sonra edebi ürünle ilgili bir soruya yer verilmiştir.

Yirmi Birinci Edebi Ürün Röportaj

Türkiye 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin yirmi birincisi kitabın 150 ve 151. sayfalarında “Demokrasinin Serüveni” ünitesinin “Türk Toplumunda Kadının Yeri” konusunda röportaj türünde kullanılmıştır.

Kırıkkale ve Antalya illerinde Emniyet Müdürlüğü yapan ilk kadın "İl Emniyet Müdürümüz" Naciye Ekmekçi başı ile Türk kadınının dünü ve bugünü hakkında bir röportaj yaptık. Hep birlikte okuyalım:

— İyi günler, Naciye Hanım. Zaman ayırdığınız için teşekkür ederim.

— İyi günler, sizlere zaman ayırmak bizim görevimiz.

— Bize biraz kendinizden söz eder misiniz?

— Elbette. 1947 yılında Amasya'da doğdum. 1972 yılında Ankara Hukuk Fakültesinden mezun oldum. Mesleğe Ankara'da Anafartalar Merkez Karakolunda başladım. 1993 yılında Ankara Pasaport Şube Müdürü iken Kırıkkale İl Emniyet Müdürlüğüne atandım. 1994–2003 yılları arasında Emniyet Genel Müdürlüğünde çeşitli dairelerde başkanlık yaptım. Emniyet Genel Müdürlüğü Teftiş Kurulu Başkanlığı görevini yürütmekte iken 2003 yılında Antalya İl Emniyet Müdürü olarak görevlendirildim ve 2003–2006 tarihleri arasında bu görevi yerine getirdim. Evli ve 2 kız annesiyim.

İlk kadın İl Emniyet Müdürü
Naciye Ekmekçibaşı

— Türk tarihinde kadının toplumsal hayattaki yeri ve hakları ile ilgili neler söyleyebilirsiniz?

— Size bildiğim kadarıyla şunları söyleyebilirim: İlk Türklerde kadınlar büyük ölçüde erkeklerle eşitti. Hun Türklerinin hâkimiyetinin sürdüğü yıllarda devletin başında hakan bulunurdu. Hakan, eşi hatun ile birlikte devleti temsil ederdi. Türklerin ilk yazılı belgeleri olan Orhun Yazıtları'nda Türk kadınının saygı ile bahsedilir. Devlet ve milletle ilgili önemli kararların alındığı kurultaylara hatunlar da katılır ve etkili olurdu. Kadın, erkekler gibi çok iyi at biner ve kılıç kullanırdı. Yine bu dönemde evli kadın kutsal sayılır, ona hakaret edenler şiddetle cezalandırılırdı. Bilinen gelenek ve görenekler, kadınların her yönüyle erkeklere denk olduklarını ortaya koymaktadır.

Osmanlıların son dönemlerinde kadın haklarıyla ilgili gelişmeler olmuştur. Kadın, eğitim hakkı elde etmiş, aile hukukunda gelişmeler olmuş ve arazi mirasında erkekle eşit haklara kavuşmuştur.

Türk kadını Millî Mücadele yıllarında çok önemli işler yapmıştır. Bunu Atatürk'ün şu sözlerinden de anlayabilirsiniz. "... dünyada hiçbir milletin kadını 'Ben Anadolu kadınından daha fazla çalıştım, milleti kurtuluşa ve zafere götürmekte Anadolu kadını kadar gayret gösterdim.' diyemez."

— Naciye Hanım, cumhuriyetin ilanı ile birlikte Türk kadınının hayatında neler değişti?

— Atatürk'ün "Siyasi ve sosyal hakların kadınlar tarafından kullanılmasının, insanlığın saadeti ve saygınlığı açısından gerekli olduğuna eminim." sözünü dikkate almalıyız.

Cumhuriyetin ilanından sonra Atatürk, kadın haklarına yönelik çalışmalar yapmıştır. Kadın erkek ayrımını ortadan kaldırmıştır. Birçok Avrupa ülkesinden önce kadına seçme ve seçilme hakkı verilmiştir. Bugün Türk kadını her alanda kendini göstermektedir. Toplumsal hayatın her kademesinde başarılı birçok kadınıımız vardır.

— Cinsiyet ayrımcılığı konusunda neler söylersiniz?

— Cinsiyet ayrımcılığı negatif veya pozitif olabilir. Son dönemlerde kızların eğitim hakkından yararlanmaya teşvik edilmesi pozitif ayrımcılıktır. Bu ayrımcılık olumlu sonuçlar doğurmuştur. Bunu da eğitim alan kızların sayısının artması ile anlıyoruz.

— Çok teşekkür ederim.

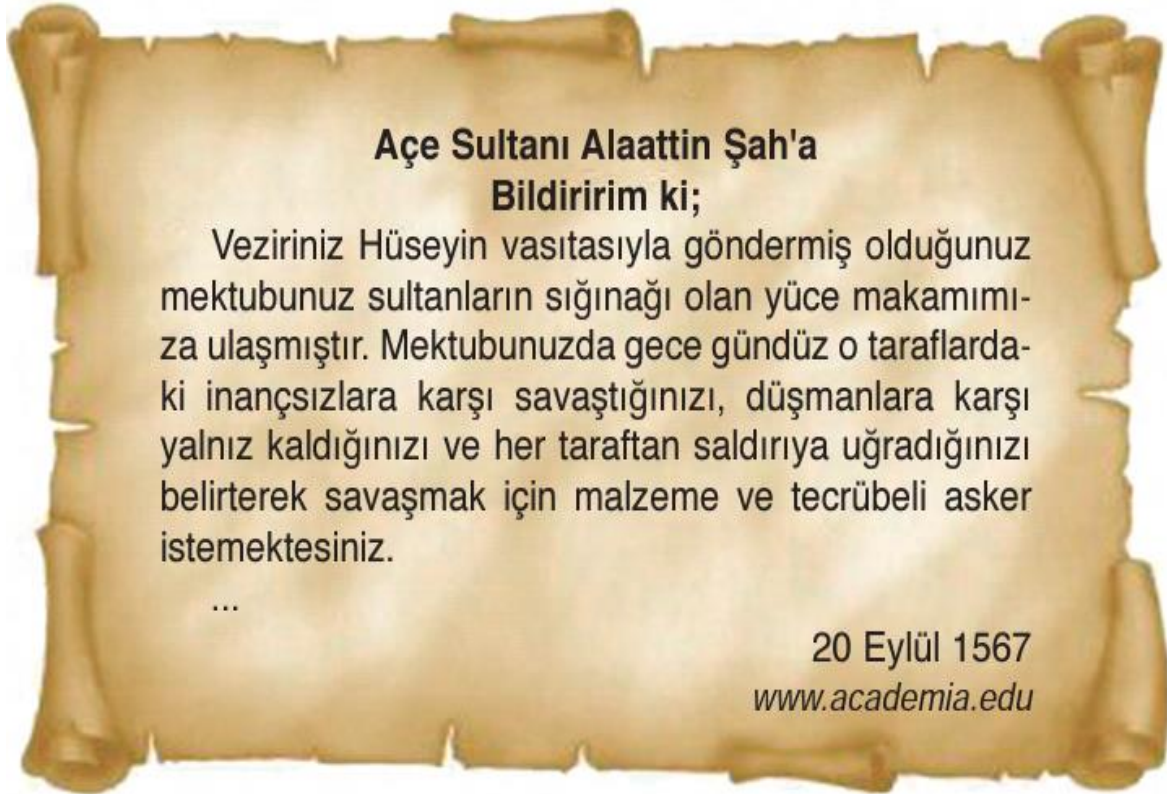
— Ben teşekkür ederim.

Şekil 43. Türkiye 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan 21. edebi ürün. Karabıyık E. Ü. (2014). *İlköğretim 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı*. Ankara: Evren, kaynağından alınmıştır.

Türkiye 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının 150 ve 151. sayfalarında “Türk Toplumunda Kadının Yeri” konusunda kadının toplumdaki yeri ele alınırken biyografi edebi türünün kullanımına başvurulmuştur. Verilen edebi üründe ilk kadın il emniyet müdürü konu edinilmiştir. İlk kadın il emniyet müdürü ile yapılan röportajdan verilen kesitte röportaj yapılan kişiye, kadının toplumdaki konumu hakkında sorulan sorulara verdiği cevaplara yer verilmiştir. Kullanılan edebi ürün konunun akışına uygun olarak verilmiştir. Edebi üründen önce yönlendirme yapılmamıştır. Edebi ürün düzenlenmeden olduğu gibi verilmiştir. Kullanılan edebi ürün görsel materyalle desteklenmiştir. Edebi üründen sonra edebi ürünle ilgili herhangi bir soruya yer verilmemiştir.

Yirmi İkinci Edebi Ürün Mektup

Türkiye 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin yirmi ikincisi kitabın 159. sayfasında “Elektronik Yüzyıl” ünitesinin “Belgelerin Dili” konusunda mektup türünde kullanılmıştır.

Şekil 44. Türkiye 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan 22. edebi ürün. Karabıyık E. Ü. (2014). *İlköğretim 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı*. Ankara: Evren, kaynağından alınmıştır.

Türkiye 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının 159. sayfasında “Belgelerin Dili” konusunda geçmişten günümüze kalan ve özellikle sosyal bilim disiplinleri ile ilgili belgeler ele alınırken mektup edebi türünün kullanımına başvurulmuştur. Konuşan Belgeler bölümünde “Açe Sultanı Alaattin Şah’a Bildiririm ki” başlığı ile verilen edebi üründe 20 Eylül 1567’de Osmanlı padişahı II. Selim’in Açe Sultanı Alaattin Şah’a gönderdiği mektuba yer verilmiştir. Verilen edebi ürün kesitinde Açe Sultanı Alaattin Şah’ın Osmanlı Devletinden talep ettiği yardıma Osmanlı padişahı II. Selim tarafından verilen cevap yer almaktadır. Kullanılan edebi ürün konunun akışına uygun olarak verilmiştir. Edebi üründen önce yönlendirme yapılmamıştır. Edebi ürün düzenlenmeden olduğu gibi verilmiştir. Kullanılan edebi ürün görsel materyalle desteklenmemiştir. Edebi üründen sonra edebi ürünle ilgili bir soruya yer verilmiştir.

Yedinci Sınıf

Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünler aşağıda tablo 25’te ki gibi gösterilebilir.

Tablo 25

Türkiye 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan Edebi Ürünler

Adet	Sayfa No	Ünite	Konu	Tür
1.	14	İletişim ve İnsan İlişkileri	İletişim Bir Sanattır	Atasözü
2.	15	İletişim ve İnsan İlişkileri	İletişim Bir Sanattır	Atasözü
3.	17	İletişim ve İnsan İlişkileri	İletişim Bir Sanattır	Atasözü
4.	19	İletişim ve İnsan İlişkileri	İletişim Bir Sanattır	Şiir
5.	29	İletişim ve İnsan İlişkileri	Herkesi Ayrı Ayrı Dinlemekten Zevk Alırım	Anı
6.	60	Türk Tarihinde Yolculuk	Türklerin Yeni Yurdu Anadolu	Seyahatname
7.	60	Türk Tarihinde Yolculuk	Türklerin Yeni Yurdu Anadolu	Seyahatname
8.	61	Türk Tarihinde Yolculuk	Türklerin Yeni Yurdu Anadolu	Seyahatname
9.	61	Türk Tarihinde Yolculuk	Türklerin Yeni Yurdu Anadolu	Seyahatname
10.	65	Türk Tarihinde Yolculuk	Beylikten Devlete Osmanlı'nın Kuruluşu	Seyahatname
11.	76	Türk Tarihinde Yolculuk	Farklılıklara Rağmen	Seyahatname
12.	77	Türk Tarihinde Yolculuk	Farklılıklara Rağmen	Mektup
13.	86	Türk Tarihinde Yolculuk	Seyyahların Dilinden Osmanlı Kültürü	Seyahatname
14.	87	Türk Tarihinde Yolculuk	Seyyahların Dilinden Osmanlı Kültürü	Seyahatname
15.	87	Türk Tarihinde Yolculuk	Seyyahların Dilinden Osmanlı Kültürü	Seyahatname
16.	87	Türk Tarihinde Yolculuk	Seyyahların Dilinden Osmanlı Kültürü	Seyahatname
17.	88	Türk Tarihinde Yolculuk	Seyyahların Dilinden Osmanlı Kültürü	Seyahatname
18.	88	Türk Tarihinde Yolculuk	Seyyahların Dilinden Osmanlı Kültürü	Seyahatname
19.	88	Türk Tarihinde Yolculuk	Seyyahların Dilinden Osmanlı Kültürü	Seyahatname
20.	89	Türk Tarihinde Yolculuk	Seyyahların Dilinden Osmanlı Kültürü	Seyahatname
21.	89	Türk Tarihinde Yolculuk	Seyyahların Dilinden Osmanlı Kültürü	Seyahatname
22.	89	Türk Tarihinde Yolculuk	Seyyahların Dilinden Osmanlı Kültürü	Seyahatname
23.	91	Türk Tarihinde Yolculuk	Yeni Kurumlarla Değişen Toplum Hayatı	Anı
24.	105	Zaman İçinde Bilim	Türk ve İslam Devletlerinde Yetişen Bilginler	Biyografi
25.	105	Zaman İçinde Bilim	Türk ve İslam Devletlerinde Yetişen Bilginler	Biyografi
26.	105	Zaman İçinde Bilim	Türk ve İslam Devletlerinde Yetişen Bilginler	Biyografi
27.	106	Zaman İçinde Bilim	Türk ve İslam Devletlerinde Yetişen Bilginler	Biyografi
28.	106	Zaman İçinde Bilim	Türk ve İslam Devletlerinde Yetişen Bilginler	Biyografi
29.	106	Zaman İçinde Bilim	Türk ve İslam Devletlerinde Yetişen Bilginler	Biyografi
30.	106	Zaman İçinde Bilim	Türk ve İslam Devletlerinde Yetişen Bilginler	Biyografi
31.	112	Zaman İçinde Bilim	Düşünce Özgürlüğü ve Bilim	Biyografi
32.	113	Zaman İçinde Bilim	Düşünce Özgürlüğü ve Bilim	Biyografi
33.	118	Ekonomi ve Sosyal Hayat	Toprağın Gücü	Şiir
34.	123	Ekonomi ve Sosyal Hayat	Devletler Gelişiyor	Seyahatname
35.	127	Ekonomi ve Sosyal Hayat	İnsan Gücünden Makinaya	Deyim

36.	132	Ekonomi ve Sosyal Hayat	İnsan Gücünden Makinaya	Nutuk
37.	137	Ekonomi ve Sosyal Hayat	Nasıl Eğitim Gördüler	Nutuk
38.	146	Yaşayan Demokrasi	Kurultaydan Meclise	Nutuk
39.	172	Ülkeler Arası Köprüler	Bir Dünya Savaşı	Şiir
40.	174	Ülkeler Arası Köprüler	Bir Dünya Savaşı	Anı
41.	184	Ülkeler Arası Köprüler	İnsanlığın Sorumluluğu	Anı

Tablo 25’te görüldüğü üzere Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında 41 defa edebi ürünlerin kullanımına başvurulmuştur.

Başvurulan bu edebi ürünlerin türlere göre dağılımı; seyahatname 17, biyografi 9, anı 4, şiir, nutuk ve atasözü 3, mektup ve deyim 1 şeklindedir.

Seyahatnamelerin 16’sı “Türk Tarihinde Yolculuk” ünitesinin “Türklerin Yeni Yurdu Anadolu”, “Farklılıklara Rağmen” ve “Seyyahların Dilinden Osmanlı Kültürü” konularında, diğer geri kalan biri “Ekonomi ve Sosyal Hayat” ünitesinin “Devletler Gelişiyor” konusunda kullanılmıştır.

Biyografilerin yedisi “Zaman İçinde Bilim” ünitesinin “Türk ve İslam Devletlerinde Yetişen Bilginler” konusunda ve ikisi aynı ünitenin “Düşünce Özgürlüğü ve Bilim” konusunda kullanılmıştır.

Anılardan birincisi “İletişim ve İnsan İlişkileri” ünitesinin “Herkesi Ayrı Ayrı Dinlemekten Zevk Alırım” konusunda, ikincisi “Türk Tarihinde Yolculuk” ünitesinin “Yeni Kurumlarla Değişen Toplum Hayatı” konusunda, üçüncü ve dördüncüsü “Ülkeler Arası Köprüler” ünitesinin “Bir Dünya Savaşı” ve “İnsanlığın Sorumluluğu” konularında kullanılmıştır.

Şiirlerden birincisi “İletişim ve İnsan İlişkileri” ünitesinin “İletişim Bir Sanattır” konusunda ikincisi “Ekonomi ve Sosyal Hayat” ünitesinin “Toprağın Gücü” konusunda ve üçüncüsü “Ülkeler Arası Köprüler” ünitesinin “Bir Dünya Savaşı” konusunda kullanılmıştır.

Atasözlerin üçü “İletişim ve İnsan İlişkileri” ünitesinin “İletişim Bir Sanattır” konusunda kullanılmıştır.

Nutuklardan birincisi “Ekonomi ve Sosyal Hayat” ünitesinin İnsan Gücünden Makinaya” konusunda, ikincisi “Ekonomi ve Sosyal Hayat” ünitesinin “Nasıl Eğitim Gördüler” konusunda ve üçüncüsü “Yaşayan Demokrasi” ünitesinin “Kurultaydan Meclise” konusunda kullanılmıştır.

Mektup, “Türk Tarihinde Yolculuk” ünitesinin “Farklılıklara Rağmen” konusunda kullanılmıştır.

Deyim, “Ekonomi ve Sosyal Hayat” ünitesinin “İnsan Gücünden Makinaya” konusunda kullanılmıştır.

7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında edebi ürünlerin en çok kullanıldığı ünite on sekiz edebi ürün ile “Türk Tarihinde Yolculuk” ünitesi olurken en az kullanıldığı ünite bir edebi ürün ile “Yaşayan Demokrasi” olmuştur.

Edebi ürünlerin en çok kullanıldığı konu on edebi ürün ile “Seyyahların Dilinden Osmanlı Kültürü” konusu olurken en az kullanıldığı konular; “İnsanlığın Sorumluluğu”, “Nasıl Eğitim Gördüler”, “Devletler Gelişiyor”, “Toprağın Gücü”, “Kurultaydan Meclise”, “Yeni Kurumlarla Değişen Toplum Hayatı”, “Beylikten Devlete Osmanlının Kuruluşu” ve “Herkesi Ayrı Ayrı Dinlemekten Zevk Alırım” olmuştur.

Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin çeşitli açılardan frekans ve yüzde dağılımları aşağıda verilmiştir.

Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin ünitelere göre frekans ve yüzde dağılımları aşağıda tablo 26’da gösterilmiştir.

Tablo 26

Türkiye 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan Edebi Ürünlerin Ünitelere Göre Frekans (f) ve Yüzde (%) Dağılımları

Adet	Ünite	f	%
1.	İletişim ve insan ilişkileri	5	12,1
2.	Ülkemizde Nüfus	0	0
3.	Türk Tarihine Yolculuk	18	43,9
4.	Zaman İçinde Bilim	9	21,9
5.	Ekonomi ve Sosyal Hayat	5	12,1
6.	Yaşayan Demokrasi	1	2,4
7.	Ülkeler Arası Köprüler	3	7,3
Toplam		41	100

Tablo 26’da Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin ünitelere göre dağılım oranında görüldüğü üzere yedi ünitenin altısında edebi ürünlerin kullanımına başvurulmuştur. Diğer bir ifade ile Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında edebi ürünlerin kullanıldığı ünitelerin toplam üniteler içindeki oranı % 85,7’dir. Edebi ürünlerin kullanılmadığı tek ünite “Ülkemizde Nüfus” ünitesidir. Kullanılan edebi ürünlerin ünitelere göre yüzdelikleri “İletişim ve insan ilişkileri” % 12,1 “Ülkemizde Nüfus” % 0, “Türk Tarihine Yolculuk” % 43,9, “Zaman İçinde Bilim” % 21,9, “Ekonomi ve Sosyal Hayat” % 12,1, “Yaşayan Demokrasi” % 2,4, ve “Ülkeler Arası Köprüler” % 7,3 şeklindedir.

Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin ünitelere göre frekans ve yüzde dağılımları aşağıda tablo 27’de gösterilmiştir.

Tablo 27

Türkiye 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan Edebi Ürünlerin Konulara Göre Frekans (f) ve Yüzde (%) Dağılımları

Adet	Konu	f	%
1.	İletişim Bir Sanattır	4	9,7
2.	Bir Tuşla Dünya Evimize Geldi	0	0
3.	Özgür Basın Demokrasinin Temelidir	0	0
4.	Herkesi Ayrı Ayrı Dinlemekten Zevk Alırım	1	2,4
5.	Yaşadığımız Yerler	0	0
6.	Türkiye Nüfusunun Özellikleri	0	0
7.	Göçün Neden ve Sonuçları	0	0
8.	Eğitim ve Çalışma Hakkı	0	0
9.	Yerleşme ve Seyahat Özgürlüğü	0	0
10.	Türklerin Yeni Yurdu Anadolu	4	9,7
11.	Beylikten Devlete Osmanlı'nın Kuruluşu	1	2,4
12.	Karaların ve Denizlerin Hâkimi Osmanlı	0	0
13.	Farklılıklara Rağmen	2	4,8
14.	Gez Dünyayı Gör Konya'yı	0	0
15.	Nasıl Etkiledik, Etkilendik	0	0
16.	Seyyahların Dilinden Osmanlı Kültürü	10	24,3
17.	Yeni Kurumlarla Değişen Toplum Hayatı	1	2,4
18.	Her Bilimsel Buluş Yeni Bir Başarıdır	0	0
19.	Söz Uçar Yazı Kalır	0	0
20.	Türk ve İslam Devletlerinde Yetişen Bilginler	7	17
21.	Bilimsel Birikim Nasıl Oluşturdu?	0	0
22.	Düşünce Özgürlüğü ve Bilim	2	4,8
23.	Toprağın Gücü	1	2,4
24.	Devletler Gelişiyor	1	2,4
25.	İnsan Gücünden Makinaya	2	4,8
26.	Sosyal Yaşamda Vakıflar	0	0
27.	Nasıl Eğitim Gördüler	1	2,4
28.	Mesleğimi Nasıl Seçmeliyim	0	0
29.	Kurultaydan Meclise	1	2,4
30.	Yönetimin Özü	0	0
31.	Kuvvetler Ayrılığı	0	0
32.	Kamuoyu ve Basın	0	0
33.	Örnek Yurttaş	0	0
34.	Bir Dünya Savaşı	2	4,8
35.	Küresel Sorunlara Küresel Çözümler	0	0
36.	İnsanlığın Sorumluluğu	1	2,4
Toplam		41	100

Tablo 27’de Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin konulara göre dağılım oranında görüldüğü üzere 36 konunun 16’sinde edebi ürünlerin kullanımına başvurulmuştur. Diğer bir ifade ile İran 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında edebi ürünlerin konulara göre kullanım oranı % 44,4’tür.

Edebi ürün kullanılan konuların yüzdeleri; “İletişim Bir Sanattır” % 9,7, “Herkesi Ayrı Ayrı Dinlemekten Zevk Alırım” % 2,4, “Türklerin Yeni Yurdu Anadolu” % 9,7, “Beylikten Devlete Osmanlı’nın Kuruluşu” % 2,4, “Farklılıklara Rağmen” % 4,8, “Seyyahların Dilinden Osmanlı Kültürü” % 24,3, “Yeni Kurumlarla Değişen Toplum Hayatı” % 2,4, “Türk Ve İslam Devletlerinde Yetişen Bilginler” % 17, “Düşünce Özgürlüğü ve Bilim” % 4,8, “Toprağın Gücü” % 2,4, “Devletler Gelişiyor” % 2,4, “İnsan Gücünden Makinaya” % 4,8, “Nasıl Eğitim Gördüler” % 2,4, “Kurultaydan Meclise” % 2,4, “Bir Dünya Savaşı” % 4,8 ve “İnsanlığın Sorumluluğu” % 2,4 şeklindedir.

Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin çeşitli açılardan frekans dağılımları verildikten sonra aşağıda kullanılan edebi ürünler ele alınmıştır.

Birinci Edebi Ürün Atasözü

Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin birincisi kitabın 14. sayfasında “İletişim ve İnsan İlişkileri” ünitesinin “İletişim Bir Sanattır” konusunda atasözü türünde kullanılmıştır.

İnsanlar Konuşa Konuşa Anlaşırlar

İletişim, bireylerin karşılıklı bilgi, duygu ve düşüncelerini paylaşmasıdır.

Şekil 45. Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan 1. edebi ürün. MEB (2016). *İlköğretim 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı* Ankara: MEB, kaynağından alınmıştır.

Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının 14. sayfasında “İletişim Bir Sanattır” konusunda iletişimin önemini ele alındığı konuda ünite başlığı sonrasında ikinci alt başlık olarak verilen başlıkta atasözü edebi türünün kullanımına başvurulmuştur. İkinci başlık olarak kullanılan atasözü insanlar arası iletişimde konuşmanın önemini ele almaktadır.

“İnsanlar Konuşa Konuşa Anlaşırlar” başlığı şeklinde atasözü kullanılmıştır. Kullanılan edebi ürün konunun akışına uygun olarak verilmiştir. Edebi üründen önce yönlendirme yapılmamıştır. Edebi ürün kısaltılarak verilmiştir. Kullanılan edebi ürün görsel materyal ile desteklenmemiştir. Edebi üründen sonra edebi ürünle ilgili herhangi bir soruya yer verilmemiştir.

İkinci Edebi Ürün Atasözü

Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin ikincisi kitabın 15. sayfasında “İletişim ve İnsan İlişkileri” ünitesinin “İletişim Bir Sanattır” konusunda atasözü türünde kullanılmıştır.

 **Sizce “Tatlı dil yılanı deliğinden çıkarır.” atasö-
zünün bu söylediklerimizle ilişkisi var mıdır?
Açıklayınız.**

Şekil 46. Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan 2. edebi ürün. MEB (2016). İlköğretim 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı Ankara: MEB, kaynağından alınmıştır.

Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının 15. sayfasında “İletişim Bir Sanattır” konusunda iletişimin önemi ele alınırken atasözü edebi türünün kullanımına başvurulmuştur. Edebi ürün öğrencilere yöneltilen bir sorunun içinde verilmiştir. Kullanılan edebi ürün insan ilişkilerinde uygun üslup kullanmanın önemini ele almaktadır. “Tatlı dil yılanı deliğinden çıkarır” atasözü kullanılmıştır. Kullanılan edebi ürün konunun akışına uygun olarak verilmiştir. Edebi üründen önce yönlendirme yapılmamıştır. Edebi ürün düzenlenmeden olduğu gibi verilmiştir. Kullanılan edebi ürün görsel materyal ile desteklenmemiştir. Edebi üründen sonra sorunun devamı edebi ürünle ilgili olarak devam ettirilmiştir.

Üçüncü Edebi Ürün Atasözü

Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin üçüncüsü kitabın 17. sayfasında “İletişim ve İnsan İlişkileri” ünitesinin “İletişim Bir Sanattır” konusunda atasözü türünde kullanılmıştır.

“Öfkeyle kalkan zararlar oturur (Türk Atasözü).” atasözüyle anlatılmak istenen nedir?

Şekil 47. Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan 3. edebi ürün. MEB (2016). *İlköğretim 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı* Ankara: MEB, kaynağından alınmıştır. Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının 17. sayfasında “İletişim Bir Sanattır” konusunda iletişimin önemi ele alınırken atasözü edebi türünün kullanımına başvurulmuştur. Edebi ürün öğrencilere yöneltilen bir sorunun içinde verilmiştir. Kullanılan edebi ürün insan ilişkilerinde uygun davranış sergilemenin önemini ele almaktadır. “Öfkeyle kalkan zararlar oturur” Türk atasözü kullanılmıştır. Kullanılan edebi ürün konunun akışına uygun olarak verilmiştir. Edebi üründen önce yönlendirme yapılmamıştır. Edebi ürün düzenlenmeden olduğu gibi verilmiştir. Kullanılan edebi ürün görsel materyal ile desteklenmemiştir. Edebi üründen sonra sorunun devamı edebi ürünle ilgili olarak devam ettirilmiştir.

Dördüncü Edebi Ürün Şiir

Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin dördüncüsü kitabın 19. sayfasında “İletişim ve İnsan İlişkileri” ünitesinin “İletişim Bir Sanattır” konusunda şiir türünde kullanılmıştır.

Selam Ver

Yola çıkınca her sabah,
Bulutlara selam ver.
Taşlara, kuşlara,
Atlara, otlara
İnsanlara selam ver.
Ne görürsen selam ver.
Sonra çıkarıp cebinden aynanı bir selam da kendine ver.
Hatırın kalmasın el gün yanında, ...

Üstün Dökmen

Doğan Cüceloğlu, *Yeniden İnsan İnsana*, s. 11.

Şekil 48. Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan 4. edebi ürün. MEB (2016). *İlköğretim 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı* Ankara: MEB, kaynağından alınmıştır. Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının 19. sayfasında “İletişim Bir Sanattır” konusunda etkili bir iletişim için dikkat edilmesi gereken hususlar ele alınırken şiir edebi türünün kullanımına başvurulmuştur. “Selam Ver” başlığı ile verilen şiirde insanın çevresiyle barışık bir iletişim kurması üzerine durulmuştur. Kullanılan edebi ürün konunun akışına uygun olarak verilmiştir. Edebi üründen önce yönlendirme yapılmıştır. Edebi ürün düzenlenmeden olduğu gibi verilmiştir. Kullanılan edebi ürün görsel materyal ile desteklenmemiştir. Edebi üründen sonra edebi ürünle ilgili bir kaç soruya yer verilmiştir.

Beşinci Edebi Ürün Anı

Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin beşincisi kitabın 29. sayfasında “İletişim ve İnsan İlişkileri” ünitesinin “Herkesi Ayrı Ayrı Dinlemekten Zevk Alırım” konusunda anı türünde kullanılmıştır.

Anadolu Ajansı Adını Arıyor

“Yunus Nadi ve arkadaşlarının Mart 31, Geyve'deki dördüncü günleridir. Bekledikleri Halide Edip Hanım kafilesi de bir önceki gün akşamüstü Geyve'ye gelmişti. Birlikte Ankara'ya gidecekler... 'Halide Edip Hanım ile ancak Akhisar istasyonundaki bir mola sırasında ayaküstü biraz görüşebildim.'

Bu konuşma sırasında Halide Edip, Anadolu'nun haklı davasını bütün dünyaya anlatabilmek amacıyla 'bir ajans teşkilatı' kurma önerisinde bulunur.

... 'Gider gitmez bir haber ajansı kuralım, ajans yoluyla içeriye ve dışarıya haber iletiriz... Hatta isterseniz adını burada koyuverelim: Mesela Türk Ajansı, mesela Ankara Ajansı, mesela Anadolu Ajansı... Daha da bulunabilir.'

- Bana (Anadolu Ajansı) en iyi isim gibi görünüyor.

- Bana da öyle. Değil mi? Çünkü kendini mümkünse bütün vatanı kurtaracak olan Anadolu'dur.

Geyve'de buluşan iki katile, kuşluk vakti yollarına devam eder.

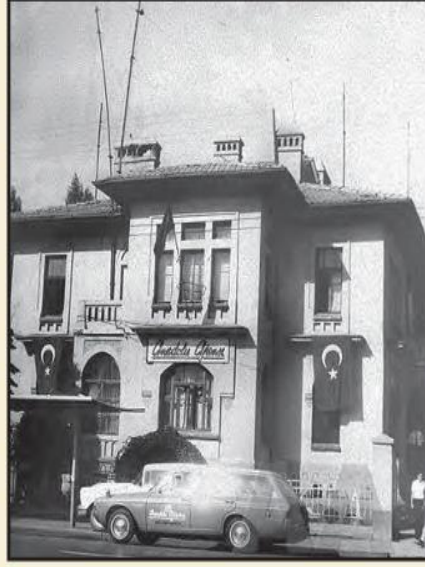
Geyve - Akhisar (şimdiki adıyla Pamukova) istasyonundaki mola sırasında; "millici" iki aydın, Millî Mücadele'nin sesini dört bir yana duyurabilmenin heyecanı içindedir.

Yunus Nadi, Halide Edip ile istasyondaki mola sırasında aralarında geçen konuşmayı şöyle anlatır: '... kararımızı vermiş olalım: Anadolu Ajansı...'

'Evet, Anadolu Ajansı hanımefendi...'

Ulusal Kurtuluş Savaşı sırasında yerel basına gösterilen ilgiyle birlikte, uluslararası boyutta haber akışı sağlamak isteyen Atatürk'ün teşvikiyle 6 Nisan 1920 tarihinde kurulan Anadolu Ajansı, devletin bütçe olanaklarından yararlanan bir kuruluştur. Kuruluş amacı, bir yandan Kurtuluş Savaşı'yla ilgili gelişmeleri halka duyurmak, diğer yandan savaşın gidişatını olumsuz yönde etkileyebilecek kışkırtmaları engellemektir. Ajans, bu dönemde, yerli ve yabancı kamuoyunun duyduğu haber ihtiyacını son derece kısıtlı olanaklarına karşın başarı ile sundu.

Safa Tekeli, Atatürk ve Anadolu Ajansı, s. 21-22. (Düzenlenmiştir.)

Şekil 49. Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan 5. edebi ürün. MEB (2016). *İlköğretim 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı* Ankara: MEB, kaynağından alınmıştır.

Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının 29. sayfasında “Herkesi Ayrı Ayrı Dinlemekten Zevk Alırım” konusunda “Türkiye’nin İlk Haber Ajansı Nasıl Kuruldu?”

başlığı altında anı edebi türünün kullanımına başvurulmuştur. “Anadolu Ajansı Adını Arıyor” başlığı ile verilen edebi üründe Anadolu Ajansı’nın adını alma anısına yer verilmiştir. Kullanılan edebi ürün konunun akışına uygun olarak verilmiştir. Edebi üründen önce yönlendirme yapılarak bir soruya yer verilmiştir. Edebi ürün düzenlenmeden olduğu gibi verilmiştir. Kullanılan edebi ürün görsel materyal ile desteklenmiştir. Edebi üründen sonra edebi ürünle ilgili herhangi bir soruya yer verilmemiştir.

Altıncı, Yedinci, Sekizinci ve Dokuzuncu Edebi Ürünler Seyahatname

Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin altıncı, yedinci, sekizinci ve dokuzuncusu kitabın 60 ve 61. sayfalarında “Türk Tarihinde Yolculuk” ünitesinin “Türklerin Yeni Yurdu Anadolu” konusunda seyahatname türünde kullanılmıştır.

Siyasi Birlikten Yeniden Beyliklere

Kösedağ Savaşı'ndan sonra Anadolu'nun büyük bölümü Moğol hakimiyetine girdi. Türkler, Türkiye Selçuklu Devleti'nin zayıflaması ve yıkılması sürecinde beylikler kurarak bağımsızlıklarını korumaya çalıştılar. Böylece Anadolu'da siyasi birlik parçalandı; yeniden beylikler dönemi başladı. Bu beylikler, özellikle Anadolu'nun batısında Moğol baskısından uzak Bizans İmparatorluğu sınırında kuruldu. Kısa sürede Bizans'a ait toprakları fetheden Türk beylikleri Marmara ve Ege Denizi'ne ulaştılar. Böylece Anadolu'nun tamamına yakını Türk hakimiyeti altına girdi. Beylikler Anadolu'da düzen ve asayiş yeniden sağladılar.

Anadolu beyliklerinin hangileri olduğunu Anadolu'nun Türk yurdu olması için yaptıklarını öğrenelim.

Aydınolu Ömer Bey; cömert, dindar, gaza ve feth yapan bir kahramandır. Gaza için hazırladığı donanma ile Bizans'ın başkenti İstanbul'a kadar akınlar yapar, elde ettiği ganimeti Müslümanlara dağıtırdı.

İbni Battuta, Büyük Dünya Seyahatnamesi, s.221.

Konya Beyşehir'deki Eşrefioğlu Camii, Anadolu'daki aşşap dî-rektil camilerin en büyüğüdür. Çini mozaik ile kaplı minaresi ve çeviz ağacından minberi ustalık eseridir.

Karamanoğlu Beyi Mehmet Bey, Konya'ya hakim olduktan sonra bir ferman yayınladı. Yayınladığı fermana göre 'Bundan sonra hiç kimse, divanda (devlet dairesi), dergâhta (saray), bargâhta (resmi toplantı), mecliste (ejlence yeri) ve meydanda (çarşı, pazar) Türkçe'den başka dil konuşmayacak'.

Salim Koca, Diyar-ı Rûm'un (Roma Ülkesi-Anadolu) 'Türkiye' Hâline Gelmesinde Türk Kültürünün Rolü' s.39.

Mehmet Bey neden böyle bir ferman yayınlamış olabilir?

Isparta Eşiridîr'deki Dündar Bey Medresesi iki katlıdır. Ortada avlu yer alır. Medresenin kapısı geometrik şekillerle süslenmiştir.

Kastamonu'da, Anadolu'da gördüğüm zavayelerin en büyüklerinden birine rastladım. Burada büyük bir misafirhane ve bir hamam yapılarak bu güzergâhtan gelip geçen yolcuların hiçbir ücret ödemedi ihtiyaçlarını karşılaması sağlanmış. Uzak ülkelerden gelenlere elbise ve para, yiyecek et, pirinç, yağ ve helva verilmiş.

İbni Battuta, Büyük Dünya Seyahatnamesi, s.234.

Çivisiz camii 650 yıldır ayakta

Çivisiz Camii, Kastamonu'da bulunan ve 1366'da inşa edilen bir camidir. Caminin çatısı çivisizdir ve 650 yıldır ayakta durmaktadır. Caminin minaresi, 1366'da inşa edilmiştir.

Ladik (Denizli), Anadolu'daki en güzel ve en büyük şehirlerden biridir. Burada Cuma namazı kılınan yedi cami, rengarenk bağ ve bahçeler, akarsular vardır. Şehirdeki çarşıların güzelliğini tarif etmeye kaleminin gücü yetmez. Burada dokunan altın işlemeli pamuklu kumaşların dünyada bir eşi daha yoktur.

Sultan'ın kapısından zengin olsun fakir olsun hiç kimsenin çevrimedğini gördüm. Bayram günü yemekler hazırlandı. İlim ve din adamlarına, fakirlere sofralar kuruldu.

İbni Battuta, Büyük Dünya Seyahatnamesi, s.207.

Adana Ulu Camii duvarları siyah beyaz mermer taşlarla örülmüştür. Medrese, türbe, imaret, dergâh, mektep gibi yapıları da içeren Ramazanoğlu Külliyesi'nin bir parçasıdır.

Anadolu beylikleri arasında Osmanlı Beyliği zamanı içinde bu beylikleri hakimiyeti altına alarak 600 yıldan fazla devam eden büyük bir devlet kurmayı başaracaktır.

Beylikler Dönemi'nde Anadolu'nun sosyal, ekonomik ve kültürel yaşamı ile ilgili neler söyleyebilirsiniz?

Neler Öğrendik? Türkler yaşamak için elverişli bir yer olan Anadolu'ya XI. yüzyıldan itibaren yerleşmeye başladılar. Malazgirt ve Mıyokafalon Zaferteleri ile Anadolu kalıcı yurt haline geldi. Buraya yerleşen Türk boyları devlet ve beylikler kurdular. Bu devlet ve beylikler Anadolu'yu Haplı Seferteleri gibi saldırılardan korudular. İmar faaliyetleri ile de birçok eser yaptılar.

1071 Malazgirt Zafertesi **1075 Türkiye Selçuklu Devleti'nin kuruluşu** **1176 Mıyokafalon Zafertesi** **1243 Kösedağ Savaşı** **1308 Türkiye Selçuklu Devleti'nin yıkılışı**

Şekil 50. Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan 6. 7. 8. ve 9. edebi ürünler. MEB (2016). İlköğretim 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı Ankara: MEB, kaynağından alınmıştır.

Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının 60 ve 61. sayfalarında “Türk Tarihinde Yolculuk” konusunda “Siyasi Birlikten Yeniden Beyliklere” başlığı altında 4 adet seyahatname edebi türünün kullanımına başvurulmuştur. Edebi ürünlerin kullanımına geçilmeden önce edebi ürünlerin hepsini kapsayan bir yönlendirme yapılmıştır. Edebi ürünlerin kullanımından sonra edebi ürünlerin hepsini kapsayan bir soruya yer verilmiştir.

Kitabın 60. sayfasında Türkiye Selçuklu devletinin zayıflamasıyla Anadolu’da yeniden kurulan beylikler ele alınırken kullanılan edebi ürünlerin birincisi İbni Battuta’nın “Büyük Dünya Seyahatnamesi” isimli eserinden alınmış seyahatnamedir. Kullanılan edebi üründe Aydınoglu Ömer Bey hakkında bilgilere yer verilmiştir. Kullanılan edebi ürün konunun akışına uygun olarak verilmiştir. Edebi üründen önce yönlendirme yapılmıştır. Edebi ürün düzenlenmeden olduğu gibi verilmiştir. Kullanılan edebi ürün görsel materyal ile desteklenmiştir. Edebi üründen sonra edebi ürünle ilgili herhangi bir soruya yer verilmemiştir.

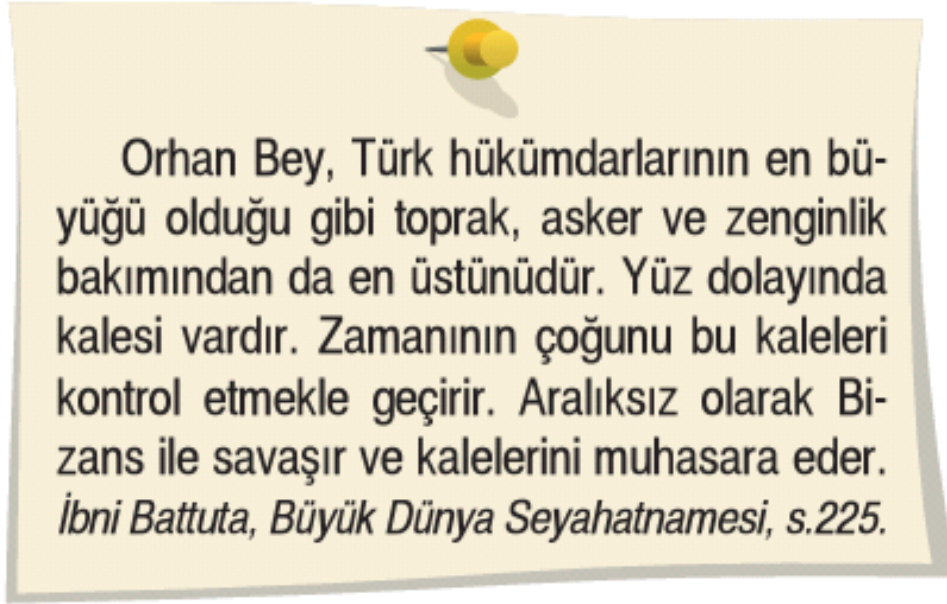
Kitabın 60. sayfasında Türkiye Selçuklu devletinin zayıflamasıyla Anadolu’da yeniden kurulan beylikler ele alınırken kullanılan edebi ürünlerin ikincisi Salim Koca’nın “Diyarı Rum’un Türkiye Haline Gelmesinde Türk Kültürünün Rolü” isimli eserinden alınmış seyahatname türüdür. Kullanılan edebi üründe Karamanoğlu Mehmet Beyin yayınladığı bir Fermana yer verilmiştir. Ferman, Türkçenin kullanımı ile ilgili verilmiştir. Kullanılan edebi ürün konunun akışına uygun olarak verilmiştir. Edebi üründen önce yönlendirme yapılmıştır. Edebi ürün düzenlenmeden olduğu gibi verilmiş ancak bazı sözcüklerin yanında parantez içinde günümüz Türkçesinde kelimenin karşılığı verilmiştir. Kullanılan edebi ürün görsel materyal ile desteklenmiştir. Edebi üründen sonra edebi ürünle ilgili bir soruya yer verilmiştir.

Kitabın 61. sayfasında Türkiye Selçuklu devletinin zayıflamasıyla Anadolu’da yeniden kurulan beylikler ele alınırken kullanılan edebi ürünlerin üçüncüsü İbni Battuta’nın “Büyük Dünya Seyahatnamesi” isimli eserinden alınmış seyahatnamedir. Kullanılan edebi üründe seyyahın Kastamonu ilinde rastladığı bir durum ele alınmıştır. Edebi üründe seyyahın rastladığı bir zaviyedeki işleyiş hakkındaki bilgilere yer verilmiştir. Kullanılan edebi ürün konunun akışına uygun olarak verilmiştir. Edebi üründen önce yönlendirme yapılmıştır. Edebi ürün düzenlenmeden olduğu gibi verilmiştir. Kullanılan edebi ürün görsel materyal ile desteklenmiştir. Edebi üründen sonra edebi ürünle ilgili herhangi bir soruya yer verilmemiştir.

Kitabın 61. sayfasında Türkiye Selçuklu devletinin zayıflamasıyla Anadolu’da yeniden kurulan beylikler ele alınırken kullanılan edebi ürünlerin dördüncüsü de İbni Battuta’nın “Büyük Dünya Seyahatnamesi” isimli eserinden alınmış seyahatnamedir. Kullanılan edebi üründe Ladik (Denizli) ili hakkında bilgiler verilmiştir. Ladik ilinin maddi ve manevi kültür öğeleri ele alınmıştır. Kullanılan edebi ürün konunun akışına uygun olarak verilmiştir. Edebi üründen önce yönlendirme yapılmıştır. Edebi ürün düzenlenmeden olduğu gibi verilmiştir. Kullanılan edebi ürün görsel materyal ile desteklenmiştir. Edebi üründen sonra edebi ürünle ilgili herhangi bir soruya yer verilmemiştir.

Onuncu Edebi Ürün Seyahatname

Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin onuncusu kitabın 65. sayfasında “Türk Tarihinde Yolculuk” ünitesinin “Beylikten Devlete Osmanlının Kuruluşu” konusunda seyahatname türünde kullanılmıştır.

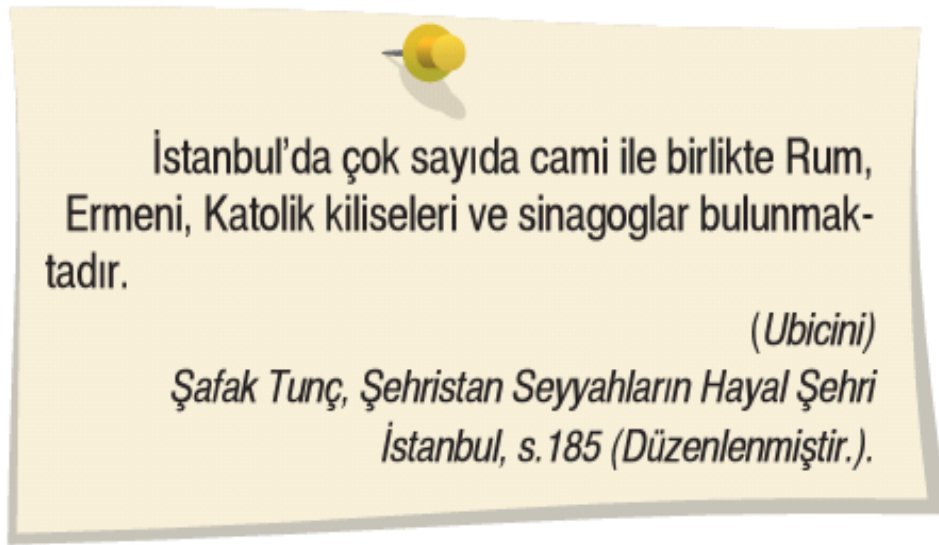
Şekil 51. Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan 10. edebi ürün. MEB (2016). *İlköğretim 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı* Ankara: MEB, kaynağından alınmıştır.

Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının 65. sayfasında “Beylikten Devlete Osmanlının Kuruluşu” konusunda “Anadolu’dan Rumeli’ye Geçiş” başlığı altında seyahatname edebi türünün kullanımına başvurulmuştur. Edebi ürün İbni Battuta’nın “Büyük Dünya Seyahatnamesi” isimli eserinden alınmıştır. Seyahatnamede Osmanlı Devleti padişahlarından Orhan Bey konu edinmiştir. Kullanılan edebi ürün konunun akışına uygun olarak verilmiştir. Edebi üründen önce yönlendirme yapılmıştır. Edebi ürün

düzenlenmeden olduğu gibi verilmiştir. Kullanılan edebi ürün görsel materyal ile desteklenmemiştir. Edebi üründen sonra edebi ürünle ilgili herhangi bir soruya yer verilmemiştir.

On Birinci Edebi Ürün Seyahatname

Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin on birincisi kitabın 76. sayfasında “Türk Tarihinde Yolculuk” ünitesinin “Farklılıklara Rağmen” konusunda seyahatname türünde kullanılmıştır.

Şekil 52. Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan 11. edebi ürün. MEB (2016). *İlköğretim 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı* Ankara: MEB, kaynağından alınmıştır. Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının 76. sayfasında “Farklılıklara Rağmen” konusunun girişinde seyahatname edebi türünün kullanımına başvurulmuştur. Edebi ürün Şafak Tunç’un “Şehristan Seyyahların Hayal Şehri İstanbul” isimli eserinden alınmıştır. Seyahatnamede Osmanlı Devleti döneminde İstanbul’da farklı inançlara ait ibadet yerlerini konu edinmiştir. Kullanılan edebi ürün konunun akışına uygun olarak verilmiştir. Edebi üründen önce yönlendirme yapılmamıştır. Edebi ürün düzenlenerek verilmiştir. Kullanılan edebi ürün görsel materyal ile desteklenmemiştir. Edebi üründen sonra edebi ürünle ilgili herhangi bir soruya yer verilmemiştir.

On İkinci Edebi Ürün Mektup

Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin on ikincisi kitabın 77. sayfasında “Türk Tarihinde Yolculuk” ünitesinin “Farklılıklara Rağmen” konusunda mektup türünde kullanılmıştır.

Fatih Sultan Mehmet’in Bosna Fermanı

Ben Fatih Sultan Han, bütün dünyaya ilan ediyorum ki; kendilerine bu padişah fermanı verilen Bosnalı Fransiskanlar himayem altındadır ve emrediyorum:

Hiç kimse ne bu adı geçen insanları ne de onların kiliselerini rahatsız etmesin ve zarar vermesin. İmparatorluğumda huzur içerisinde yaşasınlar ve bu göçmen durumuna düşen insanlar özgür ve güvenlik içerisinde yaşasınlar. Devletimdeki tüm memleketlere dönüp korkusuzca kendi manastırlarına yerleşsinler.

Ne padişahlık eşrafından, ne vezirlerden veya memurlardan, ne hizmet-kârlarımdan, ne de ülkemin vatandaşlarından hiç kimse bu insanların onurunu kırmayacak ve onlara zarar vermeyecektir.

Hiç kimse bu insanların hayatlarına, mallarına ve kiliselerine saldırmasın, hor görmesin veya tehlikeye atmasın. Hatta bu insanlar başka ülkelerden devlete birisini getirirse onlar da aynı haklara sahiptir.

Emrime uyararak bana sadık kaldıkları sürece tebaamdan hiç kimse bu fermanı yazılanların aksini yapmayacaktır.

www.turkislam tarihi.nl
(Özetlenmiştir.)

1.22. Fotoğraf: Fatih Sultan Mehmet’in Fermanı

Şekil 53. Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan 12. edebi ürün. MEB (2016). *İlköğretim 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı* Ankara: MEB, kaynağından alınmıştır.

Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının 77. sayfasında “Farklılıklara Rağmen” konusunda mektup edebi türünün kullanımına başvurulmuştur. Edebi ürün Osmanlı Devleti padişahlarından Fatih Sultan Mehmet’in Bosna Fermanından özetlenerek alınmıştır. Fermanı Fatih Sultan Mehmet’in hoşgörüsü ele alınmıştır. Kullanılan edebi ürün konunun akışına uygun olarak verilmiştir. Edebi üründen önce yönlendirme yapılmıştır. Edebi ürün özetlenerek verilmiştir. Kullanılan edebi ürün görsel materyal ile desteklenmiştir. Edebi üründen sonra edebi ürünle ilgili bir soruya yer verilmiştir.

On Üçüncü Edebi Ürün Seyahatname

Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin on üçüncüsü kitabın 86. sayfasında “Türk Tarihinde Yolculuk” ünitesinin “Seyyahların Dilinden Osmanlı Kültürü” konusunda seyahatname türünde kullanılmıştır.

“Bütün odalarda yarım metre kadar yükseklikte bir divan bulunur ve divanın üzerine halı serilir. Bu bir kanepedir. Kanepenin etrafında da duvara yaslanmış iki sıra minder bulunur. Türkler el sanatlarına düşkünlüklerini en çok burada sergilerler. Bunlar genelde sırma işlemeli ya da beyaz saten üzerine altın yaldızlı nakışlıdır. Hiçbir şey bu kadar canlı ve süslü görünmez. Bu kanepeler ayrıca o kadar rahat ki galiba bundan sonra sandalyede oturamayacağım. Tavanlar ise hep ahşaptan ve genellikle kakma işlemeli ya da çiçek figürleriyle boyalıdır. Odalar katlanır kapılarla birçok yere açılıyor ve kapıların ardı dolap görevi görüyor, bunlar bence bizimkilerden daha kullanışlı. Pencereilerin arasında eşyalar için küçük raflar var. Fakat burada en çok hoşuma giden şey odanın ortasındaki mermer fıskiye. Bu fıskiyelelerden dökülen su serinlik veriyor.”

Lady Montagu, *Şark Mektupları*, s. 64-65 (Düzenlenmiştir).

Osmanlı evini gösteren tablo

? Alıntıda anlatılan evin özelliklerinden hangilerini tabloda görüyorsunuz? Böyle bir evde yaşamak ister miydiniz? Neden? Osmanlı evlerini bu şekilde anlatan seyyahlar bu evlerde nasıl misafir edilmiş olabilirler?

Şekil 54. Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan 13. edebi ürün. MEB (2016). *İlköğretim 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı* Ankara: MEB, kaynağından alınmıştır. Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının 86. sayfasında “Seyyahların Dilinden Osmanlı Kültürü” konusunda seyahatname edebi türünün kullanımına başvurulmuştur. Edebi ürün Lady Montagu’nun *Şark Mektupları* isimli eserinden alınmıştır. Edebi ürün Osmanlı evini konu edinmiştir. Osmanlı evinde bulunan öğeleri tasvir etmiştir. Kullanılan edebi ürün konunun akışına uygun olarak verilmiştir. Edebi üründen önce yönlendirme yapılmıştır. Edebi ürün düzenlenerek verilmiştir. Kullanılan edebi ürün görsel materyal ile desteklenmiştir. Edebi üründen sonra edebi ürünle ilgili birkaç soruya yer verilmiştir.

On Dördüncü ve On Beşinci Edebi Ürünler Seyahatname

Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin on dördüncü ve on beşincisi kitabın 87. sayfasında “Türk Tarihinde Yolculuk” ünitesinin “Seyyahların Dilinden Osmanlı Kültürü” konusunda seyahatname türünde kullanılmıştır.

“Türkler arasında yaşayan birinin gözüne çarpan Türklerle ilgili temel özellik, onların konukseverlikleridir. Bunu bulduğum her yerde bir paşadan, dağ başındaki çadırdaki yaşayan yürüğe kadar herkeste gördüm; hem de hiçbir karşılık beklemeden. Hangi dinden hangi milletten olursa olsun ister fakir ister zengin olsun ayırım gözetmeksizin herkesin tek düşüncesi vardı: Yabancıların karnını doyurmak.”

Türkler, C.X, s.395.

Seyyahlara misafir olarak bulundukları evlerde neler ikram edildiği de aşağıdaki alıntı da şöyle anlatılmış:

“Onların en sık yedikleri, pilav adını verdikleri yemektir. Pilav; piliç, koyun, siğir eti yahut sadece bunlardan birisi veya et olmadığı takdirde tereyağı ile pişirilen pirinçtir. Yemek zamanı gelince yere sofra adı verilen deriden yuvarlak bir masa örtüsü yayarlar. Onun üzerine pilav ve eti koyarlar, ekmeği parçalara bölerek dağıtırlar sonra da sofranın etrafına ayaklarını altlarına alarak otururlar ve Bismillah yani ‘Allah’ın adıyla’ diyerek yemeğe başlarlar.”

Jan Thevenot, 1655-1656'da Türkiye, s. 89.

Osmanlı devlet görevlilerini yer sofrasında gösteren minyatür

? Yandaki alıntıda anlatılanlardan hangilerini minyatürde görmektesiniz?

Yemeğin arkasından kahve ikram etmek ve içmek de Türklerin adetlerindendir. Bakalım bununla ilgili seyyahlar neler yazmışlar?

Şekil 55. Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan 14. ve 15. edebi ürünler. MEB (2016). *İlköğretim 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı* Ankara: MEB, kaynağından alınmıştır.

Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının 87. sayfasında “Seyyahların Dilinden Osmanlı Kültürü” konusunda 2 adet seyahatname edebi türünün kullanımına başvurulmuştur. Edebi ürünlerin birincisi Türkler isimli eserden alınmıştır. Seyahatname, Türk misafirperverliğini konu edinmiştir. Verilen edebi üründe toplumun her kesiminden insanların misafirlere (yabancılara) bakış açısına değinilmiştir. Kullanılan edebi ürün konunun akışına uygun olarak verilmiştir. Edebi üründen önce yönlendirme yapılmıştır. Edebi ürün düzenlenmeden olduğu gibi verilmiştir. Kullanılan edebi ürün görsel materyal ile desteklenmemiştir. Edebi üründen sonra edebi ürünle ilgili herhangi bir soruya yer verilmemiştir.

Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının 87. sayfasında “Seyyahların Dilinden Osmanlı Kültürü” konusunda kullanılan ikinci edebi ürün Jan Thevenot’un 1655-1656’da Türkiye isimli eserinden alınmıştır. Seyahatname Osmanlı Devletinde seyyahların misafir olarak bulundukları evlerde gördükleri yemek kültürünü konu edinmiştir. Kullanılan edebi ürün konunun akışına uygun olarak verilmiştir. Edebi üründen önce yönlendirme yapılmıştır. Edebi ürün düzenlenmeden olduğu gibi verilmiştir. Kullanılan edebi ürün görsel materyal ile desteklenmiş ama görsel materyal edebi ürünle uygun şekilde verilmemiştir. Edebi üründen sonra edebi ürünle ilgili bir soruya yer verilmiştir.

On Altıncı Edebi Ürün Seyahatname

Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin on altıncısı kitabın 87. sayfasında “Türk Tarihinde Yolculuk” ünitesinin “Seyyahların Dilinden Osmanlı Kültürü” konusunda seyahatname türünde kullanılmıştır.

Misafirlere kahve ikramını gösteren tablo

ÇK - 54
55

Onların her zaman içtikleri başka bir içecekleri vardır ve kahve diye isimlendirdikleri bu içeceği günün her saatinde içerler. Kahveyi porselen fincanlara koyarlar ve boyalı tahta tepsi üzerine sıralayarak sıcak olarak size getirirler. Türk ülkesinde kahve çok miktarda içilir, ister fakir ister zengin olsun günde en az iki veya üç fincan içerler. Herkesin geldiği kahvehaneler çoktur. Kahve burada büyük kazanlarda pişirilir. Buraya birçokları konuşmak için gelirler. Kahvehanelerin dışında, gelip geçeni görmek ya da hava almak isteyenlerin oturdukları, üzerleri hasırla örtülü taş sıralar da bulunmaktadır.

Jan Thevenot, 1655-1656'da Türkiye, s.91.

Şekil 56. Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan 16. edebi ürün. MEB (2016). *İlköğretim 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı* Ankara: MEB, kaynağından alınmıştır. Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının 87. sayfasında “Seyyahların Dilinden Osmanlı Kültürü” konusunda seyahatname edebi türünün kullanımına başvurulmuştur. Edebi ürün Jan Thevenot’un “1655-1656’da Türkiye” isimli eserinden alınmıştır. Seyahatname seyyahların Osmanlı Devletinde şahit oldukları kahve kültürünü konu edinmiştir. Kullanılan edebi ürün konunun akışına uygun olarak verilmiştir. Edebi üründen önce yönlendirme yapılmıştır. Edebi ürün düzenlenmeden olduğu gibi verilmiştir. Kullanılan edebi ürün görsel materyal ile desteklenmiştir. Edebi üründen sonra edebi ürünle ilgili herhangi bir soruya yer verilmemiştir.

On Yedinci Edebi Ürün Seyahatname

Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin on yedincisi kitabın 88. sayfasında “Türk Tarihinde Yolculuk” ünitesinin “Seyyahların Dilinden Osmanlı Kültürü” konusunda seyahatname türünde kullanılmıştır.

Ramazan ayı sona erdiğinde minareleri aydınlatan tüm lambalar kaldırıldı ve insanlar tüm gece boyunca sokaklarda gezerek alışveriş yaptılar. Ertesi gün bayramdı. Bayram üç gün sürdü. Bu süre boyunca herkes en iyi elbiselerini giydi, gezintiler yaptı. İnsanlar sokakta birbirlerine ekmek ve elma sundular. En sevilen eğlenceler salıncak ve dönme dolaptı.

Osmanlı Uygarlığı, C. I, s.439.

Şekil 57. Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan 17. edebi ürün. MEB (2016). *İlköğretim 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı* Ankara: MEB, kaynağından alınmıştır. Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının 88. sayfasında “Seyyahların Dilinden Osmanlı Kültürü” konusunda seyahatname edebi türünün kullanımına başvurulmuştur. Edebi ürün Osmanlı Uygarlığı isimli eserden alınmıştır. Seyahatname seyyahların Osmanlı Devletinde şahit oldukları bayram kutlamalarını konu edinmiştir. Kullanılan edebi ürün konunun akışına uygun olarak verilmiştir. Edebi üründen önce yönlendirme yapılmıştır. Edebi ürün düzenlenmeden olduğu gibi verilmiştir. Kullanılan edebi ürün görsel materyal ile desteklenmemiştir. Edebi üründen sonra edebi ürünle ilgili bir soruya yer verilmiştir.

On Sekizinci Edebi Ürün Seyahatname

Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin on sekizincisi kitabın 88. sayfasında “Türk Tarihinde Yolculuk” ünitesinin “Seyyahların Dilinden Osmanlı Kültürü” konusunda seyahatname türünde kullanılmıştır.

Pek çok kadın düğün gününden önce gelinin annesi tarafından davet edilir, şenlik yaparak vakit geçirirler ve gelini hamama götürürler. Ertesi gün gelinin odasına gelirler ve gelini süslerler. Pek kolay örülmemiş düğümleri gelinin potinleri üzerine bağlarlar. Damat da aynı zamanda aynı şekilde eğlendirilir. Düğün günü sabahı damadın evini en iyi giysilerle davetliler doldurur. Sonra ikişer ikişer gelin evine doğru müzik refakatinde ve sağdıç başta olmak üzere gelini almaya giderler. Sağdıç, damadın en yakın akrabası veya arkadaşısıdır. Gelin bir at üstünde sağdıca teslim edilir. Daha sonra alay, geldiği düzende döner. Onların arkasında sepetler taşınır. Bu sepetleri içinde onların hediyeleri gelir. Damat, evinin kapısında gelini karşılamak üzere bekler.

Gülgün Üçel Aybet, Avrupalı Seyyahların Gözünden Osmanlı Dünyası ve İnsanları (1530-1699), s. 380 (Düzenlenmiştir.).

Düğün alayını gösteren tablo

Türklerin yaptıkları çeşitli spor müsabakaları da ilgiyle izlenmiş ve seyahatnamelere aktarılmıştır. Güreş, okçuluk ve cirit en yaygın sporlar olup seyyahların hayranlığını kazanmıştır.

Şekil 58. Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan 18. edebi ürün. MEB (2016). *İlköğretim 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı* Ankara: MEB, kaynağından alınmıştır. Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının 88. sayfasında “Seyyahların Dilinden Osmanlı Kültürü” konusunda seyahatname edebi türünün kullanımına başvurulmuştur. Edebi ürün Gülgün Üçel Aybet’in “Avrupalı Seyyahların Gözünden Osmanlı Dünyası ve İnsanları (1530-1699)” isimli eserinden alınmıştır. Seyahatname seyyahların Osmanlı Devletinde şahit oldukları düğün kültürünü konu edinmiştir. Kullanılan edebi ürün konunun akışına uygun olarak verilmiştir. Edebi üründen önce yönlendirme yapılmıştır. Edebi ürün düzenlenerek verilmiştir. Kullanılan edebi ürün görsel materyal ile desteklenmiştir. Edebi üründen sonra edebi ürünle ilgili herhangi bir soruya yer verilmemiştir.

On Dokuzuncu Edebi Ürün Seyahatname

Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin on dokuzuncusu kitabın 88. sayfasında “Türk Tarihinde Yolculuk” ünitesinin “Seyyahların Dilinden Osmanlı Kültürü” konusunda seyahatname türünde kullanılmıştır.

Cirit karşılaşmasını gösteren tablo

Hayranlık ve hayret vericidir ki cirit oynayanlar bir yandan diğer yana devamlı havada uçan çok sayıda mızrağın ısıklık çalan sesi içinde dönerek atı zıplatarak, oynatarak, geri giderek, şaha kaldırarak, çok serbest ve korunmasızca hareket ederler. Sanki iki grup, iki farklı takım değilmiş gibi görünür.

Gülgün Üçel Aybet, *Avrupalı Seyyahların Gözünden Osmanlı Dünyası ve İnsanları (1530-1699)*, s.172 (Düzenlenmiştir.).

Şekil 59. Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan 19. edebi ürün. MEB (2016). *İlköğretim 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı* Ankara: MEB, kaynağından alınmıştır.

Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının 88. sayfasında “Seyyahların Dilinden Osmanlı Kültürü” konusunda seyahatname edebi türünün kullanımına başvurulmuştur.

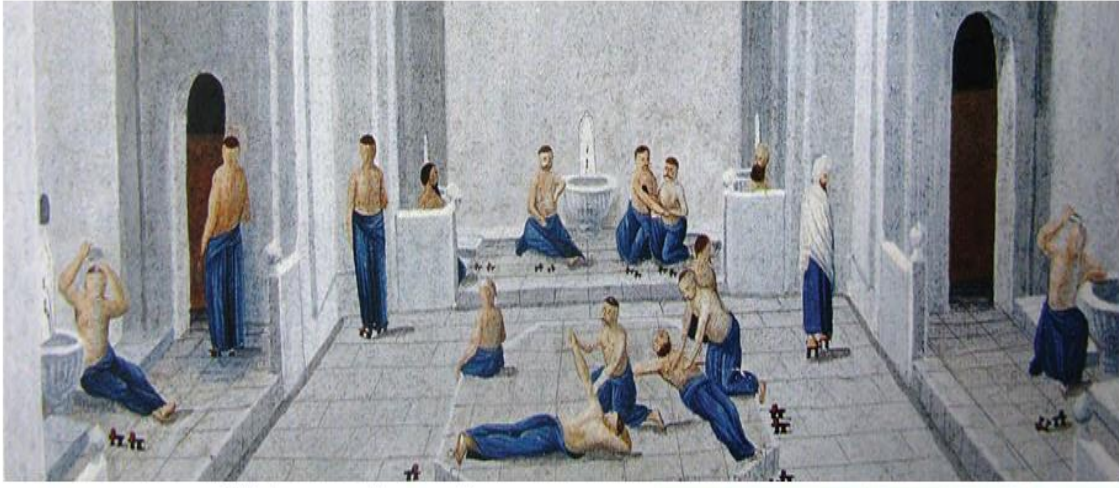
Edebi ürün Gülgün Üçel Aybet’in “Avrupalı Seyyahların Gözünden Osmanlı Dünyası ve İnsanları (1530-1699)” isimli eserinden alınmıştır. Seyahatname seyyahların Osmanlı Devletinde şahit oldukları çeşitli spor müsabakalarını konu edinmiştir. Kullanılan edebi ürün konunun akışına uygun olarak verilmiştir. Edebi üründen önce yönlendirme yapılmıştır. Edebi ürün düzenlenerek verilmiştir. Kullanılan edebi ürün görsel materyal ile desteklenmiştir. Edebi üründen sonra edebi ürünle ilgili herhangi bir soruya yer verilmemiştir.

Yirminci Edebi Ürün Seyahatname

Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin yirmincisi kitabın 89. sayfasında “Türk Tarihinde Yolculuk” ünitesinin “Seyyahların Dilinden Osmanlı Kültürü” konusunda Seyahatname türünde kullanılmıştır.

“Türkler vücudu temiz tutmak için olduğu kadar sağlıkları için de sık sık hamama giderler. Bu sebeple bu ülkede birçok güzel hamam vardır. Hepsi de aynı tarzda yapılmışlardır, bazılarının diğerlerinden daha büyük veya daha çok mermerle süslü oluşundan başka aralarında hiçbir fark yoktur.”

Jan Thevenot, 1655-1656'da Türkiye, s. 85.

Şekil 60. Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan 20. edebi ürün. MEB (2016). *İlköğretim 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı* Ankara: MEB, kaynağından alınmıştır.

Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının 89. sayfasında “Seyyahların Dilinden Osmanlı Kültürü” konusunda seyahatname edebi türünün kullanımına başvurulmuştur. Edebi ürün Jan Thevenot’un “1655-1656’da Türkiye” isimli eserinden alınmıştır. Seyahatname, seyyahların Osmanlı Devletinde şahit oldukları Türk insanının temizliğe verdikleri önemi konu edinmiştir. Kullanılan edebi ürün konunun akışına uygun olarak verilmiştir. Edebi üründen önce yönlendirme yapılmıştır. Edebi ürün düzenlenmeden olduğu gibi verilmiştir. Kullanılan edebi ürün görsel materyal ile desteklenmiştir. Edebi üründen sonra edebi ürünle ilgili herhangi bir soruya yer verilmemiştir.

Yirmi Birinci Edebi Ürün Seyahatname

Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin yirmi birincisi kitabın 89. sayfasında “Türk Tarihinde Yolculuk” ünitesinin “Seyyahların Dilinden Osmanlı Kültürü” konusunda seyahatname türünde kullanılmıştır.

Şekil 61. Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan 21. edebi ürün. MEB (2016). *İlköğretim 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı* Ankara: MEB, kaynağından alınmıştır. Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının 89. sayfasında “Seyyahların Dilinden Osmanlı Kültürü” konusunda seyahatname edebi türünün kullanımına başvurulmuştur. Edebi ürün Ümit Meriç’in “Seyyahların Aynasından Şehirlerin Sultanı İstanbul” isimli eserinden alınmıştır. Seyahatname seyyahların Osmanlı Devletinde şahit oldukları insanların, insanlar ve hayvanlarla ilişkilerini konu edinmiştir. Kullanılan edebi ürün konunun akışına uygun olarak verilmiştir. Edebi üründen önce yönlendirme yapılmamıştır. Edebi ürün düzenlenmeden olduğu gibi verilmiştir. Kullanılan edebi ürün görsel materyal ile desteklenmiştir. Edebi üründen sonra edebi ürünle ilgili herhangi bir soruya yer verilmemiştir.

Yirmi İkinci Edebi Ürün Seyahatname

Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin yirmi ikincisi kitabın 89. sayfasında “Türk Tarihinde Yolculuk” ünitesinin “Seyyahların Dilinden Osmanlı Kültürü” konusunda seyahatname türünde kullanılmıştır.

“Bütün camilerinin hayır işlerinde kullanılmak üzere büyük gelirleri vardır. Bu gelirler akıl hastaları, fakir halkın bakımı ve çocukların eğitimi gibi hayır işlerinde kullanılmak üzere yapılan bağışlar verilen hediyelerdir. Bunun yanı sıra onlar, camilerin yanındaki imaretlerde fakir halka bin okka pılav ve yeterli miktarda et dağıtırlar.”

Gülgün Üçel Aybet, Avrupalı Seyyahların Gözünden Osmanlı Dünyası ve İnsanları (1530-1699), s. 349.

Şekil 62. Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan 22. edebi ürün. MEB (2016). *İlköğretim 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı* Ankara: MEB, kaynağından alınmıştır. Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının 89. sayfasında “Seyyahların Dilinden Osmanlı Kültürü” konusunda seyahatname edebi türünün kullanımına başvurulmuştur. Edebi ürün Gülgün Üçel Aybet’in “Avrupalı Seyyahların Gözünden Osmanlı Dünyası ve İnsanları (1530-1699)” isimli eserinden alınmıştır. Seyahatname Osmanlı Devletinde camilerin işlevini konu edinmiştir. Kullanılan edebi ürün konunun akışına uygun olarak verilmiştir. Edebi üründen önce yönlendirme yapılmamıştır. Edebi ürün düzenlenmeden olduğu gibi verilmiştir. Kullanılan edebi ürün görsel materyal ile desteklenmemiştir. Edebi üründen sonra edebi ürünle ilgili herhangi bir soruya yer verilmemiştir.

Yirmi Üçüncü Edebi Ürün Anı

Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin yirmi üçüncüsü kitabın 91. sayfasında “Türk Tarihinde Yolculuk” ünitesinin “Yeni Kurumlarla Değişen Toplum Hayatı” konusunda anı türünde kullanılmıştır.

Abdülmecit

Osmanlı Devleti, telgraf kullanımında Avrupa ve Amerika'dan geri kalmamıştır. 1847'de Beylerbeyi Sarayı'nda önce padişah Abdülmecit'in huzurunda başarılı bir telgrafçılık denemesi yapılmıştır. Mors'un icadıyla çok yakından ilgilenen Padişah, maliyetinin ne kadar olacağını öğrendikten sonra, ileride bütün ülkede kullanılması amacıyla İstanbul-Edirne arasında bir telgraf hattı çekilmesini istemiştir. Abdülmecit telgrafın daha Avrupa'da tereddütlerle karşılandığı bir sırada, ona gereken alakayı göstermiş, mucidini, bir nişan vererek desteklemiştir. Mors, teşekkür için Padişah'a bir mektup göndermiş, Padişah için şunları söylemiştir; "Abdülmecit, bu nişanı ve tebrikiyle icadımın değerini anlayan Avrupalı, ilk büyük insan olmuştur".

Nesimi Yazıcı, "Tanzimat'ta Haberleşme ve Karayolu Taşımacılığı", s.344.

Şekil 63. Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan 23. edebi ürün. MEB (2016). *İlköğretim 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı* Ankara: MEB, kaynağından alınmıştır.

Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının 91. sayfasında "Yeni Kurumlarla Değişen Toplum Hayatı" konusunda anı edebi türünün kullanımına başvurulmuştur. Edebi ürün Nesimi Yazıcı'nın "Tanzimat'ta Haberleşme ve Karayolu Taşımacılığı" isimli eserinden alınmıştır. Anı, ilgili eserde telgrafın kullanımı ele alınırken Osmanlı devletinde telgrafın kullanılmaya başlanması ve bu noktada Osmanlı Padişahı Abdülmecit'in telgrafa gösterdiği alaka ve mucidine nişan vermesinden dolayı telgrafın mucidi tarafından yazılmıştır. Kullanılan edebi ürün konunun akışına uygun olarak verilmiştir. Edebi üründen önce yönlendirme yapılmamıştır. Edebi ürün düzenlenmeden olduğu gibi verilmiştir. Kullanılan edebi ürün görsel materyal ile desteklenmiştir. Edebi üründen sonra edebi ürünle ilgili herhangi bir soruya yer verilmemiştir.

Yirmi Dördüncü, Yirmi Beşinci ve Yirmi Altıncı Edebi Ürünler

Biyografi

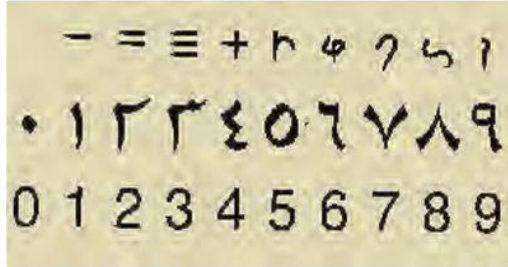
Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin yirmi dördüncü, yirmi beşinci ve yirmi altıncısı kitabın 105. sayfasında "Zaman İçinde Bilim" ünitesinin "Türk ve İslam Devletlerinde Yetişen Bilginler" konusunda biyografi türünde kullanılmıştır.

Harezmi (ö: 863)

Coğrafya ve astronomi ile de uğraşan Harezmi en önemli çalışmalarını matematik alanında yaptı. Günümüzde de kullandığımız Hint rakamlarını İslam dünyasına tanıttı. "0"ı matematiğe kazandırdı, böylece günümüzde kullandığımız onlu sayı sistemi ortaya çıktı.

Aynı zamanda günümüzde matematiğin bir dalı olan cebir onun bu bilim alanına kazandırdığı bir başka katkıdır. Cebir ile ilgili kitabı tercüme edilerek XVII. yüzyıla kadar Avrupa üniversitelerinde okutulmuştur.

Hint, Arap ve günümüzde kullandığımız rakamlar

Biruni (d: 973 - ö: 1051)

Bilimsel araştırmalara çok küçük yaşta başlayan Biruni henüz 17 yaşında Güneş'i gözlemlemek için bir alet yaptı. Bu gözlemler sonucu dünyanın döndüğünü ve yerçekiminin bulunduğunu söyledi. Dünyanın çevresini hesapladı.

Gazneli hükümdarların himayesinde çalışmalarını sürdüren Biruni'nin ilgi alanı astronomi ile sınırlı değildi. Coğrafya, matematik, optik, tıp, eczacılık gibi alanlarda 140'ın üzerinde eser bıraktı.

Biruni'nin astronomi ile ilgili eserinden bir sayfa

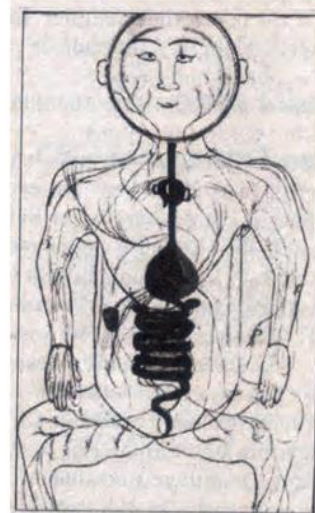
Bunları Biliyor musunuz?

"Sıfır"ın ilk defa Müslüman bilginler kullanmıştır. Almandaki Ziffer, İtalyancadaki Zenero, Fransızca ve İngilizcedeki Zero, Arapça "Sıfır"ın bu dillerdeki karşılığıdır.

İbni Sina (d: 980 - ö: 1037)

Avrupa'da "Avicenna" (Avisenna) adıyla tanınan İbni Sina farklı bilim dallarında eserler vermiş çok yönlü bir insandı. Daha 16 yaşındayken tıp alanında çalışmalar yapmaya başladı. Tıp alanında çalışmalarının yer aldığı "Kanun" isimli eseri Avrupa'da XVII. yüzyıla kadar tıp eğitiminde kullanıldı.

Bir başka eseri olan "Şifa" ise felsefeden, matematik ve fiziğe kadar bilimlerin yer aldığı bir ansiklopediydi.

İbn-i Sina'nın sindirim sistemini gösteren çizimi

Şekil 64. Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan 24. 25. ve 26. edebi ürünler. MEB (2016). *İlköğretim 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı* Ankara: MEB, kaynağından alınmıştır.

Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının 105. sayfasında “Türk ve İslam Devletlerinde Yetişen Bilginler” konusunda 3 adet biyografi edebi türünün kullanımına başvurulmuştur. Edebi ürünlerin kullanımına geçilmeden önce edebi ürünlerin hepsini kapsayan bir yönlendirme yapılmıştır. İslam Bilim ve Teknoloji Tarihi Müzesinde eserleri tanıtılan bilim insanlarının biyografilerinin sonunda hepsini kapsayacak iki genel soruya yer verilmiştir.

İslam Bilim ve Teknoloji Tarihi Müzesinde eserleri tanıtılan bilim insanlarının biyografilerden birincisi Harezmi’ye aittir. Edebi üründe Harezmi’nin bilim dünyasına yaptığı katkılar, bilim dünyasındaki önemi ve çalışma alanları hakkında önemli bilgilere yer verilmiştir. Edebi ürün konunun akışına uygun şekilde verilmiştir. Kullanılan edebi ürün görsel materyal ile desteklenmiştir.

İslam Bilim ve Teknoloji Tarihi Müzesinde eserleri tanıtılan bilim insanlarının biyografilerden ikincisi Biruni ’ye aittir. Edebi üründe Biruni’nin bilim dünyasına yaptığı katkılar, bilim dünyasındaki önemi ve çalışma alanları hakkındaki bilgilere yer verilmiştir. Edebi ürün konunun akışına uygun şekilde verilmiştir. Kullanılan edebi ürün görsel materyal ile desteklenmiştir.

İslam Bilim ve Teknoloji Tarihi Müzesinde eserleri tanıtılan bilim insanlarının biyografilerden üçüncüsü İbni Sina’ya aittir. Edebi üründe İbni Sina’nın bilim dünyasına yaptığı katkılar, bilim dünyasındaki önemi, önemli eserleri ve çalışma alanları hakkındaki bilgilere yer verilmiştir. Edebi ürün konunun akışına uygun şekilde verilmiştir. Kullanılan edebi ürün görsel materyal ile desteklenmiştir.

Yirmi Yedinci, Yirmi Sekizinci, Yirmi Dokuzuncu ve Otuzuncu

Edebi Ürünler Biyografi

Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin yirmi yedinci, yirmi sekizinci, yirmi dokuzuncu ve otuzuncusu kitabın 106. sayfasında “Zaman İçinde Bilim” ünitesinin “Türk ve İslam Devletlerinde Yetişen Bilginler” konusunda biyografi türünde kullanılmıştır.

Uluğ Bey (d: 1394 - ö: 1449)

Timur Devleti'nin hükümdarı Timur'un torunu olan Uluğ Bey siyasetten çok bilime ilgi duydu. Semerkant'ta bir medrese ve bir gözlemevi (rasathane) yaptırdı. Dönemin en gelişmiş ve büyük aletleri bulunan gözlemevinde Güneş, Ay ve gezegenlerin konumları, yıl uzunluğunun tespiti gibi çalışmalar yaptı.

Semerkant'taki Uluğ Bey gözlemevi

Ali Kuşçu (ö: 1474)

Uluğ Bey'in öğrencilerinden Ali Kuşçu Fatih Döneminde elçi olarak İstanbul'a geldi. Fatih'in, İstanbul'da kalmasını ve medresede ders vermesini istemesiyle bu şehre yerleşen Ali Kuşçu astronomi ve matematik alanında eserler verdi. Gök cisimlerinin dünyaya uzaklığını hesapladı, Ay'ın haritasını çıkardı. Bu çalışması nedeniyle NASA tarafından Ay'da bir bölgeye ismi verildi.

Fatih ve Ali Kuşçu

Piri Reis (d: 1465 - ö: 1553)

XVI. yüzyılda Osmanlı kaptanı Piri Reis Amerika kıtasını da içine alan bir dünya haritası çizdi. Piri Reis'in o dönemde bu doğrulukta bir haritayı nasıl çizbildiği bilinmemektedir. Bu harita dışında "Kitabı Bahriye" adlı bir eser yazmış, Akdeniz çevresindeki kara ve limanları tanıtmış böylece sosyal bilimlerden coğrafyaya önemli katkılarda bulunmuştur.

Piri Reis'in dünya haritasının bir bölümü

Taküyyiddin (d: 1521)

XVI. yüzyılda İstanbul'da bir gözlemevinin kurulmasına öncülük etti. Bu gözlem evinde daha önce eşine rastlanmayan yeni aletler kullanarak Güneş ve Ay tutulmalarını gözlemledi.

İstanbul rasathanesi

Şekil 65. Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan 27. 28. 29. ve 30. edebi ürünler. MEB (2016). *İlköğretim 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı* Ankara: MEB, kaynağından alınmıştır.

Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının 106. sayfasında “Türk ve İslam Devletlerinde Yetişen Bilginler” konusunda 4 adet biyografi edebi türünün kullanımına başvurulmuştur. Edebi ürünlerin kullanımına geçilmeden önce edebi ürünlerin hepsini kapsayan bir yönlendirme yapılmıştır. İslam Bilim ve Teknoloji İslam Bilim ve Teknoloji Tarihi Müzesinde eserleri tanıtılan bilim insanlarının biyografilerinin sonunda hepsini kapsayacak iki genel soruya yer verilmiştir.

İslam Bilim ve Teknoloji Tarihi Müzesinde eserleri tanıtılan bilim insanlarının biyografilerden birincisi Uluğ Bey’e aittir. Edebi üründe Uluğ Bey’in hayatı, bilim dünyasına yaptığı katkılar ve çalışma alanları hakkında önemli bilgilere yer verilmiştir. Edebi ürün konunun akışına uygun şekilde verilmiştir. Kullanılan edebi ürün görsel materyal ile desteklenmiştir.

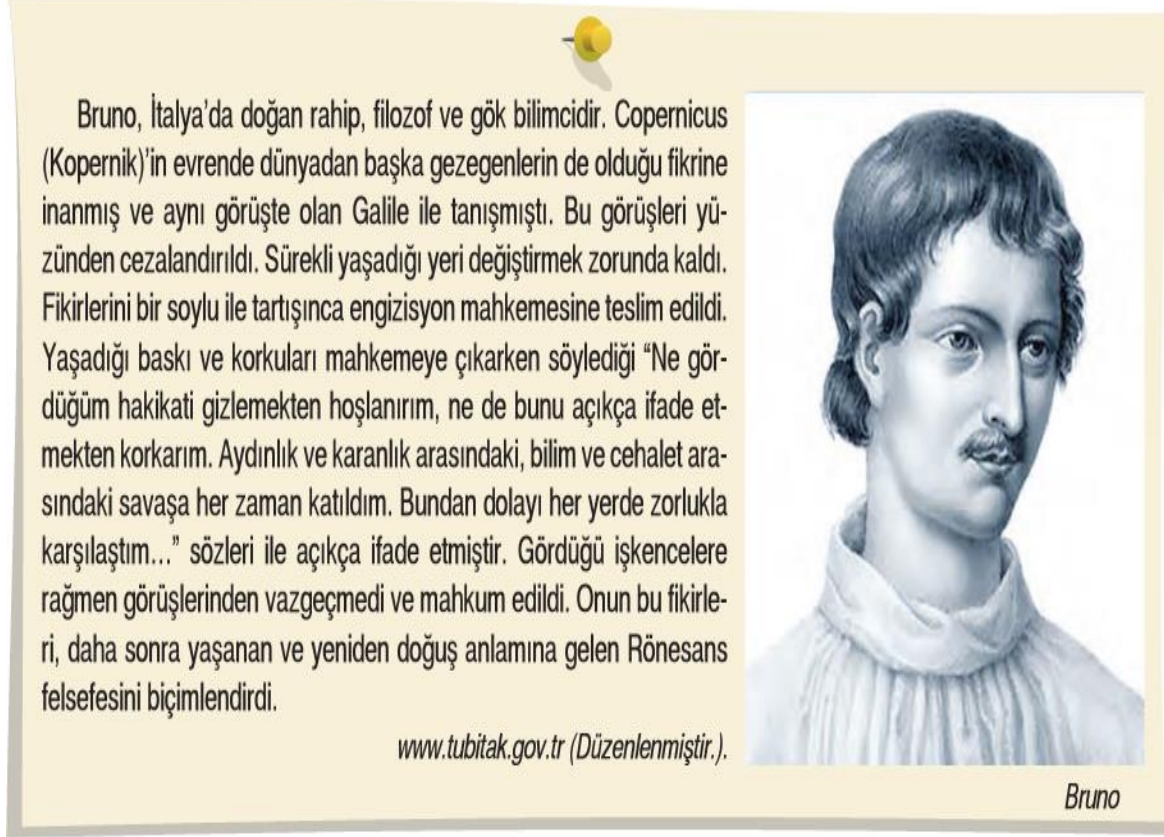
İslam Bilim ve Teknoloji Tarihi Müzesinde eserleri tanıtılan bilim insanlarının biyografilerden ikincisi Ali Kuşçu’ya aittir. Edebi üründe Ali Kuşçu’nun hayatı, bilim dünyasına yaptığı katkılar ve çalışma alanları hakkında bilgilere yer verilmiştir. Edebi ürün konunun akışına uygun şekilde verilmiştir. Kullanılan edebi ürün görsel materyal ile desteklenmiştir. Edebi üründen sonra edebi ürünle ilgili herhangi bir soruya yer verilmemiştir.

İslam Bilim ve Teknoloji Tarihi Müzesinde eserleri tanıtılan bilim insanlarının biyografilerden üçüncüsü Piri Reis’e aittir. Edebi üründe Piri Reis’in bilim dünyasına yaptığı katkılar, yazdığı eser, çalışma alanları ve çalışmaları hakkında bilgilere yer verilmiştir. Edebi ürün konunun akışına uygun şekilde verilmiştir. Kullanılan edebi ürün görsel materyal ile desteklenmiştir. Edebi üründen sonra edebi ürünle ilgili herhangi bir soruya yer verilmemiştir.

İslam Bilim ve Teknoloji Tarihi Müzesinde eserleri tanıtılan bilim insanlarının biyografilerden dördüncüsü Taküyyiddin’e aittir. Edebi üründe Taküyyiddin’in bilim dünyasına yaptığı katkılar ve çalışmaları hakkında bilgilere yer verilmiştir. Edebi ürün konunun akışına uygun şekilde verilmiştir. Kullanılan edebi ürün görsel materyal ile desteklenmiştir. Edebi üründen sonra edebi ürünle ilgili herhangi bir soruya yer verilmemiştir.

Otuz Birinci Edebi Ürün Biyografi

Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin otuz birincisi kitabın 112. sayfasında “Türk Tarihinde Yolculuk” ünitesinin “Düşünce Özgürlüğü ve Bilim” konusunda biyografi türünde kullanılmıştır.

Şekil 66. Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan 31. edebi ürün. MEB (2016). *İlköğretim 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı* Ankara: MEB, kaynağından alınmıştır. Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının 112. sayfasında “Düşünce Özgürlüğü ve Bilim” konusunda biyografi edebi türünün kullanımına başvurulmuştur. Biyografide Bruno’nun hayatı, düşünceleri, düşünceleri uğruna verdiği mücadele ve düşüncelerinin ölümünden sonra etkilerine yer verilmiştir. Kullanılan edebi ürün konunun akışına uygun olarak verilmiştir. Edebi üründen önce yönlendirme yapılmıştır. Edebi ürün düzenlenerek verilmiştir. Kullanılan edebi ürün görsel materyal ile desteklenmiştir. Edebi üründen sonra edebi ürünle ilgili iki soruya yer verilmiştir.

Otuz İkinci Edebi Ürün Biyografisi

Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin otuz ikincisi kitabın 113. sayfasında “Türk Tarihinde Yolculuk” ünitesinin “Düşünce Özgürlüğü ve Bilim” konusunda biyografi türünde kullanılmıştır.

Galile

Galile, kendi yaptığı teleskop ile dünyanın ve yıldızların hareketlerini gözlemlemiştir. O zamana kadar Güneş ve yıldızların Dünyanın etrafında döndüğü sanılıyordu. Galile'nin yaptığı araştırmayla, gezegenler ve Dünyanın hem kendi etrafında, hem de Güneşin etrafında döndüğü ortaya çıkmıştı. Galile bu keşfini açıklayınca kilisenin isteği ile tutuklandı. Kitapları ve araştırmaları yasaklandı. Fikirlerinde ısrar ettiği takdirde ölüm cezası alacağı söylendi. Bunun üzerine inanmadığı halde kilisenin söylediği görüşleri kabul etmek zorunda kaldı. Mahkeme çıkışında söylediği “Ben ne dersem diyeyim, o dönmeye devam ediyor.” sözleri uzun süre bilim çevresinin dilinden düşmemiştir.

Galile'nin engizisyon mahkemesinde yargılanması

www.tubitak.gov.tr (Düzenlenmiştir.).

Şekil 67. Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan 32. edebi ürün. MEB (2016). *İlköğretim 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı* Ankara: MEB, kaynağından alınmıştır.

Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının 113. sayfasında “Düşünce Özgürlüğü ve Bilim” konusunda biyografi edebi türünün kullanımına başvurulmuştur. Biyografide Galile’nin hayatı, çalışmaları, düşünceleri ve düşünceleri uğruna verdiği mücadeleye yer verilmiştir. Kullanılan edebi ürün konunun akışına uygun olarak verilmiştir. Edebi üründen önce yönlendirme yapılmıştır. Edebi ürün düzenlenerek verilmiştir. Kullanılan edebi ürün görsel materyallerle desteklenmiştir. Edebi üründen sonra edebi ürünle ilgili bir soruya yer verilmiştir.

Otuz Üçüncü Edebi Ürün Şiir

Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin otuz üçüncüsü kitabın 118. sayfasında “Ekonomi ve Sosyal Hayat” ünitesinin “Toprağın Gücü” konusunda şiir türünde kullanılmıştır.

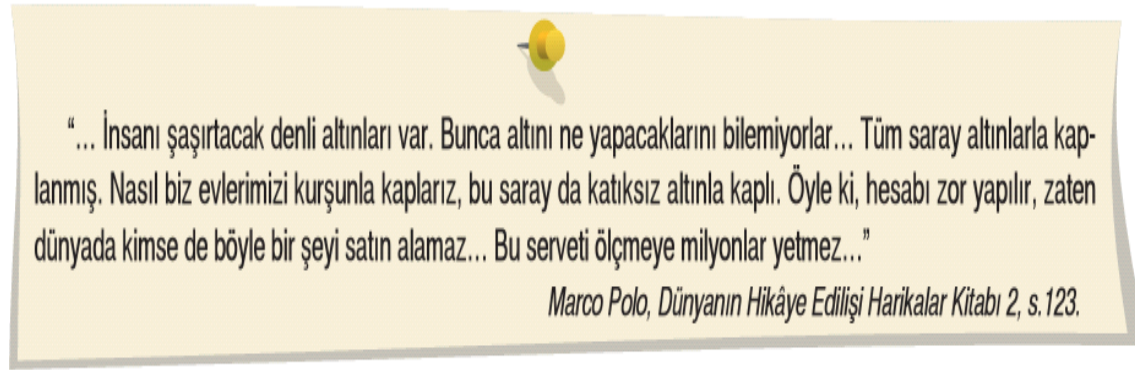

Şekil 68. Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan 33. edebi ürün. MEB (2016). *İlköğretim 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı* Ankara: MEB, kaynağından alınmıştır. Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının 118. sayfasında “Toprağın Gücü” konusunda şiir edebi türünün kullanımına başvurulmuştur. Şiir ile konuya giriş yapılmıştır, şiir Âşık Veysel’e aittir. Kara Toprak adıyla verilen şiirde toprağın kıymeti ve toprağın insan hayatındaki önemi ele alınmıştır. Kullanılan edebi ürün konunun akışına uygun olarak verilmiştir. Edebi üründen önce yönlendirme yapılmıştır. Edebi ürün kısaltılarak

verilmiştir. Kullanılan edebi ürün görsel materyallerle desteklenmiştir. Edebi üründen sonra edebi ürünle ilgili iki soruya yer verilmiştir.

Otuz Dördüncü Edebi Ürün Seyahatname

Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin otuz dördüncüsü kitabın 123. sayfasında “Ekonomi ve Sosyal Hayat” ünitesinin “Devletler Gelişiyor” konusunda seyahatname türünde kullanılmıştır.

Şekil 69. Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan 34. edebi ürün. MEB (2016). *İlköğretim 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı* Ankara: MEB, kaynağından alınmıştır. Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının 123. sayfasında “Devletler Gelişiyor” konusunda seyahatname edebi türünün kullanımına başvurulmuştur. Edebi ürün Marco Polo’nun, “Dünyanın Hikâye Edilişi Harikalar Kitabı 2” isimli eserinden alınmıştır. Seyahatname 1271 yılında başlayan ve 24 yıl süren seyahati ile Çin, Hindistan ve Asya kıtasının birçok bölgesini gezen doğu dünyasını batıya tanıtan Marco Polo’nun doğunun zenginlikleri hakkında söylediklerini konu edinmiştir. Kullanılan edebi ürün konunun akışına uygun olarak verilmiştir. Edebi üründen önce yönlendirme yapılmıştır. Edebi ürün düzenlenmeden olduğu gibi verilmiştir. Kullanılan edebi ürün görsel materyal ile desteklenmemiştir. Edebi üründen sonra edebi ürünle ilgili herhangi bir soruya yer verilmemiştir.

Otuz Beşinci Edebi Ürün Deyim

Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin otuz beşincisi kitabın 127. sayfasında “Ekonomi ve Sosyal Hayat” ünitesinin “İnsan Gücünden Makinaya” konusunda deyim türünde kullanılmıştır.

? Aşağıdaki fotoğrafları inceleyiniz. “Harman gözün kalkar.” deyimini de dikkate alarak teknolojik gelişmelerin tarıma olan katkısını değerlendiriniz.

Sanayi İnkılabı ile birlikte tarlaların sürülmesinde, ekilmesinde ve ürünlerin taşınmasında makineler kullanılmaya başlandı.

Şekil 70. Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan 35. edebi ürün. MEB (2016). *İlköğretim 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı* Ankara: MEB, kaynağından alınmıştır. Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının 127. sayfasında “İnsan Gücünden Makinaya” konusunda deyim edebi türünün kullanımına başvurulmuştur. Deyim öğrencilere yöneltilen bir sorunun içinde verilmiştir. “Harman gözün kalkar” deyimini verilerek öğrencilerden deyim altında verilen görsel materyalleri inceleyip deyim dikkate alarak teknolojik gelişmelerin tarıma olan katkısını değerlendirmeleri istenmiştir. Kullanılan edebi ürün konunun akışına uygun olarak verilmiştir. Edebi üründen önce yönlendirme yapılmıştır. Edebi ürün düzenlenmeden olduğu gibi verilmiştir. Kullanılan edebi ürün görsel materyal ile desteklenmiştir. Edebi üründen sonra edebi ürünle ilgili bir soruya yer verilmiştir.

Otuz Altıncı Edebi Ürün Nutuk

Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin otuz altıncısı kitabın 132. sayfasında “Ekonomi ve Sosyal Hayat” ünitesinin “İnsan Gücünden Makinaya” konusunda nutuk türünde kullanılmıştır.

“...Vakıfların var oluş esprisi göz önüne alınınca; bunun dinî kurumlar ile beraber hizmet ve sosyal dayanışmayı hedeflediği ortaya çıkar.

Vakıfların imarethaneler, hastahaneler, kütüphaneler, kervansaraylar, hamamlar, çeşmeler, mektepler, medreseler ve diğer irfan müesseselerini kapsamış olması, vakıflara ait ... esasları göstermektedir.”

1 Mart 1922 TBMM’yi açış nutkundan, www.vgm.gov.tr (Düzenlenmiştir.)

Şekil 71. Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan 36. edebi ürün. MEB (2016). *İlköğretim 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı* Ankara: MEB, kaynağından alınmıştır. Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının 132. sayfasında “İnsan Gücünden Makinaya” konusunda nutuk edebi türünün kullanımına başvurulmuştur. Mustafa Kemal’in 1 Mart 1922 TBMM’yi açış nutkundan alınmıştır. Verilen edebi üründe Mustafa Kemal’in vakıf kurumlarına verdiği öneme dikkat çekmektedir. Kullanılan edebi ürün konunun akışına uygun olarak verilmiştir. Edebi üründen önce yönlendirme yapılmıştır. Edebi ürün düzenlenerek verilmiştir. Kullanılan edebi ürün görsel materyal ile desteklenmemiştir. Edebi üründen sonra edebi ürünle ilgili bir soruya yer verilmiştir.

Otuz Yedinci Edebi Ürün Nutuk

Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin otuz yedincisi kitabın 137. sayfasında “Ekonomi ve Sosyal Hayat” ünitesinin “Nasıl Eğitim Gördüler” konusunda nutuk türünde kullanılmıştır.

“Sevgi göster herkese ha! Selamdan kaçınma, sakın insanları ayırma ha! Hepsine adil ver, hakkın niyetin iyi olsun ha! Her şeyin gerçeğini söyle. Hayırdan ayrılma ha! Eser kalsın, sen gidersin iyi belle unutma ha! Önce hizmet sonra sensin.” (Babadağ Çarşı Kapısındaki Kitabe)

Veysi Erken, *Bir Sivil Örgütlenme Modeli Ahilik*, s.85.

Şekil 72. Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan 37. edebi ürün. MEB (2016). *İlköğretim 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı* Ankara: MEB, kaynağından alınmıştır.

Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının 137. sayfasında “Nasıl Eğitim Gördüler” konusunda nutuk edebi türünün kullanımına başvurulmuştur. Nutuk bireylere mesleki, ahlaki ve toplumsal kuralları öğreten bir bedestenin duvarında kitabe şeklinde yazılmıştır. Edebi üründe bedesten esnafından dikkat edilmesi gereken bir takım istekler yer almaktadır. Kullanılan edebi ürün konunun akışına uygun olarak verilmiştir. Edebi üründen önce yönlendirme yapılmıştır. Edebi ürün düzenlenmeden olduğu gibi verilmiştir. Kullanılan edebi ürün görsel materyal ile desteklenmemiştir. Edebi üründen sonra edebi ürünle ilgili iki soruya yer verilmiştir.

Otuz Sekizinci Edebi Ürün Nutuk

Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin otuz sekizincisi kitabın 146. sayfasında “Yaşayan Demokrasi” ünitesinin “Kurultaydan Meclise” konusunda nutuk türünde kullanılmıştır.

Türk milleti için gece uyumadım, gündüz oturmam. Küçük kardeşim Kül Tigin ile iki şad ile öle yite kazandım. Ben kendim kağan oturduğumda, her yere gitmiş olan millet öle yite, yaya olarak çıplak olarak dönüp geldi. ... Devletim var olduğu için kismetim var olduğu için ölecek milleti diriltip besledim. Çıplak milleti elbiseli, fakir milleti zengin kıldım. Az milleti çok kıldım.

Muharrem Ergin, Orhun Abideleri, s. 19.

Şekil 73. Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan 38. edebi ürün. MEB (2016). *İlköğretim 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı* Ankara: MEB, kaynağından alınmıştır. Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının 146. sayfasında “Kurultaydan Meclise” konusunda nutuk edebi türünün kullanımına başvurulmuştur. Orhun Abidelerinden alınan edebi ürün Bilge Kağanın nutkunu içermektedir. Nutukta Bilge Kağan, ülke yönetimde yazılı olmayan hukuk kuralları diğer adıyla “töre” hakkında konuşmaktadır. Kullanılan edebi ürün konunun akışına uygun olarak verilmiştir. Edebi üründen önce yönlendirme yapılmıştır. Edebi ürün düzenlenmeden olduğu gibi verilmiştir. Kullanılan edebi ürün görsel materyal ile desteklenmemiştir. Edebi üründen sonra edebi ürünle ilgili bir soruya yer verilmiştir.

Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin otuz dokuzuncusu kitabın 172. sayfasında “Ülkeler Arası Köprüler” ünitesinin “Bir Dünya Savaşı” konusunda şiir türünde kullanılmıştır.

Çanakkale Şehitlerine

Boğaz harbi nedir? Var mı ki dünyada eşi?
En kesif orduların yükleniyor dördü beşi,
Tepeden yol bularak geçmek için Marmara'ya
Kaç donanmayla sarılmış ufacık bir karaya.

.....
Eski Dünya, Yeni Dünya, bütün akvâm-ı beşer,
Kanıyor kum gibi... Mahşer mi, hakikat mahşer.

.....
Çehreler başka, lisanlar, deriler rengarenk;
Sade bir hadise var ortada: Vahşetler denk.

.....
Bomba şimşekleri beyninden inip her siperin;
Sönüyor göğsünün üstünde o arslan neferin.

.....
Ölüm indirmede gökler, ölü püskürmede yer
O ne müthiş tipidir; Savrulur enkaz-ı beşer.
Kafa, göz, gövde, bacak, kol, çene, parmak, el ayak,
Boşanır sırtlara, vadilere, sağınak sağnak.

Mehmet Âkif Ersoy, Safahat, s.410 - 411 (Düzenlenmiştir.).

Şekil 74. Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan 39. edebi ürün. MEB (2016). *İlköğretim 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı* Ankara: MEB, kaynağından alınmıştır. Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının 172. sayfasında “Bir Dünya Savaşı” konusunda şiir edebi türünün kullanımına başvurulmuştur. Çanakkale Cephesi alt başlığı altında verilen şiir Mehmet Akif Ersoy’un Safahat isimli eserinden alınmıştır. Şiirde Çanakkale savaşı işlenmektedir. Kullanılan edebi ürün konunun akışına uygun olarak verilmiştir. Edebi üründen önce yönlendirme yapılmıştır. Edebi ürün düzenlenerek verilmiştir. Kullanılan edebi ürün görsel materyal ile desteklenmemiştir. Edebi üründen sonra edebi ürünle ilgili bir soruya yer verilmiştir.

Kırkıncı Edebi Ürün Anı

Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin kırkıncısı kitabın 174. sayfasında “Ülkeler Arası Köprüler” ünitesinin “Bir Dünya Savaşı” konusunda anı türünde kullanılmıştır.

Kazanılan bir an

25 Nisan 1915. Türkler için karanlık bir gün başlangıcı. Çünkü İtilaf gemileri tan yeri açarken Seddülbahir ve Arıburnu bölgelerine asker çıkarmaya başlamışlar. Gözlem yerindeki taburumuz elindeki tüm vasıtalar tükeninceye kadar dövüşmüş sonra da kaçmaktan başka çare bulamamış. Mustafa Kemal, düşman çıkarmasını haber almış, askerleriyle birlikte gitmektedir. Sonradan Kemal adı verilen yere gelince, Türk askerleriyle karşılaşır. Askerler, yorgun, üzgün...

Mustafa Kemal'in gür kaşları çatılır:

- Niçin kaçıyorsunuz?
- Efendim düşman...
- Nerede?
- İşte?

Gösterdikleri 261 rakımlı tepedir. Gerçekten de o anda düşman, Mustafa Kemal'e kendi askerlerinden çok daha yakındır. Kaçan askere bağırır.

- Düşmandan kaçılmaz!

Bu, gök gürültüsü gibi seste, aynı zamanda büyük bir iman gücü vardı. Askerde bir şaşkınlık. Bir yanda burunlarının dibindeki düşman, bir yanda “Düşmandan kaçılmaz” diye kükreten inanmış ses.

Birden içlerinden biri cesaret ediyor:

- Cephanemiz kalmadı.
- Süngünüz de mi yok?

Ve sesinin bütün etkileyici gücüyle emrediyor:

- Süngü tak!.. yere yat!..

Bizim askerlerin yere yattığını gören düşman askeride yere yattıyor...

“Bu sırada 27. Alayda yetişti ve Kıtalar saldırı emrini verdim.”

İşte, onu Çanakkale Savaşı'nın en büyük adamı yapan ilk olay budur.

Faruk Çil, Atatürk ve Çanakkale s, 51 (Düzenlenmiştir.).

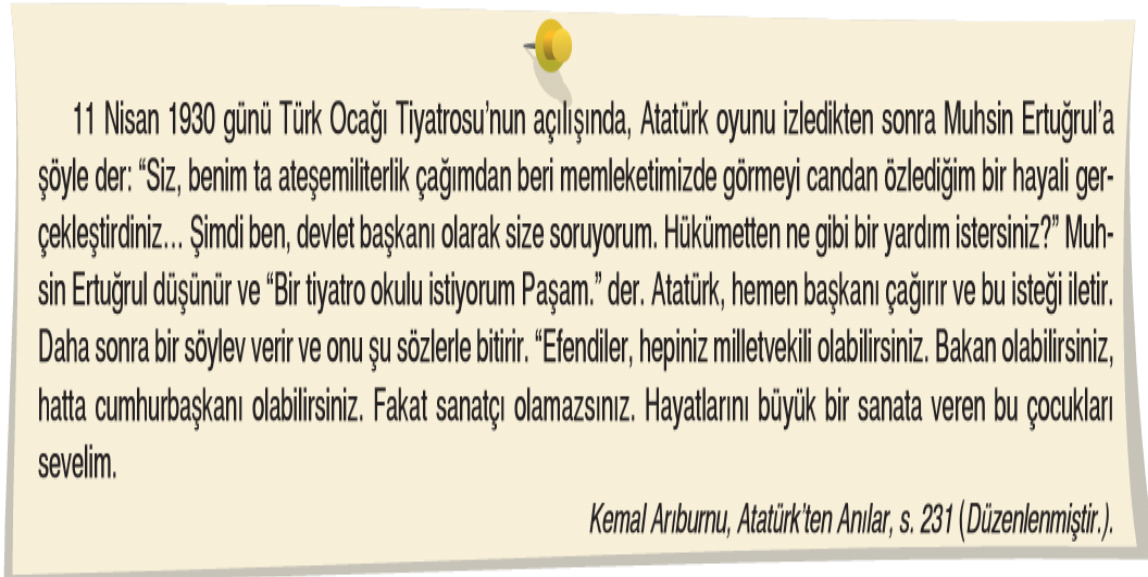

Şekil 75. Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan 40. edebi ürün. MEB (2016). *İlköğretim 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı* Ankara: MEB, kaynağından alınmıştır. Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının 174. sayfasında “Bir Dünya Savaşı” konusunda anı edebi türünün kullanımına başvurulmuştur. Anı, Anafartalar Grubu Komutanı Mustafa Kemal Paşaya aittir. Anıda cephede savaşın ortasında Mustafa Kemal

paşa ile bir takım asker arasında geçen konuşmalar aktarılıyor. Kullanılan edebi ürün konunun akışına uygun olarak verilmiştir. Edebi üründen önce yönlendirme yapılmıştır. Edebi ürün düzenlenerek verilmiştir. Kullanılan edebi ürün görsel materyal ile desteklenmiştir. Edebi üründen sonra edebi ürünle ilgili iki soruya yer verilmiştir.

Kırk Birinci Edebi Ürün Anı

Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin kırk birincisi kitabın 184. sayfasında “Ülkeler Arası Köprüler” ünitesinin “İnsanlığın Sorumluluğu” konusunda anı türünde kullanılmıştır.

Şekil 76. Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan 41. edebi ürün. MEB (2016). *İlköğretim 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı* Ankara: MEB, kaynağından alınmıştır. Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının 184. sayfasında “İnsanlığın Sorumluluğu” konusunda anı edebi türünün kullanımına başvurulmuştur. Anı, Kemal Arıburnu'nun “Atatürk'ten Anılar” isimli eserinden alınmıştır. Anı Atatürk'ün tiyatro ve sahne sanatçılığına verdiği önemi konu edinmiştir. Kullanılan edebi ürün konunun akışına uygun olarak verilmiştir. Edebi üründen önce yönlendirme yapılmıştır. Edebi ürün düzenlenerek verilmiştir. Kullanılan edebi ürün görsel materyal ile desteklenmemiştir. Edebi üründen sonra edebi ürünle ilgili bir soruya yer verilmiştir.

İkinci Alt Probleme Ait Bulgular

İran 4., 5., 6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının Analizi

Bu başlık altında İran 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında edebi ürünlerin kullanım durumları ile ilgili ulaşılan bulgulara yer verilmiştir. Aşağıda İran 4., 5., 6. ve 7. sınıf düzeylerine ait ulaşılan bulgular sırasıyla her sınıf düzeyi için ayrı başlıklar altında verilmiştir.

Dördüncü Sınıf

İran 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin ünite ve konulara göre dağılımı aşağıda Tablo 28’de ki gibi gösterilebilir.

Tablo 28

İran 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan Edebi Ürünler.

Adet	Sayfa No	Ünite	Konu	Tür
1.	90	İranlıyız	Milli Simgelerimiz	Şiir
2.	91	İranlıyız	Milli Simgelerimiz	Şiir
3.	97-98	İranlıyız	Önemli Günler	Biyografi
4.	98	İranlıyız	Önemli Günler	Biyografi

Tablo 28’de görüldüğü üzere İran 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında 4 defa edebi ürünlerin kullanımına başvurulmuştur.

Edebi ürünlerin hepsi “İranlıyız” ünitesinde kullanılmıştır. Başvurulan edebi ürünlerin türlere göre dağılımı; şiir ve biyografi şeklindedir. Kullanılan biyografi ve şiir edebi türlerine ikişer defa başvurulmuştur. Biyografiler “İranlıyız” ünitesinin “Önemli Günler” konusunda kullanılırken şiirler aynı ünitenin “Milli Simgelerimiz” konusunda kullanılmıştır.

İran 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin çeşitli açılardan frekans ve yüzde dağılımları aşağıda verilmiştir.

İran 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin ünitelere göre frekans ve yüzde dağılımları aşağıda tablo 29’da gösterilmiştir.

Tablo 29

İran 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan Edebi Ürünlerin Ünitelere Göre Frekans (f) ve Yüzde (%) Dağılımları

Adet	Ünite	f	%
1.	Mahallemiz	0	0
2.	Şehrim, Köyüm	0	0
3.	Şehir ve Köylerin Oluşumu	0	0
4.	Tarihi Şehirlere Yolculuk	0	0
5.	Benim Güzel Ülkem	0	0
6.	Biz İranlıyız	4	100
Toplam		4	100

Tablo 29’da İran 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin ünitelere göre dağılım oranında görüldüğü üzere, altı ünitenin birinde edebi ürünlerin kullanımına başvurulmuştur. Diğer bir ifade ile İran 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında edebi ürünlerin ünitelerde kullanım oranı % 16,6’dır. Kullanılan edebi ürünlerin %100’ü “Biz İranlıyız” ünitesinde kullanılmıştır.

İran 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin konulara göre frekans ve yüzde dağılımları aşağıda tablo 30’da gösterilmiştir.

Tablo 30

İran 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan Edebi Ürünlerin Konulara Göre Frekans (f) ve Yüzde (%) Dağılımları

Adet	Konu	f	%
1.	Komşularımız	0	0
2.	Burası Bizim Mahallemiz	0	0
3.	Mahallemizde Alışveriş	0	0
4.	Mahallemizin Haritası	0	0
5.	Şehir ve Köyde Yaşam	0	0
6.	Coğrafi Yönler	0	0
7.	Coğrafyacılar Çevreyi Nasıl Araştırırlar?	0	0
8.	İlk Köyler Nasıl Meydana Geldi?	0	0
9.	İlk Şehirler Nasıl Meydana Geldi?	0	0
10.	Tarihçiler Geçmişi Nasıl Araştırırlar?	0	0
11.	Tarihi Hamedan Şehrine Yolculuk	0	0
12.	Taht-I Cemşid'e Yolculuk 1	0	0
13.	Taht-I Cemşid'e Yolculuk 2	0	0
14.	Tarihi Kirmanşah Şehrine Yolculuk	0	0
15.	Güzel Dağ ve Ovalar	0	0
16.	İklim	0	0
17.	İran İklim Bölgeleri	0	0
18.	İran'da Bitki Örtüsü ve Hayvanların Yaşamı	0	0
19.	Çevremizi Koruyalım	0	0
20.	Milli Simgelerimiz	2	50
21.	Takvim	0	0
22.	Önemli Günler	2	50
Toplam		4	100

Tablo 30'da İran 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin konulara göre dağılım oranında görüldüğü üzere yirmi iki konunun ikisinde edebi ürünlerin kullanımına başvurulmuştur. Diğer bir ifade ile İran 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında edebi ürünlerin konulara göre kullanım oranı % 9'dur. Edebi ürün kullanılan konuların yüzdelikleri; "Milli Simgelerimiz" % 50 ve "Önemli Günler" % 50 şeklindedir.

İran 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin çeşitli açılardan frekans ve yüzde dağılımları verildikten sonra aşağıda kullanılan edebi ürünler ele alınmıştır.

Birinci Edebi Ürün Şiir

İran 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin birincisi kitabın 90. sayfasında “İranlıyız” ünitesinin “Milli Simgelerimiz” konusunda şiir türünde kullanılmıştır.

Şekil 77. İran 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan 1. edebi ürün. Vezareti Amuzeş ve Perveriş; Sazmanı Pejuiş ve Bernamereziye Amuzeş (1394). *Mutaalatı içtimaiye, çeharome debistan*, Tehran; Şirkete Offset, kaynağından alınmıştır.

İran 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının 90. sayfasında “Milli Simgelerimiz” konusunda şiir edebi türünün kullanımına başvurulmuştur. Edebi ürün konunun girişinde verilerek konuya giriş yapılmıştır. “Haneyi Ezize Men” ismini taşıyan şiir Kebiri Haşimi tarafından yazılmıştır. Şiirde vatan sevgisi işlenmiştir. Şiirin Türkçe çevirisi aşağıdaki gibi verilebilir;

Benim Aziz Evim

1. Çizerim tekrar ben	Toprak üstüne resim
2. Resim ki oluyor	Büyük ve temiz ev
3. Resimde çizerim	Dağ ve tepe ve taş
4. Yardımsever insanlar	Çocuk ve genç ve yaşlı
5. Lale bahçesi çizerim	Bir şehidin kanı
6. İftihar dolu bayrak	Yeşil ve kırmızı ve beyaz
7. Öpücüğünde kaybolurum	Resimde tekrar ben
8. Evimin kenarında	“Ey Vatan” diye yazarım
9. Her zaman atmaktadır	Kalbim senin için
10. Benim aziz evim	Canım sana feda olsun

Kullanılan edebi ürün konunun akışına uygun olarak verilmiştir. Edebi üründen önce yönlendirme yapılmamıştır. Edebi ürün düzenlenmeden olduğu gibi verilmiştir. Kullanılan edebi ürün görsel materyal ile desteklenmemiştir. Edebi üründen sonra edebi ürünle ilgili üç soruya yer verilmiştir

İkinci Edebi Ürün Şiir

İran 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin ikincisi kitabın 91. sayfasında “İranlıyız” ünitesinin “Milli Simgelerimiz” konusunda şiir türünde kullanılmıştır.

• یکی دیگر از نشانه‌های مشترک ما سرود ملی ماست.

سر زد از افق، مهر خاوران
فروغ دیده‌ی حق باوران
بهمن فرّ ایمان ماست، پیامت ای امام،
استقلال، آزادی، نقش جان ماست
شهیدان، پیچیده در گوش زمان فریادتان
پاینده مانی و جاودان، جمهوری اسلامی ایران

Şekil 78. İran 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan 2. edebi ürün. Vezareti Amuzeş ve Perveriş: Sazmanı Pejuhiş ve Bernamereziye Amuzeş (1394). *Mutaalatı içtimaiye, çeharome debistan*, Tehran; Şirkete Offset, kaynağından alınmıştır.

İran 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının 91. sayfasında “Milli Simgelerimiz” konusunda şiir edebi türünün kullanımına başvurulmuştur. Verilen edebi ürün İran milli marşıdır. Kullanılan edebi ürün konunun akışına uygun olarak verilmiştir. İran Milli Marşının Türkçe çevirisi aşağıdaki gibi verilebilir;

Güneş ufukta doğuya doğru yükselir.
Hakka inananların gözünde ışıık
Behmen, bizim imanımızın feridir
Sizedir mesajımız ey İmam, istiklal ve hürriyet, canımıza işlenmiştir
Ey Şehitler! Haykırışlarınız her zaman kulaklarımızda yankılanıyor
Kalıcı, devamlı; ebedidir
İran İslam Cumhuriyeti

Edebi üründen önce yönlendirme yapılmıştır. Edebi ürün düzenlenmeden olduğu gibi verilmiştir. Kullanılan edebi ürün görsel materyal ile desteklenmiştir. Edebi üründen sonra edebi ürünle ilgili herhangi bir soruya yer verilmemiştir

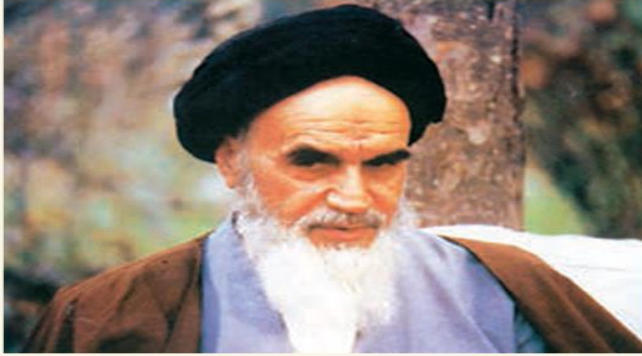
Üçüncü Edebi Ürün Biyografisi

İran 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin üçüncüsü kitabın 97 ve 98. sayfalarında “İranlıyız” ünitesinin “Önemli Günler” konusunda biyografi türünde kullanılmıştır.

امام خمینی

○ فعالیت

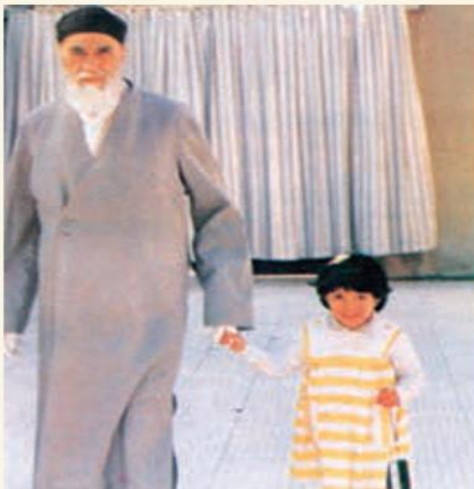
متن زیر را با هم کلاسی‌هایتان بخوانید. سپس چند خصوصیت امام خمینی را بیان کنید. دوست دارید در زندگی‌تان از کدام خصوصیت امام پیروی کنید؟

حدود صد سال پیش، در خانواده‌ای روحانی در شهرستان خمین کودکی متولد شد که نام او را روح‌الله گذاشتند. این کودک بعدها به امام خمینی مشهور شد. روح‌الله شش ماهه بود که پدرش را از دست داد و بدین ترتیب، از اوایل کودکی با رنج یتیمی آشنا شد. اما مشکلات هرگز او را از پیشرفت باز نداشت. او با تلاش و کوشش در حوزه‌های علمیه درس خواند و به درجه‌ی استادی رسید.

امام خمینی، رهبر بزرگ انقلاب اسلامی، بود اما مانند بقیه‌ی مردم زندگی بسیار ساده‌ای داشت. او به نماز خیلی اهمیت می‌داد و همواره از خدا کمک می‌خواست. حتی نیمه‌های شب و قبل از اذان صبح بیدار می‌شد و عبادت می‌کرد. امام خمینی پاکیزگی و نظم را خیلی دوست داشت و در کارهایش بسیار منظم بود.

امام با آن همه کارهای مهمی که داشت، در کارهای خانه نیز کمک می‌کرد. او راضی نبود که اعضای خانواده برایش کاری انجام دهند و بیشتر کارهایش را خودش انجام می‌داد. امام خمینی کودکان را خیلی دوست داشت. با آن‌ها بازی می‌کرد و دلش می‌خواست که آن‌ها خوب درس بخوانند و اخلاق و رفتار نیکو داشته باشند.

Şekil 79. İran 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan 3. edebi ürün. Vezareti Amuzeş ve Perveriş; Sazmanı Pejuhiş ve Bernamereziye Amuzeş (1394). Mutaalatı içtimaiye, çeharome debistan, Tehran; Şirkete Offset, kaynağından alınmıştır.

İran 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının 97 ve 98. sayfalarında “Önemli Günler” konusunda biyografi edebi türünün kullanımına başvurulmuştur. “İmam Humeyni” ismiyle verilen edebi ürün 1979 İran İslam Devriminin lideri Ayetullah Humeyni’nin hayatını ele almıştır. Kullanılan edebi ürün konunun akışına uygun olarak verilmiştir. Kullanılan edebi ürünün Türkçe çevirisi aşağıdaki gibi verilebilir;

Yaklaşık yüzyıl önce Ruhani’nin ailesi Humeyn şehrinde doğan çocuğa Ruhullah ismini koydular. Bu çocuk sonraları İmam Humeyni ismi ile ün kazandı. Ruhullah 6 aylık idi ki babasını kaybetti ve küçük yaşta yetimlik ile tanıştı. Ama problemler asla onun ilerlemesine mani olamadılar. O çaba ve gayret ile ilmi medreselerde ders okudu ve hocalık derecesine ulaştı.

İmam Humeyni, İran İslam Devriminin Büyük Rehberi oldu ama aynen diğer insanlar gibi çok sade bir yaşantıya sahipti.

O namaza çok ehemmiyet verirdi ve her zaman Allahtan yardım talep ederdi. Hatta gece yarıları ve sabah ezanından önce uyanır ve ibadet ederdi.

İmam Humeyni temizlik yapmayı ve düzenli olmayı çok sever ve işlerinde çok düzenliydi.

İmam çok fazla iş yüküne rağmen ev işlerinde yardım ederdi. O aile mensuplarının onun işlerini yapmalarına razı değildi ve işlerinin birçoğunu kendisi yerine getirirdi.

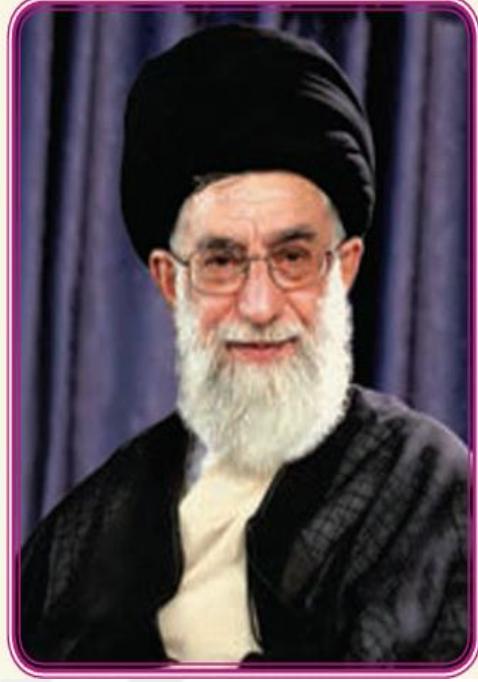
İmam Humeyni çocukları çok severdi. Onlarla oyun oynardı ve onların iyi ders çalışmalarını ve iyi ahlak ve davranış sahibi olmalarını isterdi.

Edebi üründen önce yönlendirme yapılmıştır. Edebi ürün düzenlenmeden olduğu gibi verilmiştir. Kullanılan edebi ürün görsel materyal ile desteklenmiştir. Edebi üründen sonra edebi ürünle ilgili herhangi bir soruya yer verilmemiştir.

Dördüncü Edebi Ürün Biyografisi

İran 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin dördüncüsü kitabın 98. sayfasında “İranlıyız” ünitesinin “Önemli Günler” konusunda biyografi türünde kullanılmıştır.

اکنون رهبر انقلاب اسلامی، آیت الله خامنه‌ای است. ایشان پس از درگذشت امام خمینی (ره) به رهبری انتخاب شد. همه‌ی مردم ایران از ایشان اطاعت و پیروی می‌کنند. آیت الله خامنه‌ای فرموده‌اند: «دانش‌آموزان امیدهای کشور هستند. آن‌ها باید خوب درس بخوانند و ورزش کنند و رفتار نیکو داشته باشند تا در آینده برای جمهوری اسلامی ایران مفید باشند.»

Şekil 80. İran 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan 4. edebi ürün. Vezareti Amuzeş ve Perveriş; Sazmanı Pejuhiş ve Bernamereziye Amuzeş (1394). *Mutaalatı içtimaiye, çeharome debistan*, Tehran; Şirkete Offset, kaynağından alınmıştır.

İran 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının 98. sayfasında “Önemli Günler” konusunda biyografi edebi türünün kullanımına başvurulmuştur. Edebi üründe İran’ın mevcut dini lideri Ayetullah Hamaney ele alınmıştır. Kullanılan edebi ürünün Türkçe çevirisi aşağıdaki gibi verilebilir;

Şimdi İslam Devriminin lideri Ayetullah Hamaney’dir. O, Humeyni’nin vefatından sonra Rehberlik makamına seçildi. Bütün İran milleti Ona itaat eder ve Ona tabidirler.

Ayetullah Hamaney buyurmaktadır;

“Öğrenciler ülkenin ümitleridir. Onlar iyi ders okumak zorundadırlar ve spor yapmalı ve iyi davranışlara sahip olmalı ki gelecekte İran İslam Cumhuriyeti’ne yararlı olsunlar.”

Kullanılan edebi ürün konunun akışına uygun olarak verilmiştir. Edebi üründen önce yönlendirme yapılmamıştır. Edebi ürün düzenlenmeden olduğu gibi verilmiştir. Kullanılan edebi ürün görsel materyal ile desteklenmiştir. Edebi üründen sonra edebi ürünle ilgili herhangi bir soruya yer verilmemiştir.

Beşinci Sınıf

İran 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında edebi ürünlerden yararlanılmamıştır. Bundan dolayı bu başlık altında herhangi bir bilgiye yer verilmemiştir.

Altıncı Sınıf

İran 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin ünite ve konulara göre dağılımı aşağıda tablo 31’de gösterilmiştir.

Tablo 31

İran 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan Edebi Ürünler

Adet	Sayfa No	Ünite	Konu	Tür
1.	13	Arkadaşlarımız	Arkadaşlık	Şiir
2.	12	Arkadaşlarımız	Arkadaşlık	Mektup
3.	14	Arkadaşlarımız	Arkadaşlık Adabı	Atasözü
4.	16	Arkadaşlarımız	Arkadaşlık Adabı	Şiir
5.	66	İsfahana sefer	Niye Safevi Devleti Döneminde Kültür ve Medeniyet Gelişti?	Seyahatname
6.	68	Boş Zaman	Uygun Günlük program	Deyim
7.	112	Sorumsuzluğa Karşı Durmak	İran Milletinin Sömürgecilik İle Mücadelesi	Biyografi
8.	113	Sorumsuzluğa Karşı Durmak	İran Milletinin Sömürgecilik İle Mücadelesi	Biyografi
9.	113	Sorumsuzluğa Karşı Durmak	İran Milletinin Sömürgecilik İle Mücadelesi	Biyografi
10.	113	Sorumsuzluğa Karşı Durmak	İran Milletinin Sömürgecilik İle Mücadelesi	Biyografi
11.	113	Sorumsuzluğa Karşı Durmak	İran Milletinin Sömürgecilik İle Mücadelesi	Biyografi
12.	119	Hürremşehr’in Kurtuluşu	Hürremşehr Düşmanın İşgalinde	Biyografi

Tablo 31’de görüldüğü üzere İran 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında 12 defa edebi ürünlerin kullanımına başvurulmuştur. Başvurulan bu edebi ürünlerin türlere göre dağılımı; şiir, atasözü, deyim, mektup, seyahatname ve biyografi şeklindedir. Kullanılan edebi türlerden biyografiye altı, şiire iki ve geri kalan türlere birer defa başvurulmuştur.

Biyografilerin beşi “Sorumsuzluğa Karşı Durmak” ünitesinin “İran Milletinin Sömürgecilik İle Mücadelesi” konusunda geri kalan biri ise “Hürremşehr’in Kurtuluşu” ünitesinin “Hürremşehr Düşmanın İşgalinde” konusunda kullanılmıştır.

Şiirler “Arkadaşlarımız” ünitesinin “Arkadaşlık” ve “Arkadaşlık Adabı” konularında kullanılmıştır. Atasözü “Arkadaşlarımız” ünitesinin “Arkadaşlık” konusunda kullanılmıştır. Deyim “Boş Zaman” ünitesinin “Uygun Günlük Program” konusunda kullanılmıştır. Mektup “Arkadaşlarımız” ünitesinin “Arkadaşlık” konusunda

kullanılmıştır. Seyahatname “İsfahana Sefer” ünitesinin “Niye Safevi Devleti Döneminde Kültür ve Medeniyet Gelişti?” konusunda kullanılmıştır.

En fazla edebi ürün beş adet ile “Sorumsuzluğa Karşı Durmak” ünitesinde kullanılırken, en az edebi ürün birer adet ile “İsfahana Sefer” ve “Boş Zaman” ünitelerinde kullanılmıştır. Edebi ürünlerin en çok kullanıldığı konu beş adet ile “İran Milletinin Sömürgecilik İle Mücadelesi” konusu olurken en az birer adet ile “Niye Safevi Devleti Döneminde Kültür ve Medeniyet Gelişti?” ve “Uygun Günlük Program” konuları olmuştur.

İran 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin çeşitli açılardan frekans ve yüzde dağılımları aşağıda verilmiştir. İran 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin ünitelere göre frekans ve yüzde dağılımları aşağıda tablo 32’de gösterilmiştir.

Tablo 32

İran 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan Edebi Ürünlerin Ünitelere Göre Frekans (f) ve Yüzde (%) Dağılımları

Adet	Üniteler	f	%
1.	Arkadaşlarımız	4	33,3
2.	Karar Alma	0	0
3.	İran’da Tarım	0	0
4.	İran ve Enerji Kaynakları	0	0
5.	İslam Devrinde İlmî ve Teknik İlerlemeler	0	0
6.	İsfahana Sefer	1	8,3
7.	Boş Zaman	1	8,3
8.	Giyimimiz	0	0
9.	İran’ın Denizleri	0	0
10.	İran ve Komşuları	0	0
11.	Sorumsuzluğa Karşı Durmak	5	41,6
12.	Hürremşehr’in Kurtuluşu	1	8,3
Toplam		12	100

Tablo 32’de İran 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin ünitelere göre dağılım oranında görüldüğü üzere on iki ünitenin beşinde edebi ürünlerin kullanımına başvurulmuştur. Diğer bir ifade ile İran 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında edebi

ürünlerin ünitelerde kullanım oranı % 41,6'dır. Kullanılan edebi ürünlerin ünitelere göre yüzdelikleri, “Arkadaşlarımız” % 33,3, “İsfahana Sefer” % 8,3, “Boş Zaman” % 8,3, “Sorumsuzluğa Karşı Durmak” % 41,6 ve “Hürremşehr’in Kurtuluşu” % 8,3 şeklindedir.

İran 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin konulara göre frekans ve yüzde dağılımları aşağıda tablo 33’te gösterilmiştir.

Tablo 33

İran 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan Edebi Ürünlerin Konulara Göre Frekans (f) ve Yüzde (%) Dağılımları

Adet	Konu	f	%
1.	Arkadaşlık	2	16,6
2.	Arkadaşlık Adabı	2	16,6
3.	Karar Alma Nedir?	0	0
4.	Nasıl Karar Alalım?	0	0
5.	Tarımda ki Faktörler	0	0
6.	Üretimden Tüketime Tarım Ürünleri	0	0
7.	Siyah Altın	0	0
8.	Enerjiyi Daha İyi Kullanalım	0	0
9.	Müslümanların İlimdeki İlerlemeleri	0	0
10.	İslam Devrimde İlim Alanındaki İlerlemenin Nedenleri Nelerdir?	0	0
11.	İsfahan: Dünyanın Yarıısı	0	0
12.	Niye Safevilerin Döneminde Kültür ve Medeniyet Gelişti?	1	8,3
13.	Uygun Günlük Program	1	8,3
14.	Boş Zamanlar İçin Program Yapma	0	0
15.	Elbise Çeşitleri	0	0
16.	Üretimden Tüketime Elbise	0	0
17.	İran’ın Denizlerinin Özellikleri	0	0
18.	Deniz, Allah’ın Nimetidir	0	0
19.	Komşularımız	0	0
20.	İlgili Okumalar	0	0
21.	Sömürgecilik Nedir?	0	0
22.	İran Milletinin Sömürgecilik İle Mücadelesi	5	41,6
23.	Hürremşehr Düşmanın İşgalinde	1	8,3
24.	Hürremşehr Vatanın Kucağında	0	0
Toplam		12	100

Tablo 33’te İran 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin konulara göre dağılım oranında görüldüğü üzere yirmi dört konunun altısında edebi ürünlerin kullanımına başvurulmuştur. Diğer bir ifade ile İran 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında edebi ürünlerin konulara göre kullanım oranı % 25’tir. Edebi ürün kullanılan konuların yüzdelikleri; “Arkadaşlık” % 16,6, “Arkadaşlık Adabı” % 16,6, “Uygun Günlük Program” % 8,3, “Niye Safevilerin Döneminde Kültür ve Medeniyet Gelişti?” % 8,3, “İran Milletinin Sömürgecilik İle Mücadelesi” % 41,6 ve “Hürremşehr Düşmanın İşgalinde” % 8,3 şeklindedir.

İran 6 sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin çeşitli açılardan frekans ve yüzde dağılımları verildikten sonra aşağıda kullanılan edebi ürünler ele alınmıştır.

Birinci Edebi Ürün Mektup

İran 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin birincisi kitabın 12. sayfasında “Arkadaşlarımız” ünitesinin “Arkadaşlık” konusunda mektup türünde kullanılmıştır.

امیرمؤمنان حضرت علی بن ابی طالب (ع) در نامه‌ی خود به فرزندشان امام حسن (ع) فرمودند:
بانیکن همدلی و رفاقت کن تا از آنان باشی و از بدان جدا شو تا از آنان نباشی.

Şekil 81. İran 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan 1. edebi ürün. Vezareti Amuzeş ve Perveriş: Sazmanı Pejuhiş ve Bernamereziye Amuzeş (1395). *Mutaalatı içtimaiye, şeşome debistan*, Tehran; Şirkete Offset, kaynağından alınmıştır.

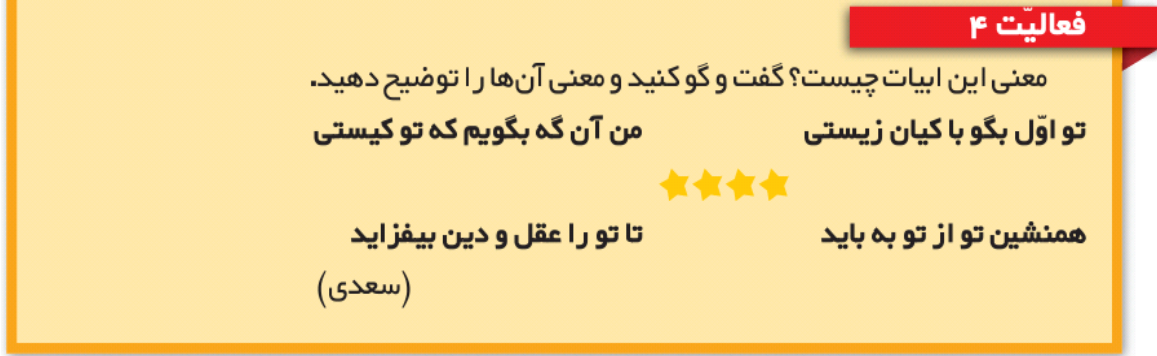
6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının 12. sayfasında “Arkadaşlık” konusunda mektup edebi türünün kullanımına başvurulmuştur. Mektup dördüncü Halife Hz. Ali tarafından oğlu Hz. Hasan’a yazılmıştır. Mektupta Hz. Ali arkadaşlık konusunda oğlu Hz. Hasan’a tavsiyelerde bulunmaktadır. Kullanılan edebi ürünün Türkçe çevirisi aşağıdaki gibi verilebilir;

İyi insanlar gönlünde olsun onlarla birlikte ol ki onlardan olasın ve kötü insanlardan uzaklaş ki onlardan olmayasın.

Kullanılan edebi ürün konunun akışına uygun olarak verilmiştir. Edebi üründen önce yönlendirme yapılmıştır. Edebi ürün düzenlenmeden olduğu gibi verilmiştir. Kullanılan edebi ürün görsel materyal ile desteklenmemiştir. Edebi üründen sonra edebi ürünle ilgili herhangi bir soruya yer verilmemiştir.

İkinci Edebi Ürün Şiir

İran 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin ikincisi kitabın 13. sayfasında “Arkadaşlarımız” ünitesinin “Arkadaşlık” konusunda şiir türünde kullanılmıştır.

Şekil 82. İran 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan 2. edebi ürün. Vezareti Amuzeş ve Perveriş; Sazmanı Pejuiş ve Bernamereziye Amuzeş (1395). *Mutaalatı içtimaiye, şeşome debistan*, Tehran; Şirkete Offset, kaynağından alınmıştır.

İran 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının 13. sayfasında “Arkadaşlık” konusunda şiir edebi türünün kullanımına başvurulmuştur. Edebi ürün konunun sonunda 4. etkinlik başlığı altında verilmiştir. Şiir İranlı büyük şair Sadi’ye aittir. Verilen şiirde arkadaşlık konusu işlenmiştir. Kullanılan edebi ürünün Türkçe çevirisi aşağıdaki gibi verilebilir;

Sen önce söyle bana kiminle oturduğunu
Ben o zaman söyleyeyim kimsin

Yoldaşın senden olmalı
Ta ki senin aklını ve dinini artırsın

Kullanılan edebi ürün konunun akışına uygun olarak verilmiştir. Edebi üründen önce yönlendirme yapılmıştır. Edebi ürün düzenlenmeden olduğu gibi verilmiştir. Kullanılan edebi ürün görsel materyal ile desteklenmemiştir. Edebi üründen sonra edebi ürünle ilgili herhangi bir soruya yer verilmemiştir.

Üçüncü Edebi Ürün Atasözü

İran 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin üçüncüsü kitabın 14. sayfasında “Arkadaşlarımız” ünitesinin “Arkadaşlık Adabı” konusunda atasözü türünde kullanılmıştır.

آداب دوستی

آیا تا به حال این عبارت را شنیده‌اید که می‌گویند: پیدا کردن دوست آسان است اما نگهداری آن مشکل!

Şekil 83. İran 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan 3. edebi ürün. Vezareti Amuzeş ve Perveriş: Sazmanı Pejuhiş ve Bernamereziye Amuzeş (1395). *Mutaalati içtimaiye, şeşome debistan*, Tehran; Şirkete Offset, kaynağından alınmıştır.

İran 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının 14. sayfasında “Arkadaşlık Adabı” konusunda atasözü edebi türünün kullanımına başvurulmuştur. Edebi ürün konunun girişinde kullanılarak konuya giriş yapılmıştır. Verilen şiirde arkadaşlık konusu işlenmiştir. Kullanılan edebi ürünün Türkçe çevirisi aşağıdaki gibi verilebilir;

Dost bulmak kolaydır ama onu muhafaza etmek zordur.

Kullanılan edebi ürün konunun akışına uygun olarak verilmiştir. Edebi üründen önce yönlendirme yapılmıştır. Edebi ürün düzenlenmeden olduğu gibi verilmiştir. Kullanılan edebi ürün görsel materyal ile desteklenmemiştir. Edebi üründen sonra edebi ürünle ilgili bir soruya yer verilmiştir.

Dördüncü Edebi Ürün Şiir

İran 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin dördüncüsü kitabın 16. sayfasında “Arkadaşlarımız” ünitesinin “Arkadaşlık Adabı” konusunda şiir türünde kullanılmıştır.

فعالیت ۲

معنی این شعر چیست؟ مربوط به کدام یک از توصیه‌های مربوط به دوستی در صفحه قبل است؟

دوستان حال و در ماندگی

دوست آن باشد که گیرد دست دوست

(سعدی)

Şekil 84. İran 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan 4. edebi ürün. Vezareti Amuzeş ve Perveriş: Sazmanı Pejuhiş ve Bernamereziye Amuzeş (1395). *Mutaalati içtimaiye, şeşome debistan*, Tehran; Şirkete Offset, kaynağından alınmıştır.

İran 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının 16. sayfasında “Arkadaşlık Adabı” konusunda şiir edebi türünün kullanımına başvurulmuştur. Edebi ürün konunun sonunda 2. etkinlik başlığı altında verilmiştir. Şiir İranlı büyük şair Sadi’ye aittir. Verilen şiirde arkadaşlığın bir özelliğine dikkat çekilmiştir. Kullanılan edebi ürünün Türkçe çevirisi aşağıdaki gibi verilebilir;

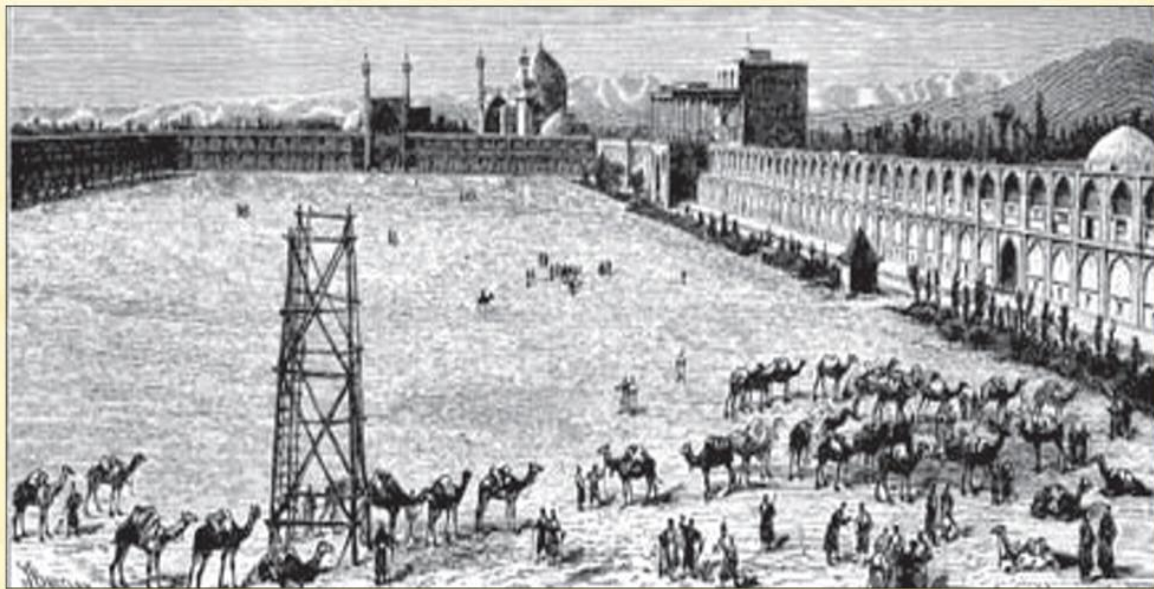
Dost odur ki dostun elinden tutsun

Zor anda ve ihtiyaç halinde.

Kullanılan edebi ürün konunun akışına uygun olarak verilmiştir. Edebi üründen önce yönlendirme yapılmıştır. Edebi ürün düzenlenmeden olduğu gibi verilmiştir. Kullanılan edebi ürün görsel materyal ile desteklenmemiştir. Edebi üründen sonra edebi ürünle ilgili herhangi bir soruya yer verilmemiştir.

Beşinci Edebi Ürün Seyahatname

İran 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin beşincisi kitabın 66. sayfasında “İsfahana Sefer” ünitesinin “Niye Safevi Devleti Döneminde Kültür ve Medeniyet Gelişti?” konusunda seyahatname türünde kullanılmıştır.

تصویری از میدان امام (نقش جهان) که توسط یک باستان‌شناس اروپایی که حدود ۱۴۰ سال پیش به ایران سفر کرده، ترسیم شده است.

Şekil 85. İran 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan 5. edebi ürün. Vezareti Amuzeş ve Perveriş: Sazmanı Pejuhiş ve Bernamereziye Amuzeş (1395). Mutaalatı içtimaiye, şeşome debistan, Tehran; Şirkete Offset, kaynağından alınmıştır.

İran 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının 66. sayfasında “Niye Safevi Devleti Döneminde Kültür ve Medeniyet Gelişti?” konusunda seyahatname edebi türünün kullanımına başvurulmuştur. Edebi ürün “Seyahatnamelerde İsfahan” başlığı altında kullanılmıştır. Kullanılan ürün 140 yıl önce İran’a seyahat eden Avrupalı bir seyyah tarafından çizilmiş olan İmam Meydanının (Nakş-ı Cihan) resmini kapsamaktadır. Kullanılan edebi ürün konunun akışına uygun olarak verilmiştir. Edebi üründen önce yönlendirme yapılmıştır. Edebi ürün düzenlenmeden olduğu gibi verilmiştir. Kullanılan edebi ürün görsel materyal şeklindedir. Edebi üründen sonra edebi ürünle ilgili herhangi bir soruya yer verilmemiştir.

Altıncı Edebi Ürün Atasözü

İran 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin altıncısı kitabın 68. sayfasında “Boş Zaman” ünitesinin “Uygun Günlük Program” konusunda atasözü türünde kullanılmıştır.

برنامه‌ی روزانه‌ی متعادل

نمودار زندگی روزانه

شاید تا به حال این ضرب‌المثل را شنیده باشید که «وقت طلاست». منظور از این عبارت چیست؟

Şekil 86. İran 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan 6. edebi ürün. Vezareti Amuzeş ve Perveriş; Sazmanı Pejuiş ve Bernamereziye Amuzeş (1395). *Mutaalatı içtimaiye, şeşome debistan*, Tehran; Şirkete Offset, kaynağından alınmıştır.

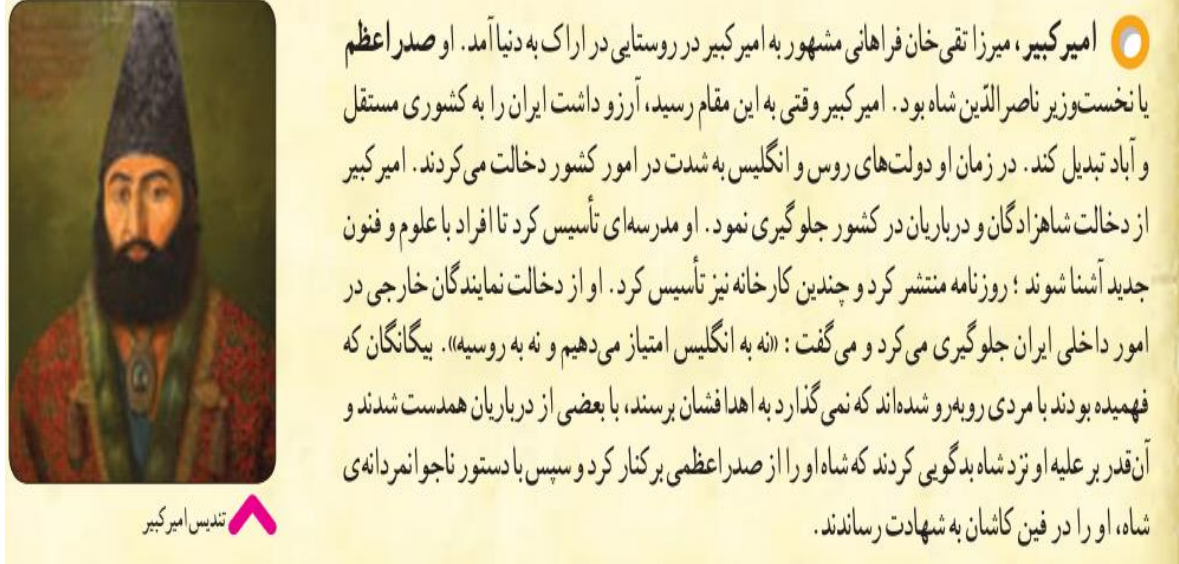
İran 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının 68. sayfasında “Uygun Günlük Program” konusunda atasözü edebi türünün kullanımına başvurulmuştur. Edebi ürün konunun girişinde kullanılarak konuya giriş yapılmıştır. Verilen edebi ürünle vaktin önemine işaret edilmiştir. Kullanılan edebi ürünün Türkçe çevirisi aşağıdaki gibi verilebilir;

“Vakit altındır.”

Kullanılan edebi ürün konunun akışına uygun olarak verilmiştir. Edebi üründen önce yönlendirme yapılmıştır. Edebi ürün düzenlenmeden olduğu gibi verilmiştir. Kullanılan edebi ürün görsel materyal ile desteklenmemiştir. Edebi üründen sonra edebi ürünle ilgili bir soruya yer verilmiştir.

Yedinci Edebi Ürün Biyografisi

İran 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin yedincisi kitabın 112. sayfasında “Sorumсузулуға Karşı Durmak” ünitesinin “İran Milletinin Sömürgecilik İle Mücadelesi” konusunda biyografi türünde kullanılmıştır.

Şekil 87. İran 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan 7. edebi ürün. Vezareti Amuзеş ve Perveriş: Sazmanı Pejuhiş ve Bernamereziye Amuзеş (1395). *Mutaalatı içtimaiye, şeşome debistan*, Tehran; Şirkete Offset, kaynağından alınmıştır.

İran 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının 112. sayfasında “İran Milletinin Sömürgecilik İle Mücadelesi” konusunda biyografi edebi türünün kullanımına başvurulmuştur. Edebi ürün sömürgeci devletlere karşı mücadele veren Emir Kebir isminde önemli bir şahsiyeti ele almıştır. Emir Kebir sadrazam olarak görev yaptığı dönemde sömürgeci devletlere karşı mücadele etmiş ve sonunda öldürülmüştür. Kullanılan edebi ürünün Türkçe çevirisi aşağıdaki gibi verilebilir;

Emir Kebir

Emir Kebir adıyla çok meşhur Mirza Taki Han Ferahani Irak'ın (İran'da bir şehir) bir köyünde dünyaya geldi. O, Nasreddin Şah'ın Sadrazamı (Başbakan) idi. Emir Kebir bu makama geldiğinde, İran'ı bağımsız ve gelişmiş bir ülke yapmak istedi. Onun zamanında Rusya ve İngiltere ülkenin iç siyasetine çok müdahale ediyorlardı. Emir Kebir, Şehzade ve derebeylerin ülke yönetimine müdahalesinin önüne geçti. O, insanların yeni fen ve bilimlerle tanışması için okul açtı, gazete bastı ve birkaç fabrika kurdu. O, yabancı temsilcilerin ülke yönetimine müdahalesini önledi ve dedi; ne İngilizlere imtiyaz veririz ne de Rusya'ya. Emir Kebir var oldukça hedeflerine ulaşamayacaklarını anlayan yabancılar, bazı saraylılarla işbirliği yapıp Şaha karşı Emir Kebir aleyhinde şiddetli propagandalar yaptılar ve Şah onu görevden aldı. Daha sonra Emir Kebir'i Kaşan Fin Hamamı'nda katlettiler.

Kullanılan edebi ürün konunun akışına uygun olarak verilmiştir. Edebi üründen önce yönlendirme yapılmıştır. Edebi ürün düzenlenmeden olduğu gibi verilmiştir. Kullanılan

edebi ürün görsel materyal ile desteklenmiştir. Edebi üründen sonra edebi ürünle ilgili herhangi bir soruya yer verilmemiştir.

Sekizinci Edebi Ürün Biyografisi

İran 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin sekizincisi kitabın 113. sayfasında “Sorumluluğa Karşı Durmak” ünitesinin “İran Milletinin Sömürgecilik İle Mücadelesi” konusunda biyografi türünde kullanılmıştır.

Şekil 88. İran 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan 8. edebi ürün. Vezareti Amuzeş ve Perveriş: Sazmanı Pejuhiş ve Bernamereziye Amuzeş (1395). Mutaalatı içtimaiye, şeşome debistan, Tehran; Şirkete Offset, kaynağından alınmıştır.

İran 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının 113. sayfasında “İran Milletinin Sömürgecilik İle Mücadelesi” konusunda biyografi edebi türünün kullanımına başvurulmuştur. Edebi ürün sömürgeci devletlere karşı mücadele veren Mirza Küçük Han Cengeli isminde önemli bir şahsiyeti ele almıştır. Mirza Küçük Han Cengeli sömürgeci devletlere karşı mücadele etmiş ve sonunda ölmüştür. Kullanılan edebi ürünün Türkçe çevirisi aşağıdaki gibi verilebilir;

Mirza Küçük Han Cengeli

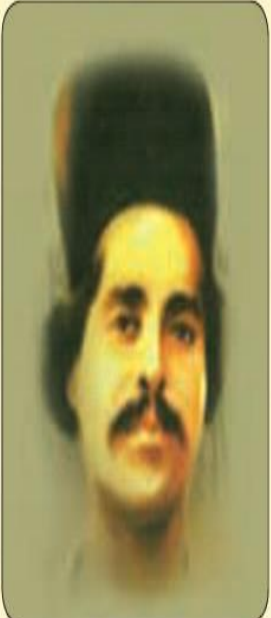
Mirza Küçük ismiyle maruf Yunus, Reşt'te (İran'da bir şehir) dünyaya geldi. O birkaç okulda dini ilimleri okudu. Kaçarların son döneminde ülkenin bazı bölgeleri Rusya ve İngiltere tarafından işgal edilmişti. Yabancılar insanlara zulüm ediyorlardı ve devlet buna karşı çıkacak güçte değildi. Mümin, cesur ve mazlumların muhafızı olan Mirza Küçük Han Gilan'da (İran'da bir şehir) ayaklandı ve birçok insan onu destekledi. Mirza Han'ın taraftarları hem devletin

görevlileri hem de Rus ve İngiliz güçleri ile çatıştı. Onların çoğu sonunda esir düştüler ve Mirza Küçük Han bir dostuyla soğuk ve karlı dağ havasına yakalandı ve şehit oldu.

Kullanılan edebi ürün konunun akışına uygun olarak verilmiştir. Edebi üründen önce yönlendirme yapılmıştır. Edebi ürün düzenlenmeden olduğu gibi verilmiştir. Kullanılan edebi ürün görsel materyallerle desteklenmiştir. Edebi üründen sonra edebi ürünle ilgili herhangi bir soruya yer verilmemiştir.

Dokuzuncu Edebi Ürün Biyografisi

İran 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin dokuzuncusu kitabın 113. sayfasında “Sorumsuzluğa Karşı Durmak” ünitesinin “İran Milletinin Sömürgecilik İle Mücadelesi” konusunda biyografi türünde kullanılmıştır.

رئیس علی دلواری: رئیس علی دلواری در اطراف شهر بوشهر چشم به جهان گشود. رئیس علی مردی شجاع بود و ایمان قوی داشت. او در تیراندازی و سوار کاری ماهر بود. با شروع جنگ جهانی اول، انگلیسی ها جنوب ایران به ویژه بوشهر را اشغال کرده بودند و پرچم خودشان را در آنجا افراشته بودند. او درباره ی اشغال نظامی ایران به چند تن از روحانیون بوشهر نامه نوشت و آن ها نیز در جواب گفتند که جنگیدن با اشغالگران واجب است. رئیس علی و هوادارانش که به آن ها دلیران تنگستان می گفتند، قهرمانانه با انگلیسی ها جنگیدند اما در یکی از این نبردها، رئیس علی تیر خورد و به شهادت رسید.

رئیس علی
مجسمه ی رئیس علی دلواری در بوشهر

Şekil 89. İran 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan 9. edebi ürün. Vezareti Amuzeş ve Perveriş: Sazmanı Pejuhiş ve Bernamereziye Amuzeş (1395). *Mutaalati içtimaiye, şeşome debistan*, Tehran; Şirkete Offset, kaynağından alınmıştır.

İran 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının 113. sayfasında “İran Milletinin Sömürgecilik İle Mücadelesi” konusunda biyografi edebi türünün kullanımına başvurulmuştur. Edebi ürün sömürgeci devletlere karşı mücadele veren Reis Ali Delvari isminde önemli bir şahsiyeti ele almıştır. Reis Ali Delvari Birinci Dünya Savaşında İngilizlere karşı savaşmış ve bu savaşta ölmüştür. Kullanılan edebi ürünün Türkçe çevirisi aşağıdaki gibi verilebilir;

Reis Ali Delvari

Reis Ali Delvari, Buşehr (İran'da bir şehir) şehrinde dünyaya geldi. Reis Ali, cesurdu ve güçlü bir imana sahipti. O, binicilik ve atıcılıkta usta idi. Birinci Dünya Savaşının başlamasıyla İngilizler ülkenin güneyini özellikle Buşehr'i işgal ettiler ve orada kendi bayraklarını diktiler. O, İran'ın işgal edilmesine karşı birkaç Buşehr'li din adamına mektup yazdı ve onlarda mektuplarında, "işgalcilere karşı savaşmak vaciptir" cevabını verdiler. Reis Ali ve destekçilerine İngilizlerle kahramanca savaşılır ama bu çatışmalardan birinde Reis Ali bir kurşunun hedefi oldu ve şehit oldu.

Kullanılan edebi ürün konunun akışına uygun olarak verilmiştir. Edebi üründen önce yönlendirme yapılmıştır. Edebi ürün düzenlenmeden olduğu gibi verilmiştir. Kullanılan edebi ürün görsel materyallerle desteklenmiştir. Edebi üründen sonra edebi ürünle ilgili herhangi bir soruya yer verilmemiştir.

Onuncu ve On Birinci Edebi Ürünler Biyografi

İran 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin on ve on birincisi kitabın 113. sayfasında "Sorumsluğa Karşı Durmak" ünitesinin "İran Milletinin Sömürgecilik İle Mücadelesi" konusunda biyografi türünde kullanılmıştır.

دکتر محمد مصدق و آیت الله سید ابوالقاسم کاشانی: از آغاز کشف و استخراج نفت در ایران، دولت انگلستان که از محصول نفت ایران درآمد زیادی کسب می کرد، با بستن قراردادهایی منابع نفتی مسارا غارت می کرد. دکتر محمد مصدق که در زمان حکومت پهلوی نماینده ی مجلس بود، شجاعانه در مقابل استعمار انگلیس ایستاد و برای ملی کردن نفت به مبارزه برخاست. در همان زمان آیت الله کاشانی نیز که از علمای مبارز و مخالف شدید استعمارگران بود، از نهضت ملی شدن نفت ایران حمایت کرد و نقش بسیار مهمی در این کار داشت. سرانجام در اسفندماه سال ۱۳۲۹ شمسی؛ مجلس شورای ملی قانون ملی شدن نفت را تصویب کرد تا دست بیگانگان را از نفت ایران کوتاه کند.

محمد رضا شاه پهلوی با توطئه ی آمریکا و انگلیس، دکتر مصدق را به روستای احمدآباد تبعید کرد و او تا آخر عمر مانند یک زندانی زندگی کرد.

دکتر مصدق و آیت الله کاشانی

Şekil 90. İran 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan 10 ve 11. edebi ürünler. Vezareti Amuzeş ve Perveriş: Sazmanı Pejuhiş ve Bernamereziye Amuzeş (1395). Mutaalatı içtimaiye, şeşome debistan, Tehran; Şirkete Offset, kaynağından alınmıştır.

İran 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının 113. sayfasında “İran Milletinin Sömürgecilik İle Mücadelesi” konusunda iki adet biyografi edebi türünün kullanımına başvurulmuştur. Edebi ürünlerin onuncusu sömürgeci devletlere karşı mücadele veren Doktor Muhammed Musaddık ve on birincisi Ayetullah Seyyid Ebul Kasım Kaşaniye aittir. Doktor Muhammed Musaddık Kaçarlar döneminde milletvekilidir. Ayetullah Seyyid Ebul Kasım Kaşani ise önemli bir din adamıdır. İkisi sömürgeci devletlere karşı mücadele vermişlerdir. Kullanılan edebi ürünün Türkçe çevirisi aşağıdaki gibi verilebilir;

Doktor Muhammed Musaddık ve Ayetullah Seyyid Ebul Kasım Kaşani

İran’da petrolün keşfi ve çıkarılmasında, İran devletinin petrolünden büyük gelir elde eden İngiliz Devleti yaptığı antlaşmalar ile İran petrolünü yağmalıyordu. Pehlevi Hükümeti zamanında milletvekili olan Doktor Muhammed Musaddık cesurca İngilizlerin sömürgeciliğine karşı durdu ve petrolün millileştirilmesi için çalıştı. Aynı zamanda din âlimlerinden sömürgecilere şiddetle karşı çıkan Ayetullah Kaşani de İran petrolünün millileştirilmesi için çalışıyordu ve bu işte önemli bir rol oynadı. Sonunda 1329 hicri güneş yılının mart ayında meclis, petrolün millileştirilmesi kanununu onayladı ve bununla beraber yabancıların İran petrolü üzerindeki elleri kısaldı.

Muhammed Rıza Şah Pehlevi, Amerika ve İngilizlerin komplosuyla Doktor Musaddık’ı Ahmed Abad köyüne sürgün etti ve orada ömrünün sonuna kadar bir mahkûm gibi yaşadı.

Kullanılan edebi ürün konunun akışına uygun olarak verilmiştir. Edebi üründen önce yönlendirme yapılmıştır. Edebi ürün düzenlenmeden olduğu gibi verilmiştir. Kullanılan edebi ürün görsel materyal ile desteklenmiştir. Edebi üründen sonra edebi ürünle ilgili herhangi bir soruya yer verilmemiştir.

On İkinci Edebi Ürün Biyografisi

İran 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin on ikincisi kitabın 119. sayfasında “Hürremşehr’in Kurtuluşu” ünitesinin “Hürremşehr Düşmanın İşgalinde” konusunda biyografi türünde kullanılmıştır.

زندگینامه‌ی شهید محمدعلی جهان آرا

مطالعه برای
انجام فعالیت

شهید محمد جهان آرا در سال ۱۳۳۳ در خرمشهر به دنیا آمد. قبل از انقلاب او تحت تأثیر مبارزات امام با گروهی از دوستانش به فعالیت سیاسی علیه حکومت پهلوی پرداخت. حکومت شاه، جهان آرا و دوستانش را دستگیر و او را به یک سال زندان محکوم کرد.

جهان آرا پس از گرفتن دیپلم در کنکور شرکت کرد و وارد دانشگاه شد. پس از پیروزی انقلاب، جهان آرا فرماندهی سپاه خرمشهر را به عهده گرفت و همزمان جهاد سازندگی را در خرمشهر ایجاد کرد.

با شروع جنگ، جهان آرا دوش به دوش مردم خرمشهر علیه دشمن جنگید. بعد از اشغال خرمشهر جنگ وارد مرحله‌ی تازه‌ای شد. رزمندگان اسلام در اولین گام محاصره‌ی آبادان را شکستند. این پیروزی مهمی بود. جهان آرا و تعدادی از فرماندهان برای گزارش این خبر به امام خمینی راهی تهران شدند اما هواپیمای آن‌ها درین راه سقوط کرد و جهان آرا و یارانش به شهادت رسیدند.

Şekil 91. İran 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan 12. edebi ürün. Vezareti Amuzeş ve Perveriş: Sazmanı Pejuhiş ve Bernamereziye Amuzeş (1395). *Mutaalatı içtimaiye, şeşome debistan*, Tehran; Şirkete Offset, kaynağından alınmıştır.

İran 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının 119. sayfasında “Hürremşehr Düşmanın İşgalinde” konusunda biyografi edebi türünün kullanımına başvurulmuştur. Edebi ürün İran-İrak savaşında Hürremşehr şehrinde İran’ın Sepah askeri birliklerinin komutanı olan Muhammed Ali Cihanara’yı ve onun düşmana karşı verdiği mücadeleyi ele almaktadır. Kullanılan edebi ürünün Türkçe çevirisi aşağıdaki gibi verilebilir;

Muhammed Ali Cihanara’nın Biyografisi

Şehit Muhammed Ali Cihanara 1333 yılında Hürremşehr ‘de (İran’da bir şehir) dünyaya geldi. İran İslam Devriminden önce o ve arkadaşlarından bir grup Humeyni’nin mücadelesinin etkisiyle Pehlevi hükümetine karşı siyasi faaliyette bulundu. Şah hükümeti Cihanara ve arkadaşlarını yakaladı ve onu bir yıl hapse mahkûm etti.

Daha sonra Cihanara üniversite sınavını kazandı ve üniversiteye yerleşti. İran İnkılâbı zaferinden sonra Cihanara, Hürremşehr’de ordunun komutanlığını üstlendi ve burada Cihat kurumunu kurdu.

İran-İrak savaşının başlamasıyla beraber Cihanara, Hürremşehr’li insanlar ile beraber omuz omuza düşmana karşı savaştı. Hürremşehr’in işgalinden sonra savaş yeni bir aşamaya geçti. İslam savaşçıları ilk adımda Abadan kuşatmasını deldiler. Bu zafer önemliydi. Cihanara ve bazı komutanlar bu haberi Humeyni’ye ulaştırmak için Tahran yoluna düştüler ama onların uçağı yolda düştü ve Cihanara ile dostları şehit oldu.

Kullanılan edebi ürün konunun akışına uygun olarak verilmiştir. Edebi üründen önce yönlendirme yapılmıştır. Edebi ürün düzenlenmeden olduğu gibi verilmiştir. Kullanılan edebi ürün görsel materyal ile desteklenmiştir. Edebi üründen sonra edebi ürünle ilgili herhangi bir soruya yer verilmemiştir.

Yedinci Sınıf

İran 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin ünite ve konulara göre dağılımı aşağıda tablo 34’te ki gibi gösterilebilir.

Tablo 34

İran 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan Edebi Ürünler

Adet	Sayfa No	Ünite	Konu	Tür
1.	23	Meydana Gelen Olaylarla Mücadele	Hadiselerde Yardımlaşma ve Empati	Şiir
2.	27	Meydana Gelen Olaylarla Mücadele	Sigorta ve Meydana Gelen Olaylarla Mücadele	Hikâye
3.	133	Eski İran Çağlarında Toplumsal ve İktisadi Durum	Eski İran Çağlarında Toplumsal Durum	T. roman
4.	134	Eski İran Çağlarında Toplumsal ve İktisadi Durum	Eski İran Çağlarında Toplumsal Durum	Hikâye

Tablo 34’te görüldüğü üzere İran 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında 4 defa edebi ürünlerin kullanımına başvurulmuştur.

Başvurulan bu edebi ürünlerin türlere göre dağılımı; şiir, hikaye ve tarihi roman şeklindedir. Kullanılan edebi türlerden hikâyeye iki defa şiir ve tarihi romana birer defa başvurulmuştur. Hikâyelerden biri “Meydana Gelen Olaylarla Mücadele” ünitesinin “Sigorta ve Meydana Gelen Olaylarla Mücadele” konusunda diğeri “Eski İran Çağlarında Toplumsal ve İktisadi Durum” ünitesinin “Eski İran Çağlarında Toplumsal Durum” konusunda kullanılmıştır. Şiirlerin ikisi “Meydana Gelen Olaylarla Mücadele” ünitesinin “Hadiselerde Yardımlaşma ve Empati” konusunda kullanılmıştır. Tarihi roman “Eski İran Çağlarında Toplumsal ve İktisadi Durum” ünitesinin “Eski İran Çağlarında Toplumsal Durum” konusunda kullanılmıştır

İran 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında edebi ürünlerin en çok kullanıldığı konu “Eski İran Çağlarında Toplumsal Durum” konusu iken “Hadiselerde Yardımlaşma ve Empati” ve “Sigorta ve Meydana Gelen Olaylarla Mücadele” konuları edebi ürünlerin en az kullanıldığı konular olmuştur.

İran 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin çeşitli açılardan frekans ve yüzde dağılımları aşağıda verilmiştir.

İran 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin ünitelere göre frekans ve yüzde dağılımları aşağıda tablo 35’te gösterilmiştir

Tablo 35

İran 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan Edebi Ürünlerin Ünitelere Göre Frekans (f) ve Yüzde (%) Dağılımları

Adet	Ünite	f	%
1.	Kanun ve Sorumluluklarımız	0	0
2.	Kanun, Kanun	0	0
3.	Meydana Gelen Olaylarla Mücadele	2	50
4.	Üretim, Dağıtım ve Tüketim	0	0
5.	Yaşadığınız Çevreyi Tanıyınız	0	0
6.	İran'ın Doğasını Koruyalım	0	0
7.	Toplum ve Kaynaklar	0	0
8.	İran'da Turizm	0	0
9.	Coğrafyamız ve Uzak Zamanları Sorgulama	0	0
10.	Eski İran'da Büyük İmparatorlukların Meydana Gelmesi	0	0
11.	Eski İran'da Toplumsal ve İktisadi Durum	2	50
12.	Eski İran'ın Kültür ve Medeniyeti	0	0
Toplam		4	100

Tablo 35'te İran 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin ünitelere göre dağılım oranında görüldüğü üzere on iki ünitenin ikisinde edebi ürünlerin kullanımına başvurulmuştur. Diğer bir ifade ile İran 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında edebi ürünlerin ünitelere göre kullanım oranı % 16'dır. Kullanılan edebi ürünlerin ünitelere göre yüzdelikleri, "Meydana Gelen Olaylarla Mücadele" % 50 ve "Eski İran'da Toplumsal ve İktisadi Durum" % 50 şeklindedir.

İran 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin konulara göre frekans ve yüzde dağılımları aşağıda tablo 36'da gösterilmiştir

Tablo 36

İran 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan Edebi Ürünlerin Konulara Göre Frekans (f) ve Yüzde (%) Dağılımları

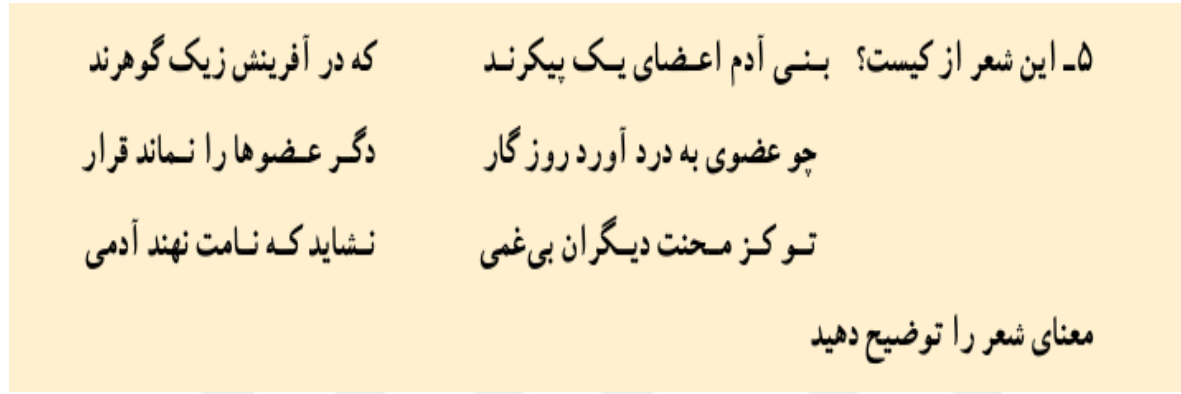
Adet	Konu	f	%
1.	Benin haklarım var	0	0
2.	Benim sorumluluklarım var	0	0
3.	Niye düzenlemeler ve kanunlara ihtiyaç duyarız	0	0
4.	Kanun koymak	0	0
5.	Hadiselerde yardımlaşma ve empati	2	50
6.	Sigorta ve meydana gelen olaylarla mücadele	0	0
7.	Üretim ve dağıtım	0	0
8.	Tüketim	0	0
9.	Ben nerde yaşıyorum	0	0
10.	İran, bizim canımız	0	0
11.	İran'ın iklim çeşitliliği	0	0
12.	İran doğasının korunması	0	0
13.	İran nüfusu	0	0
14.	Su ve toprak kaynakları	0	0
15.	Turizm nedir?	0	0
16.	İran turizminin cazibeleri	0	0
17.	Kültürel ve tarihi mirasımız	0	0
18.	İran'ın en eski yerleşimcileri	0	0
19.	Aryanlar ve İran'da güçlü devletlerin kurulması	0	0
20.	Eski İran imparatorlukları ülkeyi nasıl yönetmekte idiler?	0	0
21.	Eski İran'da toplumsal durum	2	50
22.	Eski İran'da iktisadi durum	0	0
23.	Eski İran insanların inançları ve yaşam şekli	0	0
24.	Eski İran'da ilim ve sanat	0	0
Toplam		4	100

Tablo 36'da İran 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin konulara göre dağılım oranında görüldüğü üzere yirmi dört konunun ikisinde edebi ürünlerin kullanımına başvurulmuştur. Diğer bir ifade ile İran 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında edebi ürünlerin konulara göre kullanım oranı % 8,33'dür. Kullanılan edebi ürünlerin konulara göre yüzdelikleri; "Hadiselerde Yardımlaşma ve Empati" % 5, ve "Eski İran'da Toplumsal Durum" % 50 şeklindedir.

İran 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin çeşitli açılardan frekans ve yüzde dağılımları verildikten sonra aşağıda kullanılan edebi ürünler ele alınmıştır.

Birinci Edebi Ürün Şiir

İran 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin birincisi kitabın 23. sayfasında “Meydana Gelen Olaylarla Mücadele” ünitesinin “Hadiselerde Yardımlaşma ve Empati” konusunda şiir türünde kullanılmıştır.

Şekil 92. İran 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan 1. edebi ürün. Vezareti Amuzeş ve Perveriş: Sazmanı Pejuiş ve Bernamereziye Amuzeş (1395). *Mutaalatı içtimaiye, payeye heftom, devreye evvel mutevassıt*, Tehran; Şirkete Çap ve Neşr Kitaphayi Dersi İran, kaynağından alınmıştır.

İran 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının 23. sayfasında “Hadiselerde Yardımlaşma ve Empati” konusunda şiir edebi ürün türünün kullanımına başvurulmuştur. Edebi ürün, “Hangi Toplumsal Müessese Acil Durumlarda Bize Yardım Eder” başlığı altında konunun dördüncü etkinliği olarak verilmiştir. Kullanılan edebi ürün, İran’ın büyük şairlerinden Sadi’nin BM (Birleşmiş Miletler) binasının duvarında asılı şiiridir. Kullanılan edebi ürünün Türkçe çevirisi aşağıdaki gibi verilebilir;

Âdemoğulları bir beden azalarıdır
Ki yaratılışları da bir soydandır.

Eğer zaman bu beden parçalarından birini rahatsız ederse
Diğer parçalarda rahatsız olur.

Eğer sen başkalarının dertleri yüzünden üzülmüyorsan
Sen insan olmaya layık değilsin

Kullanılan edebi ürün konunun akışına uygun olarak verilmiştir. Edebi üründen önce yönlendirme yapılmıştır. Edebi ürün düzenlenmeden olduğu gibi verilmiştir. Kullanılan edebi ürün görsel materyal ile desteklenmemiştir. Edebi üründen sonra edebi ürünle ilgili bir soruya yer verilmiştir.

İkinci Edebi Ürün Hikâye

İran 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin ikincisi kitabın 27. sayfasında “Meydana Gelen Olaylarla Mücadele” ünitesinin “Sigorta ve Meydana Gelen Olaylarla Mücadele” konusunda hikâye türünde kullanılmıştır.

پیرمردی نصرانی (مسیحی) عمری کار کرده و زحمت کشیده اما در آخر عمر کور شده بود و کنار کوچه می ایستاد و گدایی می کرد

روزی امیرالمؤمنین علی بن ابیطالب (ع) از آنجا عبور می کردند و او را به آن حال دیدند امام علی (ع) در صدد جست و جوی احوال پیرمرد افتادند تا ببینند چه شده که این مرد به این روز و این حال افتاده است؟ ببینند آیا فرزندی ندارد که او را سرپرستی کند؟

کسانی که پیرمرد را می شناختند آمدند و شهادت دادند که این پیرمرد نصرانی است و تا جوانی و چشم داشت کار می کرد؛ اکنون که هم جوانی را از دست داده و هم چشم را، نمی تواند کار بکند، ذخیره ای هم ندارد، طبعاً گدایی می کند

امام علی (ع) فرمودند: «عجب! تا وقتی که توانایی داشت از او کار کشیدید و اکنون او را به حال خود گذاشته اید؟! سوابق این مرد حکایت می کند که در مدتی که توانایی داشته کار کرده و خدمت انجام داده است بنابراین برعهده حکومت و اجتماع است که تازنده است او را سرپرستی کند بروید از بیت المال به او

مستمری* بدهید

Şekil 93. İran 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan 2. edebi ürün. Vezareti Amuzeş ve Perveriş: Sazmanı Pejuhiş ve Bernamereziye Amuzeş (1395). *Mutaalati içtimaiye, payeye heftom, devreye evvel mutevassıt*, Tehran; Şirkete Çap ve Neşr Kitaphayı Dersi İran, kaynağından alınmıştır.

İran 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının 27. sayfasında “Sigorta ve Meydana Gelen Olaylarla Mücadele” konusunda hikâye edebi ürün türünün kullanımına başvurulmuştur.

Edebi ürün ikinci etkinlik olarak verilmiştir. Edebi üründe sigorta konusu ele alınmıştır. Hz. Ali'nin bir Hristiyan vatandaş ile yaşadığı olay ve bu olay sonucunda o vatandaşa maaş bağlama olayını ele almaktadır. Kullanılan edebi ürünün Türkçe çevirisi aşağıdaki gibi verilebilir;

Hristiyan dinine mensup yaşlı adam bütün ömrü boyunca çalışmış ve ömrünün sonunda kör olmuş ve bir sokağın başında durup dilencilik yapmaktaydı.

Bir gün Halife Hz. Ali o sokaktan geçmekteyken yaşlı adamı o haliyle gördü. Hz. Ali, yaşlı adamın bu güne ve bu duruma nasıl geldiğini öğrenmek için araştırmaya başladı. Acaba hiç çocuğu yok mu ki ona sahip çıksın?

Yaşlı adamı tanıyanlar geldiler ve şahitlik ettiler ki bu yaşlı adam Hristiyan'dır ve gençliğinde ve gözünün gördüğü zamana kadar çalıştı, şimdi hem gençliği gitti hem de gözleri, iş yapabilecek durumda değil, malı da bulunmamaktadır, doğal olarak dilencilik yapmaktadır.

Hz. Ali buyurdu; Acayip! İş yapabildiği zamana kadar ondan yararlandılar şimdi onu kendi haline terk ettiler? Bu yaşlıyı tanıyanlar aktarıyor ki, yaşlı adam yapabildiği zamana kadar iş ve hizmet yapmıştır.

Bundan dolayı bu yaşlı adam yaşadığı müddetçe devlet ve toplum ona sahip çıkmalıdır, gidiniz hazineden bu yaşlıya maaş bağlayınız.

Kullanılan edebi ürün konunun akışına uygun olarak verilmiştir. Edebi üründen önce yönlendirme yapılmıştır. Edebi ürün düzenlenmeden olduğu gibi verilmiştir. Kullanılan edebi ürün görsel materyal ile desteklenmemiştir. Edebi üründen sonra edebi ürünle ilgili herhangi bir soruya yer verilmemiştir.

Üçüncü Edebi Ürün Tarihi Roman

İran 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin üçüncüsü kitabın 133. sayfasında “Eski İran Çağlarında Toplumsal ve İktisadi Durum” ünitesinin “Eski İran Çağlarında Toplumsal Durum” konusunda tarihi roman türünde kullanılmıştır.

هرودوت* نوشته است: ایرانی ها وقتی در کوچه به هم می رسیدند روبوسی می کردند و اگر بایکدیگر تفاوت طبقاتی داشتند افراد عامی می بایستی در برابر اشراف و بزرگان زانو می زدند.

Şekil 94. İran 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan 3. edebi ürün. Vezareti Amuzeş ve Perveriş: Sazmanı Pejuiş ve Bernamereziye Amuzeş (1395). *Mutaalatı*

içtimaiye, payeye heftom, devreye evvel mutevassıt, Tehran; Şirkete Çap ve Neşr Kitaphayı Dersi İran, kaynağından alınmıştır.

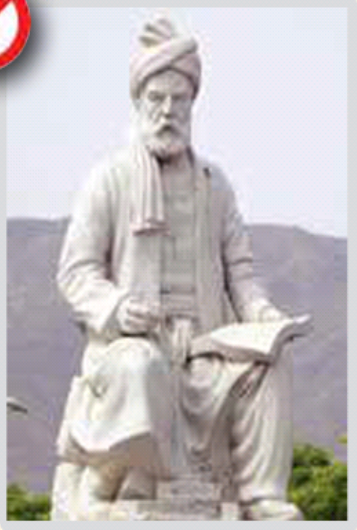
İran 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının 133. sayfasında “Eski İran Çağlarında Toplumsal Durum” konusunda tarihi roman edebi ürün türünün kullanımına başvurulmuştur. Edebi üründe eski İran toplumunda toplumsal sınıflar konusu ele alınmıştır. Herodot’tan aktarılan bilgide eski İran toplumunda aynı sınıf ve farklı sınıf vatandaşların birbirleriyle ilişkisi anlatılmaktadır. Kullanılan edebi ürünün Türkçe çevirisi aşağıdaki gibi verilebilir;

Herodot yazmıştır ki: İranlılar sokakta birbirleriyle karşılaştıklarında öpüşürler, eğer karşılaşanlar arasında toplumsal sınıf farkı varsa alt sınıfa mensup olan üst sınıftakine karşı diz çökerek durur.

Kullanılan edebi ürün konunun akışına uygun olarak verilmiştir. Edebi üründen önce yönlendirme yapılmamıştır. Edebi ürün düzenlenmeden olduğu gibi verilmiştir. Kullanılan edebi ürün görsel materyal ile desteklenmiştir. Edebi üründen sonra edebi ürünle ilgili herhangi bir soruya yer verilmemiştir.

Dördüncü Edebi Ürün Hikaye

İran 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin dördüncüsü kitabın 134. sayfasında “Eski İran Çağlarında Toplumsal ve İktisadi Durum” ünitesinin “Eski İran Çağlarında Toplumsal Durum” konusunda hikâye türünde kullanılmıştır.

حکایت خسرو انوشیروان و مرد کفشگر در شاهنامه، نکته‌های جالب و خواندنی را دربارهٔ اوضاع اجتماعی دورهٔ ساسانی به ما می‌آموزد. بر پایهٔ این حکایت، در جریان یکی از لشگرکشی‌هایی که سپاه ایران به مقابله با سپاه روم رفته بود، بر اثر طول کشیدن جنگ، خزانه، خالی و تدارکات تمام شد. به پیشنهاد بوذرجمهر وزیر انوشیروان، شاه موافقت کرد که از بازرگانان شهر نزدیک پول قرض کنند. یکی از بازرگانان که کفش فروش بود. پذیرفت به لشگر کمک کند اما در مقابل از شاه تقاضایی نیز داشت و به فرستاده بوذرجمهر گفت :

بدو گفت کفشگر کیای خوب چهر	نرنجی بگویی به بوذرجمهر
که در آن زمانه مرا کودکی است	که آزار او بر دلم خوار نیست
بگویی مگر شهریار جهان	مرا شاد گرداند آندر نهان
که او را سپارم به فرهنگیان	که دارد سرِ مایه و هنگ آن
فرستاده گفت این ندارم برنج	که کوتاه کردی مرا راه گنج
اگر شاه باشد بدین دست‌گیر	که این پاک فرزند گردد دبیر
ز یزدان بخواهد همی جانِ شاه	که جاوید باد و سزاوارِ گاه
اما وقتی پیغام به شاه رسید پاسخ داد :	
بدو شاه گفت ای خردمند مرد	چرا دیو چشم تو را خیره کرد
برو همچنان بازگردان شتر	مبادا آزو سیم خواهی و دُر
چو بازرگانِ بَجَه، گردد دبیر	هنرمند و با دانش و یادگیر
چو فرزندِ ما بر نشیند به تخت	دبیری بیایدش پیروز بخت

Şekil 95. İran 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan 4. edebi ürün. Vezareti Amuzeş ve Perveriş: Sazmanı Pejuhiş ve Bernamereziye Amuzeş (1395). *Mutaalatı içtimaiye, payeye heftom, devreye evvel mutevassıt*, Tehran; Şirkete Çap ve Neşr Kitaphayı Dersi İran, kaynağından alınmıştır.

İran 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının 134. sayfasında “Eski İran Çağlarında Toplumsal Durum” konusunda hikâye edebi ürün türünün kullanımına başvurulmuştur. Edebi ürün İran’ın en büyük edebi kişiliklerinden biri olan Firdevs’inin Şehname adlı eserinden

alınmıştır. Edebi ürün İran-Rum savaşlarında yaşanan bir durumu konu edinmiştir. Kullanılan edebi ürünün Türkçe çevirisi aşağıdaki gibi verilebilir;

Şehnameden aktarılan Hüsrev Anuşirvan ve ayakkabıcının hikâyesinde Sasani Devleti döneminin toplumsal durumu ile ilgili ilginç ve güldürücü noktaları bize aktarmaktadır. Hikâyede, Rum ordusuna karşı savaşmak için İran ordusunda bulunan bir asker, savaşın uzun sürmesinden dolayı hazine ve savaş malzemesi bitmiştir. Orada bulunan Anuşirvan'ın elçisinin tavsiyesiyle Şah, o durumda olan askerlerin yakın şehirlerde bulunan esnaflardan para borç almalarını uygun görmüştür. Esnaflardan biri ayakkabı satıcısı idi. O askere yardım etmeyi kabul etti ama Şah'tan bir talebi vardı ve bunu Anuşirvan'ın elçisine söyledi;

Ayakkabıcı ona; ey güzel yüzlü üzülme ve vezirine ki;

Benim bir çocuğum var ki onu rahatsız etmek bana kolay değil

Padişaha söyle belki padişah bu isteğimi kabul etmekle beni sevindirir

Çocuğumu bilgin insanlara ısmarlamak istiyorum çünkü o, istidat ve kabiliyetli bir çocuk

Elçi cevap olarak; bu iş benim için zor değil ve sen bana kolay yolu gösterdin

Eğer padişah bana yardımcı olursa bu temiz çocuk gelecekte yazıcı (debir) olabilir

Allahtan padişah için sağlık ve esenlik dileyecek çünkü padişah saltanata ve tahta layıktır

Padişah ona; ey akıllı adam! Niçin Şeytan seni kandırdı? dedi

Git deveyi gönder ve ondan gümüş (ücret) talep etme

Eğer bir tüccarın oğlu yazıcı, sanatçı, bilgin ve öğrenci olursa;

Benim oğlum gibi padişah olur ve bir mutlu yazıcıya ihtiyacı olur.

Kullanılan edebi ürün konunun akışına uygun olarak verilmiştir. Edebi üründen önce yönlendirme yapılmıştır. Edebi ürün düzenlenmeden olduğu gibi verilmiştir. Kullanılan edebi ürün görsel materyal ile desteklenmiştir. Edebi üründen sonra edebi ürünle ilgili bir soruya yer verilmiştir.

Üçüncü Alt Probleme Ait Bulgular

Türkiye ve İran'ın 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının Edebi Ürünlerin Kullanımı Açısından Karşılaştırılması

Türkiye ve İran'ın 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitapları, edebi ürünlerin bu kitaplarda yer alma durumu açısından incelenmiştir. Her iki ülkede de edebi ürünlerin kullanımına başvurulduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Aşağıda Türkiye ve İran'ın 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında edebi ürünlerin kullanımına ilişkin bulgulara yer verilmiştir

Tablo 37

Türkiye ve İran'ın 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Kullanılan Edebi Ürünlerle İlişkin Bulgular

Kategoriler	Türkiye	İran
Toplam kullanılan E.Ü. sayısı	17	4

Yukarıda tablo 37’de görüldüğü üzere Türkiye 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında edebi ürünlerin kullanımına 17 defa başvurulmuşken İran 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında edebi ürünlerin kullanımına 4 defa başvurulmuştur. Bu bulgulardan hareketle Türkiye 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında edebi ürünlerin kullanımı İran 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında edebi ürünlerin kullanımdan daha fazla olduğu söylenebilir.

Tablo 38

Türkiye ve İran'ın 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Kullanılan Edebi Ürünlerin Ünitelere İlişkin Bulguları

Kategoriler	Türkiye		İran	
	f	%	f	%
E.Ü. kullanıldığı ünite sayısı	6	75	1	16,6
E.Ü. kullanılmadığı ünite sayısı	2	25	5	83,4
Toplam	8	100	6	100

Ünite bazında Türkiye 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında sekiz ünitenin altısında edebi ürünlerin kullanımına başvurulmuş, ikisinde başvurulmamıştır. Türkiye 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında edebi ürünlerin kullanıldığı ünite sayısının toplam ünite sayısı içinde oranı % 75’e denk gelmektedir. İran 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında altı ünitenin birinde edebi ürünlerin kullanımına başvurulmuş, beşinde başvurulmamıştır. İran 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında edebi ürünlerin kullanıldığı ünite sayısının toplam ünite sayısı içinde oranı % 16,6’ya denk gelmektedir. Bu bulgulardan hareketle ünite bazında Türkiye 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında edebi ürünlerin kullanım oranı İran 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında edebi ürünlerin kullanım oranından daha yüksek olduğu söylenebilir.

Tablo 39

Türkiye ve İran'ın 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Kullanılan Edebi Ürünlerin Konulara İlişkin Bulguları

Kategoriler	Türkiye		İran	
	f	%	f	%
E.Ü. kullanıldığı konu sayısı	8	25,8	2	9
E.Ü. kullanılmadığı konu sayısı	23	74,2	20	91
Toplam	31	100	22	100

Konu bazında Türkiye 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında otuz bir konunun sekizinde edebi ürünlerin kullanımına başvurulmuş ve yirmi üçünde başvurulmamıştır. Türkiye 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında edebi ürünlerin kullanıldığı konu sayısının toplam konu sayısı içinde oranı % 25,8'e denk gelmektedir. İran 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında yirmi iki konunun ikisinde edebi ürünlerin kullanımına başvurulmuş ve yirmisinde başvurulmamıştır. İran 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında edebi ürünlerin kullanıldığı konu sayısının toplam konu sayısı içinde oranı % 9'a denk gelmektedir. Bu bulgulardan hareketle konu bazında Türkiye 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında edebi ürünlerin kullanım oranı İran 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında edebi ürünlerin kullanım oranından daha yüksek olduğu söylenebilir.

Türkiye 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında edebi ürünlerin kullanıldığı ünite sayısının toplam ünite sayısı içinde oranı % 75, edebi ürünlerin kullanıldığı konu sayısının toplam konu sayısı içinde oranı ise % 25,8'dir. Türkiye 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünler ünitelerde konulardan daha geniş bir ilişkilendirmeye sahip olduğu söylenebilir. Diğer bir ifade ile ünitelerde yayıldığı ünite oranı % 75'ten konularda % 25,8'e düşerek % 65,5'lik bir daralma meydana gelmiştir.

İran 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında edebi ürünlerin kullanıldığı ünite sayısının toplam ünite sayısı içinde oranı % 16,6, edebi ürünlerin kullanıldığı konu sayısının toplam konu sayısı içinde oranı % 9'dur. İran 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında edebi ürünlerin kullanımı ünitelerde konulardan daha geniş bir ilişkilendirmeye sahip olduğu söylenebilir. Diğer bir ifade ile ünitelerde yayıldığı ünite oranı % 16,6'dan konularda % 9'a düşerek % 44,4'lük bir daralma meydana gelmiştir.

Ünitelerden konulara doğru edebi ürünlerin kullanımında değişen oranlar göz önünde bulundurulduğunda Türkiye 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında % 65,5'lik bir daralma oluşmuşken, İran 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında % 94,5'lik bir daralma oluşmuştur. Diğer bir ifade ile Türkiye 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin üniteler ile konular arasındaki ilişkilendirme oranı İran 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin ilişkilendirme oranından daha az değişim gösterdiği söylenebilir.

Tablo 40

Türkiye ve İran'ın 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Kullanılan Edebi Ürünler ve Kitap Sayfa Sayıları

Kategoriler	Türkiye	İran
Ders kitabı sayfa sayısı	195	100
Toplam kullanılan E.Ü. sayısı	17	4

Türkiye ve İran'ın 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin kitap sayfası bakımından karşılaştırılmasına bakıldığında; Türkiye 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı 195 sayfadan oluşmakta ve bu kitapta 17 edebi ürün kullanılmış bulunmaktadır. Diğer bir ifade ile Türkiye 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin sayfa sayısına oranı % 8,7'dir. İran 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı 100 sayfadan oluşmakta ve bu kitapta 4 edebi ürün kullanılmış bulunmaktadır. Diğer bir ifade ile İran 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin sayfa sayısına oranı % 4'tür. Bu bulgulara dayanılarak Türkiye 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin sayfa sayısına oranı İran 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin sayfa sayısı oranından daha yüksek olduğu söylenebilir.

Dördüncü Alt Probleme Ait Bulgular

Türkiye ve İran'ın 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının Edebi Ürünlerin Kullanımı Açısından Karşılaştırılması

Türkiye ve İran'ın 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitapları, edebi ürünlerin bu kitaplarda yer alma durumu açısından incelenmiştir.

Aşağıda Türkiye ve İran'ın 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında edebi ürünlerin kullanımına ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 41

Türkiye ve İran 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Kullanılan Edebi Ürünlere İlişkin Bulgular

Kategoriler	Türkiye	İran
Toplam kullanılan E.Ü. sayısı	13	0

Yukarıda tablo 41'de görüldüğü üzere Türkiye 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında edebi ürünlerin kullanımına 13 defa başvurulmuşken, İran 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında edebi ürünlerin kullanımına başvurulmamıştır. Bu bulgulardan hareketle İran 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında edebi ürünler kullanılmadığından Türkiye 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin karşılaştırılması değerlendirme dışı bırakılmıştır.

Tablo 42

Türkiye ve İran'ın 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Edebi Ürünlerin Kullanıldığı Ünitelere İlişkin Bulgular

Kategoriler	Türkiye		İran	
	f	%	f	%
E.Ü. kullanıldığı ünite sayısı	4	50	0	0
E.Ü. kullanılmadığı ünite sayısı	4	50	5	100
Toplam	8	100	5	100

Ünite bazında Türkiye 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında sekiz ünitenin dördünde edebi ürünlerin kullanımına başvurulmuş ve dördünde başvurulmamıştır. Türkiye 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında edebi ürünlerin kullanıldığı ünite sayısının toplam ünite sayısı içinde oranı % 50'ye denk gelmektedir. İran 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında edebi ürünlerin kullanımına başvurulmamıştır. İran 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında edebi ürünlerin kullanıldığı ünite sayısının toplam ünite sayısı içinde oranı % 0' denk gelmektedir. Bu bulgulardan hareketle İran 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında edebi ürünler kullanılmadığından Türkiye 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin ünite bazında İran 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabıyla karşılaştırılması değerlendirme dışı bırakılmıştır.

Tablo 43

Türkiye ve İran'ın 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Edebi Ürünlerin Kullanıldığı Konulara İlişkin Bulgular

Kategoriler	Türkiye		İran	
	f	%	f	%
E.Ü. kullanıldığı konu sayısı	6	13	0	0
E.Ü. kullanılmadığı konu sayısı	40	87	22	100
Toplam	46	100	22	100

Konu bazında Türkiye 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kırk altı konunun altısında edebi ürünlerin kullanımına başvurulmuş ve kırkında başvurulmamıştır. Türkiye 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında edebi ürünlerin kullanıldığı konu sayısının toplam konu sayısı içinde oranı % 13'e denk gelmektedir. İran 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında edebi ürünlerin kullanımına başvurulmamıştır. İran 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında edebi ürünlerin kullanıldığı konu sayısının toplam konu sayısı içinde oranı % 0'a denk gelmektedir. Bu bulgulardan hareketle İran 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında edebi ürünler kullanılmadığından Türkiye 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin konu bazında İran 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabıyla karşılaştırılması değerlendirme dışı bırakılmıştır.

Türkiye 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında edebi ürünlerin kullanıldığı ünite sayısının toplam ünite sayısı içinde oranı % 50'dir, edebi ürünlerin kullanıldığı konu sayısının toplam konu sayısı içinde oranı ise % 13'tür. Türkiye 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında

kullanılan edebi ürünler ünitelerde konulardan daha geniş bir ilişkilendirmeye sahip olduğu söylenebilir. Diğer bir ifade ile ünitelerde yayıldığı ünite oranı % 50'den konularda % 13'e düşerek % 73,9'lük bir daralma görülmüştür.

İran 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında edebi ürünlerin kullanıldığı ünite sayısının toplam ünite sayısı içinde oranı % 0, edebi ürünlerin kullanıldığı konu sayısının toplam konu sayısı içinde oranı % 0'dır. İran 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında edebi ürünlerin kullanımına başvurulmadığından üniteler ile konular arasında dağılma oranı için bir karşılaştırma yapılamamaktadır. Aynı şekilde üniteler ile konular arasında edebi ürünlerin dağılım oranı bakımından Türkiye ve İran 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitapları arasında da bir karşılaştırma yapılamamaktadır.

Tablo 44

Türkiye ve İran'ın 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Kullanılan Edebi Ürünler ve Kitap Sayfa Sayıları

Kategoriler	Türkiye	İran
Ders kitabı sayfa sayısı	175	112
Toplam kullanılan E.Ü. sayısı	13	0

Türkiye ve İran 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin kitap sayfası bakımından karşılaştırılmasına bakıldığında; Türkiye 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı 175 sayfadan oluşmakta ve bu kitapta 13 edebi ürün kullanılmış bulunmaktadır. Diğer bir ifade ile Türkiye 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin sayfa sayısına oranı % 7,4'tür. İran 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı 112 sayfadan oluşmakta ve bu kitapta 0 edebi ürün kullanılmış bulunmaktadır. Diğer bir ifade ile İran 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin sayfa sayısına oranı % 0'dır. Bu bulgulardan hareketle İran 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında edebi ürünler kullanılmadığından Türkiye 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin sayfa sayısına oranı açısından İran 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabıyla karşılaştırılması değerlendirme dışı bırakılmıştır.

Beşinci Alt Probleme Ait Bulgular

Türkiye ve İran'ın 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının Edebi Ürünlerin Kullanımı Açısından Karşılaştırılması

Türkiye ve İran 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitapları, edebi ürünlerin bu kitaplarda yer alma durumu açısından incelenmiştir. Her iki ülkede de edebi ürünlerin kullanımına başvurulduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Aşağıda Türkiye ve İran'ın 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında edebi ürünlerin kullanımına ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 45

Türkiye ve İran'ın 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Kullanılan Edebi Ürünlere İlişkin Bulgular

Kategoriler	Türkiye	İran
Toplam kullanılan E.Ü. sayısı	22	12

Yukarıda tablo 45' te görüldüğü üzere Türkiye 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında edebi ürünlerin kullanımına 22 defa başvurulmuşken, İran 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında edebi ürünlerin kullanımına 12 defa başvurulmuştur. Bu bulgulardan hareketle Türkiye 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında edebi ürünlerin kullanımı İran 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında edebi ürünlerin kullanımdan daha fazla olduğu söylenebilir.

Tablo 46

Türkiye ve İran'ın 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Edebi Ürünlerin Kullanıldığı Ünitelere İlişkin Bulgular

Kategoriler	Türkiye		İran	
	f	%	f	%
E.Ü. kullanıldığı ünite sayısı	6	85,7	5	41,6
E.Ü. kullanılmadığı ünite sayısı	1	14,3	7	58,3
Toplam	7	100	12	100

Ünite bazında Türkiye 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında yedi ünitenin altısında edebi ürünlerin kullanımına başvurulmuş ve birinde başvurulmamıştır. Türkiye 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında edebi ürünlerin kullanıldığı ünite sayısının toplam ünite sayısı içinde oranı % 85,7'ye denk gelmektedir. İran 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında 12 ünitenin beşinde edebi ürünlerin kullanımına başvurulmuş ve yedisinde başvurulmamıştır. İran 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında edebi ürünlerin kullanıldığı ünite sayısının toplam ünite sayısı içinde oranı % 41,6'ya denk gelmektedir. Bu bulgulardan hareketle ünite bazında Türkiye 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında edebi ürünlerin kullanım oranı İran 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında edebi ürünlerin kullanım oranından daha yüksek olduğu söylenebilir.

Tablo 47

Türkiye ve İran'ın 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Edebi Ürünlerin Kullanıldığı Konulara İlişkin Bulgular

Kategoriler	Türkiye		İran	
	f	%	f	%
E.Ü. kullanıldığı konu sayısı	13	34,2	6	25
E.Ü. kullanılmadığı konu sayısı	25	65,8	18	75
Toplam	38	100	24	100

Konu bazında Türkiye 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında bulunan otuz sekiz konunun on üçünde edebi ürünlerin kullanımına başvurulmuş ve yirmi beşinde başvurulmamıştır. Türkiye 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında edebi ürünlerin kullanıldığı konu sayısının toplam konu sayısı içinde oranı % 34,2'ye denk gelmektedir. İran 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında yirmi dört konunun altısında edebi ürünlerin kullanımına başvurulmuş on sekizinde başvurulmamıştır. İran 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında edebi ürünlerin kullanıldığı konu sayısının toplam konu sayısı içinde oranı % 25'e denk gelmektedir. Bu bulgulardan hareketle konu bazında Türkiye 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında edebi ürünlerin kullanım oranı İran 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında edebi ürünlerin kullanım oranından daha yüksek olduğu söylenebilir.

Türkiye 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında edebi ürünlerin kullanıldığı ünite sayısının toplam ünite sayısı içinde oranı % 85,7, edebi ürünlerin kullanıldığı konu sayısının toplam konu sayısı içinde oranı ise % 34,2'dir. Türkiye 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında

kullanılan edebi ürünler ünitelerde konulardan daha geniş bir ilişkilendirmeye sahip olduğu söylenebilir. Diğer bir ifade ile ünitelerde yayıldığı ünite oranı % 85,7'den konularda % 34,2'ye düşerek % 60'lık bir daralma görülmüştür.

İran 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında edebi ürünlerin kullanıldığı ünite sayısının toplam ünite sayısı içinde oranı % 41,6, edebi ürünlerin kullanıldığı konu sayısının toplam konu sayısı içinde oranı % 25'tir. İran 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında edebi ürünlerin kullanımı ünitelerde konulardan daha geniş bir ilişkilendirmeye sahip olduğu söylenebilir. Diğer bir ifade ile ünitelerde yayıldığı ünite oranı % 41,6'dan konularda % 25'e düşerek % 40'lık bir daralma görülmüştür.

Ünitelerden konulara doğru edebi ürünlerin kullanımında değişen oranlar göz önünde bulundurulduğunda Türkiye 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında % 60'lık bir daralma oluşmuşken, İran 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında % 39,9'luk bir daralma oluşmuştur. Diğer bir ifade ile İran 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin üniteler ile konular arasındaki ilişkilendirme oranı Türkiye 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin ilişkilendirme oranından daha az değişim gösterdiği söylenebilir.

Tablo 48

Türkiye ve İran'ın 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Kullanılan Edebi Ürünler ve Kitap Sayfa Sayıları

Kategoriler	Türkiye	İran
Ders kitabı sayfa sayısı	176	124
Toplam kullanılan E.Ü. sayısı	22	12

Türkiye ve İran'ın 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin kitap sayfası bakımından karşılaştırılmasına bakıldığında; Türkiye 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı 176 sayfadan oluşmakta ve bu kitapta 22 edebi ürün kullanılmış bulunmaktadır. Diğer bir ifade ile Türkiye 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin sayfa sayısına oranı % 12,5'tir. İran 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı 124 sayfadan oluşmakta ve bu kitapta 12 edebi ürün kullanılmış bulunmaktadır. Diğer bir ifade ile İran 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin sayfa sayısına oranı % 9,6'dır. Bu bulgulara dayanılarak Türkiye 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi

ürünlerin sayfa sayısına oranı İran 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin sayfa sayısı oranından daha yüksek olduğu söylenebilir.

Altıncı Alt Probleme Ait Bulgular

Türkiye ve İran'ın 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının Edebi Ürünlerin Kullanımı Açısından Karşılaştırılması

Türkiye ve İran'ın 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitapları, edebi ürünlerin bu kitaplarda yer alma durumu açısından incelenmiştir. Her iki ülkede de edebi ürünlerin kullanımına başvurulduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Aşağıda Türkiye ve İran'ın 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında edebi ürünlerin kullanımına ilişkin bulgulara yer verilmiştir

Tablo 49

Türkiye ve İran'ın 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Kullanılan Edebi Ürünlere İlişkin Bulgular

Kategoriler	Türkiye	İran
Toplam kullanılan E.Ü. sayısı	41	4

Yukarıda tablo 49'da görüldüğü üzere Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında 41 adet edebi ürün kullanımına başvurulmuşken, İran 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında 4 adet edebi ürün kullanımına başvurulmuştur. Bu bulgulardan hareketle Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında edebi ürünlerin kullanımının İran 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında edebi ürünlerin kullanımından daha fazla olduğu söylenebilir.

Tablo 50

Türkiye ve İran'ın 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Edebi Ürünlerin Kullanıldığı Ünitelere İlişkin Bulgular

Kategoriler	Türkiye		İran	
	f	%	f	%
E.Ü. kullanıldığı ünite sayısı	6	85,7	2	16,6
E.Ü. kullanılmadığı ünite sayısı	1	14,2	10	83,3
Toplam	7	100	12	100

Ünite bazında Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında 7 ünitenin 6'sında edebi ürünlerin kullanımına başvurulmuş ve 1'inde başvurulmamıştır. Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında edebi ürünlerin kullanıldığı ünite sayısının toplam ünite sayısı içinde oranı % 85,7'ye denk gelmektedir. İran 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında 12 ünitenin 2'sinde edebi ürünlerin kullanımına başvurulmuş ve onunda başvurulmamıştır. İran 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında edebi ürünlerin kullanıldığı ünite sayısının toplam ünite sayısı içinde oranı % 16,6'ya denk gelmektedir. Bu bulgulardan hareketle ünite bazında Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında edebi ürünlerin kullanım oranı İran 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında edebi ürünlerin kullanım oranından fark edilir derecede daha yüksek düzeyde olduğu söylenebilir.

Tablo 51

Türkiye ve İran'ın 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Edebi Ürünlerin Kullanıldığı Konulara İlişkin Bulgular

Kategoriler	Türkiye		İran	
	f	%	f	%
E.Ü. kullanıldığı konu sayısı	16	44,4	2	8,3
E.Ü. kullanılmadığı konu sayısı	21	58,3	22	91,6
Toplam	36	100	24	100

Konu bazında Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında 36 konunun 17'sinde edebi ürünlerin kullanımına başvurulmuş ve 21'inde başvurulmamıştır. Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında edebi ürünlerin kullanıldığı konu sayısının toplam konu sayısı içinde

oranı % 41,6'ya denk gelmektedir. İran 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında 24 konunun 2'inde edebi ürünlerin kullanımına başvurulmuş ve 22'sinde başvurulmamıştır. İran 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında edebi ürünlerin kullanıldığı konu sayısının toplam konu sayısı içinde oranı % 8,3'e denk gelmektedir. Bu bulgulardan hareketle konu bazında Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında edebi ürünlerin kullanım oranı İran 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında edebi ürünlerin kullanım oranından fark edilir derecede daha yüksek düzeyde olduğu söylenebilir.

Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında edebi ürünlerin kullanıldığı ünite sayısının toplam ünite sayısı içinde oranı % 85,7, edebi ürünlerin kullanıldığı konu sayısının toplam konu sayısı içinde oranı ise % 41,6'dır. Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin ünitelerde konulardan daha geniş bir ilişkilendirmeye sahip olduğu söylenebilir. Diğer bir ifade ile ünitelerde yayıldığı ünite oranı % 85,7'den konularda % 44,4'ye düşerek % 48,1'lik bir daralma görülmüştür.

İran 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında edebi ürünlerin kullanıldığı ünite sayısının toplam ünite sayısı içinde oranı % 16,6, edebi ürünlerin kullanıldığı konu sayısının toplam konu sayısı içinde oranı % 8,3'tür. İran 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünler ünitelerde konulardan daha geniş bir ilişkilendirmeye sahip olduğu söylenebilir. Diğer bir ifade ile ünitelerde yayıldığı ünite oranı %16,6'dan konularda % 8,3'e düşerek % 50'lik bir daralma meydana gelmiştir.

Ünitelerden konulara doğru edebi ürünlerin kullanımında değişen oranlar göz önünde bulundurulduğunda Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında % 48,1'lik bir daralma oluşmuşken, İran 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında % 50'lik bir daralma oluşmuştur. Diğer bir ifade ile Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin üniteler ile konular arasındaki ilişkilendirme oranı İran 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin ilişkilendirme oranından daha az değişim gösterdiği söylenebilir.

Tablo 52

Türkiye ve İran'ın 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Kullanılan Edebi Ürünler ve Kitap Sayfa Sayıları

Kategoriler	Türkiye	İran
Ders kitabı sayfa sayısı	187	152
Toplam kullanılan E.Ü. sayısı	41	4

Türkiye ve İran'ın 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında kullanılan edebi ürünlerin kitap sayfası bakımından karşılaştırılmasına bakıldığında; Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı 187 sayfadan oluşmakta ve bu kitapta 41 edebi ürün kullanılmış bulunmaktadır. Diğer bir ifade ile Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin sayfa sayısına oranı % 21,9'dur. İran 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı 152 sayfadan oluşmakta ve bu kitapta 4 edebi ürün kullanılmış bulunmaktadır. Diğer bir ifade ile İran 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin sayfa sayısına oranı % 2,6'dır. Bu bulgulara dayanılarak Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin sayfa sayısına oranı İran 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin sayfa sayısı oranından daha yüksek olduğu söylenebilir.

Yedinci Alt Probleme Ait Bulgular

Türkiye ve İran'ın 4., 5., 6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Kullanılan Edebi Ürünlerin Türleri Bakımından Karşılaştırılması

Bu bölümde Türkiye ve İran'ın 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında kullanılan edebi ürünlerin türleri incelenmiştir. Öncelikle her sınıf düzeyinde iki ülkenin ders kitaplarında kullanılan edebi ürünlerin türleri ele alınmış daha sonra elde edilen bulgular sınıf düzeylerinde karşılaştırılmıştır.

Dördüncü Sınıflar

Bu başlık altında Türkiye ve İran'ın 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında kullanılan edebi ürünlerin türleri incelenmiştir. Türkiye ve İran'ın 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitapları ayrı ayrı incelendikten sonra ortaya çıkan bulgular karşılaştırmalı olarak ele alınmıştır.

Türkiye

Tablo 53

Türkiye 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan Edebi Ürünlerin Türleri

Adet	Sayfa No	Ünite	Konu	Tür
1.	26	Kendimi Tanıyorum	Kimliklerin Söyledikleri	Anı
2.	35	Geçmişi Öğreniyorum	Geçmişin İpuçları	Halk Şiiri
3.	43	Geçmişi Öğreniyorum	Bir Lider Doğuyor	R. roman
4.	44	Geçmişi Öğreniyorum	Bir Lider Doğuyor	Anı
5.	46	Geçmişi Öğreniyorum	Bir Lider Doğuyor	Anı
6.	48	Geçmişi Öğreniyorum	Bir Lider Doğuyor	Nutuk
7.	48	Geçmişi Öğreniyorum	Bir Lider Doğuyor	Nutuk
8.	49	Geçmişi Öğreniyorum	Bir Lider Doğuyor	Nutuk
9.	52	Geçmişi Öğreniyorum	Bir Lider Doğuyor	Nutuk
10.	55	Geçmişi Öğreniyorum	Bir Lider Doğuyor	Anı
11.	75	Yaşadığımız Yer	Çevremizi Tanıyalım	Halk Şiiri
12.	76	Yaşadığımız Yer	Çevremizi Tanıyalım	Efsane
13.	76	Yaşadığımız Yer	Çevremizi Tanıyalım	Halk Şiiri
14.	91	Üretimden Tüketime	İhtiyaçlarımız, İsteklerimiz	Atasözü
15.	95	Üretimden Tüketime	Alverişte Kurallar	Atasözü
16.	138	Hep Birlikte	Problemlerimizi Kimler Çözüyor?	Şiir
17.	169	İnsanlar ve Yönetim	Bayramımız Kutlu Olsun	Şiir

Yukarıda verilen tablo 53'te görüldüğü üzere Türkiye 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin türleri hakkında ulaşılan bulgulara yer verilmiştir. Tablo 53 incelendiğinde Türkiye 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan 17 edebi ürünün türlere göre dağılım ve kullanım adedi; anı 4, nutuk 4, halk şiiri 3, atasözü 2, şiir 2, resimli roman 1 ve efsane 1 şeklindedir.

İran

Tablo 54

İran 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan Edebi Ürünlerin Türleri

Adet	Sayfa No	Ünite	Konu	Tür
1.	90	İranlıyız	Milli Simgelerimiz	Şiir
2.	91	İranlıyız	Milli Simgelerimiz	Şiir
3.	97-98	İranlıyız	Önemli Günler	Biyografi
4.	98	İranlıyız	Önemli Günler	Biyografi

Yukarıda verilen tablo 54’te görüldüğü üzere İran 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin türleri hakkında ulaşılan bulgulara yer verilmiştir. Tablo 54 incelendiğinde İran 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan 4 edebi ürünün türlere göre dağılım ve kullanım adedi; şiir 2 ve biyografi 2 şeklindedir.

Dördüncü Sınıfların Karşılaştırılması

Tablo 55

Türkiye ve İran’ın 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Kullanılan Edebi Ürünlerin Türleri Hakkında Bulgular

Kategoriler	Türkiye	İran
Toplam kullanılan E.Ü. sayısı	17	4
Kullanılan farklı E.Ü. türü	7	2

Yukarıda tablo 55’te verilen bulgulardan hareketle kullanılan edebi ürün adedi açısından her iki ülkenin 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabına bakıldığında Türkiye’de 17, İran’da ise 4 edebi ürünün kullanıldığı görülmektedir. Kullanılan edebi ürünlerin türü bakımından Türkiye 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında 7 farklı edebi ürün türünün kullanımına başvurulmuşken, İran 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında 2 farklı edebi ürün türünün kullanımına başvurulmuştur. Başvurulan edebi ürün türüne göre Türkiye 4. sınıf sosyal

bilgiler ders kitabı İran 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabından daha fazla edebi ürün türünü barındırmaktadır.

Türkiye 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında 17 edebi ürün 7 farklı edebi ürün türünden oluşmakta diğer bir ifade ile Türkiye 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin farklı türler bakımından ilişkilendirilmesi % 41,1 oranına denk gelmektedir. İran 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında 4 edebi ürün 2 farklı edebi ürün türünden oluşmakta diğer bir ifade ile İran 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin farklı türler bakımından ilişkilendirilmesi % 50 oranına denk gelmektedir. Bu bulgulardan hareketle İran 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin farklı türleri içermeye durumunun oranı Türkiye 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin farklı türleri içermeye durumu oranından daha yüksek olduğu söylenebilir.

Tablo 56

Türkiye ve İran'ın 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Kullanılan Edebi Ürün Türlerinin Dağılım Oranları

Kategoriler	Türkiye		İran	
	f	%	f	%
Anı	4	23,5	0	0
Nutuk	4	23,5	0	0
Halk şiiri	3	17,6	0	0
Atasözü	2	11,7	0	0
Şiir	2	11,7	2	50
Biyografi	0	0	2	50
R. roman	1	5,8	0	0
Efsane	1	5,8	0	0
Toplam	17	100	4	100

Türkiye 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında anı, nutuk, halk şiiri, atasözü, şiir, biyografi, resimli roman ve efsane edebi ürün türleri kullanılmıştır. İran 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında şiir ve biyografi edebi ürün türleri kullanılmıştır. Her iki ülkenin 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında ortak kullanılan edebi ürün türü şiirdir.

Türkiye 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürün türlerinin yüzdelik oranları; anı % 23,5, nutuk % 23,5, halk şiiri % 17,6, atasözü % 11,7, şiir % 11,7, resimli

roman % 5,8 ve efsane % 5,8 şeklindedir. İran 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürün türlerinin yüzdelik oranları; şiir % 50 ve biyografi %50 şeklindedir.

Beşinci Sınıflar

Bu başlık altında Türkiye ve İran'ın 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında kullanılan edebi ürünlerin türleri incelenmiştir. Türkiye ve İran 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitapları ayrı ayrı incelendikten sonra ortaya çıkan bulgular karşılaştırmalı olarak ele alınmıştır.

Türkiye

Tablo 57

Türkiye 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan Edebi Ürünlerin Türleri

Adet	Sayfa No	Ünite	Konu	Tür
1.	39	Adım Adım Türkiye	Farklılıklar ve Benzerliklerimiz Zenginliğimizdir	Halk şiiri
2.	39	Adım Adım Türkiye	Farklılıklar ve Benzerliklerimiz Zenginliğimizdir	Halk şiiri
3.	41	Adım Adım Türkiye	Ortak Değerlerimiz	Halk şiiri
4.	51	Adım Adım Türkiye	Yeni Türk Devletinin Temelleri	Anı
5.	51	Adım Adım Türkiye	Yeni Türk Devletinin Temelleri	Anı
6.	68	Bölgemizi Tanıyalım	Doğal Afetler ve Kültür	Atasözü
7.	68	Bölgemizi Tanıyalım	Doğal Afetler ve Kültür	Atasözü
8.	68	Bölgemizi Tanıyalım	Doğal Afetler ve Kültür	Atasözü
9.	68	Bölgemizi Tanıyalım	Doğal Afetler ve Kültür	Şiir
10.	69	Bölgemizi Tanıyalım	Doğal Afetler ve Kültür	Şiir
11.	108	Gerçekleşen Düşler	Bilim İnsanları	Sözlük
12.	151	Bir Ülke Bir Bayrak	Ulusal Değerlerimiz	Şiir
13.	152	Bir Ülke Bir Bayrak	Ulusal Değerlerimiz	Şiir

Yukarıda verilen tablo 57’de görüldüğü üzere Türkiye 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin türleri hakkında ulaşılan bulgulara yer verilmiştir. Tablo 57 incelendiğinde Türkiye 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan 13 edebi ürünün

türlere göre dağılım ve kullanım adedi; şiir 4, atasözü 3, anı 3, halk şiiri 3 ve sözlük 1 şeklindedir.

İran

İran 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında edebi ürünlerin kullanımına başvurulmamıştır.

Beşinci Sınıfların Karşılaştırılması

Tablo 58

Türkiye ve İran'ın 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Kullanılan Edebi Ürünlerin Türleri Hakkında Bulgular

Kategoriler	Türkiye	İran
Toplam kullanılan E.Ü. sayısı	13	0
Kullanılan farklı E.Ü. türü	5	0

Yukarıda tablo 58’de verilen bulgulardan hareketle kullanılan edebi ürün adedi açısından her iki ülkenin 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabına bakıldığında Türkiye’de 13, İran’da ise edebi ürünün hiç kullanılmadığı görülmektedir. Kullanılan edebi ürünlerin türü bakımından Türkiye 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında 5 farklı edebi ürün türünün kullanımına başvurulmuşken, İran 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında edebi ürün türünün kullanımına başvurulmamıştır. Bu bulgulardan hareketle İran 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında edebi ürünler kullanılmadığından Türkiye 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin türlere göre dağılımının İran 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabıyla karşılaştırılması değerlendirme dışı bırakılmıştır.

Türkiye 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında 13 edebi ürün 5 farklı edebi ürün türünden oluşmakta diğer bir ifade ile Türkiye 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin farklı türler bakımından ilişkilendirilmesi % 38,4 oranına denk gelmektedir. İran 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında edebi ürün türünün kullanımına rastlanılmamıştır. İran 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında edebi ürünlerin farklı türler bakımından ilişkilendirilmesi % 0 oranına denk gelmektedir. Bu bulgulardan hareketle İran 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında edebi ürünler kullanılmadığından Türkiye 5. sınıf sosyal

bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin farklı türleri içermeme durumunun oranının İran 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabıyla karşılaştırılması değerlendirme dışı bırakılmıştır.

Tablo 59

Türkiye ve İran'ın 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan Edebi Ürünlerin Türleri

Kategoriler	Türkiye		İran	
	f	%	f	%
Şiir	4	30,7	0	0
Atasözü	3	23	0	0
Halk şiiri	3	23	0	0
Anı	2	15,3	0	0
Sözlük	1	7,6	0	0
Toplam	13	100	0	0

Türkiye 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürün türlerinin yüzdelik oranları; şiir % 30,7, atasözü % 23, halk şiiri % 23, anı % 15,3 ve sözlük % 7,6 şeklindedir. İran 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında edebi ürün türleri kullanılmamıştır.

Altıncı Sınıflar

Bu kısımda Türkiye ve İran'ın 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında kullanılan edebi ürünlerin türleri incelenmiştir. Türkiye ve İran'ın 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitapları ayrı ayrı incelendikten sonra ortaya çıkan bulgular karşılaştırmalı olarak ele alınmıştır.

Türkiye

Tablo 60

Türkiye 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan Edebi Ürünlerin Türleri

Adet	Sayfa No	Ünite	Konu	Tür
1.	23	Sosyal Bilgiler Öğreniyorum	Otobüs	Hikâye
2.	55	İpek Yolunda Türkler	Belgelerin Dili	Destan
3.	56	İpek Yolunda Türkler	Belgelerin Dili	Destan
4.	56	İpek Yolunda Türkler	Belgelerin Dili	Destan
5.	57	İpek Yolunda Türkler	Belgelerin Dili	Seyahatname
6.	64	İpek Yolunda Türkler	İpek Yolu	Seyahatname
7.	66	İpek Yolunda Türkler	İpek Yolu	Seyahatname
8.	67	İpek Yolunda Türkler	İpek Yolu	Seyahatname
9.	67	İpek Yolunda Türkler	İpek Yolu	Seyahatname
10.	80	İpek Yolunda Türkler	Geçmişten Günümüze	Deyim
11.	92	Ülkemizin Kaynakları	Kaynaklarımız ve Ekonomi	Şiir
12.	101	Ülkemizin Kaynakları	Daha İyi Bir Türkiye İçin Vergi	Mektup
13.	108	Ülkemizin Kaynakları	Faydalı Olmak	Biyografi
14.	109	Ülkemizin Kaynakları	Faydalı Olmak	Anı
15.	122	Ülkemiz ve Dünya	Önder Türkiye	Şiir
16.	124	Ülkemiz ve Dünya	Kardeşliğin Meyvesi	Atasözü
17.	124	Ülkemiz ve Dünya	Kardeşliğin Meyvesi	Atasözü
18.	137	Demokrasinin Serüveni	En İyi Demokrasi	Şiir
19.	143	Demokrasinin Serüveni	Haklarımız Var	Biyografi
20.	150	Demokrasinin Serüveni	Türk Toplumunda Kadının Yeri	Şiir
21.	150-151	Demokrasinin Serüveni	Türk Toplumunda Kadının Yeri	Röportaj
22.	159	Elektronik Yüzyıl	Belgelerin Dili	Mektup

Yukarıda verilen tablo 60'ta görüldüğü üzere Türkiye 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin türleri hakkında ulaşılan bulgulara yer verilmiştir. Tablo 60 incelendiğinde Türkiye 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan 22 edebi ürünün türlere göre dağılım ve kullanım adedi; seyahatname 5, şiir 4, destan 3, biyografi, mektup ve atasözü 2, hikâye 1, anı 1, röportaj 1 ve deyim 1 şeklindedir.

İran

Tablo 61

İran 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan Edebi Ürünlerin Türleri

Adet	Sayfa No	Ünite	Konu	Tür
1.	13	Arkadaşlarımız	Arkadaşlık	Şiir
2.	12	Arkadaşlarımız	Arkadaşlık	Mektup
3.	14	Arkadaşlarımız	Arkadaşlık Adabı	Atasözü
4.	16	Arkadaşlarımız	Arkadaşlık Adabı	Şiir
5.	66	İsfahana sefer	Niye Safevi Devleti Döneminde Kültür ve Medeniyet Gelişti?	Seyahatname
6.	68	Boş Zaman	Uygun Günlük program	Deyim
7.	112	Sorumsuzluğa Karşı Durmak	İran Milletinin Sömürgecilik İle Mücadelesi	Biyografi
8.	113	Sorumsuzluğa Karşı Durmak	İran Milletinin Sömürgecilik İle Mücadelesi	Biyografi
9.	113	Sorumsuzluğa Karşı Durmak	İran Milletinin Sömürgecilik İle Mücadelesi	Biyografi
10.	113	Sorumsuzluğa Karşı Durmak	İran Milletinin Sömürgecilik İle Mücadelesi	Biyografi
11.	113	Sorumsuzluğa Karşı Durmak	İran Milletinin Sömürgecilik İle Mücadelesi	Biyografi
12.	119	Hürremşehr'in Kurtuluşu	Hürremşehr Düşmanın İşgalinde	Biyografi

Yukarıda verilen tablo 61’de görüldüğü üzere İran 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin türleri hakkında ulaşılan bulgulara yer verilmiştir. Tablo 61 incelendiğinde İran 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan 12 edebi ürünün türlere göre dağılım ve kullanım adedi; biyografiye 6, şiir 2, atasözü 1, deyim 1, mektup 1 ve seyahatname 1 şeklindedir.

Tablo 62

Türkiye ve İran 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Kullanılan Edebi Ürünlerin Türleri Hakkında Bulgular

Kategoriler	Türkiye	İran
Toplam kullanılan E.Ü. sayısı	22	12
Kullanılan farklı E.Ü. türü	10	6

Yukarıda tablo 62’de verilen bulgulardan hareketle kullanılan edebi ürün adedi açısından her iki ülkenin 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabına bakıldığında Türkiye’de 22, İran’da 12 edebi ürünün kullanıldığı görülmektedir. Kullanılan edebi ürünlerin türü bakımından Türkiye 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında 10 farklı edebi ürün türünün kullanımına başvurulmuşken İran 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında 6 farklı edebi ürün türünün kullanımına başvurulmuştur. Başvurulan edebi ürün türüne göre Türkiye 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı İran 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabından daha fazla edebi ürün türünü barındırmaktadır.

Türkiye 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında 22 edebi ürün 10 farklı edebi ürün türünden oluşmakta diğer bir ifade ile Türkiye 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin farklı türler bakımından ilişkilendirilmesi % 45,5 oranına denk gelmektedir. İran 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında 12 edebi ürün 6 farklı edebi ürün türünden oluşmakta diğer bir ifade ile İran 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin farklı türler bakımından ilişkilendirilmesi % 50 oranına denk gelmektedir. Bu bulgulardan hareketle, İran 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin farklı türleri içermeye durumu oranı Türkiye 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin farklı türleri içermeye durumu oranından daha yüksek olduğu söylenebilir.

Tablo 63

Türkiye ve İran 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan Edebi Ürünlerin Türleri

Kategoriler	Türkiye		İran	
	f	%	f	%
Seyahatname	5	22,7	1	8,3
Şiir	4	18,1	2	16,6
Destan	3	13,6	-	-
Biyografi	2	9	6	50
Atasözü	2	9	1	8,3
Mektup	2	9	1	8,3
Hikâye	1	4,5	-	-
Anı	1	4,5	-	-
Röportaj	1	4,5	-	-
Deyim	1	4,5	1	8,3
Toplam	22	100	12	100

Türkiye 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında seyahatname, şiir, biyografi, destan, atasözü, hikâye, anı, mektup, röportaj ve deyim edebi türleri kullanılmıştır. İran 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında biyografi, şiir, atasözü, deyim, mektup ve seyahatname edebi türleri kullanılmıştır. Her iki ülkenin 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında seyahatname, şiir, biyografi, atasözü, mektup ve deyim edebi ürünleri ortak kullanılan türlerdir.

Türkiye 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürün türlerinin yüzdelik oranları; seyahatname % 22,7, şiir % 18,1, destan % 13,6, biyografi % 9, hikâye % 4,5, atasözü % 9, mektup % 9, anı % 4,5, röportaj % 4,5 ve deyim % 4,5 şeklindedir. İran 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürün türlerinin yüzdelik oranları; biyografi % 50, şiir % 16,6, atasözü % 8,3, deyim % 8,3, mektup % 8,3 ve seyahatname % 8,3 şeklindedir. Türkiye 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında en çok kullanılan tür olan seyahatname beş defa kullanılmışken, İran 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında en çok kullanılan tür olan biyografi altı defa kullanılmıştır.

Yedince Sınıflar

Bu başlık altında Türkiye ve İran 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında kullanılan edebi ürünlerin türleri incelenmiştir. Türkiye ve İran 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitapları ayrı ayrı incelendikten sonra ortaya çıkan bulgular karşılaştırmalı olarak ele alınmıştır.

Türkiye

Tablo 64

Türkiye 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan Edebi Ürünlerin Türleri

Adet	Sayfa No	Ünite	Konu	Tür
1.	14	İletişim ve İnsan İlişkileri	İletişim Bir Sanattır	Atasözü
2.	15	İletişim ve İnsan İlişkileri	İletişim Bir Sanattır	Atasözü
3.	17	İletişim ve İnsan İlişkileri	İletişim Bir Sanattır	Atasözü
4.	19	İletişim ve İnsan İlişkileri	İletişim Bir Sanattır	Şiir
5.	29	İletişim ve İnsan İlişkileri	Herkesi Ayrı Ayrı Dinlemekten Zevk Alırım	Anı
6.	60	Türk Tarihinde Yolculuk	Türklerin Yeni Yurdu Anadolu	Seyahatname
7.	60	Türk Tarihinde Yolculuk	Türklerin Yeni Yurdu Anadolu	Seyahatname
8.	61	Türk Tarihinde Yolculuk	Türklerin Yeni Yurdu Anadolu	Seyahatname
9.	61	Türk Tarihinde Yolculuk	Türklerin Yeni Yurdu Anadolu	Seyahatname
10.	65	Türk Tarihinde Yolculuk	Beylikten Devlete Osmanlının Kuruluşu	Seyahatname
11.	76	Türk Tarihinde Yolculuk	Farklılıklara Rağmen	Seyahatname
12.	77	Türk Tarihinde Yolculuk	Farklılıklara Rağmen	Mektup
13.	86	Türk Tarihinde Yolculuk	Seyyahların Dilinden Osmanlı Kültürü	Seyahatname
14.	87	Türk Tarihinde Yolculuk	Seyyahların Dilinden Osmanlı Kültürü	Seyahatname
15.	87	Türk Tarihinde Yolculuk	Seyyahların Dilinden Osmanlı Kültürü	Seyahatname
16.	87	Türk Tarihinde Yolculuk	Seyyahların Dilinden Osmanlı Kültürü	Seyahatname
17.	88	Türk Tarihinde Yolculuk	Seyyahların Dilinden Osmanlı Kültürü	Seyahatname
18.	88	Türk Tarihinde Yolculuk	Seyyahların Dilinden Osmanlı Kültürü	Seyahatname
19.	88	Türk Tarihinde Yolculuk	Seyyahların Dilinden Osmanlı Kültürü	Seyahatname
20.	89	Türk Tarihinde Yolculuk	Seyyahların Dilinden Osmanlı Kültürü	Seyahatname
21.	89	Türk Tarihinde Yolculuk	Seyyahların Dilinden Osmanlı Kültürü	Seyahatname
22.	89	Türk Tarihinde Yolculuk	Seyyahların Dilinden Osmanlı Kültürü	Seyahatname
23.	91	Türk Tarihinde Yolculuk	Yeni Kurumlarla Değişen Toplum Hayatı	Anı
24.	105	Zaman İçinde Bilim	Türk ve İslam Devletlerinde Yetişen Bilginler	Biyografi
25.	105	Zaman İçinde Bilim	Türk ve İslam Devletlerinde Yetişen Bilginler	Biyografi
26.	105	Zaman İçinde Bilim	Türk ve İslam Devletlerinde Yetişen Bilginler	Biyografi
27.	106	Zaman İçinde Bilim	Türk ve İslam Devletlerinde Yetişen Bilginler	Biyografi
28.	106	Zaman İçinde Bilim	Türk ve İslam Devletlerinde Yetişen Bilginler	Biyografi
29.	106	Zaman İçinde Bilim	Türk ve İslam Devletlerinde Yetişen Bilginler	Biyografi
30.	106	Zaman İçinde Bilim	Türk ve İslam Devletlerinde Yetişen Bilginler	Biyografi
31.	112	Zaman İçinde Bilim	Düşünce Özgürlüğü ve Bilim	Biyografi
32.	113	Zaman İçinde Bilim	Düşünce Özgürlüğü ve Bilim	Biyografi
33.	118	Ekonomi ve Sosyal Hayat	Toprağın Gücü	Şiir
34.	123	Ekonomi ve Sosyal Hayat	Devletler Gelişiyor	Seyahatname

35.	127	Ekonomi ve Sosyal Hayat	İnsan Gücünden Makinaya	Deyim
36.	132	Ekonomi ve Sosyal Hayat	İnsan Gücünden Makinaya	Nutuk
37.	137	Ekonomi ve Sosyal Hayat	Nasıl Eğitim Gördüler	Nutuk
38.	146	Yaşayan Demokrasi	Kurultaydan Meclise	Nutuk
39.	172	Ülkeler Arası Köprüler	Bir Dünya Savaşı	Şiir
40.	174	Ülkeler Arası Köprüler	Bir Dünya Savaşı	Anı
41.	184	Ülkeler Arası Köprüler	İnsanlığın Sorumluluğu	Anı

Yukarıda verilen tablo 64’te görüldüğü üzere Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin türleri hakkında ulaşılan bulgulara yer verilmiştir. Tablo 64 incelendiğinde Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan 18 edebi ürünün türlere göre dağılım ve kullanım adedi; seyahatname 17, biyografi 9, anı 4, şiir 3, nutuk 3, atasözü 3, mektup ve deyim 1 şeklindedir.

İran

Tablo 65

İran 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan Edebi Ürünlerin Türleri

Adet	Sayfa No	Ünite	Konu	Tür
1.	23	Meydana Gelen Olaylarla Mücadele	Hadiselerde Yardımlaşma ve Empati	Şiir
2.	27	Meydana Gelen Olaylarla Mücadele	Sigorta ve Meydana Gelen Olaylarla Mücadele	Hikâye
3.	133	Eski İran Çağlarında Toplumsal ve İktisadi Durum	Eski İran Çağlarında Toplumsal Durum	T. roman
4.	134	Eski İran Çağlarında Toplumsal ve İktisadi Durum	Eski İran Çağlarında Toplumsal Durum	Hikâye

Yukarıda verilen tablo 65’te görüldüğü üzere İran 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin türleri hakkında bulgular bulunmaktadır. Tablo 65 incelendiğinde İran 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan 4 edebi ürünün türlere göre dağılım ve kullanım adedi; hikâye 2, tarihi roman 1 ve şiir 1 şeklindedir.

Yedinci Sınıfların Karşılaştırılması

Tablo 66

Türkiye ve İran 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Kullanılan Edebi Ürünlerin Türleri Hakkında Bulgular

Kategoriler	Türkiye	İran
Toplam kullanılan E.Ü. sayısı	41	4
Kullanılan farklı E.Ü. türü	8	3

Yukarıda tablo 66’da verilen bulgulardan hareketle kullanılan edebi ürün adedi açısından her iki ülkenin 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabına bakıldığında Türkiye’de 41, İran’da ise 4 edebi ürünün kullanıldığı görülmektedir. Kullanılan edebi ürünlerin türü bakımından Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında 8 farklı edebi ürün türünün kullanımına başvurulmuşken İran 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında 3 farklı edebi ürün türünün kullanımına başvurulmuştur. Bu bağlamda Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının İran 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabından 5 tane daha fazla edebi ürün türünü barındırdığı söylenebilir.

Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında 41 edebi ürün 9 farklı edebi ürün türünden oluşmakta diğer bir ifade ile Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin farklı türler bakımından ilişkilendirilmesi % 21,9 oranına denk gelmektedir. İran 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında 4 edebi ürün 3 farklı edebi ürün türünden oluşmakta diğer bir ifade ile İran 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin farklı türler bakımından ilişkilendirilmesi % 75 oranına denk gelmektedir. Bu bulgulardan hareketle İran 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin farklı türleri içermesi durumunun oranı Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin farklı türleri içermesi durumu oranından daha yüksek olduğu söylenebilir.

Tablo 67

Türkiye ve İran 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan Edebi Ürünlerin Türleri

Kategoriler	Türkiye		İran	
	f	%	f	%
Seyahatname	17	41,5	0	0
Biyografi	9	21,9	0	0
Anı	4	9,8	0	0
Şiir	3	7,3	1	25
Nutuk	3	7,3	0	0
Atasözü	3	7,3	0	0
Hikâye	0	0	2	50
Mektup	1	2,4	0	0
T. roman	0	0	1	25
Deyim	1	2,4	0	0
Toplam	41	100	4	100

Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında seyahatname, biyografi, anı, şiir, nutuk, atasözü, mektup ve deyim edebi türleri kullanılmıştır. İran 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında hikâye, tarihi roman ve şiir edebi türleri kullanılmıştır. Her iki ülkenin 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında ortak kullanılan edebi ürün türü şiirdir.

Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürün türlerinin yüzdelik oranları; seyahatname % 41,5, biyografi % 21,9, anı % 9,8, şiir % 7,3, nutuk % 7,3, atasözü % 7,3, mektup % 2,4 ve deyim % 2,4 şeklindedir. İran 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürün türlerinin yüzdelik oranları; hikâye % 50, tarihi roman % 25 ve şiir % 25 şeklindedir.

Sekizinci Alt Probleme Ait Bulgular

Türkiye ve İran'ın 4., 5., 6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Kullanılan Edebi Ürünlerin Görsel Materyaller İle (Fotoğraf, İllüstrasyon, Karikatür, Afiş, Harita vb.) Desteklenme Durumlarının Karşılaştırılması

Bu bölümde Türkiye ve İran 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında kullanılan edebi ürünlerin görsel materyaller ile desteklenme durumları incelenmiştir. Öncelikle her sınıf düzeyinde iki ülkenin ders kitaplarında kullanılan edebi ürünlerin görsel materyallerle desteklenme durumları ele alınmış daha sonra elde edilen bulgular karşılaştırılmıştır.

Dördüncü Sınıflar

Bu kısımda Türkiye ve İran 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında kullanılan edebi ürünlerin görsel materyaller ile desteklenme durumları incelenmiştir. Türkiye ve İran 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitapları ayrı ayrı incelendikten sonra ortaya çıkan bulgular karşılaştırmalı olarak ele alınmıştır.

Türkiye

Tablo 68

Türkiye 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan Edebi Ürünlerin Görsel Materyallerle Desteklenme Durumları.

Adet	Sayfa No	Ünite	Konu	Edebi Tür	Görsel
1.	26	Kendimi Tanıyorum	Kimliklerin Söyledikleri	Anı	Yok
2.	35	Geçmiş Öğreniyorum	Geçmişin İpuçları	Halk Şiiri	Fotoğraf
3.	43	Geçmiş Öğreniyorum	Bir Lider Doğuyor	R.roman	İlstr
4.	44	Geçmiş Öğreniyorum	Bir Lider Doğuyor	Anı	Yok
5.	46	Geçmiş Öğreniyorum	Bir Lider Doğuyor	Anı	Fotoğraf
6.	48	Geçmiş Öğreniyorum	Bir Lider Doğuyor	Nutuk	Yok
7.	48	Geçmiş Öğreniyorum	Bir Lider Doğuyor	Nutuk	Yok
8.	49	Geçmiş Öğreniyorum	Bir Lider Doğuyor	Anı	Yok
9.	52	Geçmiş Öğreniyorum	Bir Lider Doğuyor	Nutuk	Yok
10.	55	Geçmiş Öğreniyorum	Bir Lider Doğuyor	Anı	Yok
11.	75	Yaşadığımız Yer	Çevremizi Tanıyalım	Halk Şiiri	Yok
12.	76	Yaşadığımız Yer	Çevremizi Tanıyalım	Efsane	Yok
13.	76	Yaşadığımız Yer	Çevremizi Tanıyalım	Halk Şiiri	Yok
14.	91	Üretimden Tüketime	İhtiyaçlarımız, İsteklerimiz	Atasözü	Yok
15.	95	Üretimden Tüketime	İhtiyaçlarımız, İsteklerimiz	Atasözü	Yok
16.	138	Hep Birlikte	Problemlerimizi Kimler Çözüyor	Şiir	1 Fotoğraf, 1 Afiş
17.	169	İnsanlar ve Yönetim	Bayramımız Kutlu Olsun	Şiir	Fotoğraf

Tablo 68 incelendiğinde Türkiye 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan on yedi edebi ürünün beşi görsel materyaller ile desteklenmiş bulunmaktadır. Diğer bir ifade ile Türkiye 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin % 29,4’ü görsel materyallerle desteklenmiştir. Türkiye 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında beş edebi türle beraber altı görsel materyal kullanılmıştır. “Hep Birlikte” ünitesi “Problemlerimizi Kimler Çözüyor” konusunda kullanılan şiir edebi türü iki görsel materyal ile desteklenmiştir. Kullanılan görsel materyallerin türleri; 4 fotoğraf, 1 İllüstrasyon ve 1 afiş şeklindedir. Görsel materyallerle desteklenen edebi ürünlerin ünitelere göre dağılımı; “Geçmiş Öğreniyorum” 3, “Hep Birlikte” 1 ve “İnsanlar ve Yönetim” 1 şeklindedir. Görsel materyallerle desteklenen edebi ürünlerin konulara göre dağılımı; “Geçmişin İpuçları” 1,

“Bir Lider Doğuyor” 2, “Problemlerimizi Kimler Çözüyor” 1 ve “Bayramımız Kutlu Olsun” 1 şeklindedir. Ünite bazında en çok görsel materyallerle desteklenen edebi ürünler “Geçmiş Öğreniyorum” ünitesinde bulunmaktadır. Konu bazında en çok görsel materyallerle desteklenen edebi ürünler “Bir Lider Doğuyor” konusunda bulunmaktadır. Türkiye 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında görsel materyaller ile en çok desteklenen edebi tür şiirdir. Şiir türü ile beraber 3 görsel materyal kullanılmıştır.

 Alıntı Metin

Kızılay

<i>Dertlilere deva için Yanımızdasın Kızılay. Hastalara şifa için Yanımızdasın Kızılay.</i>	<i>Bir güvencesin savaşta Yardımin sürer barışta. Bahar yaz ve karakışta Yanımızdasın Kızılay.</i>
<i>Bir felaket yaşanınca Çare tükendi sanınca Senin adını anınca Yanımızdasın Kızılay.</i>	<i>Dertlilere kan olursun Hastalara can olursun Her şeye çare bulursun Yanımızdasın Kızılay.</i>

*Bayrağının rengi beyaz
Hizmetlerine övgü az.
Zor durumda kalsak biraz
Yanımızdasın Kızılay.*

Gülten Çiçek TURAL
Ünitelere Göre Çocuk Şiirleri Antolojisi, s. 270.

Şekil 96. Türkiye 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin görsel materyallerle desteklenme durumlarına örnek. Şahin, S. C., Bayram, Ö. & Midilli A. (2016). *İlköğretim 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı*. Ankara: Koza, kaynağından alınmıştır.

Yukarıda şekil 96’da görüldüğü üzere Türkiye 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı 138. sayfada kullanılan “Kızılay” şiiri iki görsel ile desteklenmiştir. Görsellerden biri fotoğraf diğeri afiş şeklindedir.

Tablo 69

İran 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan Edebi Ürünlerin Görsel Materyallerle Desteklenme Durumları

Adet	Sayfa No	Ünite	Konu	Tür	Görsel
1.	90	İranlıyız	Milli Simgelerimiz	Şiir	Yok
2.	91	İranlıyız	Milli Simgelerimiz	Şiir	Fotoğraf
3.	97-98	İranlıyız	Önemli Günler	Biyografi	3 Fotoğraf
4.	98	İranlıyız	Önemli Günler	Biyografi	Fotoğraf

Tablo 69 incelendiğinde İran 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan dört edebi ürünün üçü görsel materyaller ile desteklenmiş bulunmaktadır. Diğer bir ifade ile İran 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin % 75'i görsel materyallerle desteklenmiştir. İran 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında üç edebi türle beraber beş görsel materyal kullanılmıştır. “İranlıyız” ünitesi “Önemli Günler” konusunda kullanılan biyografi edebi türü 3 görsel ile desteklenmiştir. Görsel materyal türlerinin hepsi fotoğraf şeklindedir. Görsel materyallerle desteklenen edebi ürünlerin hepsi “İranlıyız” ünitesinde bulunmaktadır. Görsel materyallerle desteklenen edebi ürünlerin konulara göre dağılımı; “Milli Simgelerimiz” 1 ve “Önemli Günler” 2 şeklindedir. Konu bazında en çok görsel materyallerle desteklenen edebi ürünler “Önemli Günler” konusunda bulunmaktadır.

• یکی دیگر از نشانه‌های مشترک ما سرود ملی ماست.

سرزد از افق، مهر خاوران
فروغ دیده‌ی حق باوران
بهمن فرّ ایمان ماست، پیامت ای امام،
استقلال، آزادی، نقش جان ماست
شهیدان، پیچیده در گوش زمان فریادتان
پاینده مانی و جاودان، جمهوری اسلامی ایران

Şekil 97. İran 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin görsel materyallerle desteklenme durumlarına örnek. Vezareti Amuzeş ve Perveriş: Sazmanı Pejuiş ve Bernamereziye Amuzeş (1394). *Mutaalatı içtimaiye, çeharome debistan*, Tehran; Şirkete Offset, kaynağından alınmıştır.

Yukarıda şekil 97’de görüldüğü üzere İran 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı 91. sayfada kullanılan İran milli marşı ile beraber bir adet fotoğraf görseli kullanılmıştır.

Dördüncü Sınıfların Karşılaştırılması

Tablo 70

Türkiye ve İran 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Kullanılan Edebi Ürünlerin Görsel Materyaller İle Desteklenme Durumları

Maddeler	Veriler	
	Türkiye	İran
Toplam kullanılan E.Ü. sayısı	17	4
Görsel materyallerle desteklenen E.Ü. sayısı	5	3
Toplam kullanılan E.Ü. sayısı / Görsel materyallerle desteklenen E.Ü. sayısı(%)	29,4	75
Toplam kullanılan görsel materyal sayısı	6	5
Kullanılan farklı görsel materyal türü	3	1
En çok kullanılan görsel materyal türü	foto	Foto

Yukarıda verilen tablo 70’te görüldüğü üzere Türkiye ve İran 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında kullanılan edebi ürünlerin görsel materyaller ile desteklenme durumlarına ait bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 70 incelendiğinde Türkiye 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan 17 edebi ürünün 5’i görsel materyaller ile desteklenmiş bulunmaktadır. Diğer bir ifade ile Türkiye 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin % 29,4’ü görsel materyaller ile desteklenmiştir. İran 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan 4 edebi ürünün 3’ü görsel materyaller ile desteklenmiş bulunmaktadır. Diğer bir ifade ile İran 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin % 75’i görsel materyaller ile desteklenmiştir. Bu bulgulara dayanılarak İran 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin görsel materyallerle desteklenme oranı Türkiye 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin görsel materyaller ile desteklenme oranından daha yüksek olduğu söylenebilir.

Türkiye 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında görsel materyal ile desteklenen 5 edebi ürün 6 görsel materyal ile desteklenmiş bulunmaktadır. Diğer bir ifade ile Türkiye 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında görsel materyallerle desteklenen edebi ürünler kendi adetlerinden % 20 daha fazla görsel materyaller ile desteklenmiş bulunmaktadır. İran 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında 3 edebi ürün 5 görsel materyal ile desteklenmiş bulunmaktadır. Diğer bir ifade ile İran 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında görsel materyallerle desteklenen edebi ürünler kendi adetlerinden % 66,6 daha fazla görsel materyaller ile desteklenmiş bulunmaktadır. Bu bulgulardan hareketle İran 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında görsel materyallerle ilişkilendirilen edebi ürünlerin başına düşen görsel materyal oranı Türkiye 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında görsel materyallerle ilişkilendirilen edebi ürünlerin başına düşen görsel materyal oranından daha yüksek olduğu söylenebilir.

Türkiye 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında edebi ürünleri desteklemek amacıyla 3 farklı görsel materyal türü kullanılmıştır. İran 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında edebi ürünleri desteklemek amacıyla 1 görsel materyal türü kullanılmıştır. Bu bulgulardan hareketle Türkiye 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında edebi ürünlerin farklı görsel materyallerle destekle durumu İran 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında edebi ürünleri farklı görsel materyallerle desteklenme oranından daha yüksek olduğu söylenebilir.

Türkiye 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında edebi ürünleri desteklemek amacıyla kullanılan görsel materyallerde en çok fotoğraf görsel materyal türü tercih edilmiştir. Aynı şekilde İran 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında edebi ürünleri desteklemek amacıyla kullanılan görsel materyallerde de en çok fotoğraf görsel materyal türü tercih edilmiştir.

Beşinci Sınıflar

Bu kısımda Türkiye ve İran 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında kullanılan edebi ürünlerin görsel materyaller ile desteklenme durumları incelenmiştir. Türkiye ve İran 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitapları ayrı ayrı incelendikten sonra ortaya çıkan bulgular karşılaştırmalı olarak ele alınmıştır.

Türkiye

Tablo 71

Türkiye 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan Edebi Ürünlerin Görsel Materyaller İle Desteklenme Durumları

Adet	Sayfa No	Ünite	Konu	Tür	Görsel
1.	39	Adım Adım Türkiye	Farklılıklar ve Benzerliklerimiz Zenginliğimizdir	Ağıt	Yok
2.	39	Adım Adım Türkiye	Farklılıklar ve Benzerliklerimiz Zenginliğimizdir	Ağıt	Yok
3.	41	Adım Adım Türkiye	Ortak Değerlerimiz	Türkü	Yok
4.	51	Adım Adım Türkiye	Yeni Türk Devletinin Temelleri	Anı	Yok
5.	51	Adım Adım Türkiye	Yeni Türk Devletinin Temelleri	Anı	Fotoğraf
6.	68	Bölgemizi Tanıyalım	Doğal Afetler ve Kültür	Atasözü	Yok
7.	68	Bölgemizi Tanıyalım	Doğal Afetler ve Kültür	Atasözü	Yok
8.	68	Bölgemizi Tanıyalım	Doğal Afetler ve Kültür	Atasözü	Yok
9.	68	Bölgemizi Tanıyalım	Doğal Afetler ve Kültür	Şiir	Fotoğraf
10.	69	Bölgemizi Tanıyalım	Doğal Afetler ve Kültür	Şiir	Fotoğraf
11.	108	Gerçekleşen Düşler	Bilim İnsanları	Sözlük	İlstr
12.	151	Bir Ülke Bir Bayrak	Ulusal Değerlerimiz	Şiir	Fotoğraf
13.	152	Bir Ülke Bir Bayrak	Ulusal Değerlerimiz	Şiir	2 Fotoğraf

Tablo 71 incelendiğinde Türkiye 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan on üç edebi ürünün altısı görsel materyaller ile desteklenmiş bulunmaktadır. Diğer bir ifade ile Türkiye 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin % 46,1'i görsel materyallerle desteklenmiştir. Türkiye 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında altı edebi türle beraber yedi görsel materyal kullanılmıştır. “Bir Ülke Bir Bayrak” ünitesi “Ulusal Değerlerimiz” konusunda kullanılan şiir edebi türü 2 görsel materyal ile desteklenmiştir. Kullanılan görsel materyallerin 6'sı fotoğraf ve 1 illüstrasyon şeklindedir. Görsel materyallerle desteklenen edebi ürünlerin ünitelere göre dağılımı; “Bir Ülke Bir Bayrak” 2, “Bölgemizi Tanıyalım” 2, “Gerçekleşen Düşler” 1 ve “Adım Adım Türkiye” 1 şeklindedir. Görsel materyallerle desteklenen edebi ürünlerin konulara göre dağılımı; “Doğal Afetler ve Kültür” 2, “Ulusal Değerlerimiz” 2, “Yeni Türk Devletinin Temelleri” 1 ve “Bilim İnsanları” 1 şeklindedir.

Ünite bazında en çok görsel materyallerle desteklenen edebi ürünler “Bir Ülke Bir Bayrak” ve “Bölgemizi Tanıyalım” ünitelerinde bulunmaktadır. Görsel materyallerin kullanıldığı edebi ürünlerin en az bulunduğu ünite “Gerçekleşen Düşler” ünitesidir.

Konu bazında en çok görsel materyallerle desteklenen edebi ürünler “Doğal Afetler ve Kültür” konusunda bulunmaktadır. Görsel materyallerin kullanıldığı edebi ürünlerin en az bulunduğu konular “Bilim İnsanları” ve “Ortak Değerlerimiz” konularıdır. Türkiye 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında görsel materyaller ile en çok desteklenen edebi tür şiirdir. Şiir türü ile beraber 5 görsel materyal kullanılmıştır.

Deprem

Gürültü kopar uzaktan,
Sular fışkırır topraktan.
İnsanlar yolu bulamaz,
Oluşan bir karanlıktan...

Elimizden bir şey gelmez,
Bu felâket hiç sevilmez.
Bu sarsıntı yerküreden...
Daha önceden bilinmez.

Halkım hiç acı çekmesin,
Artık gözyaşı dökmesin!
Sağlam yapın her binayı,
Deprem bize kükremesin!

Anne ağlar, yavrum diye,
Çocuk ağlar, annem diye.
İnsanların hepsi şaşkın...
Bakamazsın bu sahneye.

Sağlam temel sağlam evler,
Sözüm size mimar beyler.
Sağlam yapın her binayı!
Yıkılmasın kentler, köyler!

Çok üzgünüm acılardan,
Kurtulalım sancılardan...
Çiğlıklara dönüp bakın,
Ders alalım buncalardan!

İbrahim Şimşek, Belirli Gün ve Haftalar, s. 116.

Şekil 98. Türkiye 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin görsel materyallerle desteklenme durumlarına örnek. Özensoy, A. U. & Aynacı, C. (2016). *İlköğretim 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı*. Ankara: Berkay, kaynağından alınmıştır.

Yukarıda şekil 98’de görüldüğü üzere Türkiye 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı 69. sayfada bulunan şiir edebi türü ile beraber fotoğraf görseli kullanılmıştır.

İran

İran 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında edebi ürünlerin kullanımına başvurulmadığı için edebi ürünlerin görsel materyallerle desteklenme durumları ile ilgili herhangi bir bulgu bulunmamaktadır.

Beşinci Sınıfların Karşılaştırılması

Tablo 72

Türkiye ve İran 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Kullanılan Edebi Ürünlerin Görsel Materyaller İle Desteklenme Durumları

Maddeler	Veriler	
	Türkiye	İran
Toplam kullanılan E.Ü. sayısı	13	0
Görsel materyallerle desteklenen E.Ü. sayısı	6	0
Toplam kullanılan E.Ü. sayısı / Görsel materyallerle desteklenen E.Ü. sayısı(%)	46,1	0
Toplam kullanılan görsel materyal sayısı	7	0
Kullanılan farklı görsel materyal türü	2	0
En çok kullanılan görsel materyal türü	foto	-

Yukarıda verilen tablo 72’de görüldüğü üzere Türkiye ve İran 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında kullanılan edebi ürünlerin görsel materyaller ile desteklenme durumları hakkında bulgular bulunmaktadır.

Tablo 72 incelendiğinde Türkiye 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan 13 edebi ürünün 6’sı görsel materyaller ile desteklenmiş bulunmaktadır. Diğer bir ifade ile Türkiye 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin % 46,1’i görsel materyaller ile desteklenmiştir. İran 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında edebi ürünlerin kullanımına

başvurulmamıştır, dolayısıyla görsel materyal ile desteklenen edebi ürün bulunmamaktadır. Bu bulgulardan hareketle İran 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında edebi ürünler kullanılmadığından Türkiye 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin görsel materyallerle desteklenme durumlarının karşılaştırılması değerlendirme dışı bırakılmıştır.

Türkiye 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında 6 edebi ürün 7 görsel materyal ile desteklenmiş bulunmaktadır. Diğer bir ifade ile Türkiye 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında görsel materyallerle desteklenen edebi ürünler kendi adetlerinden % 16,6 daha fazla görsel materyaller ile desteklenmiş bulunmaktadır. İran 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında edebi ürünlerin kullanımına başvurulmadığından görsel materyallerle ilgili herhangi bir bulgu bulunmamaktadır. Bu bulgulardan hareketle İran 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında edebi ürünler kullanılmadığından Türkiye 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin görsel materyallerle desteklenme oranının karşılaştırılması değerlendirme dışı bırakılmıştır.

Türkiye 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında edebi ürünleri desteklemek amacıyla kullanılan görsel materyaller 2 farklı görsel materyal türünden oluşmaktadır. İran 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında edebi ürünlerin kullanımına başvurulmadığı için bu bulgu bulunmamaktadır. Bu bulgulardan hareketle İran 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında edebi ürünler kullanılmadığından Türkiye 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin farklı görsel materyallerle desteklenme durumunun karşılaştırılması değerlendirme dışı bırakılmıştır.

Türkiye 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında edebi ürünleri desteklemek amacıyla kullanılan görsel materyallerde en çok fotoğraf görsel materyal türü tercih edilmiştir. İran 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında edebi ürünlerin kullanımına başvurulmadığından görsel materyallerin türü ile ilgili herhangi bir bulgu bulunmamaktadır.

Altıncı Sınıflar

Bu kısımda Türkiye ve İran 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında kullanılan edebi ürünlerin görsel materyaller ile desteklenme durumları incelenmiştir. Türkiye ve İran 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitapları ayrı ayrı incelendikten sonra ortaya çıkan bulgular karşılaştırmalı olarak ele alınmıştır.

Türkiye

Tablo 73

Türkiye 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan Edebi Ürünlerin Görsel Materyaller İle Desteklenme Durumları

Adet	Sayfa No	Ünite	Konu	Tür	Görsel
1.	23	Sosyal Bilgiler Öğreniyorum	Otobüs	Hikâye	Yok
2.	55	İpek Yolunda Türkler	Belgelerin Dili	Destan	Yok
3.	56	İpek Yolunda Türkler	Belgelerin Dili	Destan	Fotoğraf
4.	56	İpek Yolunda Türkler	Belgelerin Dili	Destan	İlstr
5.	57	İpek Yolunda Türkler	Belgelerin Dili	Seyahatname	Yok
6.	64	İpek Yolunda Türkler	İpek Yolu	Seyahatname	Fotoğraf
7.	66	İpek Yolunda Türkler	İpek Yolu	Seyahatname	Yok
8.	67	İpek Yolunda Türkler	İpek Yolu	Seyahatname	Yok
9.	67	İpek Yolunda Türkler	İpek Yolu	Seyahatname	Yok
10.	80	İpek Yolunda Türkler	Geçmişten Günümüze	Deyim	Yok
11.	92	Ülkemizin Kaynakları	Kaynaklarımız ve Ekonomi	Şiir	Yok
12.	101	Ülkemizin Kaynakları	Daha İyi Bir Türkiye İçin Vergi	Mektup	Yok
13.	108	Ülkemizin Kaynakları	Faydalı Olmak	Biyografi	Fotoğraf
14.	109	Ülkemizin Kaynakları	Faydalı Olmak	Anı	Yok
15.	122	Ülkemiz ve Dünya	Önder Türkiye	Şiir	Fotoğraf
16.	124	Ülkemiz ve Dünya	Kardeşliğin Meyvesi	Atasözü	Fotoğraf
17.	124	Ülkemiz ve Dünya	Kardeşliğin Meyvesi	Atasözü	Fotoğraf
18.	137	Demokrasinin Serüveni	En İyi Demokrasi	Şiir	Fotoğraf
19.	143	Demokrasinin Serüveni	Haklarımız Var	Biyografi	Fotoğraf
20.	150	Demokrasinin Serüveni	Türk Toplumunda Kadının Yeri	Şiir	Yok
21.	150-151	Demokrasinin Serüveni	Türk Toplumunda Kadının Yeri	Röportaj	Fotoğraf
22.	159	Elektronik Yüzyıl	Belgelerin Dili	Mektup	Yok

Tablo 73 incelendiğinde Türkiye 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan yirmi iki edebi ürünün onu görsel materyaller ile desteklenmiş bulunmaktadır. Diğer bir ifade ile Türkiye 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin % 45,4'ü görsel

materyallerle desteklenmiştir. Türkiye 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında on edebi türle beraber dokuz görsel materyal kullanılmıştır. “Ülkemiz ve Dünya” ünitesinin “Kardeşliğin Meyvesi” konusunda kullanılan iki atasözü edebi ürün türü için tek görsel materyal kullanılmıştır. Kullanılan görsel materyallerin sekizi fotoğraf biri illüstrasyon türündedir.

Görsel materyallerle desteklenen edebi ürünlerin ünitelere göre dağılımı; “İpek Yolunda Türkler”, “Demokrasinin Serüveni”, “Ülkemiz ve Dünya” 3 ve “Ülkemizin Kaynakları” 1 şeklindedir. Görsel materyallerle desteklenen edebi ürünlerin konulara göre dağılımı; “Belgelerin Dili” ve “Kardeşliğin Meyvesi” 2, geri kalan “İpek Yolu”, “Faydalı Olmak”, “Önder Türkiye”, “En İyi Demokrasi” “Haklarımız Var” ve “Türk Toplumunda Kadının Yeri” 1 şeklindedir. Ünite bazında en çok görsel materyallerle desteklenen edebi ürünler “İpek Yolunda Türkler” ünitesinde bulunmaktadır. Konu bazında en çok görsel materyallerle desteklenen edebi ürünler “Belgelerin Dili” ve “Kardeşliğin Meyvesi” konularında bulunmaktadır. Türkiye 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında görsel materyaller ile en çok desteklenen edebi türler ikişer adet ile destan, şiir, biyografi ve atasözü türleridir.

Şekil 99. Türkiye 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin görsel materyallerle desteklenme durumlarına örnek. Karabıyık E. Ü. (2014). *İlköğretim 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı*. Ankara: Evren, kaynağından alınmıştır.

Yukarıda şekil 99’da görüldüğü üzere Türkiye 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı 56. sayfada bulunan destan edebi türü ile beraber illüstrasyon görseli kullanılmıştır.

İran

Tablo 74

İran 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan Edebi Ürünlerin Görsel Materyaller İle Desteklenme Durumları

Adet	Sayfa No	Ünite	Konu	Tür	Görsel
1.	12	Arkadaşlarımız	Arkadaşlık	Mektup	Yok
2.	13	Arkadaşlarımız	Arkadaşlık	Şiir	Yok
3.	14	Arkadaşlarımız	Arkadaşlık Adabı	Atasözü	Yok
4.	16	Arkadaşlarımız	Arkadaşlık Adabı	Şiir	Yok
5.	66	İsfahana Sefer	Niye Safevi Devleti Döneminde Kültür ve Medeniyet Gelişti?	Seyahatname	İlstr
6.	68	Boş Zaman	Uygun Günlük program	Deyim	Yok
7.	112	Sorumsuzluğa Karşı Durmak	İran Milletinin Sömürgecilik İle Mücadelesi	Biyografi	İlstr
8.	113	Sorumsuzluğa Karşı Durmak	İran Milletinin Sömürgecilik İle Mücadelesi	Biyografi	Fotoğraf İlstr
9.	113	Sorumsuzluğa Karşı Durmak	İran Milletinin Sömürgecilik İle Mücadelesi	Biyografi	Fotoğraf İlstr
10.	113	Sorumsuzluğa Karşı Durmak	İran Milletinin Sömürgecilik İle Mücadelesi	Biyografi	Fotoğraf
11.	113	Sorumsuzluğa Karşı Durmak	İran Milletinin Sömürgecilik İle Mücadelesi	Biyografi	Fotoğraf
12.	119	Hürremşehr’in Kurtuluşu	Hürremşehr Düşmanın İşgalinde	Biyografi	Fotoğraf

Tablo 74 incelendiğinde İran 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan on iki edebi ürünün yedisinde görsel materyallerin kullanımına başvurulmuştur. Diğer bir ifade ile İran 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin % 58,3’ü görsel materyallerle desteklenmiştir. İran 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında yedi edebi türle beraber dokuz görsel materyal kullanılmıştır. “Sorumsuzluğa Karşı Durmak” ünitesi “İran Milletinin Sömürgecilik İle Mücadelesi” konusunda kullanılan biyografilerden ikisi ikişer görsel materyalle desteklenmiştir. Kullanılan görsel materyallerin beşi fotoğraf dördü ise illüstrasyon türündedir. Görsel materyallerle desteklenen edebi ürünlerin ünitelere göre

dağılımı; “Sorumsuzluğa Karşı Durmak” 5, “İsfahana Sefer” ve “Hürremşehr’in Kurtuluşu” 1 şeklindedir. Görsel materyallerle desteklenen edebi ürünlerin konulara göre dağılımı; “İran Milletinin Sömürgecilik İle Mücadelesi” 5, “Niye Safevi Devleti Döneminde Kültür ve Medeniyet Gelişti?” ve “Hürremşehr Düşmanın İşgalinde” 1 şeklindedir. Ünite bazında en çok görsel materyallerle desteklenen edebi ürünler “Sorumsuzluğa Karşı Durmak” ünitesinde bulunmaktadır. Konu bazında en çok görsel materyallerle desteklenen edebi ürünler “İran Milletinin Sömürgecilik İle Mücadelesi” konusunda bulunmaktadır. İran 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında görsel materyaller ile en çok desteklenen edebi tür biyografidir. Biyografiyle beraber 6 görsel materyal

Şekil 100. İran 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin görsel materyallerle desteklenme durumlarına örnek. Vezareti Amuzeş ve Perveriş: Sazmanı Pejuhîş ve Bernamereziye Amuzeş (1395). *Mutaalatı içtimaiye, şeşome debistan*, Tehran; Şirkete Offset, kaynağından alınmıştır.

Yukarıda şekil 100’de görüldüğü üzere İran 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı 113. sayfada bulunan biyografi edebi türü ile beraber illüstrasyon ve fotoğraf görselleri kullanılmıştır.

Altıncı Sınıfların Karşılaştırılması

Tablo 75

Türkiye ve İran 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Kullanılan Edebi Ürünlerin Görsel Materyaller İle Desteklenme Durumları

Maddeler	Veriler	
	Türkiye	İran
Toplam kullanılan E.Ü. sayısı	22	12
Görsel materyallerle desteklenen E.Ü. sayısı	10	7
Toplam kullanılan E.Ü. sayısı / Görsel materyallerle desteklenen E.Ü. sayısı(%)	45,4	58,3
Toplam kullanılan görsel materyal sayısı	9	9
Kullanılan farklı görsel materyal türü	2	2
En çok kullanılan görsel materyal türü	foto	foto

Yukarıda verilen tablo 75’te görüldüğü üzere Türkiye ve İran 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında kullanılan edebi ürünlerin görsel materyaller ile desteklenme durumları hakkında bulgular bulunmaktadır.

Tablo 75 incelendiğinde Türkiye 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan 22 edebi ürünün 10’u görsel materyaller ile desteklenmiş bulunmaktadır. Diğer bir ifade ile Türkiye 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin % 45,4’ü görsel materyaller ile desteklenmiştir. İran 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan 12 edebi ürünün 7’si görsel materyaller ile desteklenmiş bulunmaktadır. Diğer bir ifade ile İran 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin % 58,3’ü görsel materyaller ile desteklenmiştir. Bu bulgulara dayanılarak İran 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin görsel materyallerle desteklenme durumlarının Türkiye 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin görsel materyaller ile desteklenme durumlarından daha fazla olduğu söylenebilir.

Türkiye 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında 10 edebi ürün 9 görsel materyal ile desteklenmiş bulunmaktadır. Diğer bir ifade ile Türkiye 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında görsel materyallerle desteklenen edebi ürünler kendi adetlerinden % 10 daha az görsel materyaller ile desteklenmiş bulunmaktadır. İran 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında 7 edebi ürün 9 görsel materyal ile desteklenmiş bulunmaktadır. Diğer bir ifade ile

İran 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında görsel materyallerle desteklenen edebi ürünler kendi adetlerinden % 28,5 daha fazla görsel materyaller ile desteklenmiş bulunmaktadır. Bu bulgulardan hareketle İran 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında görsel materyallerle ilişkilendirilen edebi ürünlerin başına düşen görsel materyal oranı Türkiye 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında görsel materyallerle ilişkilendirilen edebi ürünlerin başına düşen görsel materyal oranından daha yüksek olduğu söylenebilir.

Türkiye 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında edebi ürünleri desteklemek amacıyla kullanılan görsel materyaller 2 farklı görsel materyal türünden oluşmaktadır. İran 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında da edebi ürünleri desteklemek amacıyla 2 görsel materyal türü kullanılmıştır. Bu bulgulardan hareketle Türkiye ve İran 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında edebi ürünlerin farklı görsel materyallerle destekle durumları birbirine eşit olduğu söylenebilir

Türkiye 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında edebi ürünleri desteklemek amacıyla kullanılan görsel materyallerde en çok fotoğraf görsel materyal türü tercih edilmiştir. Aynı şekilde İran 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında edebi ürünleri desteklemek amacıyla kullanılan görsel materyallerde de en çok fotoğraf görsel materyal türü tercih edilmiştir.

Yedinci Sınıflar

Bu kısımda Türkiye ve İran 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında kullanılan edebi ürünlerin görsel materyaller ile desteklenme durumları incelenmiştir. Türkiye ve İran 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitapları ayrı ayrı incelendikten sonra ortaya çıkan bulgular karşılaştırmalı olarak ele alınmıştır.

Türkiye

Tablo 76

Türkiye 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan Edebi Ürünlerin Görsel Materyaller İle Desteklenme Durumları

Adet	Sayfa No	Ünite	Konu	Tür	Görsel
1.	14	İletişim ve İnsan İlişkileri	İletişim Bir Sanattır	Atasözü	Yok
2.	15	İletişim ve İnsan İlişkileri	İletişim Bir Sanattır	Atasözü	Yok
3.	17	İletişim ve İnsan İlişkileri	İletişim Bir Sanattır	Atasözü	Yok
4.	19	İletişim ve İnsan İlişkileri	İletişim Bir Sanattır	Şiir	Yok
5.	29	İletişim ve İnsan İlişkileri	Herkesi Ayrı Ayrı Dinlemekten Zevk Alırım	Anı	2 fotoğraf
6.	60	Türk Tarihinde Yolculuk	Türklerin Yeni Yurdu Anadolu	Seyahatname	Harita
7.	60	Türk Tarihinde Yolculuk	Türklerin Yeni Yurdu Anadolu	Ferman	Harita
8.	61	Türk Tarihinde Yolculuk	Türklerin Yeni Yurdu Anadolu	Seyahatname	Harita
9.	61	Türk Tarihinde Yolculuk	Türklerin Yeni Yurdu Anadolu	Seyahatname	Harita
10.	65	Türk Tarihinde Yolculuk	Beylikten Devlete Osmanlının Kuruluşu	Seyahatname	Yok
11.	76	Türk Tarihinde Yolculuk	Farklılıklara Rağmen	Seyahatname	Yok
12.	77	Türk Tarihinde Yolculuk	Farklılıklara Rağmen	Mektup	İlstr
13.	86	Türk Tarihinde Yolculuk	Seyyahların Dilinden Osmanlı Kültürü	Seyahatname	Yok
14.	87	Türk Tarihinde Yolculuk	Seyyahların Dilinden Osmanlı Kültürü	Seyahatname	Yok
15.	87	Türk Tarihinde Yolculuk	Seyyahların Dilinden Osmanlı Kültürü	Seyahatname	Minyatür
16.	87	Türk Tarihinde Yolculuk	Seyyahların Dilinden Osmanlı Kültürü	Seyahatname	Tablo
17.	88	Türk Tarihinde Yolculuk	Seyyahların Dilinden Osmanlı Kültürü	Anı	Yok
18.	88	Türk Tarihinde Yolculuk	Seyyahların Dilinden Osmanlı Kültürü	Seyahatname	Tablo
19.	88	Türk Tarihinde Yolculuk	Seyyahların Dilinden Osmanlı Kültürü	Seyahatname	Tablo
20.	89	Türk Tarihinde Yolculuk	Seyyahların Dilinden Osmanlı Kültürü	Seyahatname	Tablo
21.	89	Türk Tarihinde Yolculuk	Seyyahların Dilinden Osmanlı Kültürü	Seyahatname	Kartpostal
22.	89	Türk Tarihinde Yolculuk	Seyyahların Dilinden Osmanlı Kültürü	Seyahatname	Yok
23.	91	Türk Tarihinde Yolculuk	Yeni Kurumlarla Değişen Toplum Hayatı	Anı	İlstr
24.	105	Zaman İçinde Bilim	Türk ve İslam Devletlerinde	Biyografi	2 İlstr

			Yetişen Bilginler		
25.	105	Zaman İçinde Bilim	Türk ve İslam Devletlerinde Yetişen Bilginler	Biyografi	2 İlstr
26.	105	Zaman İçinde Bilim	Türk ve İslam Devletlerinde Yetişen Bilginler	Biyografi	2 İlstr
27.	106	Zaman İçinde Bilim	Türk ve İslam Devletlerinde Yetişen Bilginler	Biyografi	Fotoğraf
28.	106	Zaman İçinde Bilim	Türk ve İslam Devletlerinde Yetişen Bilginler	Biyografi	İlstr
29.	106	Zaman İçinde Bilim	Türk ve İslam Devletlerinde Yetişen Bilginler	Biyografi	Harita
30.	106	Zaman İçinde Bilim	Türk ve İslam Devletlerinde Yetişen Bilginler	Biyografi	İlstr
31.	112	Zaman İçinde Bilim	Düşünce Özgürlüğü ve Bilim	Biyografi	İlstr
32.	113	Zaman İçinde Bilim	Düşünce Özgürlüğü ve Bilim	Biyografi	2 İlstr
33.	118	Ekonomi ve Sosyal Hayat	Toprağın Gücü	Şiir	Fotoğraf
34.	123	Ekonomi ve Sosyal Hayat	Devletler Gelişiyor	Seyahatname	Yok
35.	127	Ekonomi ve Sosyal Hayat	İnsan Gücünden Makinaya	Deyim	2 İlstr
36.	132	Ekonomi ve Sosyal Hayat	İnsan Gücünden Makinaya	Nutuk	Yok
37.	137	Ekonomi ve Sosyal Hayat	Nasıl Eğitim Gördüler	Nutuk	Yok
38.	146	Yaşayan Demokrasi	Kurultaydan Meclise	Nutuk	Yok
39.	172	Ülkeler Arası Köprüler	Bir Dünya Savaşı	Şiir	Yok
40.	174	Ülkeler Arası Köprüler	Bir Dünya Savaşı	Anı	İlstr
41.	184	Ülkeler Arası Köprüler	İnsanlığın Sorumluluğu	Anı	Yok

Tablo 76 incelendiğinde Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan kırk bir edebi ürünün yirmi beşinde görsel materyallerin kullanımına başvurulduğu görülmektedir. Diğer bir ifade ile Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin % 60,9'u görsel materyallerle desteklenmiştir. Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında yirmi beş edebi türle beraber otuz bir görsel materyal kullanılmıştır. “İletişim ve İnsan İlişkileri” ünitesi “Herkesi Ayrı Ayrı Dinlemekten Zevk Alırım” konusunda kullanılan fotoğraf 2, “Zaman İçinde Bilim” ünitesi “Türk ve İslam Devletlerinde Yetişen Bilginler” konusunda kullanılan biyografilerden 3’ü 2’şer ve aynı ünitenin “Düşünce Özgürlüğü ve Bilim” konusunda kullanılan biyografi 2 ve “Ekonomi ve Sosyal Hayat” ünitesi “İnsan Gücünden Makinaya” konusunda kullanılan deyim ile 2 görsel materyalle desteklenmiştir. Kullanılan görsel materyallerin 16’sı illüstrasyon, 4’ü fotoğraf, 4’ü tablo, 2’si harita, 1’i minyatür ve 1’i kartpostal türündedir.

Görsel materyal kullanılan edebi ürünlerin ünitelere göre dağılımı; “Türk Tarihinde Yolculuk” 12 , “Zaman İçinde Bilim” 9, “Ekonomi ve Sosyal Hayat” 2, “İletişim ve İnsan

İlişkileri” 1 “Ülkeler Arası Köprüler” 1 şeklindedir. Görsel materyal kullanılan edebi ürünlerin konulara göre dağılımı; “Türk ve İslam Devletlerinde Yetişen Bilginler” 7, “Seyyahların Dilinden Osmanlı Kültürü” 6, “Türklerin Yeni Yurdu Anadolu” 4, “Düşünce Özgürlüğü ve Bilim” 2, “Herkesi Ayrı Ayrı Dinlemekten Zevk Alırım” 1, “Farklılıklara Rağmen” 1, “Yeni Kurumlarla Değişen Toplum Hayatı” 1, “Toprağın Gücü” 1, “İnsan Gücünden Makinaya” 1, “Bir Dünya Savaşı” 1 şeklindedir.

Ünite bazında en çok görsel materyallerin kullanıldığı edebi ürünler “Türk Tarihinde Yolculuk” ünitesinde bulunmaktadır. Konu bazında en çok görsel materyallerin kullanıldığı edebi ürünler “Türk ve İslam Devletlerinde Yetişen Bilginler” konusunda bulunmaktadır. Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında görsel materyaller ile en çok desteklenen edebi tür seyahatname ve biyografidir. Her iki türle beraber 9 görsel materyal kullanılmıştır.

Misafirlere kahve ikramını gösteren tablo

CK - 54
55

Onların her zaman içtikleri başka bir içecekleri vardır ve kahve diye isimlendirdikleri bu içeceği günün her saatinde içenler. Kahveyi porselen fincanlara koyarlar ve boyalı tahta tepsi üzerine sıralayarak sıcak olarak size getirirler. Türk ülkesinde kahve çok miktarda içilir, ister fakir ister zengin olsun günde en az iki veya üç fincan içenler. Herkesin geldiği kahvehaneler çoktur. Kahve burada büyük kazanlarda pişirilir. Buraya birçokları konuşmak için gelirler. Kahvehanelerin dışında, gelip geçeni görmek ya da hava almak isteyenlerin oturdukları, üzerleri hasırla örtülü taş sıralar da bulunmaktadır.

Jan Thevenot, 1655-1656'da Türkiye, s.91.

Şekil 101. Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin görsel materyallerle desteklenme durumlarına örnek. MEB (2016). *İlköğretim 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı* Ankara: MEB, kaynağından alınmıştır.

Yukarıda şekil 101’de görüldüğü üzere Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı 87. sayfada bulunan seyahatname edebi türünün beraber kullanıldığı tablo görseli.

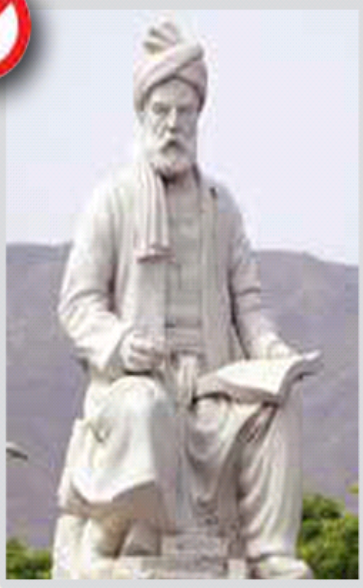
İran

Tablo 77

İran 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan Edebi Ürünlerin Görsel Materyaller İle Desteklenme Durumları

Adet	Sayfa No	Ünite	Konu	Tür	Görsel
1.	23	Meydana Gelen Olaylarla Mücadele	Hadiselerde Yardımlaşma ve Empati	Şiir	Yok
2.	27	Meydana Gelen Olaylarla Mücadele	Sigorta ve Meydana Gelen Olaylarla Mücadele	Hikâye	Yok
3.	133	Eski İran Çağlarında Toplumsal Ve İktisadi Durum	Eski İran Çağlarında Toplumsal Durum	T. roman	Fotoğraf
4.	134	Eski İran Çağlarında Toplumsal ve İktisadi Durum	Eski İran Çağlarında Toplumsal Durum	Hikâye	Fotoğraf

Tablo 77 incelendiğinde İran 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan dört edebi ürünün ikisi görsel materyaller ile desteklenmiş bulunmaktadır. Diğer bir ifade ile İran 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin % 50'si görsel materyallerle desteklenmiştir. İran 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında iki edebi türle beraber iki görsel materyal kullanılmıştır. Kullanılan görsel materyallerin her ikisi fotoğraf görseli türündedir. Görsel materyalle desteklenen edebi ürünlerin hepsi “Eski İran Çağlarında Toplumsal ve İktisadi Durum” ünitesinin “Eski İran Çağlarında Toplumsal Durum” konusunda kullanılmış bulunmaktadır. İran 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında görsel materyaller ile en çok desteklenen edebi tür tarihi roman ve hikâyedir. Her iki tür ile beraber birer adet görsel materyal kullanılmıştır.

حکایت خسرو انوشیروان و مرد کفشگر در شاهنامه، نکته‌های جالب و خواندنی را دربارهٔ اوضاع اجتماعی دورهٔ ساسانی به ما می‌آموزد. بر پایهٔ این حکایت، در جریان یکی از لشگرکشی‌هایی که سپاه ایران به مقابله با سپاه روم رفته بود، بر اثر طول کشیدن جنگ، خزانه، خالی و تدارکات تمام شد. به پیشنهاد بوذرجمهر وزیر انوشیروان، شاه موافقت کرد که از بازرگانان شهر نزدیک پول قرض کنند. یکی از بازرگانان که کفش فروش بود. پذیرفت به لشگر کمک کند اما در مقابل از شاه تقاضایی نیز داشت و به فرستاده بوذرجمهر گفت :

بدو گفت کفشگر کیای خوب چهر	نرنجی بگویی به بوذرجمهر
که در آن زمانه مرا کودکی است	که آزار او بر دلم خوار نیست
بگویی مگر شهریار جهان	مرا شاد گرداند اندر نهان
که او را سپارم به فرهنگیان	که دارد سرِ مایه و هنگ آن
فرستاده گفت این ندارم برنج	که کوتاه کردی مرا راه گنج
اگر شاه باشد بدین دست‌گیر	که این پاک فرزند گردد دبیر
ز یزدان بخواهد همی جانِ شاه	که جاوید باد و سزاوارِ گاه
اما وقتی پیغام به شاه رسید پاسخ داد :	
بدو شاه گفت ای خردمند مرد	چرا دیو چشم تو را خیره کرد
برو همچنان بازرگردان شتر	مبادا آزو سیم خواهی و دُر
چو بازرگانِ بچه، گردد دبیر	هنرمند و با دانش و یادگیر
چو فرزندِ ما بر نشیند به تخت	دبیری بیایدش پیروز بخت

Şekil 102. İran 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin görsel materyallerle desteklenme durumlarına örnek. Vezareti Amuzeş ve Perveriş: Sazmanı Pejuhîş ve Bernamereziye Amuzeş (1395). *Mutaalatı içtimaiye, payeye heftom, devreye evvel mutevassıt*, Tehran; Şirkete Çap ve Neşr Kitaphayı Dersi İran, kaynağından alınmıştır.

Yukarıda şekil 102’de görüldüğü üzere İran 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı 134. sayfada bulunan hikâye edebi türü ile beraber fotoğraf görseli kullanılmıştır.

Yedinci Sınıfların Karşılaştırılması

Tablo 78

Türkiye ve İran 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Kullanılan Edebi Ürünlerin Görsel Materyaller İle Desteklenme Durumları

Maddeler	Veriler	
	Türkiye	İran
Toplam kullanılan E.Ü. sayısı	41	4
Görsel materyallerle desteklenen E.Ü. sayısı	25	2
Toplam kullanılan E.Ü. sayısı / Görsel materyalle desteklenen E.Ü. sayısı(%)	60,9	50
Toplam kullanılan görsel materyal sayısı	31	2
Kullanılan farklı görsel materyal türü	6	1
En çok kullanılan görsel materyal türü	ilstr	foto

Yukarıda verilen tablo 78’de görüldüğü üzere Türkiye ve İran 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında kullanılan edebi ürünlerin görsel materyaller ile desteklenme durumları hakkında bulgular bulunmaktadır.

Tablo 78 incelendiğinde Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan 41 edebi ürünün 25’i görsel materyaller ile desteklenmiş bulunmaktadır. Diğer bir ifade ile Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin % 60,9’u görsel materyaller ile desteklenmiştir. İran 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan 4 edebi ürünün 2’si görsel materyaller ile desteklenmiş bulunmaktadır. Diğer bir ifade ile İran 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin % 50’si görsel materyaller ile desteklenmiştir. Bu bulgulara dayanılarak Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin görsel materyallerle desteklenme durumlarının İran 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin görsel materyaller ile desteklenme durumlarından daha fazla olduğu söylenebilir.

Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında 25 edebi ürün 31 görsel materyal ile desteklenmiş bulunmaktadır. Diğer bir ifade ile Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders

kitabında görsel materyallerle desteklenen edebi ürünler kendi adetlerinden % 24 daha fazla görsel materyaller ile desteklenmiş bulunmaktadır. İran 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında 2 edebi ürün 2 görsel materyal ile desteklenmiş bulunmaktadır. Diğer bir ifade ile İran 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında görsel materyallerle desteklenen edebi ürünler kendi adetlerine eşittir. Bu bulgulardan hareketle Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında görsel materyallerle ilişkilendirilen edebi ürünlerin başına düşen görsel materyal oranı İran 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında görsel materyallerle ilişkilendirilen edebi ürünlerin başına düşen görsel materyal oranından daha yüksek olduğu söylenebilir.

Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında edebi ürünleri desteklemek amacıyla kullanılan görsel materyaller 6 farklı görsel materyal türünden oluşmaktadır. İran 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında da edebi ürünleri desteklemek amacıyla 1 görsel materyal türü kullanılmıştır. Bu bulgulardan hareketle Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında edebi ürünlerin farklı görsel materyallerle destekle durumu İran 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında edebi ürünleri farklı görsel materyallerle desteklenme durumundan daha fazla olduğu söylenebilir.

Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında edebi ürünleri desteklemek amacıyla kullanılan görsel materyallerde en çok illüstrasyon görsel materyal türü tercih edilmiştir. İran 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında edebi ürünleri desteklemek amacıyla kullanılan görsel materyallerde en çok fotoğraf görsel materyal türü tercih edilmiştir.

Dokuzuncu Alt Probleme Ait Bulgular

Bütün Sınıf Düzeylerinin Genel Olarak Karşılaştırılması

Bu bölümde Türkiye ve İran 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında edebi ürünlerin kullanımı genel bir bakış açısı ile ele alınmıştır.

Tablo 79

Türkiye ve İran 4., 5., 6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Kullanılan Edebi Ürünlerle İlişkin Bulgular

Kategoriler	Türkiye					İran				
	4. Sınıf	5. Sınıf	6. Sınıf	7. Sınıf	Toplam	4. Sınıf	5. Sınıf	6. Sınıf	7. Sınıf	Toplam
Toplam kullanılan E.Ü. sayısı	17	13	22	41	93	4	0	12	4	20

Tablo 79 incelendiğinde, Türkiye 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında toplam 93 edebi ürünün kullanıldığı, İran 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında toplam 20 edebi ürünün kullanıldığı görülmektedir. Bu bulgulardan hareketle Türkiye 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında edebi ürünlerin kullanımı İran 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında edebi ürünlerin kullanımdan daha fazla olduğu söylenebilir. Türkiye sosyal bilgiler ders kitaplarında en fazla edebi ürün 7. sınıfta kullanılmışken, araştırmaya dâhil edilen İran sosyal bilgiler ders kitaplarından en fazla edebi ürün 6. sınıfta kullanılmıştır. Türkiye sosyal bilgiler ders kitaplarında en az edebi ürün 5. sınıfta kullanılmışken, araştırmaya dâhil edilen İran sosyal bilgiler ders kitaplarından 5. sınıfta edebi ürünlerin kullanımına başvurulmadığı için en düşük orana 5. sınıf sahiptir.

Tablo 80

Türkiye ve İran 4., 5., 6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Edebi Ürünlerin Kullanıldığı Ünite ve Konulara İlişkin Bulgular

Kategoriler	Türkiye								İran							
	4. Sınıf		5. Sınıf		6. Sınıf		7. Sınıf		4. Sınıf		5. Sınıf		6. Sınıf		7. Sınıf	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
E.Ü. kullanıldığı ünite sayısı	6	75	4	50	6	85,7	6	85,7	1	16,6	0	0	5	41,6	2	16,6
E.Ü. kullanılmadığı ünite sayısı	2	25	4	50	1	14,3	1	14,3	5	83,4	5	100	7	58,3	10	83,3
Toplam ünite sayısı	8	100	8	100	7	100	7	100	6	100	5	100	12	100	12	100
E.Ü. kullanıldığı konu sayısı	8	25,8	6	13,1	13	34,2	16	44,4	2	9	0	0	6	25	2	8,3
E.Ü. kullanılmadığı konu sayısı	23	74,2	40	86,9	25	65,8	20	55,5	20	91	22	100	18	75	22	91,6
Toplam konu sayısı	31	100	46	100	38	100	36	100	22	100	22	100	24	100	24	100

Türkiye 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında edebi ürünlerin kullanıldığı ünite sayısının toplam ünite sayısı içinde oranı % 74,1, İran 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında edebi ürünlerin kullanıldığı ünite sayısının toplam ünite sayısı içinde oranı % 18,7'dir. Bu bulgulardan hareketle Türkiye 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında edebi ürünlerin ünitelerde kullanım oranı İran 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarından edebi ürünlerin ünitelerde kullanım oranından daha yüksek olduğu söylenebilir.

Türkiye 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında edebi ürünlerin kullanıldığı konu sayısının toplam konu sayısı içinde oranı % 28,4, İran 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında edebi ürünlerin kullanıldığı konu sayısının toplam konu sayısı içinde oranı % 10,9'dur. Bu bulgulardan hareketle Türkiye 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında edebi ürünlerin konularda kullanım oranı İran 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarından edebi ürünlerin konularda kullanım oranından daha yüksek olduğu söylenebilir.

Türkiye 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında edebi ürünlerin kullanıldığı ünite sayısının toplam ünite sayısı içinde oranı % 74,1, edebi ürünlerin kullanıldığı konu

sayısının toplam konu sayısı içinde oranı ise % 28,4'tür. Türkiye 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında kullanılan edebi ürünler ünitelerde konulardan daha geniş bir ilişkilendirmeye sahip olduğu söylenebilir. Diğer bir ifade ile ünitelerde yayıldığı ünite oranı % 74,1'den konularda % 28,4'e düşerek % 61,7'lik bir daralma meydana gelmiştir.

İran 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında edebi ürünlerin kullanıldığı ünite sayısının toplam ünite sayısı içinde oranı % 18,7, edebi ürünlerin kullanıldığı konu sayısının toplam konu sayısı içinde oranı % 10,9'dur. İran 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında edebi ürünlerin kullanımı ünitelerde konulardan daha geniş bir ilişkilendirmeye sahip olduğu söylenebilir. Diğer bir ifade ile ünitelerde yayıldığı ünite oranı % 18,7'den konularda % 10,9'a düşerek % 58,3'lük bir daralma meydana gelmiştir.

Ünitelerden konulara doğru edebi ürünlerin kullanımında değişen oranlar göz önünde bulundurulduğunda Türkiye 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında % 61,7'lik bir daralma oluşmuşken, İran 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında % 58,3'lük bir daralma oluşmuştur. Diğer bir ifade ile İran 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında kullanılan edebi ürünlerin üniteler ile konular arasındaki ilişkilendirme oranı Türkiye 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında kullanılan edebi ürünlerin ilişkilendirme oranından daha az değişim gösterdiği söylenebilir.

Tablo 81

Türkiye ve İran 4., 5., 6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Kullanılan Edebi Ürünlerin Türleri Hakkında Bulgular

Kategoriler	Sınıf									
	Türkiye					İran				
	4	5	6	7	Toplam	4	5	6	7	Toplam
Kullanılan farklı E.Ü. türü	7	5	10	8	30	2	0	6	3	11
Toplam kullanılan E.Ü. sayısı	17	13	22	41	93	4	0	12	4	20

Yukarıda tablo 81'de verilen bulgulardan hareketle kullanılan edebi ürün adedi açısından her iki ülkenin 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarına bakıldığında Türkiye 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında kitap başına düşen ortalama farklı edebi ürün türü 7,5, İran 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında kitap başına düşen ortalama farklı edebi ürün türü 2,75'tir. Bu bulgulardan hareketle Türkiye 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarının İran 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders

kitaplarından daha fazla edebi ürün türü barındırdığı şeklinde yorumlanabilir. Kullanılan farklı edebi ürün türlerinin oranına bakıldığında, İran 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında kitap başına düşen farklı edebi ürün türü oranı 43,75, Türkiye 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında kitap başına düşen farklı edebi ürün türü oranı 37,85'dir.

Tablo 82

Türkiye 4., 5., 6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Kullanılan Edebi Ürün Türlerinin Dağılım Oranları

No	Kategoriler	Sınıflar									
		4		5		6		7		Toplam	
		f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
1.	Seyahatname	0	0	0	0	5	22,7	17	41,5	22	23,4
2.	Şiir	2	11,7	4	30,7	4	18,1	3	7,3	13	13,9
3.	Atasözü	2	11,7	3	23	2	9	3	7,3	12	12,9
4.	Biyografi	0	0	0	0	2	9	9	21,9	11	11,8
5.	Anı	4	23,5	2	15,3	1	4,5	3	7,3	10	10,7
6.	Nutuk	4	23,5	0	0	0	0	3	7,3	7	7,5
7.	Halk şiiri	3	17,6	3	23	0	0	0	0	6	6,5
8.	Destan	0	0	0	0	3	13,6	0	0	3	3,2
9.	Mektup	0	0	0	0	2	9	1	2,4	3	3,2
10.	Deyim	0	0	0	0	1	4,5	1	2,4	2	2,1
11.	Hikâye	0	0	0	0	1	4,5	0	0	1	1
12.	R. roman	1	5,8	0	0	0	0	0	0	1	1
13.	Efsane	1	5,8	0	0	0	0	0	0	1	1
14.	Röportaj	0	0	0	0	1	4,5	0	0	1	1
15.	Sözlük	0	0	1	7,6	0	0	0	0	1	1
Toplam		17	100	13	100	22	100	41	100	93	100

Türkiye 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında 15 farklı edebi ürün türüne başvurulmuştur. Bunlar; seyahatname, şiir, atasözü, biyografi, anı, nutuk, halk şiiri, destan, mektup, deyim, hikâye, resimli roman, efsane, röportaj ve sözlük şeklindedir.

Tablo 83

İran 4., 5., 6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Kullanılan Edebi Ürün Türlerinin Dağılım Oranları

No	Kategoriler	Sınıflar									
		4		5		6		7		Toplam	
		f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
1.	Biyografi	2	50	0	0	6	50	0	0	8	40
2.	Şiir	2	50	0	0	2	16,6	1	25	5	25
3.	Hikâye	0	0	0	0	0	0	2	50	2	10
4.	T. roman	0	0	0	0	0	0	1	25	1	5
5.	Seyahatname	0	0	0	0	1	8,3	0	0	1	5
6.	Atasözü	0	0	0	0	1	8,3	0	0	1	5
7.	Mektup	0	0	0	0	1	8,3	0	0	1	5
8.	Deyim	0	0	0	0	1	8,3	0	0	1	5
Toplam		4	100	0	0	12	100	4	100	20	100

İran 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında 8 farklı edebi ürün türüne başvurulmuştur. Bunlar; biyografi, şiir, hikâye, tarihi roman, seyahatname, atasözü, mektup ve deyim şeklindedir.

Türkiye 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında İran 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarından 7 adet daha fazla farklı edebi ürün türü kullanılmıştır. Diğer bir ifade ile Türkiye 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında İran 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarından % 47 daha fazla farklı edebi ürün türüne başvurulmuştur.

Türkiye 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında seyahatname, şiir, atasözü, biyografi ve anı, İran 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında biyografi, şiir ve hikâye en çok kullanılan edebi ürün türleridir. Her iki ülke 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında şiir ve biyografi en çok kullanılan ortak edebi ürün türleri arasında bulunmaktadır. Şiir edebi ürün türü her iki ülke 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında en çok kullanılan 2. edebi ürün türü olmuştur. Şiir, deyim, hikâye, seyahatname, atasözü, mektup ve biyografi her iki ülke ders kitaplarında ortak kullanılan edebi ürün türleridir.

İran 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında kullanılan tarihi roman edebi ürün türü hariç diğer kullanılan edebi ürün türlerinin hepsi Türkiye 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında da kullanılmıştır. Türkiye 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında kullanılan edebi ürün türlerinden, nutuk, sözlük, destan, resimli roman, efsane, röportaj ve halk şiiri sadece Türkiye 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında kullanılmıştır.

Türkiye 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında en çok kullanılan edebi ürün türünün (seyahatname) toplam kullanılan edebi ürün türleri içinde oranı % 23,4, İran 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında en çok kullanılan edebi ürün türünün (biyografi) toplam kullanılan edebi ürün türleri içinde oranı % 40'tır. Bu bulgulardan hareketle Türkiye 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında kullanılan edebi ürünlerin farklı türlere dağılım oranının İran 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarından daha dengeli bir dağılıma sahip olduğu söylenebilir.

Türkiye 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında bütün sınıf düzeylerinde kullanılan edebi ürün türleri, anı, atasözü ve şiirdir. İran 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında bütün sınıf düzeylerinde kullanılan edebi ürün türü olmamakla beraber, edebi ürünlerin kullanıldığı 4, 6 ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında kullanılan ortak edebi ürün türü şiirdir.

Türkiye 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında en çok kullanılan edebi ürün türü olan seyahatnamenin 7. sınıfta çok fazla kullanılmasının nedeni, 10 adet seyahatnamenin kullanıldığı konu ile ilişkilendirilen “seyahatnamelerden hareketle Türk kültürüne ait unsurları örneklendirir” kazanımından kaynaklanmaktadır.

Tablo 84

Türkiye ve İran 4., 5., 6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Kullanılan Edebi Ürünlerin Görsel Materyaller İle Desteklenme Durumları

Maddeler	Sınıflar									
	Türkiye					İran				
	4	5	6	7	Toplam	4	5	6	7	Toplam
Toplam kullanılan E.Ü. sayısı	17	13	22	41	93	4	0	12	4	20
Görsel materyalle desteklenen E.Ü. sayısı	5	6	10	25	46	3	0	7	2	12
Toplam kullanılan E.Ü. sayısı / Görsel materyallerle desteklenen E.Ü. sayısı(%)	29,4	46,1	45,4	60,9		75	0	58,3	50	
Toplam kullanılan görsel materyal sayısı	6	7	10	28	51	5	0	9	2	16
Kullanılan farklı görsel materyal sayısı	3	2	2	6		1	0	2	1	
En çok kullanılan görsel materyal türü	foto	foto	foto	ilstr		foto		foto	foto	

Tablo 84 incelendiğinde Türkiye 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında kullanılan 93 edebi ürünün 46'sı görsel materyaller ile desteklenmiş bulunmaktadır. Diğer bir ifade ile Türkiye 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında kullanılan edebi ürünlerin % 49,5'i görsel materyaller ile desteklenmiştir. İran 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında kullanılan 20 edebi ürünün 12'si görsel materyaller ile desteklenmiş bulunmaktadır. Diğer bir ifade ile İran 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında kullanılan edebi ürünlerin % 60'ı görsel materyaller ile desteklenmiştir. Bu bulgulara dayanılarak İran 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında kullanılan edebi ürünlerin görsel materyallerle desteklenme oranı Türkiye 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında kullanılan edebi ürünlerin görsel materyaller ile desteklenme oranından daha yüksek olduğu söylenebilir.

Türkiye 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında görsel materyal ile desteklenen 46 edebi ürün 51 görsel materyal ile desteklenmiştir. Diğer bir ifade ile Türkiye 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında görsel materyallerle desteklenen edebi ürünler kendi adetlerinden % 10,8 daha fazla görsel materyaller ile desteklenmiştir. İran 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında görsel materyal ile desteklenen 12 edebi ürün 16 görsel materyal ile desteklenmiştir. Diğer bir ifade ile İran 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında görsel materyallerle desteklenen edebi ürünler kendi adetlerinden % 33,3 daha fazla görsel materyaller ile desteklenmiştir. Bu bulgulardan hareketle İran 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında görsel materyallerle ilişkilendirilen edebi

ürünlerin başına düşen görsel materyal oranı Türkiye 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında görsel materyallerle ilişkilendirilen edebi ürünlerin başına düşen görsel materyal oranından daha fazla olduğu söylenebilir.

Tablo 85

Türkiye ve İran 4., 5., 6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Edebi Ürünleri Desteklemek İçin Kullanılan Görsel Materyallerin Türleri ve Kullanım Adetleri

Kategoriler	4. sınıf		5. sınıf		6. sınıf		7. sınıf		Toplam	
	Türkiye	İran	Türkiye	İran	Türkiye	İran	Türkiye	İran	Türkiye	İran
Fotoğraf	4	5	6	0	9	5	4	2	23	12
İllüstrasyon	1	0	1	0	1	4	16	0	19	4
Tablo	0	0	0	0	0	0	4	0	4	0
Harita	0	0	0	0	0	0	2	0	2	0
Minyatür	0	0	0	0	0	0	1	0	1	0
Afiş	1	0	0	0	0	0	0	0	1	0
Kartpostal	0	0	0	0	0	0	1	0	1	0
Toplam	6	5	7	0	10	9	28	2	51	16

Türkiye 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında edebi ürünleri desteklemek amacıyla 7 farklı görsel materyaller türüne başvurulmuştur. Bunlar; fotoğraf, illüstrasyon, tablo, harita, minyatür, afiş ve kartpostal şeklindedir.

İran 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında edebi ürünleri desteklemek amacıyla 2 farklı görsel materyaller türüne başvurulmuştur. Bunlar; fotoğraf ve illüstrasyon şeklindedir.

Türkiye 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında edebi ürünleri desteklemek amacıyla İran 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarından 5 adet daha fazla farklı görsel materyaller türü kullanılmıştır. Türkiye 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında fotoğraf, illüstrasyon ve tablo, İran 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında fotoğraf ve illüstrasyon en çok kullanılan görsel materyal türleridir. Her iki ülke 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında fotoğraf ve illüstrasyon en çok kullanılan görsel materyal türleri arasında bulunmaktadır. İran 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında kullanılan görsel materyal türlerinin hepsi Türkiye 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında da kullanılmıştır. Bu bulgulardan hareketle Türkiye 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında edebi ürünlerin farklı görsel

materyallerle destekle adet İran 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında edebi ürünlerin farklı görsel materyallerle desteklenme durumundan daha fazla olduğu söylenebilir.

Türkiye 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında edebi ürünleri desteklemek amacıyla en çok kullanılan görsel materyal türü olan fotoğrafın kullanılan bütün görsel materyaller içinde oranı % 45, İran 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında edebi ürünleri desteklemek amacıyla en çok kullanılan görsel materyal türü olan fotoğrafın kullanılan bütün görsel materyaller içinde oranı % 75'tir. Bu bulgulardan hareketle Türkiye 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında edebi ürünleri desteklemek için kullanılan görsel materyallerin görsel materyal türlerine dağılım oranının İran 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarından daha dengeli bir dağılıma sahip olduğu söylenebilir.

Tablo 86

Türkiye ve İran 4., 5., 6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Kullanılan Edebi Ürünler ve Kitap Sayfa Sayıları

Kategoriler	Türkiye					İran				
	4.sınıf	5.sınıf	6.sınıf	7.sınıf	Toplam	4.sınıf	5.sınıf	6.sınıf	7.sınıf	Toplam
Ders kitabı sayfa sayısı	195	175	176	187	733	100	112	124	152	488
Toplam kullanılan E.Ü. sayısı	17	13	23	41	93	4	0	12	4	20
Ders kitabı sayfa sayısı / Toplam kullanılan E.Ü. sayısı	8,7	7,4	13	21,9	51	4	0	9,6	2,6	16,2

Türkiye ve İran 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında kullanılan edebi ürünlerin kitap sayfası bakımından karşılaştırılmasına bakıldığında; Türkiye 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarının sayfa sayısı toplamı 733, bu kitaplarda kullanılan edebi ürünlerin toplamı 93'tür. Türkiye 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında kullanılan edebi ürünlerin toplamı bu ders kitaplarının toplamının sayfa sayısına oranı % 12,6'dır. İran 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarının sayfa sayısı toplamı 488, toplam bu kitaplarda kullanılan edebi ürün sayısı 20'dir. İran 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında kullanılan edebi ürünlerin toplamı bu ders kitaplarının toplamının sayfa sayısına oranı % 4'tür. Bu bulgulara dayanılarak Türkiye 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal

bilgiler ders kitaplarında kullanılan edebi ürünlerin toplam sayfa sayısına oranı İran 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında kullanılan edebi ürünlerin toplam sayfa sayısı oranından daha fazla olduğu söylenebilir.

BÖLÜM 5

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Sonuç

Bu bölümde Türkiye ve İran'ın 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında edebi ürünlerin kullanım durumunun karşılaştırmalı olarak incelenmesiyle elde edilen bulgulardan hareketle varılan sonuçlara yer verilmiştir.

Dördüncü Sınıfların Karşılaştırmalı Sonuçları

Türkiye ve İran'ın 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında edebi ürünlerin kullanım durumuna bakıldığında, her iki ülkenin 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında edebi ürünlerin kullanıma başvurulduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Bu bulgudan hareketle, edebi ürünlerin sosyal bilgiler ders kitaplarında kullanımının öğrenmeyi daha etkili kılacağı görüşü (Şimşek, 2000; Otluoğlu, 2001; Erdoğan, 2007; Bacak, 2008; Çencen, 2010; Demir, 2011; Keçe, 2013; Özkan, 2014) dikkate alındığında Türkiye ve İran'ın 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında bu ilkenin göz önünde bulundurulduğu sonucuna varılabilir. Türkiye 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında 17, İran 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında 4 adet edebi ürün kullanımına başvurulmuştur. Bu bulgudan hareketle Türkiye 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında İran 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabından daha fazla edebi ürün kullanımına başvurulduğu sonucuna ulaşılabilir. Diğer bir ifade ile Türkiye 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı, ders kitaplarında edebi ürünlerin kullanımının öğrenmeyi daha etkili kılacağı görüşü açısından İran 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabından daha etkili olduğu sonucuna varılabilir.

Ünite bazında Türkiye 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında bulunan 8 ünitenin 6'sında edebi ürünlerin kullanımına başvurulmuşken, İran 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında bulunan 5 ünitenin 1'inde edebi ürünlerin kullanımına başvurulmuştur. Bu bulgulardan hareketle Türkiye 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında edebi ürünlerin ünitelerde İran 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabından daha dengeli bir dağılıma sahip olduğu sonucuna ulaşılabilir.

Konu bazında Türkiye 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında bulunan 31 konunun 8'inde edebi ürünlerin kullanımına başvurulmuşken İran 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında bulunan 22 konunun 2'sinde edebi ürünlerin kullanımına başvurulmuştur. Bu bulgulardan hareketle Türkiye 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında edebi ürünlerin konularda İran 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabından daha dengeli bir dağılıma sahip olduğu sonucuna varılabilir.

Ünite ve konular için ulaşılan bulgulardan hareketle hem Türkiye hem de İran 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında edebi ürünlerin ünite bazında ilişkilendirme oranlarının yüksek olduğu, konu bazında ilişkilendirme oranlarının ise nispeten daha düşük olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Elde edilen ilişkilendirme bulgularından hareketle İran 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin üniteler ile konular arasındaki ilişkilendirme oranı (44,4), Türkiye 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin ilişkilendirme oranından (65,5) daha az değişim gösterdiği sonucuna varılabilir.

Türkiye 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında 7 farklı edebi ürün türüne yer verilmişken, İran 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında 2 farklı edebi ürün türüne yer verildiği bulgusuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda Türkiye 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının İran 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabından 5 adet daha fazla edebi ürün türünü barındırdığı sonucuna ulaşılabilir. İran 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin farklı türleri içerme durumunun oranı (% 50) Türkiye 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin farklı türleri içerme durumu oranından (% 41,1) daha fazla olduğu sonucuna varılabilir.

Kaymakçı (2013) tarafından yapılan çalışmada iki farklı yayınevine ait Türkiye 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarından birincisinde 12 farklı edebi ürün türü kullanılmışken, ikincisinde 15 farklı edebi ürün türü kullanılmış olduğu ortaya konulmuştur. Bu çalışmada ele alınan Türkiye 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında 7 farklı edebi ürün türünün

kullanılmış olması bu kitabının önceki ders kitaplarına nazaran farklı edebi ürün türlerinin kullanımı açısından % 50'lere varan bir düşüş görülmüş olduğu sonucuna ulaşılabilir.

Başvurulan edebi ürün türlerinden Türkiye 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında en fazla kullanılan edebi ürün türleri % 23,5 ile anı ve nutuk olurken, İran 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında en fazla kullanılan edebi ürün türleri % 50 ile şiir ve biyografi olmuştur. Bu bulgudan hareketle Türkiye 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin farklı edebi ürün türlerini içermeye durumu İran 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabından daha fazla düzeyde ve dengeli olduğu sonucuna varılabilir.

Türkiye sosyal bilgiler ders kitaplarında edebi ürünlerin kullanım durumunu ele aldığı çalışmada Kaymakçı (2013), 4. sınıf düzeyinde ele aldığı iki farklı yayınevine ait ders kitaplarında en fazla kullanılan edebi ürün türünü hikâye olduğunu ortaya koymuştur. Bu çalışmada ele alınan Türkiye 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında en fazla kullanılan edebi ürün türleri aynı orana sahip anı ve nutuk türleri olmuştur. Bu bulgulardan hareketle bu çalışmada ele alınan Türkiye 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kendisinden önce var olan 2 farklı yayınevine ait ders kitaplarında en çok kullanılan edebi ürün türünden farklı edebi ürün türünü kullanılmış olduğu sonucuna varılabilir.

Türkiye 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan 17 edebi ürünün 5'i (% 29,4) görsel materyaller ile desteklenmiş ve İran 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan 4 edebi ürünün 3'ü (% 75) görsel materyaller ile desteklenmiş olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Bu bulgudan hareketle İran 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünler oransal olarak, Türkiye 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünler ise adet olarak daha fazla görsel materyalle desteklemiş olduğu sonucuna ulaşılabilir. Kullanılacak edebi ürünlerin görsel materyallerle desteklenmesi işlenen konuyu daha anlaşılır kılacağı görüşünden hareketle (Çencen, 2010; Demir, 2011; Akbaba, 2013) oransal olarak İran 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerde bu hususun Türkiye 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabından daha fazla göz önünde bulundurulduğu sonucuna varılabilir.

Türkiye 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında görsel materyallerle desteklenen edebi ürünler kendi adetlerinden % 20, İran 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında görsel materyallerle desteklenen edebi ürünler kendi adetlerinden % 66,6 daha fazla görsel materyaller ile desteklenmiş bulunmaktadır. Bu bulgulardan hareketle İran 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında görsel materyallerle desteklenen edebi ürünlerin başına düşen görsel

materyal oranı Türkiye 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında görsel materyallerle desteklenen edebi ürünlerin başına düşün görsel materyal oranından daha fazla olduğu sonucuna varılabilir.

Türkiye 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında edebi ürünleri desteklemek için 3 farklı görsel materyal türü kullanılmışken, İran 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında 1 görsel materyal türü kullanılmıştır. Bu bulgudan hareketle Türkiye 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında edebi ürünleri desteklemek için kullanılan görsel materyallerin farklı türleri içermesi durumunun oranı İran 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında edebi ürünleri desteklemek için kullanılan görsel materyallerin farklı türleri içermesi durumunun oranından daha yüksek olduğu sonucuna varılabilir. Her iki ülkede en çok kullanılan görsel materyal türü fotoğraftır.

Türkiye ve İran 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında kullanılan edebi ürünlerin hepsi konunun akışına uygun olarak verilmiştir.

Türkiye 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin % 64,7'sinden önce yönlendirme yapılmıştır. İran 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin % 50'sinden önce yönlendirme yapılmıştır. Bu bulgulardan hareketle Türkiye 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerden önce yönlendirme yapılma durumunun oranı İran 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabından daha yüksek olduğu sonucuna varılabilir.

Türkiye 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin % 47'si düzenlenerek verilmiştir. İran 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin hepsi düzenlenmeden olduğu gibi verilmiştir. Bu bulgulardan hareketle Türkiye 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında verilen edebi ürünlerin, gerektiğinde edebi ürünü öğrencilerin seviyesine uygun duruma getirme ilkesini göz önünde bulundurulduğu sonucuna ulaşılabilir.

Türkiye 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin % 47'sinden sonra edebi ürüne yönelik soru veya sorulara yer verilmiştir. İran 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin % 25'inden sonra edebi ürüne yönelik soru veya sorulara yer verilmiştir. Bu bulgulardan hareketle Türkiye 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin, öğrencilerin kullanılan edebi ürünü daha iyi anlamlandırması ve edebi ürün üzerine düşünmelerini sağlamak için onlara soru yöneltilmesi

görüşünü, İran 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabından daha fazla göz önünde bulundurulduğu sonucuna varılabilir.

Kullanılan edebi ürünlerin sayfa sayısı ile oranına bakıldığında; Türkiye 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin ders kitabının sayfa sayısına oranı % 8,7, İran 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin ders kitabının sayfa sayısına oranı % 4'tür. Bu bulguya dayanılarak Türkiye 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin sayfa sayısına oranı İran 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin sayfa sayısına oranından daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılabilir.

Beşinci Sınıfların Karşılaştırmalı Sonuçları

Türkiye ve İran'ın 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında edebi ürünlerin kullanım durumuna bakıldığında, Türkiye 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında edebi ürünlerin kullanımına başvurulduğu, İran 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında edebi ürünlerin kullanımına başvurulmadığı bulgusuna ulaşılmıştır. Bu bulgudan hareketle edebi ürünlerin sosyal bilgiler ders kitaplarında kullanımın öğrenmeyi daha etkili kılacağı görüşü (Şimşek, 2000; Otluoğlu, 2001; Erdoğan, 2007; Bacak, 2008; Çencen, 2010; Demir, 2011; Keçe, 2013; Özkan, 2014) dikkate alındığında Türkiye 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında bu ilkenin göz önünde bulundurulduğu, İran 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında ise bu ilkenin göz önünde bulundurulmadığı sonucuna varılabilir. Türkiye 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında 13 defa edebi ürünlerin kullanımına başvurulmuştur. Türkiye 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı, ders kitaplarında edebi ürünlerin kullanımın öğrenmeyi daha etkili kılacağı görüşü açısından İran 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabından daha etkili olduğu sonucuna varılabilir.

Ünite bazında Türkiye 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında bulunan 8 ünitenin 4'ünde edebi ürünlerin kullanımına başvurulmuşken, İran 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında bulunan 5 ünitenin hiçbirinde edebi ürünlerin kullanımına başvurulmamıştır. Bu bulgulardan hareketle Türkiye 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında edebi ürünlerin ünitelerde İran 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabından daha dengeli bir dağılıma sahip olduğu sonucuna ulaşılabilir.

Türkiye 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında bulunan 46 konunun 6'sında edebi ürünlerin kullanımına başvurulmuşken, İran 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında bulunan 22

konunun hiçbirinde edebi ürünlerin kullanımına başvurulmamıştır. Bu bulgulardan hareketle Türkiye 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında edebi ürünlerin konularda İran 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabından daha dengeli bir dağılıma sahip olduğu sonucuna varılabilir.

Ünite ve konular için ulaşılan bulgulardan hareketle Türkiye 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında edebi ürünlerin ünite ve konu bazında ilişkilendirme oranı ünitelerde daha yüksek olduğu bulgusuna ulaşılmış, İran 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında edebi ürünlerin kullanımına başvurulmadığından dolayı ünite ve konular arasında ilişkilendirme yapılmamıştır.

Türkiye 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında 5 farklı edebi ürün türüne yer verilmişken, İran 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında farklı edebi ürün türüne yer verilmemiş olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda Türkiye 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının İran 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabından 5 adet daha fazla edebi ürün türünü barındırdığı sonucuna ulaşılabilir.

Kaymakçı (2013) tarafından yapılan çalışmada iki farklı yayınevine ait Türkiye 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarından birincisinde 16 farklı edebi ürün türü kullanılmışken, ikincisinde 14 farklı edebi ürün türü kullanılmış olduğu ortaya konulmuştur. Bu çalışmada ele alınan Türkiye 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında 5 farklı edebi ürün türünün kullanılmış olması bu kitabının önceki ders kitaplarına nazaran farklı edebi ürün türlerinin kullanımı açısından % 75'lere varan bir düşüş görülmüş olduğu sonucuna ulaşılabilir.

Türkiye 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin farklı türleri içermeme durumunun oranı (% 38,4) İran 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin farklı türleri içermeme durumunun oranından (% 0) daha yüksek olduğu sonucuna varılabilir.

Başvurulan edebi ürün türlerinden Türkiye 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında en fazla kullanılan edebi ürün türü % 30,7 ile şiir olurken, İran 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanım olmamıştır. Bu bulgudan hareketle Türkiye 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin farklı edebi ürün türlerine dağılımı İran 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabından daha fazla olduğu sonucuna varılabilir.

Türkiye sosyal bilgiler ders kitaplarında edebi ürünlerin kullanım durumunu ele aldığı çalışmasında Kaymakçı (2013), 5. sınıf düzeyinde ele aldığı iki farklı yayınevine ait ders kitaplarında en fazla kullanılan edebi ürün türünü hikâye olduğunu ortaya koymuştur. Bu

çalışmada ele alınan Türkiye 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında en fazla kullanılan edebi ürün türü şiir olmuştur. Bu bulgulardan hareketle bu çalışmada ele alınan Türkiye 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kendisinden önce var olan 2 farklı yayınevine ait ders kitaplarında en çok kullanılan edebi ürün türünden farklı edebi ürün türünü kullanılmış olduğu sonucuna varılabilir.

Türkiye 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan 13 edebi ürünün 5'i (% 46,1) görsel materyaller ile desteklenmiş ve İran 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında edebi ürünlerin kullanımına başvurulmamıştır. Bu bulgudan hareketle Türkiye 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünler hem oran hem de adet olarak İran 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabından daha fazla görsel materyalle desteklemiş olduğu sonucuna ulaşılabilir. Kullanılacak edebi ürünlerin görsel materyallerle desteklenmesi işlenen konuyu daha anlaşılır kılacağı görüşünden hareketle (Çencen, 2010; Demir, 2011; Akbaba, 2013) Türkiye 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerde bu hususun göz önünde bulundurulduğu sonucuna varılabilir.

Türkiye 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında görsel materyallerle desteklenen edebi ürünler kendi adetlerinden % 16,6 daha fazla görsel materyaller ile desteklenmişken, İran 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında edebi ürünler görsel materyallerle desteklenmemiştir. Bu bulgulardan hareketle Türkiye 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında görsel materyallerle desteklenen edebi ürün başına düşen görsel materyal oranı, İran 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında görsel materyallerle desteklenen edebi ürün başına düşen görsel materyal oranından daha yüksek olduğu sonucuna varılabilir.

Türkiye 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında edebi ürünleri desteklemek için 2 farklı görsel materyal türü kullanılmışken, İran 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılmamıştır. Bu bulgudan hareketle Türkiye 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında, İran 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabından daha fazla farklı edebi ürün türü kullanıldığı sonucuna ulaşılabilir. Türkiye 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında en çok kullanılan görsel materyal türü fotoğraftır.

Türkiye 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin hepsi konunun akışına uygun olarak verilmiştir.

Türkiye 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin % 84,6'sından önce yönlendirme yapılmıştır.

Türkiye 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin % 7,6'sı düzenlenerek verilmiştir.

Türkiye 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin % 81,8'inden sonra edebi ürüne yönelik soru veya sorulara yer verilmiştir. Bu bulgudan hareketle Türkiye 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin, öğrencilerin kullanılan edebi ürünü daha iyi anlamlandırması ve edebi ürün üzerine düşüncelerini sağlamak için onlara soru yöneltme görüşünü göz önünde bulundurulduğu sonucuna varılabilir.

Kullanılan edebi ürünlerin sayfa sayısı ile oranına bakıldığında; Türkiye 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin sayfa sayısına oranı % 7,4'tür.

Altıncı Sınıfların Karşılaştırmalı Sonuçları

Türkiye ve İran'ın 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında edebi ürünlerin kullanım durumuna bakıldığında, her iki ülkenin 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında edebi ürünlerin kullanıma başvurulduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Bu bulgudan hareketle edebi ürünlerin sosyal bilgiler ders kitaplarında kullanımın öğrenmeyi daha etkili kılacağı görüşü (Şimşek, 2000; Otluoğlu, 2001; Erdoğan, 2007; Bacak, 2008; Çencen, 2010; Demir, 2011; Keçe, 2013; Özkan, 2014) dikkate alındığında Türkiye ve İran'ın 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında bu ilkenin göz önünde bulundurulduğu sonucuna varılabilir. Türkiye 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında 22 defa, İran 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında 12 defa edebi ürünlerin kullanımına başvurulmuştur. Bu bulgudan hareketle Türkiye 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında, İran 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabından daha fazla edebi ürün kullanımına başvurulduğu sonucuna ulaşılabilir. Diğer bir ifade ile Türkiye 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının, ders kitaplarında edebi ürünlerin kullanımın öğrenmeyi daha etkili kılacağı görüşü açısından İran 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabından daha etkili olduğu sonucuna varılabilir.

Türkiye 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında 7 ünitenin 6'sında edebi ürünlerin kullanımına başvurulmuş, İran 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında 12 ünitenin 5'inde edebi ürünlerin kullanımına başvurulmuştur. Bu bulgulardan hareketle Türkiye 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında edebi ürünlerin üniteler bazında İran 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabından daha dengeli bir dağılıma sahip olduğu sonucuna ulaşılabilir.

Türkiye 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında bulunan 38 konunun 15'inde edebi ürünlerin kullanımına başvurulmuş, İran 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında 24 konunun 6'sında edebi ürünlerin kullanımına başvurulmuştur. Bu bulgulardan hareketle Türkiye 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında edebi ürünlerin konular bazında İran 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabından daha dengeli bir dağılıma sahip olduğu sonucuna varılabilir.

Ünite ve konular için ulaşılan bulgulardan hareketle Türkiye ve İran'ın 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında edebi ürünlerin ünite bazında ilişkilendirme oranlarının yüksek olduğu, konu bazında ilişkilendirme oranlarının ise nispeten daha az olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Elde edilen ilişkilendirme bulgularından hareketle, İran 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin üniteler ile konular arasındaki ilişkilendirme oranı (40), Türkiye 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin ilişkilendirme oranından (60) daha az değişim gösterdiği sonucuna varılabilir.

Türkiye 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında 10 farklı edebi ürün türüne yer verilmiş, İran 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında 6 farklı edebi ürün türüne yer verildiği bulgusuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda Türkiye 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının İran 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabından 4 adet daha fazla edebi ürün türünü barındırdığı sonucuna ulaşılabilir. Farklı edebi ürün türü açısından Türkiye 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin farklı türleri içerme durumunun oranı (% 50) İran 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin farklı türleri içerme durumu oranından (% 45,5) daha yüksek olduğu sonucuna varılabilir.

Türkiye sosyal bilgiler ders kitaplarında edebi ürünlerin kullanım durumu hakkında çalışma yapan Oruç (2009), ele aldığı dört farklı yayınevine ait 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında, farklı edebi ürün türlerinin kullanım durumu sırasıyla; 8, 7, 7 ve 8 şeklindedir. Bu konuda çalışma yapan diğer bir araştırmacı olan Kaymakçı (2013), çalışmasında iki farklı yayınevine ait Türkiye 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarından birincisinde 16, ikincisinde 13 farklı edebi ürün türü kullanılmış olduğu ortaya koymuştur. Bu çalışmada ele alınan Türkiye 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında 10 farklı edebi ürün türünün kullanılmış olması, bu kitabın daha önceki yıllarda bulunan ders kitaplarında farklı edebi ürün türlerinin kullanım adetlerinin ortasında bulunduğu sonucuna ulaşılabilir.

Başvurulan edebi ürün türlerinden Türkiye 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında en fazla kullanılan edebi ürün türü % 22,7 ile seyahatname olurken, İran 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında en fazla kullanılan edebi ürün türü % 50 ile biyografi olmuştur. Bu bulgudan

hareketle Türkiye 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin farklı edebi ürün türlerini içermeye durumu İran 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabından daha fazla düzeyde ve dengeli olduğu sonucuna varılabilir.

Türkiye sosyal bilgiler ders kitaplarında edebi ürünlerin kullanım durumunu ele aldığı çalışmada Kaymakçı (2013), 6. sınıf düzeyinde ele aldığı iki farklı yayınevine ait ders kitaplarında en fazla kullanılan edebi ürün türünü hikâye olduğunu ortaya koymuştur. Sosyal bilgiler 6. sınıf ders kitaplarında edebi ürünlerin kullanımı hakkında araştırma yapan diğer bir araştırmacı olan Oruç (2009), yaptığı çalışmada ele aldığı 4 farklı yayınevine ait ders kitaplarında en çok kullanılan edebi ürün türü sırasıyla, biyografi, anı, hikâye ve hikâye şeklinde bulunmuştur. Bu çalışmada ele alınan Türkiye 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında en fazla kullanılan edebi ürün türü seyahatname olmuştur. Bu bulgulardan hareketle bu çalışmada ele alınan Türkiye 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kendisinden önce var olan 6 farklı yayınevine ait ders kitaplarında en çok kullanılan edebi ürün türünden farklı edebi ürün türü kullanılmış olduğu sonucuna varılabilir.

Türkiye 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan 22 edebi ürünün 10'u (% 45,4) görsel materyaller ile desteklenmiş ve İran 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan 12 edebi ürünün 7'sinin (% 58,3) görsel materyaller ile desteklenmiş olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Bu bulgulardan hareketle İran 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünler oransal olarak Türkiye 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabından daha fazla görsel materyallerle desteklenmiş olduğu sonucuna ulaşılabilir. Türkiye 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünler ise adet olarak İran 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerden daha fazla görsel materyalle desteklenmiş olduğu sonucuna ulaşılabilir. Kullanılacak edebi ürünlerin görsel materyallerle desteklenmesi işlenen konuyu daha anlaşılır kılacağı görüşünden hareketle (Çencen, 2010; Demir, 2011; Akbaba, 2013) oransal olarak İran 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerde bu hususun Türkiye 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabından daha fazla göz önünde bulundurulduğu sonucuna varılabilir.

Türkiye 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında görsel materyallerle desteklenen edebi ürünler kendi adetlerinden % 10 daha az, İran 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında görsel materyallerle desteklenen edebi ürünler kendi adetlerinden % 28,5 daha fazla görsel materyaller ile desteklenmiş olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Bu bulgudan hareketle İran 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında görsel materyallerle ilişkilendirilen edebi ürünlerin

başına düşün görsel materyal oranı Türkiye 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabından daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılabilir.

Her iki ülkenin 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında edebi ürünleri desteklemek amacıyla kullanılan görsel materyaller türü fotoğraf ve illüstrasyon şeklindedir. Her iki ülke ders kitabında en çok kullanılan görsel materyal türü fotoğraftır. Bu bulgulardan hareketle Türkiye ve İran 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında edebi ürünlerle kullanılan görsel materyallerin türü (fotoğraf ve illüstrasyon) ve en çok kullanılan tür (fotoğraf) açısından iki ülkenin aynı olduğu sonucuna varılabilir.

Türkiye ve İran 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında kullanılan edebi ürünlerin hepsi konunun akışına uygun olarak verilmiştir.

Türkiye 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin % 27,2'sinden önce yönlendirme yapılmıştır. İran 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin hepsinden (% 100) önce yönlendirme yapılmıştır. Bu bulgulardan hareketle İran 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerden önce yönlendirme yapma durumunun oranı Türkiye 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabından daha yüksek olduğu sonucuna varılabilir.

Türkiye 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin % 9'u düzenlenerek verilmiştir. İran 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin hepsi düzenlenmeden olduğu gibi verilmiştir. Bu bulgulardan hareketle Türkiye 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında verilen edebi ürünlerin, gerektirdiğinde edebi ürünü öğrencilerin seviyesine uygun duruma getirme ilkesini göz önünde bulundurulduğu sonucuna ulaşılabilir.

Türkiye 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin % 77,2'sinden sonra edebi ürüne yönelik soru veya sorulara yer verilmiştir. İran 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin % 16,6'sından sonra edebi ürüne yönelik soru veya sorulara yer verilmiştir. Bu bulgulardan hareketle Türkiye 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin, öğrencilerin kullanılan edebi ürünü daha iyi anlamlandırması ve edebi ürün üzerine düşünmelerini sağlamak için onlara soru yöneltme görüşünü, İran 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabından daha fazla göz önünde bulundurulduğu sonucuna varılabilir.

Sayfa sayısının kullanılan edebi ürünler ile oranına bakıldığında; Türkiye 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin ders kitabının sayfa sayısına oranı % 12,5,

İran 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin ders kitabının sayfa sayısına oranı % 9,6'dır. Bu bulgulara dayanılarak Türkiye 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin sayfa sayısına oranı İran 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin sayfa sayısı oranından daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılabilir.

Yedinci Sınıfların Karşılaştırmalı Sonuçları

Türkiye ve İran'ın 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında edebi ürünlerin kullanım durumuna bakıldığında, her iki ülkenin 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında edebi ürünlerin kullanıma başvurulduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Bu bulgudan hareketle edebi ürünlerin sosyal bilgiler ders kitaplarında kullanımın öğrenmeyi daha etkili kılacağı görüşü (Şimşek, 2000; Otluoğlu, 2001; Erdoğan, 2007; Bacak, 2008; Çencen, 2010; Demir, 2011; Keçe, 2013; Özkan, 2014) dikkate alındığında Türkiye ve İran'ın 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında bu ilkenin göz önünde bulundurulduğu sonucuna varılabilir. Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında 41, İran 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında 4 defa edebi ürünlerin kullanımına başvurulmuştur. Bu bulgudan hareketle Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında, İran 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabından daha fazla edebi ürün kullanımına başvurulduğu sonucuna ulaşılabilir. Diğer bir ifade ile Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı, ders kitaplarında edebi ürünlerin kullanımın öğrenmeyi daha etkili kılacağı görüşü açısından İran 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabından daha etkili olduğu sonucuna varılabilir.

Ünite bazında Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında 7 ünitenin 6'sında edebi ürünlerin kullanımına başvurulmuş, İran 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında 10 ünitenin 2'sinde edebi ürünlerin kullanımına başvurulmuştur. Bu bulgulardan hareketle Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında edebi ürünlerin ünitelerde İran 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabından daha dengeli bir dağılıma sahip olduğu sonucuna ulaşılabilir.

Konu bazında Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında bulunan 36 konunun 15'inde edebi ürünlerin kullanımına başvurulmuş, İran 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında 22 konunun 2'sinde edebi ürünlerin kullanımına başvurulmuştur. Bu bulgulardan hareketle Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında edebi ürünlerin konularda İran 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabından daha dengeli bir dağılıma sahip olduğu sonucuna varılabilir.

Ünite ve konular için ulaşılan bulgulardan hareketle Türkiye ve İran'ın 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında edebi ürünlerin ünite ve konu bazında ilişkilendirme oranı ünitelerde daha yüksek olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Elde edilen ilişkilendirme bulgularından hareketle Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin üniteler ile konular arasındaki ilişkilendirme oranının, İran 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin ilişkilendirme oranından daha az değişim gösterdiği sonucuna varılabilir.

Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında 8 farklı edebi ürün türüne yer verilmişken, İran 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında 3 farklı edebi ürün türüne yer verildiği bulgusuna ulaşılmıştır. Başvurulan edebi ürün türüne göre Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı İran 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabından daha fazla edebi ürün türünü barındırdığı sonucuna ulaşılabilir. İran 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin farklı türleri içermeme durumunun oranı (% 75), Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin farklı türleri içermeme durumu oranından (% 21,9) daha yüksek olduğu sonucuna varılabilir.

Kaymakçı (2013) tarafından yapılan çalışmada iki farklı yayınevine ait Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarından birincisinde 16 farklı edebi ürün türü kullanılmışken, ikincisinde 10 farklı edebi ürün türü kullanılmış olduğu ortaya konulmuştur. Bu çalışmada ele alınan Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında 9 farklı edebi ürün türünün kullanılmış olması bu kitapta önceki ders kitaplarına nazaran farklı edebi ürün türlerinin kullanımı açısından düşüş yaşandığı sonucuna ulaşılabilir.

Başvurulan edebi ürün türlerinden Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında en fazla kullanılan edebi ürün türü % 41,5 ile seyahatname olurken, İran 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında en fazla kullanılan edebi ürün türü % 50 ile şiir olmuştur. Bu bulgudan hareketle Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin farklı edebi ürün türlerine dağılımı İran 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabından daha fazla düzeyde ve dengeli olduğu sonucuna varılabilir.

Türkiye sosyal bilgiler ders kitaplarında edebi ürünlerin kullanım durumunu ele aldığı çalışmada Kaymakçı (2013), 7. sınıf düzeyinde ele aldığı iki farklı yayınevine ait ders kitaplarında en fazla kullanılan edebi ürün türünü hikâye olduğunu ortaya koymuştur. Bu çalışmada ele alınan Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında en fazla kullanılan edebi ürün türü seyahatname olmuştur. Bu bulgulardan hareketle bu çalışmada ele alınan Türkiye

7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kendisinden önce var olan 2 farklı yayınevine ait ders kitaplarında en çok kullanılan edebi ürün türünden farklı edebi ürün türünü kullanılmış olduğu sonucuna varılabilir.

Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan 41 edebi ürünün 25'i (% 60,9) görsel materyaller ile desteklenmiş ve İran 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan 4 edebi ürünün 2'si (% 50) görsel materyaller ile desteklenmiş olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Bu bulgudan hareketle Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünler hem adet olarak hem de oransal olarak İran 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabından daha fazla görsel materyalle desteklenmiş olduğu sonucuna ulaşılabilir. Kullanılacak edebi ürünlerin görsel materyallerle desteklenmesi işlenen konuyu daha anlaşılır kılacağı görüşünden hareketle (Çencen, 2010; Demir, 2011; Akbaba, 2013) Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerde bu hususun İran 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabından daha fazla göz önünde bulundurulduğu sonucuna varılabilir.

Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında görsel materyallerle desteklenen edebi ürünler kendi adetlerinden % 24, İran 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında görsel materyallerle desteklenen edebi ürünler kendi adetleri ile eşit görsel materyaller ile desteklenmiş bulunmaktadır. Bu bulgulardan hareketle Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında görsel materyallerle desteklenen edebi ürünlerin başına düşen görsel materyal oranı, İran 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında görsel materyallerle desteklenen edebi ürünlerin başına düşen görsel materyal oranından daha yüksek olduğu sonucuna varılabilir.

Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında edebi ürünleri desteklemek için 6 farklı görsel materyal türü kullanılmışken, İran 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında 1 görsel materyal türü kullanılmıştır. Bu bulgudan hareketle Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında edebi ürünleri desteklemek için kullanılan görsel materyallerin farklı türleri içerme durumunun oranı İran 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında edebi ürünleri desteklemek için kullanılan görsel materyallerin farklı türleri içerme durumunun oranından daha yüksek olduğu sonucuna varılabilir. Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında en çok kullanılan görsel materyal türü illüstrasyon, İran 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında en çok kullanılan görsel materyal türü fotoğraftır.

Türkiye ve İran'ın 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında kullanılan edebi ürünlerin hepsi konunun akışına uygun olarak verilmiştir.

Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin % 82,9'undan önce yönlendirme yapılmıştır. İran 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin % 75'inden önce yönlendirme yapılmıştır. Bu bulgulardan hareketle Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerden önce yönlendirme yapma durumunun oranı İran 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabından daha yüksek olduğu sonucuna varılabilir.

Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin % 31,7'si düzenlenerek verilmiştir. İran 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin hepsi düzenlenmeden olduğu gibi verilmiştir. Bu bulgulardan hareketle Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında verilen edebi ürünlerin, gerektirdiğinde edebi ürünü öğrencilerin seviyesine uygun duruma getirme ilkesini göz önünde bulundurulduğu sonucuna ulaşılabilir.

Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin % 58,5'inden sonra edebi ürüne yönelik soru veya sorulara yer verilmiştir. İran 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin % 50'sinden sonra edebi ürüne yönelik soru veya sorulara yer verilmiştir. Bu bulgulardan hareketle Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin, öğrencilerin kullanılan edebi ürünü daha iyi anlamlandırması ve edebi ürün üzerine düşüncelerini sağlamak için onlara soru yöneltme görüşünü, İran 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabından daha fazla göz önünde bulundurulduğu sonucuna varılabilir.

Kullanılan edebi ürünlerin sayfa sayısı ile oranına bakıldığında; Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin sayfa sayısına oranı % 21,9, İran 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin sayfa sayısına oranı % 2,6'dır. Bu bulgulara dayanılarak Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin sayfa sayısına oranı İran 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan edebi ürünlerin sayfa sayısı oranından daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılabilir.

Bütün Sınıf Düzeylerinin Genel Olarak Karşılaştırılmasının Sonuçları

Türkiye 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında toplam 93 edebi ürün kullanılmıştır. İran 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında toplam 20 edebi ürün kullanılmıştır. Türkiye 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında İran 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarından 73 edebi ürün daha fazla kullanılmıştır.

Diğer bir ifade ile Türkiye 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında kullanılan edebi ürünler İran 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında kullanılan edebi ürünlerin 4,65 katına denk geldiği sonucuna ulaşılabilir. Edebi ürünlerin sosyal bilgiler ders kitaplarında kullanımının öğrenmeyi daha etkili kılacağı görüşü (Şimşek, 2000; Otluoğlu, 2001; Erdoğan, 2007; Bacak, 2008; Çencen, 2010; Demir, 2011; Keçe, 2013; Özkan, 2014) dikkate alındığında, Türkiye 4., 5., 6. ve 7. sınıf ve İran 4., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında bu ilkenin göz önünde bulundurulduğu, İran 5 sınıf sosyal bilgiler ders kitabında göz önünde bulundurulmadığı sonucuna varılabilir

Türkiye 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında toplam kullanılan edebi ürünlerin ünitelere göre dağılımın yüzdelik oranı % 74,1, İran 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında toplam kullanılan edebi ürünlerin ünitelere göre dağılımın yüzdelik oranı % 18,7'dir. Bu bulgulardan hareketle Türkiye 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında edebi ürünlerin ünitelerde İran 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarından daha dengeli bir dağılıma sahip olduğu sonucuna ulaşılabilir.

Türkiye 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında toplam kullanılan edebi ürünlerin konulara göre dağılımın yüzdelik oranı % 29,9, İran 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında toplam kullanılan edebi ürünlerin konulara göre dağılımın yüzdelik oranı % 10,5'tir. Bu bulgulardan hareketle Türkiye 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında edebi ürünlerin konularda İran 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarından daha dengeli bir dağılıma sahip olduğu sonucuna ulaşılabilir.

Ünite ve konular için ulaşılan bulgulardan hareketle Türkiye ve İran'ın 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında edebi ürünlerin ünite ve konu bazında ilişkilendirme oranı ünitelerden konulara doğru gittikçe azaldığı sonucuna ulaşılabilir. Bu oran Türkiye 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında % 74,1'den % 29,9' a, İran 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında % 18,7'den % 10,5'e düşmüştür. Bu bulgulardan hareketle İran 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında kullanılan edebi ürünlerin üniteler ile konular arasındaki ilişkilendirme oranının Türkiye 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarından daha az değişim gösterdiği sonucuna varılabilir.

Türkiye 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında kitap başına düşen ortalama farklı edebi ürün türü 7,5, İran 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında kitap başına düşen ortalama farklı edebi ürün türü 2,75'tir. Türkiye 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitapları İran 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarından daha fazla

edebi ürün türü barındırmaktadır. Kullanılan farklı edebi ürün türlerinin oranına bakıldığında, İran 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarının kitap başına düşen farklı edebi ürün türü oranının (43,75), Türkiye 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarından (37,85) daha yüksek olduğu sonucuna varılabilir.

Kaymakçı (2013) tarafından yapılan çalışmada iki farklı döneme ait Türkiye 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarından birinci döneme ait ders kitabı başına düşen ortalama farklı edebi ürün türü 15, ikincisinde 13 olarak ortaya konulmuştur. Bu çalışmada ele alınan Türkiye 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında kitap başına düşen ortalama farklı edebi ürün türü 7,5'dir. Bu bulgulardan hareketle, Türkiye 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında kitap başına düşen ortalama farklı edebi ürün türü daha önce yapılan çalışmalarda kitap başına düşen ortalama farklı edebi ürün türlerinden daha düşük olduğu sonucuna ulaşılabilir.

Türkiye 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında en fazla kullanılan edebi ürün seyahatname olurken, İran 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında en fazla kullanılan edebi ürün biyografi olmuştur. Türkiye 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında en fazla kullanılan edebi ürünün tüm kullanılan edebi ürün türleri içinde oranı % 21,5 iken, İran 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında bu oran % 40'tır. Bu bulgulardan hareketle İran 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında edebi ürünler birkaç türde yoğunlaşmışken, Türkiye 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında edebi ürünler daha dengeli bir dağılıma sahip olduğu sonucuna ulaşılabilir.

Türkiye sosyal bilgiler ders kitaplarında edebi ürünlerin kullanım durumunu ele aldığı çalışmasında Kaymakçı (2013), çalışmasında iki farklı döneme ait Türkiye 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında, birinci ve ikinci döneme ait ders kitaplarında en fazla kullanılan edebi ürün türünü hikaye olarak ortaya koymuştur. Bu çalışmada Türkiye 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında en fazla kullanılan edebi ürün türü seyahatname olarak bulunmuştur. Bu bulgulardan hareketle, bu çalışmada ele alınan Türkiye 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında en fazla kullanılan edebi ürün türü daha önce yapılan çalışmalardan ortaya konan edebi ürün türünden farklı edebi ürün türü kullanılmış olduğu sonucuna varılabilir.

Türkiye 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında şiir edebi türünün âdeti 13, İran 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında toplam kullanılan şiir edebi türünün âdeti 5'tir. İran'da günlük yaşamda şiir, bir konuşma ve anlaşma biçimi (Akın, 2017)

olmasına rağmen İran 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında şiir az kullanılmış ve en çok kullanılan edebi ürün türü biyografi olmuştur.

Türkiye 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında kullanılan 93 edebi ürünün 46'sı (% 49,4) görsel materyaller ile desteklenmiş ve İran 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında kullanılan 20 edebi ürünün 12'si (% 60) görsel materyaller ile desteklenmiş olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Bu bulgulardan hareketle İran 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında kullanılan edebi ürünler oransal olarak Türkiye 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarından daha fazla görsel materyallerle desteklenmiş olduğu sonucuna ulaşılabilir. Kullanılacak edebi ürünlerin görsel materyallerle desteklenmesi işlenen konuyu daha anlaşılır kılacağı görüşünden hareketle (Çencen, 2010; Demir, 2011; Akbaba, 2013) oransal olarak İran 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında kullanılan edebi ürünlerde bu hususun Türkiye 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında daha fazla göz önünde bulundurulduğu sonucuna varılabilir.

Türkiye 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında görsel materyallerle desteklenen edebi ürünler kendi adetlerinden % 17,3 daha fazla, İran 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında görsel materyallerle desteklenen edebi ürünler kendi adetlerinden % 33,3 daha fazla görsel materyaller ile desteklenmiş bulunmaktadır. Bu bulgulardan hareketle İran 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında görsel materyallerle ilişkilendirilen edebi ürünlerin başına düşen görsel materyal oranı Türkiye 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarından daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılabilir.

Türkiye 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında edebi ürünleri desteklemek için İran 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarından % 71,4 daha fazla görsel materyal türü kullanılmıştır. Her iki ülkenin 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında edebi ürünleri desteklemek amacıyla en çok başvurulan görsel materyaller türü fotoğraf olurken ikinci sırada illüstrasyon bulunmaktadır. Bu bulgulardan hareketle Türkiye 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında edebi ürünleri desteklemek için kullanılan görsel materyallerin adedi ve türü daha fazla olduğu ama İran 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında görsel materyallerle ilişkilendirilen edebi ürünlerin başına düşen görsel materyal oranının daha yüksek olduğu sonucuna varılabilir.

Türkiye ve İran 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında edebi ürünlerin kullanıldığı ders kitapların tamamında kullanılan edebi ürünler konunun akışına uygun olarak kullanılmıştır.

Türkiye 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında kullanılan edebi ürünlerin % 64,85'nden önce yönlendirme yapılmıştır. İran 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında kullanılan edebi ürünlerin % 56,25'inden önce yönlendirme yapılmıştır. Bu bulgulardan hareketle Türkiye 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında kullanılan edebi ürünlerden önce yönlendirme yapma durumunun İran 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarından daha iyi olduğu sonucuna varılabilir.

Türkiye 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında kullanılan edebi ürünlerin % 23,8'i düzenlenerek verilmiştir. İran 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında kullanılan edebi ürünlerin tamamı düzenlenmeden olduğu gibi verilmiştir. Bu bulgulardan hareketle Türkiye 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında verilen edebi ürünlerin, gerektirdiğinde edebi ürünü öğrencilerin seviyesine uygun duruma getirme ilkesini göz önünde bulundurulduğu sonucuna ulaşılabilir.

Türkiye 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında kullanılan edebi ürünlerin % 66,1'inden sonra edebi ürüne yönelik soru veya sorulara yer verilmiştir. İran 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında kullanılan edebi ürünlerin % 22,9'undan sonra edebi ürüne yönelik soru veya sorulara yer verilmiştir. Bu bulgulardan hareketle Türkiye 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında kullanılan edebi ürünlerin, öğrencilerin kullanılan edebi ürünü daha iyi anlamlandırması ve edebi ürün üzerine düşünmelerini sağlamak için onlara soru yöneltme görüşünü, İran 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarından daha fazla göz önünde bulundurulduğu sonucuna varılabilir.

Kullanılan edebi ürünlerin sayfa sayısı ile oranına bakıldığında; Türkiye 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında kullanılan edebi ürünlerin sayfa sayısına oranı % 12,6, İran 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında kullanılan edebi ürünlerin sayfa sayısına oranı % 4'tür. Bu bulgulara dayanılarak Türkiye 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında kullanılan edebi ürünlerin sayfa sayısına oranı İran 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında kullanılan edebi ürünlerin sayfa sayısı oranından daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılabilir.

Buraya kadar ifade edilen sonuçların yanı sıra araştırmanın bulgularından hareketle aşağıda verilen şu önemli sonuçlar da dikkati çekmektedir:

Yüzyıllardır aynı coğrafyada yer alan Türk ve İran milletleri, coğrafi ve tarihi unsurların kendilerine sunduğu bağlar sayesinde, birbirleriyle sürekli kültürel, siyasi, ekonomik ve güvenlik etkileşimi içerisinde olmuşlardır. Bu etkileşimin en iyi şekilde görülebileceği

alanlardan biri olan edebiyat, iki milletin tarihi kadar oldukça eskilere dayanmaktadır. Alp Er Tunga Destanı, Firdevs'inin Şehnamesi, Sadi Şirazi, Mevlana, Türk Padişahlarının ve şairlerinin Farsça eserleri, Şah İsmail'in Türkçe eserleri bu etkileşimde örnek verilecek bazı ortak edebi ürün ve kişilerdir. Edebiyatta bu önemli ortak paydalara rağmen her iki ülke sosyal bilgiler ders kitaplarında bunlara yok denecek kadar az başvurulmuş ve başvurulmuş edebi ürünler hakkında bu etkileşime işaret eden herhangi bir ifade kullanılmadığı sonucuna ulaşılmıştır. (Türkiye sosyal bilgiler ders kitaplarında ortak kullanılan edebi ürünler; Harezmi, Biruni ve İbni Sina (7. sınıf 24, 25 ve 26. edebi ürünler) ile ilgili verilen biyografiler, İran sosyal bilgiler ders kitaplarında ortak kullanılan edebi ürünler, Firdevs'inin Şehnamesidir (7. sınıf 4. edebi ürün)).

Türkiye ve İran'ın 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında her iki ülkenin milli marşı edebi ürün olarak kullanılmıştır. İran milli marşı 4. sınıfta 2. edebi ürün olarak kullanılmışken, Türkiye milli marşı 5. sınıfta 13. edebi ürün olarak kullanılmıştır. Türkiye milli marşı "ulusal egemenlik ve bağımsızlık sembolü" olarak verilmişken, İran milli marşı "ortak milli simge" olarak verilmiştir. Türkiye ve İran'ın 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında her iki ülkenin bayrağı edebi ürünleri desteklemek için görsel materyal olarak edebi ürünler ile beraber kullanılmıştır. Türkiye bayrağı 5. sınıf, 12. edebi ürün ile beraber kullanılmışken, İran bayrağı 6. sınıf, 9. edebi ürün ile beraber kullanılmıştır. Milli marşların edebi ürün olarak kullanılması ve bayrakların edebi ürünleri desteklemek için görsel materyal olarak kullanılması bulgularından hareketle, her iki ülkenin sosyal bilgiler ders kitaplarında milli değerleri öğrencilere kazandırmayı benimsediği ve bunun için edebi ürünlerden yararlandığı sonucuna varılabilir.

Türkiye sosyal bilgiler ders kitaplarında kullanılan edebi ürünlerin % 19,3'ü (18 adet) Milli Mücadele, devletin kuruluş aşaması ve yeni kurulan devletin halka benimsetilmesi konuları hakkında kullanılmışken, İran sosyal bilgiler ders kitaplarında bu konularda kullanılan edebi ürünlerin oranı % 35'e (7 adet) denk gelmektedir. Türkiye ve İran'ın sosyal bilgiler ders kitaplarında milli mücadele, devletin kuruluş aşaması ve yeni kurulan devletin halka benimsetilmesi konuları hakkında kullanılan edebi ürünlerin oranının yüksek olmasından hareketle, her iki ülkenin sosyal bilgiler ders kitaplarında bu dönemlerin anlaşılması amacıyla edebi ürünlerden yararlandıkları sonucuna varılabilir.

Türkiye ve İran'ın 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında her iki devletin kurucu liderleri (Mustafa Kemal Atatürk ve Ayetullah Humeyni) hakkında edebi ürünlerin

kullanımına başvurulmuştur. Her iki lidere ait kullanılan edebi ürünlerin çoğu, liderlerin içinde yer aldığı görsel materyallerle desteklenmiştir. Ancak, Türkiye'nin kurucu lideri Mustafa Kemal Atatürk ile ilgili adet olarak daha fazla edebi ürün ve görsel materyal kullanıldığı da dikkati çekmektedir (Atatürk 7, Ruhani 2). Bu bulgulardan hareketle her iki ülkenin, devletin kurulmasında önemli rol üstlenen kurucu liderleri, öğrencilere tanıttırmak için edebi ürünlerin kullanımına başvurduğu sonucuna ulaşılabilir.

İran'da devlet yönetiminde en yüksek makam olan İmamlık makamının başında bulunan mevcut İmam, sosyal bilgiler ders kitaplarında kullanılan edebi ürünlerde yer alırken, Türkiye'de o makama denk gelen bir makam bulunmamakla beraber Türkiye'de devlet yönetiminde en yüksek makam olan Cumhurbaşkanlığı makamında bulunan mevcut Cumhurbaşkanı, Türkiye sosyal bilgiler ders kitaplarında bulunan herhangi bir edebi eserde kullanılmamıştır. Bu bulgudan hareketle İran sosyal bilgiler ders kitaplarında devletin en yüksek makamında bulunan görevliyi, öğrencilere tanıttırmak için edebi ürünlerin kullanımından yararlanıldığı sonucuna varılabilir.

Türkiye ve İran sosyal bilgiler ders kitaplarında 4. sınıftan 7. sınıfa doğru sınıf düzeyi arttıkça edebi ürün kullanımının tam olarak arttığı söylenemez. Türkiye sosyal bilgiler ders kitaplarında 5. sınıfta önceki sınıf düzeyine göre düşüş yaşanmıştır, 5. sınıf dışında sınıf düzeyinin artmasıyla edebi ürün kullanımı da artmaktadır. İran sosyal bilgiler ders kitaplarında sınıf düzeyinin artmasıyla beraber artan bir edebi ürün kullanımı yoktur.

İran sosyal bilgiler ders kitaplarda öğrenciler, ders kitaplarında verilen edebi ürünlerin yanı sıra, ders kitabı dışı edebi ürünlere yönlendirilmişken, Türkiye sosyal bilgiler ders kitaplarında öğrenciler, ders kitabı dışında herhangi bir edebi ürüne yönlendirilmemiştir. Bu bulgudan hareketle, İran sosyal bilgiler ders kitaplarının öğrencileri, ders kitaplarında verilen edebi ürünler ile sınırlı kalmamaları için onları ders kitapları dışında farklı edebi ürünlerin kullanımına yönlendirme durumu bakımından Türkiye sosyal bilgiler ders kitaplarından daha iyi durumda olduğu sonucuna ulaşılabilir.

Türkiye sosyal bilgiler ders kitaplarında kullanılan edebi ürünlerin 20'si (% 21,5) yabancılara aitken, İran sosyal bilgiler ders kitaplarında 2 (% 10) edebi ürün yabancılara aittir. Bu bulgudan hareketle Türkiye sosyal bilgiler ders kitaplarında kullanılan edebi ürünlerin yabancılara ait olma oranı İran sosyal bilgiler ders kitaplarından daha yüksek olduğu sonucuna varılabilir.

Türkiye 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında en çok kullanılan 4. edebi ürün olan biyografilerin üçü yabancı şahsiyetleri (Türkiye uyruklu olmayan) konu edinmişken, İran 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında en çok kullanılan edebi ürün olan biyografilerde yabancı şahsiyetlere (İran uyruklu olmayan) yer verilmediği bulgusundan hareketle, Türkiye 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında kullanılan biyografilerde yabancı şahsiyetlere yer verilme oranı İran 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarından daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılabilir.

Türkiye sosyal bilgiler ders kitaplarında kullanılan edebi ürünlerden biri farklı sınıf düzeylerinde tekrar etmiştir. Sosyal bilgiler 4. sınıfta kullanılan 5. edebi ürün, aynı zamanda 7. sınıfta 40. edebi ürün olarak kullanılmıştır. İran sosyal bilgiler ders kitaplarında tekrar eden edebi ürüne rastlanılmamıştır. Bu bulgudan hareketle Türkiye sosyal bilgiler ders kitaplarının farklı yayınevleri tarafından hazırlanmasından dolayı aynı edebi ürünün tekrar edilmesine olanak verebileceği, İran sosyal bilgiler ders kitaplarının devlet tarafından hazırlanmasından dolayı edebi ürünlerin farklı sınıf düzeylerinde tekrar edilmesine olanak vermediği sonucuna ulaşılabilir.

Türkiye sosyal bilgiler ders kitaplarında kullanılan edebi ürünlerde kahramanı kadın olan veya içinde kadın geçen edebi ürünlerin oranı % 12,9 (12 adet) iken, kahramanı erkek olan veya içinde erkek geçen edebi ürünlerin oranı % 49,5'tir (46 adet). İran sosyal bilgiler ders kitaplarında kahramanı kadın olan veya içinde kadın geçen edebi ürünlerin kullanımına rastlanmamış, kahramanı erkek olan veya içinde erkek geçen edebi ürünlerin oranı % 50'dir (10 adet). Türkiye sosyal bilgiler ders kitaplarında edebi ürünleri desteklemek için kullanılan görsel materyallerin % 9,8'inde (5 adet) kadın görseli, % 70,5'inde (36 adet) erkek görseli kullanılmıştır. İran sosyal bilgiler ders kitaplarında kahramanı kadın olan veya içinde kadın geçen edebi ürün kullanılmamasına rağmen edebi ürünleri desteklemek için kullanılan görsel materyallerin % 6,2'sinde (1 adet) kadın görseli bulunmaktadır, kullanılan görsel materyallerin % 68,7'sinde (11 adet) erkek görseli kullanılmıştır. Bu bulgulardan hareketle, Türkiye ve İran 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında kullanılan edebi ürünlerde kahramanı erkek olan veya içinde erkek geçen edebi ürünlerin oranı, kahramanı kadın olan veya içinde kadın geçen edebi ürünlerin oranından daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılabilir. Bu bulgulardan hareketle ulaşılabilen ikinci sonuç, Türkiye ve İran 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında kullanılan edebi ürünleri desteklemek için kullanılan görsel materyal oranında da erkek görsel materyal oranı, kadın görsel materyal oranından daha fazladır. Bu bulgulardan hareketle ulaşılabilen

üçüncü sonuç, Türkiye sosyal bilgiler ders kitaplarında kullanılan edebi ürünler ve edebi ürünleri desteklemek için kullanılan görsel materyallerin, İran sosyal bilgiler ders kitaplarından daha fazla kadın barındırdığıdır.

Öneriler

Bu başlık altında araştırmadan varılan sonuçlardan hareketle, sosyal bilgiler ders kitaplarında edebi ürünlerin kullanımı hakkında önerilere yer verilmiştir.

- Türkiye ve İran'ın 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında edebi ürünlerin kullanım durumunu inceleyen bu araştırmanın bulguları ders kitapları ile sınırlı olduğundan genelleme yapmak mümkün değildir, bu nedenle diğer eğitim bileşenleri ve nicel yöntemlerle de desteklenerek yeni araştırmaların yapılması önerilmektedir.
- Türk ve İran milletleri arasında edebiyatta var olan önemli ortak paydalara rağmen her iki ülke 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında bunlara yok denecek kadar az başvurulmuş ve başvuru edilen edebi ürünlerde bu etkileşime işaret eden herhangi bir ifade kullanılmamıştır. Bu sonuçtan hareketle, sosyal bilgiler ders kitaplarında kullanılan edebi ürünlerde iki milletin ortak geçmişine ait edebi ürünlerin kullanımına başvurulması ve başvurulacak bu edebi ürünlerle birlikte iki milletin ortak etkileşiminin belirtilmesi önerilmektedir.
- Sosyal bilgiler ders kitaplarında kullanılan edebi ürünlerin bazı ünite ve konularda çok kullanıldığı ve bazılarında ise hiç kullanılmadığı sonucundan hareketle ders kitaplarında edebi ürünlerin daha dengeli bir şekilde dağılımı önerilmektedir.
- Bu çalışmada ele alınan sosyal bilgiler ders kitaplarında kullanılan edebi ürünlerden önce edebi ürüne yönelik yönlendirme yapılma durumun oranı % 50'nin altındadır. Bu sonuçlardan hareketle ders kitaplarında kullanılacak edebi ürünlerin hepsinden önce yönlendirme yapılması önerilmektedir.
- Bu çalışmada ele alınan sosyal bilgiler ders kitaplarında kullanılan bazı edebi ürünlerden sonra edebi ürüne yönelik soru veya sorular yöneltilmiş bazılarında sonra yöneltilmemiştir. Öğrencilerin kullanılan edebi ürünü daha iyi anlamlandırması ve edebi ürün üzerine düşüncelerini sağlamak için kullanılan bütün edebi ürünlerden sonra edebi ürüne yönelik soru veya soruların yöneltilmesi önerilmektedir.

- Türkiye sosyal bilgiler ders kitaplarında kullanılan edebi ürünlerin görsel materyal ile desteklenme oranlarının oldukça düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuçtan hareketle görsel materyallerle edebi ürünlerin desteklenmesi edebi ürünlerin öğrenme üzerindeki etkisini artıracak görüşü dikkate alınarak, Türkiye sosyal bilgiler ders kitaplarında edebi ürünlerin daha fazla görsel materyal ile desteklenmesi önerilmektedir.
- Türkiye sosyal bilgiler ders kitaplarında öğrenciler, ders kitabı dışında edebi ürünlere yönlendirilmemiştir. Bu sonuçtan hareketle, öğrencilerin ders kitaplarında verilen edebi ürünler ile sınırlı kalmamaları için onların ders kitapları dışında edebi ürünlerin kullanımına yönlendirilmesi önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Afacan, S. (2012). Komşuyu anlamak/anlatmak: 20. yüzyılda Türkiye’de İran’a dair yayınlanan kitaplara dair bir değerlendirme, *İnsan ve Toplum*, 2/3.
- Akbaba, B. (2013). Sosyal bilgiler ders kitaplarında görsel kaynakların kullanımı. B. Akbaba (Ed.), Konu alanı ders kitabı inceleme kılavuzu sosyal bilgiler içinde (s. 233-278). Ankara: PegemA.
- Akın, H. (2017, Haziran). İran’da şiir bir konuşma ve anlaşma biçimi. Milli Gazete. <http://www.milligazete.com.tr/makale/1207736/huseyin-akin/iranda-siir-bir-konusma-ve-anlasma-bicimi> sayfasından erişilmiştir.
- Akkuş, Z. (2016). Atasözleri ile sosyal bilgiler öğretimi. H. Tokcan (Ed.), *Sosyal bilgilerde sözlü ve yazılı edebiyat incelemeleri* içinde (s. 261-283). Ankara: PegemA.
- Akyol, Y. (2011). *İlköğretim 7. sınıf sosyal bilgiler dersinde Türk tarihinde yolculuk ünitesinin çocuk edebiyatı ile ilişkilendirilmesinin öğrencilerin empati becerilerine (eğilimlerine) etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Manisa.
- Altay, A. (2011). Klâsik dönem Osmanlı siyasetname geleneğine genel bir bakış. *Turkish Studies*, 6/3.
- Arslan, E. (2014). *Ortaokul 7. sınıf sosyal bilgiler dersinde hikâye anlatım yönteminin akademik başarıya etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Gaziantep.
- Ata, B. (2016). Seyahatnameler - gezi yazıları ile sosyal bilgiler öğretimi. H. Tokcan (Ed.), *Sosyal bilgilerde sözlü ve yazılı edebiyat incelemeleri* içinde (s. 285-308). Ankara: PegemA.

- Aytaş, G. (2006). Edebi türlerden yararlanma, *Milli Eğitim*, 169.
- Aytekin, H. (2016). *Çocuk ve gençlik edebiyatı*. Ankara: Anı.
- Ayvaz, A. (2010). 4. Sınıf matematik dersi bölme işlemi alt öğrenme alanının edebi ürünlerle işlenmesinin öğrenci başarısı ve tutumuna etkisi. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Bacak, S. (2008). *İlköğretim 5. sınıf sosyal bilgiler dersinde öykü tabanlı öğrenme yaklaşımının öğrenenlerin akademik başarı ve yaratıcılıklarına etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Manisa.
- Balcı, A. (2001). *Sosyal bilimlerde araştırma: yöntem, teknik ve ilkeler*. Ankara: PegemA.
- Bölücek, B. (2008). *Sosyal bilgiler öğretiminde türkülerden yararlanmanın öğrencilerin akademik başarısına etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Cerrahoğlu, M. (2013). Destanların eğitimdeki işlevi/ atasözlerinin destan metinleri ile öğretilmesi, *Turkish Studies*, 8/13.
- Çakar, A. (2007). *Din ve ahlâk eğitiminde hikâyenin kullanımı*. Yüksek Lisans Tezi, Rize Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Rize.
- Çakmak, E. (2010). *İngiltere ve Türkiye’deki ilköğretim medya okuryazarlığı eğitimi program ve uygulamalarının karşılaştırmalı olarak incelenmesi*. Doktora Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Çalışkan, H. & Coşkun, S. (2016). Şiirler ile sosyal bilgiler öğretimi. H. Tokcan (Ed.), *Sosyal bilgilerde sözlü ve yazılı edebiyat incelemeleri içinde* (s. 83-110). Ankara: PegemA.
- Çencen, N. (2010). 11. sınıf Türkiye cumhuriyeti inkılâp tarihi ve Atatürkçülük dersinde tarih öğretmenlerinin edebi ürün kullanımına ilişkin görüşleri. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Çeri, B. (2000). Osmanlı tarihinin kurgulanışı. *Tarih ve Toplum*. 198.
- Çifçi, T. (2011). *Sosyal bilgiler öğretiminde tarihi romanların kullanımının öğrencilerin akademik başarısı üzerine etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Demir, N. (2008). Avrupa’da yasayan 0-6 yas grubu Türk çocuklarına Türkçe ve Türk kültürünün öğretilmesinde kullanılabilecek bir materyal: “Türk ninnileri”. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi* 1/5.
- Demir, S. B. (2011). *Sosyal bilgiler öğretim programına göre tasarlanmış hikayelerin etkililiği*. Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Demir, S. B. & Akengin, H. (2012). *Hikâyelerle sosyal bilgiler öğretimi*. Ankara: PegemA.
- Demirel, Ö. (2012). *Öğretim ilke ve yöntemleri öğretme sanatı*. Ankara: PegemA.
- Doğan, Y. (2016). Hatıratlar (anılar) ile sosyal bilgiler öğretimi. H. Tokcan (Ed.), *Sosyal bilgilerde sözlü ve yazılı edebiyat incelemeleri içinde* (s. 211-236). Ankara: PegemA.
- Doğanay, A. (2008). Çağdaş sosyal bilgiler anlayışı ışığında yeni sosyal bilgiler programının değerlendirilmesi. *Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 17/2.
- Er, H. (2010). *Sosyal bilgiler eğitimi kapsamında ilköğretim öğrencilerinin “biyografi” kullanımına ilişkin görüşleri*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Er, H. & Körükcü, M. (2016). Biyografiler ile sosyal bilgiler öğretimi. H. Tokcan (Ed.), *Sosyal bilgilerde sözlü ve yazılı edebiyat incelemeleri içinde* (s. 309-334). Ankara: PegemA.
- Erdoğan, N. (2007). *İlköğretim sosyal bilgiler dersi tarih konularının öğretiminde resimlendirilmiş öykülerin tarihsel düşünme becerilerinin gelişimine etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Güldalı, Ş. U. & Tay, B. (2016). Tiyatro metinleri ile sosyal bilgiler öğretimi. H. Tokcan (Ed.), *Sosyal bilgilerde sözlü ve yazılı edebiyat incelemeleri içinde* (s. 383-410). Ankara: PegemA.
- Gülüm, K. & Ulusoy, K. (2008). Sosyal bilgiler dersinde göç konusunun işlenişinde halk türkülerinin kullanılması (örnek bir çalışma). *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 7/26.
- İlhan, G. O. (2016). *Sosyal bilgiler öğretiminde çizgi romanların kullanımı*. Doktora Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.

- İnal-Yüksel, S. (2006). *İlköğretim vatandaşlık ve insan hakları eğitimi dersinde öyküleri kullanmanın duyuşsal özelliklerin kazandırılmasına etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Karabıyık E. Ü. (2014). *İlköğretim 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı*. Ankara: Evren.
- Karadeniz, O. (2016). Türküler ile sosyal bilgiler öğretimi. H. Tokcan (Ed.), *Sosyal bilgilerde sözlü ve yazılı edebiyat incelemeleri içinde* (s. 111-132). Ankara: PegemA.
- Kasım, M. (2008). Radyo ve televizyonda röportajın sistematiği. *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi*, 5/3.
- Kaya, M. (2004). *Türk-İran ilişkileri (1923-1938)*. Doktora Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Elazığ.
- Kaymakcı, S. & Er, H. (2009). Sosyal bilgilerde biyografi kullanımı. M. Safran, (Ed.), *Sosyal bilgiler öğretimi içinde* (s. 413-431). Ankara: PegemA.
- Kaymakcı, S. (2013). Sosyal bilgiler ders kitaplarında sözlü ve yazılı edebî türlerin kullanım durumu. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20.
- Kavcar, C. (1999). *Edebiyat ve eğitim*. İstanbul: Engin.
- Keçe, M. (2013). *Sosyal bilgiler öğretiminde yararlanılan sınıf içi tarihi roman kullanım tekniklerinin öğrencilerin tarih okuryazarlığı düzeylerine etkisi*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Keçe, M. (2016). Tarihi romanlar ile sosyal bilgiler öğretimi. H. Tokcan (Ed.), *Sosyal bilgilerde sözlü ve yazılı edebiyat incelemeleri içinde* (s. 133-158). Ankara: PegemA.
- Mc Govan, T. & Guzzetti, B. (1991). Edebiyat temelli sosyal bilgiler öğretimi (A. Doğanay Çev.). *Çukurova Üniversitesi Türkoloji Araştırmaları Merkezi*.
- MEB (2016). *İlköğretim 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı* Ankara: MEB.
- MEB (2005). *İlköğretim sosyal bilgiler dersi öğretim programı ve kılavuzu*. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü.
- Mert, E. L. (2009) Anadili eğitimi ve öğretimi sürecinde sözvarlığı belirleme çalışmalarının önemi ve “deyim” kazandırmaya yönelik etkinlik önerileri. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2/2

- Mertol, H. (2009). *Sosyal bilgiler derslerinde çocuk edebiyatı ürünlerinden yararlanma (Mustafa Ruhi şirin örneği)*. Yüksek Lisans Tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tokat.
- Oğuzkan, A. F. (2006). *Çocuk edebiyatı*. Ankara: Anı.
- Orçan, A.(2013). *Çizgi-roman tekniği ile geliştirilen bilim-kurgu hikâyelerinin öğrencilerin yaratıcı düşünme becerilerinin ve fiziğe ilişkin tutumlarının gelişimine etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Oruç, Ş. (2009). Sosyal bilgiler 6. sınıf ders kitaplarında edebi ürünler. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 13/2.
- Otluoğlu, R. (2001). *İlköğretim okulu 5. sınıf sosyal bilgiler öğretiminde yazılı edebiyat ürünlerini ders aracı olarak kullanmanın duyuşsal davranış özelliklerini kazandırmaya etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Önal, M. N. (2002). Türkçe'nin eğitimi ve öğretiminde oyun tekerlemelerinin yeri ve önemi. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9.
- Özensoy, A. U. & Aynacı, C. (2016). *İlköğretim 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı*. Ankara: Berkay.
- Özkan, Y. (2014). *Sosyal bilgiler dersi tarih konuları kazanımlarının gerçekleştirilmesinde tarihi hikâyelerin kullanımı*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Öztürk, C. & Otluoğlu R. (2002). Sosyal bilgiler öğretiminde yazılı edebiyat ürünlerini ders aracı olarak kullanmanın duyuşsal davranış özelliklerini kazanmaya etkisi. *Marmara Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 15.
- Öztürk, C. & Otluoğlu, R. (2011). *Sosyal bilgiler öğretiminde edebi ürünler ve yazılı materyaller*. Ankara: PegemA.
- Öztürk, C. (2012). Sosyal bilgiler: toplumsal yaşama disiplinlerarası bir bakış, C. Öztürk (Ed.). *Sosyal bilgiler öğretimi demokratik vatandaşlık eğitimi içinde* (s. 1-31). Ankara: PegemA.
- Öztürk, C., Keskin, S. C. & Otluoğlu, R. (2012). *Sosyal bilgiler öğretiminde edebi ürünler ve yazılı materyaller*. Ankara: PegemA.

- Öztürk, Ç. (2007). Coğrafya öğretiminde edebi metinlerin kullanımı. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, <http://efdergisi.Omu.edu.tr/www/docs/sayilar/> adresinden 01.10.2016 tarihinde alınmıştır.
- Saray, M. (1996). *Türk-İran ilişkileri*. Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları.
- Sever, S. (2012). *Çocuk ve edebiyat*, İzmir: Tudem.
- Sönmez, Ö. F. (2016). Karikatürler ile sosyal bilgiler öğretimi. H. Tokcan (Ed.), *Sosyal bilgilerde sözlü ve yazılı edebiyat incelemeleri* içinde (s. 433-456). Ankara: PegemA.
- Şahin, S. C., Bayram, Ö. & Midilli A. (2016). *İlköğretim 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı*. Ankara: Koza.
- Şimşek, A. (2000). *İlköğretim sosyal bilgiler dersinin öğretiminde hikâye anlatım yönteminin (storytelling) kullanımı*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Şimşek, A. (2006a). İlköğretim sosyal bilgiler dersinde tarihsel hikâyeye yönelik öğrenci görüşleri. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26/1.
- Şimşek, A. (2006b) Türkiye'deki sosyal bilgiler öğretimi alanı çocuk edebiyatı ürünlerinden yararlanma bağlamında çağdaş dünyanın neresindedir? II. *Ulusal Çocuk ve Gençlik Eğitimi Sempozyumu Bildiriler Kitabı*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi.
- Şimşek, A. (2014). Sosyal bilgiler derslerinde bir öğretim materyali olarak edebi ürünler. M. Safran (Ed.) *sosyal bilgiler öğretimi* içinde (s. 389-412). Ankara: PegemA.
- Tangülü, Z. (2016). Efsaneler ile sosyal bilgiler öğretimi. H. Tokcan (Ed.), *Sosyal bilgilerde sözlü ve yazılı edebiyat incelemeleri* içinde (s. 59-81). Ankara: PegemA.
- TDK: Türk Dil Kurumu. 05.10. 2016 tarihinde erişildi.
- Tekgöz, M. (2005). *İlköğretim 7. sınıf sosyal bilgiler dersinde edebiyat temelli öğretim yönteminin öğrencilerin akademik başarısına ve kalıcılığa etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Tokcan, H. (Ed.). (2016). *Sosyal bilgilerde sözlü ve yazılı edebiyat incelemeleri*. Ankara: PegemA.

- Tokcan, H. (2016). Destanlar ile sosyal bilgiler öğretimi. H. Tokcan (Ed.), *Sosyal bilgilerde sözlü ve yazılı edebiyat incelemeleri* içinde (s. 25-58). Ankara: PegemA.
- Top, M. (2009). *İlköğretim 8. sınıf T.C. inkılâp tarihi ve Atatürkçülük dersinin öğretiminde edebi ürünlerin kullanımının öğrenci başarısı ve tutumuna etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Türkdoğan, M. K. (2010). Siyasetnameler ve bir siyasetname örneği olarak Ahmedî'nin İskendername'si. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3/12.
- Yakar, H. (2013). *Cumhuriyetten günümüze uygulanmış olan ilköğretim sosyal bilgiler öğretim programında seyahatnamelerin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya.
- Yalçınkaya, E. (2016). Fıkralar ile sosyal bilgiler öğretimi. H. Tokcan (Ed.), *Sosyal bilgilerde sözlü ve yazılı edebiyat incelemeleri* içinde (s. 335-362). Ankara: PegemA.
- Yanpar-Şahin, T. (2004). Sosyal bilgiler öğretiminde oluşturma yaklaşım sonucunda ortaya çıkan öğrenen çalışmalarının değerlendirilmesi. *XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı*, İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Malatya.
- Yeşilbursa, C. & Sabancı, O. (2015). Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Sosyal Bilgiler Öğretiminde Edebi Ürünlerin Kullanımına Yönelik Görüşleri. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 36, 19-33.
- Yıldırım, A. & Şimşek H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*, Ankara: Seçkin.
- Vezareti Amuzeş ve Perveriş: Sazmanı Pejuhiş ve Bernamereziye Amuzeş (1394). *Mutaalatı içtimaiye, çeharome debistan*, Tehran; Şirkete Offset.
- Vezareti Amuzeş ve Perveriş: Sazmanı Pejuhiş ve Bernamereziye Amuzeş (1395). *Mutaalatı içtimaiye, pencome debistan*, Tehran; Şirkete Offset.
- Vezareti Amuzeş ve Perveriş: Sazmanı Pejuhiş ve Bernamereziye Amuzeş (1395). *Mutaalatı içtimaiye, şeşome debistan*, Tehran; Şirkete Offset.
- Vezareti Amuzeş ve Perveriş: Sazmanı Pejuhiş ve Bernamereziye Amuzeş (1395). *Mutaalatı içtimaiye, payeye heftom, devreye evvel mutevassıt*, Tehran; Şirkete Çap ve Neşr Kitaphayı Dersi İran.

Vezareti Amuzeş ve Perveriş: Sazmanı Pejuhiş ve Bernamereziye Amuzeş (1394).
Mutaalatı içtimaiye, çeharome debistan, kitabı muallim (rehnemaie tedris),
Tehran; Şirkete Offset.

Vezareti Amuzeş ve Perveriş: Sazmanı Pejuhiş ve Bernamereziye Amuzeş (1395).
Mutaalatı içtimaiye, pencome debistan, kitabı muallim (rehnemaie tedris), Tehran;
Şirkete Offset.

Vezareti Amuzeş ve Perveriş: Sazmanı Pejuhiş ve Bernamereziye Amuzeş (1395).
Mutaalatı içtimaiye, şeşome debistan, kitabı muallim (rehnemaie tedris), Tehran;
Şirkete Offset.

Vezareti Amuzeş ve Perveriş: Sazmanı Pejuhiş ve Bernamereziye Amuzeş (1395).
Mutaalatı içtimaiye, payeye heftom, devreye evvel mutevassıt, kitabı muallim
(rehnemaie tedris), Tehran; Şirkete Çap ve Neşr Kitaphayı Dersi İran.

GAZİ GELECEKTİR..